

TAMPEREEN YLIOPISTO

Peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten ulkomaalaisasenteet Hämeenlinnassa

**Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos, Hämeenlinna
Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma
Kati Ahonen
kevät 2008**

Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos, Hämeenlinna
KATI AHONEN: Peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten ulkomaalaisasenteet
Hämeenlinnassa
Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma, 106 sivua, 104 liitesivua
Toukokuu 2008

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa peruskoulunsa päättävien nuorten ulkomaalaisasenteita Hämeenlinnassa. Tutkimuksen pääkysymykset ovat:

1. Millaisia ovat nuorten käsitykset ulkomaalaisista ja maassamme asuvista ulkomaalaisryhmistä?
 - a. Millaiset tekijät ovat yhteydessä nuoren asennoitumiseen ulkomaalaisia kohtaan?
 - b. Miten nuoret perustelevat (millaisilla argumenteilla ja väitteillä) suhtautumistaan ulkomaalaisiin?
2. Miten nuoret suhtautuvat sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen ulkomaalaisten kanssa?
3. Millaisia ovat nuorten käsitykset koulun tarjoaman kansainvälisyyskasvatuksen riittävydestä ja vaikutuksesta?

Tutkimuksen pohjaksi teoriaosassa käsitellään yleisiä asenteita ja niiden syntyä sekä asenteiden muokkausta koskevia lainalaisuuksia aiheeseen liittyvän kirjallisuuden pohjalta. Asenteiden sisällöntuottajina esitetään perhe, koulu ja opettajat, nuoren vertaisryhmät sekä joukkotiedotusvälineet. Lisäksi käsitellään kansainvälisyyskasvatusta kouluissamme sekä maamme ulkomaalaisväestön historiaa ja nykytilannetta. Lopuksi luodaan katsaus aikaisempiin suomalaisten ulkomaalaisasenteita kartoittaviin tutkimuksiin sekä niiden keskeisiin tuloksiin.

Tutkimus on tyypiltään kvantitatiivinen survey-tutkimus. Aineiston keräämiseen käytettiin strukturoitua kyselylomaketta, joka sisälsi vastaajien taustatietoja, Suomeen pyrkivien ulkomaalaisten vastaanottoa, maahanmuuttajaryhmiä, ulkomaalaisille suotavia oikeuksia ja tasa-arvoa koskevia kysymyksiä. Lisäksi tiedusteltiin ulkomaalaisten maahanmuuttoon liitettyjä uhkia ja etuja, nuorten saamia ulkomaalaiskontakteja, nuorten halukkuutta sosiaaliseen vuorovaikutukseen ulkomaalaisten kanssa sekä nuorten käsityksiä koulun tarjoamasta kansainvälisyyskasvatuksesta. Kysymykset olivat pääasiallisesti viisiportaiselle Likertin asteikolle laadittuja luonteeltaan stereotyyppisiä asenneväittämiä. Tutkimukseen osallistui vuoden 2004 toukokuussa 412 hämeenlinnalaisista peruskoulun yhdeksännellä luokalla olevaa oppilasta. Tutkimustulokset analysoitiin SPSS-ohjelmia apuna käyttäen.

Hämeenlinnalaisnuorten ulkomaalaisasenteet ovat jokseenkin kielteisesti sävyttyneitä. Vajaa puolet nuorista on sitä mieltä, että Suomen tulisi vastaanottaa pakolaisia suunnilleen yhtä paljon tai jonkin verran aikaisempaa enemmän. Pakolaisten vastaanottamisen vähentämistä kannattaa kuitenkin miltei yhtä moni. Suhtautuminen ulkomaalaisia työntekijöitä kohtaan on hieman myönteisempää. Reilun neljänneksen mielestä vuotuinen pakolaiskiintiömme voisi olla suunnilleen entisen suuruinen, mutta peräti puolet nuorista olisi valmiita pienentämään pakolaiskiintiötä tuntuvasti. Jopa yhdeksän kymmenestä nuoresta katsoo, että Suomen tulisi ensisijaisesti huolehtia maan oman väestön

työllisyydestä ja yli puolet nuorista rajoittaisi myös ulkomaalaisten maahanmuuttoa työllisyystilanteen ollessa heikko.

Nuoret perustelevat asennoitumistaan ulkomaalaisia kohtaan taloudellisilla, terveydellisillä ja yhteiskunnallisilla näkökulmilla. Suurimpina ulkomaalaisten maahanmuuton aiheuttamina uhkakuvina pidettiin työttömyyden lisääntymistä, terveydellisten haittojen, kuten aids ja huumeet, leviämistä Suomeen sekä levottomuuksien lisääntymistä maassamme. Maahanmuuton myönteisinä puolina nähtiin erityisesti kulttuurielämämme monipuolistuminen sekä suvaitsevaisuuden lisääntyminen. Yli puolet nuorista ottaisivat mielellään ulkomaalaisen henkilön ystäväkseen tai työtoverikseen.

Tutkimuksessa mainituista kansallisuusryhmistä myönteisimmin suhtauduttiin englantilaisiin, amerikkalaisiin ja norjalaisiin. Varauksellisinta suhtautuminen oli serbien, irakilaisten ja somaleiden kohdalla.

Tytöt, koulutyössään hyvin menestyneet, peruskoulun jälkeen lukioon aikovat, politiikasta kiinnostuneet ja uskonnolliset nuoret asennoituivat ulkomaalaisia kohtaan myönteisemmin kuin pojat, heikosti koulutyössään menestyneet, ammattiopintoihin aikovat, politiikasta kiinnostumattomat ja nuoret, joille uskonto ei ole merkityksellistä. Myös ulkomaalaiskontaktien laadulla havaittiin olevan yhteys nuoren ulkomaalaisasenteisiin.

Asiasanat: ulkomaalaiset, asenteet, suvaitsevaisuus, nuoret, kulttuurikosketukset, kansainvälisyyskasvatus

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
I TEORIAOSA	
2 TUTKIMUKSEN YLEISIÄ LÄHTÖKOHTIA JA TEORIOITA	4
2.1 Asenne - käsitteen teoreettista määrittelyä	4
2.1.1 Asenteen rakenne - klassinen määritelmä	4
2.1.2 Asenteiden tehtävät.....	5
2.1.3 Kuinka asenteet syntyvät?.....	7
2.1.4 Asenteen lähikäsitteitä.....	9
2.1.5 Asenteisiin vaikuttaminen	10
2.1.5.1 Perheen merkitys	11
2.1.5.2 Koulun merkitys	13
2.1.5.3 Vertaisryhmän merkitys	17
2.1.5.4 Tiedotusvälineiden merkitys	18
2.2 Peruskoulun yhdeksännen luokan oppilas — perusjoukon kuvailua.....	20
3 KANSAINVÄLISYYSKASVATUS – IHMISOIKEUDET PERUSKOULUISSA	22
3.1 Kansainvälisyyskasvatuksen tarve ja perusta	22
3.2 Kansainvälisyyskasvatus peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa	23
3.3 Kansainvälisyyskasvatus Hämeenlinnan kuntakohtaisessa opetussuunnitelmassa	23
3.3.1 Kansainvälisyyskasvatuksen käytännön toteutuksesta	24
4 ULKOMAALAISET SUOMESSA	27
4.1 Suomen pakolaispolitiikan vaiheita	27
4.2 Suomen ulkomaalaisväestö	27
4.3 Ulkomaalaiset Hämeenlinnassa	31
5 ULKOMAALAISASENTEIDEN TUTKIMUKSESTA	32
5.1 Aikaisempia suomalaistutkimuksia	32
5.1.1 Magdalena Jaakkola — kansakunnan ulkomaalaisasenteet	32
5.2 Nuorison asennetutkimuksia	34
5.2.1 Pohjoissuomalaisten nuorten rotuennakkoluulot	34
5.2.2 Muukalaisuuden kohtaaminen peruskoulun päättöluokalla	35
5.2.3 Elämän eväät	37
5.2.4 Maa kallis isien	38

II EMPIRIAOSA

6 TUTKIELMAN TOTEUTTAMINEN	40
6.1 Tutkimusongelmat	40
6.2 Tutkimuksen toteutus	41
6.2.1 Tutkimuksen kohde ja tutkimusmenetelmät	41
6.2.2 Mittari ja sen laadinta	42
6.2.3 Aineiston keruu	43
6.2.4 Tulosten analysointi	44
6.3 Tutkimuksen luotettavuus	44
6.3.1 Validiteetti	44
6.3.2 Reliabiliteetti	47
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	49
7.1 Tutkimusjoukon kuvailua	49
7.1.1 Tutkimukseen osallistuneet oppilaat	49
7.1.2 Koulumenestys	49
7.1.3 Peruskoulun jälkeiset suunnitelmat	51
7.1.4 Sosiaalinen tausta	52
7.1.5 Omat ammattihaaveet	53
7.1.6 Poliittikan kiinnostavuus	54
7.1.7 Uskonnon merkitys nuoren elämässä	55
7.1.8 Ulkomaalaiskontaktit	56
7.2 Nuorten käsityksiä maassamme asuvista ulkomaalaisista	57
7.2.1 Suhtautuminen ulkomaalaisten maahanmuuttoon	57
7.2.1.1 Suhtautuminen pakolaisiin ja ulkomaalaisiin työnhakijoihin	57
7.2.1.2 Suhtautuminen pakolaiskiintiöihin	59
7.2.1.3 Suhtautuminen eri syistä maahan muuttaviin	60
7.2.2 Ulkomaalaisten asema Suomessa	61
7.3 Ulkomaalaisasenteisiin yhteydessä olevat taustamuuttajat	64
7.3.1 Sukupuolen ja yleisen ulkomaalaisasenteen välinen yhteys	64
7.3.2 Koulumenestyksen ja yleisen ulkomaalaisasenteen välinen yhteys	65
7.3.3 Äidin tai isän ammatin ja yleisen ulkomaalaisasenteen välinen yhteys	68
7.3.4 Poliittikan kiinnostavuuden ja ulkomaalaisasenteen välinen yhteys	70
7.3.5 Uskonnollisuuden ja ulkomaalaisasenteen välinen yhteys	71
7.3.6 Ulkomaalaiskontaktien ja - asenteiden välinen yhteys	72
7.3.7 Tiedotusvälineiden seurantatottumuksien ja ulkomaalaisasenteiden välinen yhteys	74
7.3.7.1 Erilaiset viestintäympäristöt	74
7.3.7.2 Viestintäympäristöjen seuraaminen ja asenteet	76
7.4 Maahanmuuttoon liitetyt uhat ja hyödyt	78
7.5 Nuorten suhtautuminen sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen ulkomaalaisten kanssa	81
7.5.1 Etninen hierarkia	84

7.6 Nuorten käsityksiä koulussa saatavasta kansainvälisyyskasvatuksesta	87
7.6.1 Kansainvälisyyskasvatuksen määrä ja sen riittävyys.....	87
7.6.2 Tarpeellista vai turhaa?	89
7.6.2.1 Tarpeellista	90
7.6.2.2 Turhaa	92
7.6.3 Koulu ja muut asennemuokkaajat	94
7.7 Pohdintaa	96
LÄHTEET	103
LIITE 1: KÄSITYKSIÄ SUVAITSEVAISUUDESTA	107
LIITE 2: KYSELYLOMAKE	113
LIITE 3: TUTKIMUSLUPAPYYNTÖ	119
LIITE 4: MUODOSTETTUIJEN SUMMAMUUTTUJIEN RELIABILITEETIT	121
LIITE 5: KYSELYLOMAKE JA VASTAUSTEN KUVAILUTIEDOT	127
LIITE 6: TUTKIMUSJOUKON KUVAILUA	153
LIITE 7: NUORTEN KÄSITYS MAASSAMME ASUVISTA ULKOMAALAISISTA	157
LIITE 8: ULKOMAALAISASENTEISIIN YHTEYDESSÄ OLEVAT TAUSTAMUUTTUUJAT	166
LIITE 9: MAAHANMUUTTOON LIITETYT UHAT JA HYÖDYT	186
LIITE 10: NUORTEN SUHTAUTUMINEN SOSIAALISEEN KANSSAKÄYMISEEN JA VUOROVAIKUTUKSEEN ULKOMAALAISTEN KANSSA	194
LIITE 11: NUORTEN KÄSITYKSIÄ KOULUSSA SAATAVASTA KANSAINVÄLISYYSKASVATUKSESTA	209

1 JOHDANTO

Suomalaisten suhtautumista ulkomaalaisten maahanmuuttoon on tutkittu 1980-luvulta alkaen 2000-luvun puolelle asti. Tuona aikana maahanmuuttajien määrä on kasvanut voimakkaasti niin pakolaisten, turvapaikanhakijoiden, ulkomaalaisten työntekijöiden kuin ulkomaalaisten opiskelijoidenkin määrää katsottaessa. Laman aikana erityisesti ulkomaalaiset työntekijät nähtiin uhkana taloudelliselle hyvinvoinnille, mutta vuosien myötä maahanmuuttajien määrän kasvu ja maamme talouden elpyminen ovat vähentäneet suomalaisten ulkomaalaisvastaisuutta. Tänä päivänä, suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle, olemme tilanteessa, jossa maahanmuuttajien katsotaan voivan helpottaa työvoiman saatavuusongelmia. (Jaakkola 2005.)

Yleensä kulttuurien monimuotoisuuden arvellaan rikastuttavan yhteiskuntaa. Kuitenkin yhteiskunnan muuttuminen monikulttuuriseksi on hidas prosessi, eivätkä kulttuuriset kohtaamiset parhaimmillaankaan ole ongelmattomia (Talib 2005, 7). Nuoret ovat tämän yhteiskunnallisen muutoksen keskiössä. He ovat tulevaisuuden päätöksentekijöitä, äitejä ja isiä, kasvattajia ja huolenpitäjiä. On keskeistä, millaiset arvot ja asenteet onnistumme heille välittämään.

Maahanmuuttajien määrän kasvu on merkinnyt monimuotoisuuden lisääntymistä paitsi yhteiskunnassa, myös kouluissamme. Nuorten kaveripiireissä ja koulujen oppilasryhmissä on tätä nykyä aiempaa useammin ulkomailta muuttaneita lapsia. Vanhemmilta ja opettajilta vaaditaankin yhä enemmän valmiuksia kohdata muuttuneen yhteiskunnan haasteet voidakseen puolestaan opettaa lapsia ja nuoria arvostamaan ihmisten erilaisuutta. Myös median osuus asenteidemme muokkaajana on merkittävä. Uutisointi eri maahanmuuttajaryhmistä on usein ongelmalähtöistä ja yksipuolista. Tutkimuksen aihetta valitessani oli uutisissa ja ajankohtaisohjelmissä jo pitkään puhuttu 9/11 terroristi-iskujen jälkiseurauksista ja terrorismin vastaisesta sodasta. Monikulttuurisen yhteiskunnan toteutuminen edellyttää asennemuutosta ja tietoisia arvovalintoja kaikilta kuvatuilta asennevaikuttajilta. Pelkkä suvaitsevaisuus ei riitä, vaan asenteidemme on muututtava monikulttuurisuutta arvostaviksi.

Tämän tutkielman aiheena ovat nuorten ulkomaalaisasenteet Hämeenlinnassa. Tarkoituksena on kuvata, millaisia ovat peruskoulunsa päättävien nuorten asenteet eri syistä ja eri maista tuleviin maahanmuuttajiin. Lisäksi valotetaan nuorten käsityksiä koulussa saatavasta kansainvälisyyskasvatuksesta. Keskeiset tutkimusongelmat ovat:

1. millainen on nuoren käsitys ulkomaalaisista ja maassamme asuvista ulkomaalaisryhmistä,
2. miten nuoret suhtautuvat sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen ulkomaalaisten kanssa sekä
3. millaisia ovat nuorten käsitykset koulun tarjoaman kansainvälisyyskasvatuksen riittävydestä ja vaikutuksesta?

Tutkimuksen ote on kvantitatiivinen. Lisäksi muutamia kysymyksiä käsitellään kvalitatiivisesti. Tutkimusaineistona on Hämeenlinnassa keväällä 2004 kaupungin yhdeksäsluokkalaisilta strukturoidulla kyselylomakkeella kerätty asennetieto.

Toivon, että kyselylomakkeen äärellä vietetty aika antoi nuorille mahdollisuuden pohtia erilaisuuteen kohdistuvaa suhtautumistaan ja omaa kykyään olla avoin uusille asioille ja ihmisille. Kouluille toivon tutkimuksessa mukana olemisen tuovan hyödyllistä tietoa nuorten asenteista ja jo tehdyn asennekasvatuksen tuloksista.

I TEORIAOSA

2 TUTKIMUKSEN YLEISIÄ LÄHTÖKOHTIA JA TEORIOITA

2.1 Asenne – käsitteen teoreettista määrittelyä

Tämä tutkimus pohjaa paljolti asenteen käsitteelle, tutkimmehan hämeenlinnalaisnuorten asennoitumista ulkomaalaisia kohtaan. Sanaa asenne käytetään laajalti arkikielessä, voidaan vaikkapa sanoa jollakulla olevan ”asennetta”. Jokaisella on käsitys sanan merkityksestä. On siis tärkeää määrittellä, mitä asenteilla tarkoitetaan tieteellisessä kirjallisuudessa, mitä merkitystä asenteilla on yksilölle, kuinka asenteet syntyvät ja kuinka niihin voidaan toivoa vaikuttavan.

2.1.1 Asenteen rakenne - klassinen määritelmä

Kuuluisa sosiaalipsykologi Gordon Allport (1954) määrittelee, että ”asenne on opittu taipumus ajatella, tuntea ja käyttäytyä erityisellä tavalla tiettyä kohdetta kohtaan” (ks. Erwin 2005, 12). Määritelmä on ytimekäs. Sen sanankäänteiden tarkempi pohdinta auttaa meitä ymmärtämään paremmin itse käsitettä.

Määritelmä pitää sisällään ajatuksen, että kukaan meistä ei ole valmiiksi varustettu myönteisillä tai kielteisillä asenteilla toisia ihmisiä ja ryhmiä tai asioita kohtaan. Asenteet opitaan vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Ne ovat seurausta kokemuksistamme. Keskeinen on myös ajatus, että asenne on taipumus toimia tietyllä tavalla. Asenne ei siis tarkoita käyttäytymistä, tekemiämme asioita. Asenteet ovat olemassa jo ennen niihin liittyvää kohdetta. Asenteet ohjaavat käytöstämme, antavat alttiuden toimia tietyllä tavalla, joko myönteisesti tai kielteisesti. Voidaan jopa ajatella, että asenteet vääristävät suhdettamme niihin liittyvään kohteeseen, vaikkapa toiseen ihmisryhmään. Erwin (2005) esittää, että asenne, taipumus, on kuin ikkuna, jonka lävitse katsomme maailmaa. Asenteen muoto määrää sen, mitä näemme, aivan kuten ikkunan kehys rajoittaa näkyvyyttä ulos ja siten niitä mahdollisia tulkintoja, joita tapahtumista voidaan tehdä. Asenteet toimivat meissä sisällä, ikään kuin piiloprosessina. Huomionarvoista on myös asenteiden ja niiden meissä aiheuttamien tieto-, tunne- ja käyttäytymisreaktioiden kestävyys ja johdonmukaisuus. Tämä on tärkeä ominaisuus, kun ajatellaan vaikkapa nuoren sopeutumista tämän päivän yhä monikulttuurisempaan

maailmaan tai koulun pyrkimyksiä ohjata nuoria tasa-arvoon ja suvaitsevaisuuteen kansainvälisyyskasvatuksen keinoin. (Oskamp 1977, 7 – 8; Erwin 2005, 12 – 14.)

On esitetty (mm. Erwin 2005), että Allportin määritelmän keskeinen ydin on niin sanottu asenteiden kolmikomponenttimalli. Sen mukaan asenteella on tunteisiin liittyvä, tiedollinen (kognitio) ja toiminnallinen ulottuvuus. Asenteiden tiedollinen komponentti koostuu asenteen kohteeseen liitetystä ajatuksistamme ja uskomuksistamme. Asenteiden tunnekomponentti voi olla myönteinen tai kielteinen, mutta vaihtelee myös voimakkuudessaan. Käyttäytymiskomponentti on yksikertaisesti asenteiden suuntainen toiminta. Esimerkiksi jos pidämme jostakusta ihmisestä, ajatuksemme hänestä ovat todennäköisesti myönteisiä ja haluamme olla tekemisissä hänen kanssaan. Nämä asenteen osatekijät eivät kuitenkaan aina riitä selittämään toimintaamme. Monet tekijät voivat estää asenteiden ilmenemisen käyttäytymisessämme. Esimerkiksi pelätessään muiden paheksuntaa, ennakkoluuloinen yksilö saattaa jättää asenteensa ilmaisematta tietyissä tilanteissa. On siis tarpeen selvittää käsitettä edelleen. (Erwin 2005, 13, 22.)

2.1.2 Asenteiden tehtävät

Asenteiden rakenteen selvittämisen lisäksi on tarjolla myös vaihtoehtoinen katsontakanta, asenteiden ryhmittely niiden funktioiden perusteella. Asenteiden funktiot eivät ole toisensa poissulkevia, vaan tietyllä asenteella voi olla yksilölle useampiakin tehtäviä kuin yksi. Asenteen funktio yksilölle voi samoin vaihdella ajan mittaan. Seuraavassa esitellään Katzin (1960, ks. Erwin 2005, 15-20) jaottelu asenteiden neljästä perusfunktiosta, jotka ovat välineellinen, minää puolustava, arvoa ilmaiseva ja tiedollinen funktio .

Minää (egoa) puolustava funktio

Asenteet voivat toimia minäkäsityksen puolustusmekanismeina suojaten minää ulkoiselta todellisuudelta. Asenteet voivat osaltaan tukea itsetuntoa toimien suojana itseä kohtaan tunnettuja kielteisiä tunteita vastaan. Samalla ne väistämättä vinouttavat yksilön kuvaa ympäröivästä maailmasta ja kyllin pitkälle mennessään voivat vääristää näkemystä muista ihmisistä, esineistä ja tapahtumista. Ennakkoluuloisuus on hyvä esimerkki asenteista, joiden tehtävä on puolustaa minää. Ennakkoluulon kohteen luo yksilö itse ja ennakkoluuloisuus todennäköisesti korostuu koetun stressin tai uhan seurauksena. Esimerkiksi työpaikkansa menettänyt ihminen saattaa syyttää tilanteestaan

vähemmistöryhmän edustajaa ennemmin kuin vaikkapa omaa taitamattomuuttaan. (Himberg, Laakso, Peltola & Vidjeskog 1995, 134; Erwin 2005, 17.)

Arvoja ilmaiseva funktio

Ihminen toteuttaa asenteillaan myös maailmankuvaansa keskeisesti liittyviä arvoja. Tällaisia arvoja voivat olla vaikkapa oikeudenmukaisuus ja rehellisyys. Itselle tärkeinä pidettyjen arvojen ilmaiseminen asenteilla ja niissä pitäytyminen tuottaa yksilölle tyydytystä. Asenne johonkin kohteeseen määräytyy sen mukaan, kuinka tämä kohde edistää yksilön arvojen saavuttamista. Esimerkiksi ihminen, joka uskoo lujasti ihmisarvoon, vastustaa jyrkästi kuolemantuomiota. (Himberg ym. 1995, 134; Erwin 2005, 18.)

Välineellinen eli instrumentaalinen funktio

Tätä funktiota voidaan kutsua myös tarkoituksenmukaisuus- tai hyötyfunktioiksi. Funktiota toteuttavat asenteet auttavat yksilöä saamaan mahdollisimman suuria palkintoja, vaikkapa vertaisryhmän hyväksyntää. Niistä on siis hänelle hyötyä. Tällaiset asenteet ovat yksilön toimintatapoja, ja niitä on helpompi muuttaa kuin arvoihin liittyviä asenteita. Asenteiden tarkoituksenmukaisuusfunktio voi ilmetä nykyhetkessä, mutta se voi jäädä yksilölle myös pysyväksi, jos siitä on ollut hänelle aikaisemmin hyötyä. Erwin (2005, 16) mainitsee esimerkin ennakkoluuloisten asenteiden synnystä. Vanhemman tai muun merkityksellisen aikuisen hyväksyntä voi olla lapselle niin palkitsevaa, että lapsen osoittama ennakkoluuloisuus tiettyä ihmisryhmää kohtaan voi vahvistua. Saattaa muodostua ennakkoluuloinen asenne, josta voi olla vaikea vapautua myöhemmin, vaikka asenteesta ei olisi tällöin enää hyötyä vaan jopa vahinkoa. (Himberg ym. 1995, 134; Erwin 2005, 16.)

Tiedollinen funktio

Monet asenteet selkiyttävät ajatteluamme ja tekevät ympäröivän maailmamme ymmärrettävämmäksi. Ne auttavat ikään kuin saamaan maailman järjestykseen. Tällaiset tietorakenteet eivät välttämättä ole täysin oikeaan osuvia, mutta ovat kognitiivisesti taloudellinen tapa käsitellä meitä alati kohtaavaa tietotulvaa. Esimerkki tietorakenteesta, joka auttaa meitä ymmärtämään maailmaamme, on stereotypia. Stereotypiat määritellään usein virheellisiksi ja jäykiksi yleistyksiksi. Ne ovat ennakkoluuloisten asenteiden tiedollinen komponentti. Stereotypiat mahdollistavat tiedon käsittelyn yksinkertaisemmin, muutamien nyrkkisääntöjen ja ominaisuuksien perusteella, mutta tämä tapahtuu usein tarkkuuden kustannuksella. Saatamme suhtautua stereotyyppisesti esimerkiksi vieraisiin

rotuihin, kansoihin, uskontoryhmiin ja politiikkaan. (Himberg ym. 1995, 134; Erwin 2005, 19-20.)

2.1.3 Kuinka asenteet syntyvät?

Asenteiden alkuperä, eli kuinka asenteet syntyvät, on yhtä moninainen, kuin asenteet itsekin. Asenteita voidaan omaksua monella toisiinsa yhteydessä olevalla tavalla, jolloin niissä voivat painottua joko tieto- tai tunnekomponentit. Tämä tieto on merkityksellistä pohdittaessa, kuinka asenteita voidaan muokata. (Erwin 2005, 31-32.)

Yksinkertaisimmillaan kohteesta voidaan saada suoraa informaatiota, jonka pohjalta asenne muodostetaan. Esimerkiksi monet kielteiset asenteet voivat johtua suoraan traumaattisesta kokemuksesta. Henkilön koirien pelko voi seurata siitä, että on joskus joutunut koiran puremaksi. Myönteiset kokemukset voivat luoda vastaavia myönteisiä asenteita. Nuori, joka on vuorovaikutuksessa ulkomaalaisen ihmisen kanssa ja pitää tästä, omaksuu kenties myönteisen asenteen muita henkilön kanssa samaa kansallisuutta olevia ihmisiä kohtaan. (Erwin 2005, 36-37.)

Myös henkilökohtainen viestintä, todellinen kontakti kohteeseen tai pelkkä kohteen tuttuuskin voivat osaltaan vaikuttaa asenteen syntyyn. Henkilökohtainen viestintä on tehokas asenteiden luoja, olemmehan päivittäin tekemisissä lukuisten ihmisten kanssa. Toiseksi hankimme usein miten asennetietoa juuri muiden ihmisten kautta. Esimerkiksi emme kenties halua itse tutustua suureen määrään taustatietoa jostakin kulttuurista, vaan käännyimme mieluummin ystävämme puoleen, joka juuri vietti vaihto-oppilasvuotensa kyseisellä kulttuurialueella. Suuri osa ennakkoluuloistamme johtuu tietämättömyydestä. Tämän vuoksi myös todellinen kontakti asenteen kohteeseen on omiaan muokkaamaan käsityksiämme, sillä se tarjoaa mahdollisuuden hankkia informaatiota. Esimerkiksi yhteistyötä ja yhteisiä tavoitteita sisältävät kontaktitilanteet saavat todennäköisesti aikaan myönteisiä havaintoja ja asenteita yksilöiden välillä. Kaikki vuorovaikutus ei kuitenkaan ole hyvästä, pakkokontakti voi jopa lisätä vihamielisyyttä ja stereotyyppistä ajattelua. Pelkän tuttuuden efektiksi kutsutaan asenteiden muodostumisessa teoriaa, jonka mukaan ihmisillä on myönteisempiä tuntemuksia kaikkea tuttua kohtaan ja tuntemattomaan suhtaudutaan varoen. Ihmisillä on esimerkiksi taipumus asennoitua myönteisesti niitä kohtaan, joita he tapaavat säännöllisesti, vaikka heidän kanssaan ei oltaisi vuorovaikutuksessa. (Erwin 2005, 32-40.)

Käyttäytymispainotteiset teorit korostavat palkintojen ja rangaistusten merkitystä asenteiden oppimisessa. Klassisen ehdollistumisen teoria painottaa, että konteksti, jossa koemme neutraalin kohteen, voi määrätä siihen kohdistuvan asenteen. Esimerkkinä mainittakoon pitämisen kehittyminen ihmisten välille. Pidämme ihmisistä, joilla on samanlaiset asenteet kuin meillä itsellämme. Asenteiden samankaltaisuus on palkitsevaa, sillä niiden avulla teemme sosiaalista vertailua. Vertailu puolestaan vahvistaa maailmankatsomustamme ja siten toimintamme realistisuutta. Väline-ehdollistumisteorian mukaan käyttäytymistä ja asenteita vahvistetaan palkitsemalla. Esimerkiksi kiitos tai pieni palkinto myönteisestä teosta voi olla omiaan vahvistamaan tätä käytöstä ja siihen liittyvää asennetta. Väline-ehdollistuminen onkin vanhemmille tärkeä keino muokattaessa lasten asenteita vaikkapa koulutukseen tai yhteiskunnallisiin arvoihin. On huomioitava, että väline-ehdollistumisen kautta voidaan yhtä hyvin vahvistaa myös kielteisiä asenteita. Esimerkiksi nuori voi osoittaa ennakkoluuloisuutta tai syrjivää käytöstä vähemmistöryhmän edustajia kohtaan, jos hän näin tehdessään saa kaveriryhmänsä hyväksynnän. (Erwin 2005, 40-44.)

Havainto-oppimisteoriassa korostetaan, että asenteet opitaan nimenomaan havainnoimalla muita. Saamme tietoa pienestä pitäen havainnoimalla vanhempiamme, sisaruksiamme, ystäviämme ja opettajiamme tai vaikkapa katselemalla televisiota. Havainnoitaessa opitaan samalla, että tietty käyttäytyminen on mahdollista. Lisäksi saamme tietoa siitä, mikä on sen arvo havainnoijalle itselleen. Esimerkiksi lapsi, joka seuraa toisen lapsen epäsosiaalisen käytöksen rankaisemista, miettii ehkä tarkkaan, ennen kuin itse toimii vastaavalla tavalla. Teoriasta käytetään myös nimitystä mallioppiminen. (Erwin 2005, 45.)

Asenteita ja mielipiteitä voidaan oppia ja ne voivat muuttua myös sosiaalisessa vertailussa. Tämän teorian mukaan ihmisillä on sisäinen tarve arvioida asenteitaan ja kykyjään. Pyrkimys sosiaaliseen vertailuun on voimakkainta niillä alueilla, joilla olemme epävarmimpia asemastamme. Sosiaalisen vertailun teorialla voitaneen selittää nuorten tarvetta muodostaa ryhmiä ja vain viettää aikaa keskenään: ”hengaillessa” nuoret samalla vertailevat asenteitaan, ominaisuuksiaan ja sosiaalista asemaansa. (Erwin 2005, 48 – 49.)

Toisten asenteiden syntyyn voi myös perinnöllisyydellä olla merkitystä. Perinnöllisyyden on havaittu liittyvän etenkin yksinkertaisiin tunnereaktioihin. Asiaa on tutkittu erityisesti

kaksosilla. On havaittu, että identtisillä kaksosilla on epäidenttisiä kaksosia todennäköisemmin samanlaiset asenteet. (Erwin 2005, 51-52.)

2.1.4 Asenteen lähikäsitteitä

Seuraavassa esittelen lyhyet määritelmät muutamasta muusta asenteeseen liitetystä tai sen kanssa rinnakkain käytetystä käsitteestä. Esille otettavista käsitteistä, samoin kuin asenteenkin käsitteestä, on olemassa monia erilaisia kiteytyksiä, enkä tässä varmasti kykene esittämään niistä täydellistä yhteenvetoa. Määritelmät kuitenkin auttanevat paremmin erottamaan nämä läheiset ja arkikielessä helposti keskenään yhteen niputtuvat käsitteet toisistaan.

Arvot

Sanotaan, että ihmisellä voi olla suuri määrä uskomuksia, mutta vain tusinan verran arvoja. Käsite arvo kuvaa sinänsä arvokasta abstraktia ideaalia, jonka saavuttamiseen pyritään nimenomaan siitä syystä, että se on itsessään arvokas. Ihminen voi esimerkiksi arvostaa onnea, vapautta, tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta. Juuri arvojen abstraktin luonteen vuoksi niiden tavoittelu voi osoittautua vaikeaksi. Toisin ilmaisten arvot ovat ihmisen elämää ohjaavia päämääriä. Arvot kuuluvat maailmankuvan hierarkkisen järjestelmän ylätasolle ja liittyvät hierarkian alemmalla tasolla oleviin konkreettisempiin käsitteisiin. Esimerkiksi asenne voidaan nähdä tällaisena konkreettisempänä käsitteenä, kun taas arvo on ”puhetta”, ei käyttäytymistä toiminnallisessa mielessä. Lapsi oppii ymmärtämään ja sisäistämään sen kulttuurin arvomaailman, johon hänet kasvatetaan. Tätä kutsutaan sosialisatioprosessiksi. Tiettyjen arvojen, kuten rehellisyys ja oikeudenmukaisuus, voidaan ajatella olevan universaaleja, yhteisiä ihmisille yli kulttuurirajojen. (Uutela 1976, 38; Venkula & Rautevaara 1993, 2 – 5.)

Normit

Normit ovat sääntöjä, jotka suosivat yhdenmukaista sosiaalista toimintaa, käyttäytymistä ja puhetta. Normeja opitaan pienestä pitäen sosialisatioprosessissa ja ne muodostavat ikään kuin jaetun viitekehysten. Näin useat ihmiset käsittelevät asioita samasta näkökulmasta, samalla mittapuulla. Normiin liittyy ajatus sosiaalisista velvollisuuksista samoin kuin oikeuksista. Silloin normi merkitsee ajatuksia siitä, kuinka ihmisten odotetaan tietyissä tilanteissa käyttäytyvän. Normia voidaan pitää myös eettisenä tai moraalisenä käsitteenä. Silloin se merkitsee sellaisia arvostuksia, jotka määrittelevät, mikä on oikein tai

väärin, hyvää tai huonoa. Ryhmän sisäistämistä normeista poikkeaminen johtaa rangaistukseen, kun taas niiden noudattamisesta voi olla seurauksena palkinto. Palkinnot voivat olla esimerkiksi arvostusta, hyväksyntää tai suosiota. Rangaistuksena eli sanktiona voi olla hyljeksintää, pilkkaa, syrjimistä tai vaikkapa epäilyttävää mainetta. Kuitenkin myös henkilökohtaisten normien laiminlyönnistä voi koitua sanktio, huono omatunto, ja noudattamisesta palkinto, mielihyvä. (Uutela, 1976, 39 – 40.)

Ennakkoluulot

Ennakkoluulo on ennalta muodostettu, hylkäävä, yksinkertaistettu, kaavamainen (stereotyyppinen) asenne jotakin ilmiötä tai ihmisryhmää kohtaan (Wahlström 1996, 72). Sana itsessään on hyvin kuvaava: kysymyksessä on luuloa ennalta. Ennen kuin edes kohtaamme ilmiön, muodostamme siitä käsityksen. Kun ilmiön kohtaamme, emme enää tarkista, ovatko mielikuvamme oikeita, sillä olemme ennalta lyöneet asennoitumisemme lukkoon. Ennakkoluulo-sana liitetään usein kielteiseen asennoitumiseen. Syynä ennakkoluuloihin voi olla syvään juurtunut stereotypia, esimerkiksi varhain kotona opittu käsitys siitä, millaisia tietyt ihmisryhmät ovat: venäläiset varastelevat, afrikkalaiset ovat laiskoja ja niin edelleen. Myös tietämättömyys voi aiheuttaa ennakkoluuloisuutta. Ihmisiä ja kulttuureja koskevat ennakkoluulot perustuvat tavallisimmin oman kulttuurin ylikorostamiseen; asetelmaan me ja muut. Jos toinen kulttuuri poikkeaa omastamme, se voidaan leimata kielteisesti. Tyypillisimmin kielteisiä ennakkoluuloja esiintyy yhteiskunnassa vähemmistöasemassa olevista samankaltaisista, keskenään kilpailevista ryhmistä sekä uhkaaviksi ja pelottaviksi koetuista ryhmistä. (Wahlström 1996, 72-47.)

Vaikka lähes jokaisella on etukäteen muodostettuja käsityksiä jostakin, ennakkoluulot eivät ole pysyväluontoisia, muuttumattomia ajatusrakennelmia. Yhtä hyvin kuin ennakkoluuloista käytöstä voidaan lietsoa ja vahvistaa, sitä on mahdollista myös purkaa. Suvaitseva ihminen kykenee murtamaan ja muuttamaan ennakkoluuloja, mutta suvaitsematon pitää tiukasti kiinni näkemyksistään, vaikka tosiasiat puhuisivatkin ennakkoluuloisia tulkintoja vastaan. (Wahlström 1996, 72 – 76.)

2.1.5 Asenteisiin vaikuttaminen

Aikaisemmin kuvattiin asenteiden rakennetta ja syitä niiden muodostumiselle. Silloin todettiin asenteiden syntyvän sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, kokemustemme pohjalta. Lapsen maailma laajenee vähitellen. Opimme lapsuuden aikana arvostamaan meitä

lähellä olevia tuttuja asioita. Myös vanhempiemme arvostukset ja asenteet vaikuttavat ajatuksiimme, tulkintoihimme ja pyrkimyksiimme. Nuoruudessa kyseenalaistamme ja testaamme käsityksiämme vuorovaikutuksessa vertaisryhmän kanssa ja etsimme ja omaksumme maailmankuvaamme sopivia uusia sisältöjä. Arvostuksemme tapaavat vakiintua ja muuttua tottumuksiksi, joista on myöhemmin vaikeaa luopua ilman, että se aiheuttaisi sisäisiä koettelemuksia. Jo syntyneitä asenteita ei voi määrätä eikä myöskään helposti kieltää tai muuttaa. Niiden tunnistaminen ja tunnustaminen on tässä työssä ensimmäinen askel. (Kemppinen 2002, 3 – 4.) Seuraavassa kuvaan, kuinka perhe, koulu ja opettaja, vertaisryhmä sekä tiedotusvälineet voivat toimia asenteidemme muokkaajina ja sisällöntuottajina.

2.1.5.1 Perheen merkitys

”Sosialisaatio on tapahtumasarja (prosessi), jonka kuluessa ihminen oppii ne säännöt, käsitykset ja asenteet, jotka mahdollistavat yhteiskunnan jäsenenä toimimisen. - - kyse on kulttuurin siirrosta sukupolvelta toiselle” (Helkama & Myllyniemi & Liebkind 1998, 82). Paitsi että yksilö näin sosiaalistetaan, hän on itsekin aktiivinen toimija vuorovaikutusprosessissa. Sosialisaatio on läpi elämän jatkuva prosessi. Toisistaan erotetaan yleisesti ensisijaisen ja toissijaisen (primaarin ja sekundaarin) sosialisaation käsitteet. Varhaista lapsuusajan sosialisaatiota kutsutaan ensisijaiseksi sosialisaatioksi ja se tapahtuu perheen tai muun vastaavan lähiyhteisön keskuudessa. Nuoren myöhemmissä elämänvaiheissa tapahtuvaa sosialisaatiota on puolestaan toissijaista sosialisaatiota. (Kuusela 2007, 114.)

Ensisijainen sosialisaatio muodostaa pohjan myöhemmälle oppimiselle. Siinä lapsi oppii yhteiskunnalleen ja kulttuurilleen ominaisia tuntemisen, ajattelemisen ja toiminnan tapoja. Voimakas molemminpuolinen kiintymys, on lähtökohta, jolle vanhemman vaikutus lapseen perustuu. Vanhemmat voivat tietoisesti pyrkiä vaikuttamaan lapseen joko mallin kautta tai muutoin opettamalla heitä. Taidollisesti kenties tärkeimpänä perheen piirissä tapahtuvaan sosialisaatioon kuuluu kielen oppiminen. Kieli tarjoaa käsitteet ja symbolit, joiden varassa ihminen hahmottaa maailmaa. Se on edellytys minän ja tietoisuuden synnylle. (Hurme 1997, 148-149; Kuusela 2007, 113-114.)

Vanhempien vaikutus lapseen voi olla myös epäsuoraa, tiedostamatonta mallinantoa. Varhaisina vuosina monia asioita opitaankin kuin itsestään: kyky olla kontaktissa muihin,

ihanteet ja arvot, roolit (esim. sukupuoliroolit) ja kiinnostus. Vanhemmat toimivat suhteessa lapseen myös mahdollistajina ja rajoittajina, opettaen heille sääntöjä ja rajoituksia ja mahdollistaen kontaktit muihin ihmisiin: aikuisiin ja toisiin lapsiin. Osoittamalla hyväksymistä tai paheksuntaa vanhemmat voivat vahvistaa toivotunlaista ja estää tai pysäyttää epätoivottua käytöstä. (Furman 1987, 78; Hurme 1997, 148-149; Kuusela 2007, 113-114.)

Lapsuuden aikana maailma koetaan objektiivisena, joten lapsi omaksuu sen arvot erityisen perustavanlaatuisina. Siksi ensisijaisessa socialisaatiossa opitut arvot ovat usein pysyviä ja voimakkaita, eikä niitä ole mahdollista myöhemmin opituilla ja saaduilla kokemuksilla kokonaan muuttaa tai pyyhkiä pois. (Kuusela 2007, 114.)

Ensisijaisen socialisaation sisältöjen voidaan länsimaisissa yhteiskunnissa ajatella olevan keskenään melko samanlaisia. Silti yksilöt eivät ole keskenään ”kuin samasta muotista”, vaan heistä kasvaa ainutlaatuisia persoonia. Perhe itsessään muuttuu sen jäsenten ikääntyessä. Eri elämänvaiheissa perheen kriittiset tehtävät kasvattajana vaihtelevat. Kun varhaislapsuudessa keskeistä on lapsen perustarpeiden tyydyttäminen ja kasvun edistäminen, murrosikäisen perheessä painottuvat vapauden ja vastuun tasapainottamisen sekä emotionaalisen kasvun lujittamiseen ja rikastuttamiseen tehtävät. Lisäksi kukin perhe ammentaa valikoiden ympäröivän yhteiskunnan arvomaailmasta oman maailmankuvansa mukaisesti. (Antikainen 1998, 152; Kuusela 2007, 113-114.)

Perhe ei kuitenkaan elä yhteiskunnasta irrallisena. Nykymaailmassa perhe lasta sosiaalistavana ympäristönä kytkeytyy aina myös yhteiskunnalliseen kehitykseen ja –muutoksiin. Esimerkkejä tällaisista muutoksista ovat vaikkapa perherakenteen (avioerot, yksinhuoltajuus) ja kasvatusroolien (palkkatyön ja äidin roolin ristiriidat, isän muuttunut auktoriteettiasema perheessä) muutokset. Myös työelämän (projektiluontoisuus, pätkätyöt, työttömyys) ja kulttuurin (kulutus, mediayhteiskunta) muutokset vaikuttavat luonnollisesti perheeseen. Kehitys on tuonut yksilöille mahdollisuuden valita ja laajentaa elämysmaailmaansa. Samalla kulttuurissamme kuitenkin vaikuttavat markkinatalouden suosimat lyhytjännitteisyyden arvot. Pohdittaessa perheen roolia asennevaikuttajana on ajankohtaista miettiä, kuinka opettaa nuorille sitoutumista ja luotettavuutta? Kuinka estää kiireen ja pinnallisuuden heijastuminen perhesuhteisiin sekä lasten ja nuorten arvomaailmaan? (Antikainen 1998, 152-153; Kuusela 2005, 125-126.)

Kouluikään tultaessa perhe ja vanhemmat alkavat menettää aikaisempaa kokonaisvaltaista ja emotionaalisesti vahvaa merkitystään sosiaalistajina. Silloin ihmiset ja toiminnot välittömän perhepiirin ympärillä, kuten kaverit, koulu ja harrasteryhmät, tulevat entistä tärkeämmiksi. On myös esitetty (ks. Kuusela 2007, 125-127), että yhteiskuntamme ja kulttuurimme modernisoituessa perheen merkitys lasten ensisijaisena sosiaalistajana vähenee. Perheen rinnalle nousee muita sosiaalistajia. Arkisen yhdessäolon pilkkoutuessa perheen ulkopuolisiin instituutioihin, kuten työelämään ja harrastuksiin, päiväkodit ja koulu huolehtivat sosialisatioprosessista yhä laajemmin. Yhä tärkeämmässä roolissa identiteetin ja maailmankuvan muokkaajina ovat myös nuorten vertaisryhmät ja kulttuuriteollisuuden tuotteet, kuten elokuvat, musiikki ja muoti.

2.1.5.2 Koulun merkitys

Aikaisemmin todettiin koulun merkityksen sosiaalistajana kasvaneen. Koulutus ei anna pelkästään tiettyjä tietoja ja taitoja, vaan entistä voimakkaammin se nähdään avaimeksi lapsen ja nuoren menestykseen tulevaisuudessa (Alasuutari 2003, 26). Yleisesti puhutaan kouluikäisten lasten ja nuorten kasvatusvastuun siirtyvän lisääntyvässä määrin kodilta koululle. Koulu eroaa monista muista sosialisatiosta ja kasvatuksesta toimintaympäristöistä, sillä se huolehtii lakisääteisesti opetuksesta ja kasvatuksesta, siis sosialisatiosta.

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet (1994, 9) määrittää, että ”oppivelvollisuuskoulun tulee välittää opetus- ja kasvatustyössään niitä arvoja ja asenteita, jotka edistävät niin yksilöllisyyden vahvistumista kuin yhteiskunnankin säilymistä ja kehittämistä”. Samalla todetaan kaiken opetuksen olevan arvoihin sidottua. Opetussuunnitelma määrittää näin koulujen tehtäväkentän ja ohjaa opetusta määritellen kasvatuksen lähtökohdat, tavoitteet sekä sisällöt. Koulun kansainvälisyyskasvatuksen lähtökohdista ja tavoitteista kerrotaan myöhemmin omassa luvussaan.

Siihen, kuinka koulukasvatuksella voidaan toivoa vaikutettavan oppimiseen ja asenteisiin, vaikuttavat Kylénin (1992, ks. Pietarinen & Rantala 1998, 230) mukaan oppilaan psyykkiset ja biologiset resurssit sekä koulun sosiaalinen ja fyysinen ympäristö. Nostan seuraavaksi tarkasteluun koulun sosiaalisen ympäristön; siis koulussa tapahtuvat vuorovaikutussuhteet ja erityisesti vuorovaikutuksen opettajan ja oppilaan välillä.

Opettajilla on valtaa ja vastuuta, hehän ohjaavat kokonaista lasten tai nuorten ryhmää. Heillä on mahdollisuus vaikuttaa ryhmän asenteisiin ja käyttäytymiseen. Harris (2000, 304) lisää, että opettajien vaikutus asenteisiin on todennäköisesti myös pitkäaikaista, sillä he käyttävät vaikutusvaltaansa kodin ulkopuolisessa maailmassa, jossa oppilaat myöhemmin viettävät koko aikuisikänsä. Viran tuoman aseman lisäksi opettajan henkilökohtainen ammattitaito, valitut opetusmenetelmät sekä kyky organisoida ja ohjata oppimistilanteita vaikuttavat oppimistuloksiin. Opettajan työ on ennen kaikkea ihmissuhdetyötä. Myös opettajan omalla persoonalla ja toiminnalla on erityisen suuri merkitys. Opettajan tulee olla valmis jakamaan itseään ja näyttämään tunteitaan, sillä positiiviset tunteet, kuten muutkin tunteet ovat tarttuvia. Hänen täytyy kyetä sitouttamaan nuoret oppimisprosessiin sekä luomaan luokkahuoneeseen luottamuksellinen ilmapiiri, joka sallii osallistumisen ja rakentavan keskustelun; myös omista peloista ja ennakkoluuloista. Luomalla onnistuneita yhteisiä, jaettuja kokemuksia, voidaan edistää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kaikkien hyvinvointia luokassa. Aikuisen ammattimainen ja oikeudenmukainen suhtautuminen kaikkiin oppilaisiin auttaa mallintamaan yleisesti hyväksyttävää asennoitumista ja käyttäytymistä. Opettaja voi ilmeillään ja eleillään, valinnoillaan ja äänenpainoillaan heijastaa hylkääviä tai hyväksyviä asenteita. Parhaimmillaan opettaja toimii oppilaille myönteisenä roolimallina. Hän luo arvoja välittämällä asennoitumistaan nuoriin, mutta toisaalta opettaja itsekkin on sidoksissa kulttuurissa sosiaalisesti hyväksytyihin arvoihin ja asenteisiin. (Wahlström 1996, 105; Pietarinen & Rantala 1998, 231; Talib, Löfström & Meri 2004, 132, 139.)

Oppilaan asenne koulua kohtaan oppimisympäristönä muuttuu iän karttuessa. Peruskoulun alaluokilla asennoituminen koulua kohtaan on varsin myönteistä. Oppimista ei koeta vaikeaksi ja koulussa on hauskaa. Myös oppilaan suhde opettajaan on erityisen merkittävä koulua aloittelevalle lapselle. Monelle alaluokan oppilaalle ”ope on eka”. Suomalaisten lasten ja nuorten kouluviihtyvyyttä tutkittaessa on todettu opettajan olevan merkittävin koulussa viihtymiseen vaikuttava tekijä vielä 3. – 4. luokilla. Vuosien kertyessä opiskelukokemukset ja –asenteet alkavat muuttua kielteisemmiksi. Peruskoulun 6. luokalla ja yläasteelle siirryttäessä oppiminen tuntuu aikaisempaa vaikeammalta ja oppimishalu ei ole samalla tasolla kuin alaluokilla. Oppilaiden varttuessa myös opettaja-oppilas suhteelta toivotaan muutosta. Nuoriin ryhmänä toivotaan tasa-arvoisempaa suhtautumista, ei epäilevää ja alentuvaa ”kuin lapsiin” -suhtautumista (Aapola 1999, 235). Murrosiän

alkaessa ystävyssuhteiden merkitys myös kouluviihtyvyyteen korostuu ja samalla opettajan merkitys tietyllä tavalla vähenee. (Saari & Linnakylä 1993, 196; Kari 2003, 71.)

”Monikulttuurisuus on tullut jäädäkseen” kirjoittavat Talib, Löfström & Meri (2004, 82). Nopeasti muuttuva maailma vaikuttaa automaattisesti myös opettajan työhön ja koulujen arkeen. Koulu on kuin ympäröivä yhteiskunta pienoiskoossa ja opettaja kohtaa työssään eri kulttuureja, maailmankatsomuksia, uskontokuntia ja oppimiskulttuureja edustavia oppilaita. Hänellä ei välttämättä ole tähän riittävää koulutusta tai kokemusta. Muuttunut yhteiskunnallinen todellisuus korostaa sitä tosiasiaa, että opettajan työhön liittyy aina tietty keskeneräisyys: ammattitaito vaatii jatkuvaa ja elinikäistä oppimista. Opettajien monikulttuurista kompetenssia tutkinut Talib (2005, 114) tuo esille, että luottamuksen synty omaan ammattitaitoon toimia monikulttuurisessa koulussa ja kohdata eritaustaisia oppilaita vaatii pitkää kokemusta, koulutusta sekä resursseja. Suurin osa opettajista myös kaipaa lisää koulutusta ammattitaitonsa tueksi. Mahdollisuuksien ja resurssien luominen tätä varten on tärkeää, sillä koulutuksen, kokemuksen, sekä ajan ja resurssien puute ovat omiaan lisäämään opettajien turhautuneisuutta, joka vuorostaan voi ruokkia suvaitsemattomuutta. (Talib ym. 2004.)

Tähän tutkimukseen osallistuneilta nuorilta kysyttiin, mitä heidän mielestään on suvaitsevaisuus.

- (T292) *Ei erottele ihmisiä heidän rotunsa, ihonvärin tms. mukaan, pystyy suhtautumaan kaikkiin ihmisiin tasa-arvoisesti, ajattelee, että kaikilla on samanlaiset oikeudet elämässä.*
- (P346) *Ymmärtämistä eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä kohtaan. Tasapuolisuutta, oikeudenmukaisuutta erilaisia ihmisiä kohtaan.*
- (T108) *Hyväksyy ihmiset omina itsenään ja antaa kaikille mahdollisuuden omaan mielipiteeseen, rauhaan ja elämään. Kaikki ovat aivan yhtä tärkeitä.*
- (P61) *Annetaan jokaisen olla oma itsensä, jokainen saa ajatella mitä haluaa, ketään ei saa syrjiä ja kaikille pitää antaa mahdollisuus.*
- (T362) *Sallii muiden ihmisten olla sellaisia kuin ovat. Ei saa haukkua, kiusata ja sanoa/puhua paha muista. Varsinkaan ulkomaalaisista. Mieti, jos olisit itse esim. pakolainen. Miltä se tuntuisi olla kaikkialla vainottu?*

Ainakin nämä nuoret osoittavat määritelmillään sisäistäneensä suvaitsevaisuuteen kasvattamisen tavoitteen. ”Siinä pyritään kehittämään ihmisen kykyä ulottaa ihmisarvoa

kunnioittava, hyväksyvä asennoituminen myös siihen, mikä on erilaista” (Wahlström 1996, 105). Juuri tästä on kyse koulun kansainvälisyyskasvatuksessakin: erilaisuuden hyväksymisestä ja suvaitsevasta suhtautumisesta toisiin ihmisiin.

Ennakkoluulot ja syrjintä johtuvat osittain väärästä tai puutteellisesta tiedosta. Tietämättömyydestä johtuviin ennakkoluuloihin paras lääke onkin yksinkertaisesti tiedon lisääminen. Oikean tiedon jakaminen oppilaille on tärkeää, mutta tämä itsessään ei riitä. Koska asenteet ovat emotionaalista tietoa, on kasvatuksessa ymmärrettävä myös tunteiden, emootioiden, merkitys (Wahlström 1996, 120). Roolinotto onkin vahva keino murtaa ennakkoluuloisia asenteita. Empaattinen eläytyminen toisen asemaan auttaa ymmärtämään, miltä toisesta vaikkapa syrjittäessä tuntuu. Yksinkertaisimmillaan tuntikeskustelussa voidaan pohtia, kuinka ihmiset eri kulttuureissa, eri puolilla maailmaa suhtautuvat meidän tärkeinä pitämiimme asioihin. Laajemmin empatian ja myötätunnon tunteita voidaan herätellä esim. roolileikkien tai pedagogisen draaman keinoin. Oli käytetty työtapa mikä hyvänsä, saadun tiedon kriittinen reflektio, miettimään pysähtyminen, on keskeinen osa suvaitsevaisuuteen ohjaamisessa. Omien ennakkoluuloisten asenteiden tunnistaminen ja niiden sisältöjen arvioiminen on tärkeää, sillä sitä, mitä ei tiedosta, ei voi muuttaa. (Wahlström 1996, 111, 128-131.)

Myös ryhmien jäsenten keskinäisen vuorovaikutuksen uskotaan poistavan ennakkoluuloisia asenteita ja siten parantavan ihmisten välisiä suhteita. Mitä enemmän yksilöt ovat tekemisissä keskenään, sitä paremmiksi voivat ryhmien väliset suhteet muuttua. Mikä tahansa vuorovaikutus kuitenkin yksin riittää poistamaan ennakkoluuloisia asenteita. Päinvastoin painostus ja kilpailutilanne voivat lisätä vihamielisyyttä ja kielteistä stereotypointia. Vuorovaikutustilanteen ilmapiiri on merkityksellinen. Palkitseva, yhteistyötä ja yhteisiä tavoitteita sisältävä kontaktitilanne tuottaa todennäköisimmin myönteisiä havaintoja ja asenteita yksilöiden välillä. Kun vuorovaikutuksessa keskenään ovat eri ryhmien tyypillisinä pidetyt jäsenet, voivat myönteiset kokemukset yksilöistä yleistyä koskemaan koko ryhmää ja näin vähentää ryhmien välisiä ennakkoluuloja. (Liebkind 1988, 122-123; Erwin 2005, 40.) Kansainvälisyyskasvatuksen ja suvaitsevaisuuden arvoja voidaan vahvistaa monella tavalla esim. ystävyyskoulutoiminnassa (Wahlström 1996, 123).

2.1.5.3 Vertaisryhmän merkitys

Vertaisryhmän vaikutus lapsen tai nuoren asenteiden ja arvomaailman kehittymiseen sekä käyttäytymiseen on ilmeinen. Asenteiden syntyteorioita käsittelevässä luvussa esiteltiin muun muassa mallioppimisen ja väline-ehdollistumisen merkitystä uusien asenteiden omaksumisessa. Tyypillisesti kouluiässä toissijaisen sosialisoinnin (koulu ja viiteryhvät) merkitys lapsen elämässä alkaa korostua. Tällöin keskeinen tekijä vertaisryhmien muodostumisessa on usein ikä; koulussa tutustuvat samanikäiset hakeutuvat usein yhteen. Ryhmiä muodostuu myös sukupuolen ja esimerkiksi harrastusten mukaan. Kun lapsesta tulee vertaisryhmän jäsen, hän irrottautuu vähitellen vanhemman auktoriteetista, jonka sääntöjä ja normeja pieni lapsi on noudattanut kyseenalaistamatta, jopa ymmärtämättä. (Aho & Laine 1997, 137)

Vertaisryhmä toimii areenana sosiaalisten taitojen harjoittelulle. Lapset oppivat käyttäytymistä samaistumalla ryhmään ja sen yksittäisiin jäseniin. Ryhmän jäsenyys tuottaa roolinottokokemuksien, virikkeiden sekä osallistumismahdollisuuksien myötä asennoitumisen, toimimisen, puheen ja pukeutumisen malleja. Vertaisryhmässä nuori saa tilaisuuden kokeilla ja hakea sopivaa tasapainoa läheisyyden ja erillisyyden välillä. Toisin sanoen nuori puntaroi sitä, kuinka paljon hän haluaa ja uskaltaa olla ryhmässä oma itsensä ja kuinka suurella määrällä kaveriporukka sanelee hänen käyttäytymistään tai jopa arvojaan ja asenteitaan. Nuori sopeutuu ja miellyttää muita luonnostaan ja mielellään. Hän pyrkii näin välttämään konflikteja. Toisaalta vertaisryhmien kiinteä luonne perustuu osaltaan rehellisyyden ja avoimuuden arvostamiselle. Nuori voi testata ajatuksiaan ja mielipiteitään pohtimalla niitä yhdessä kavereidensa kanssa. Kavereiden hyväksyntä koetaankin usein erityisen tärkeäksi. Vertaisryhmältä saatu palaute vaikuttaa yksilön minäkäsitykseen ja omanarvontuntoon. (Jarasto & Sinervo 1999, 90-91; Harris 2000, 217.)

Vertaisryhmän vaikutus ei kuitenkaan aina ole pelkästään myönteinen. Tarve kuulua muiden samanikäisten joukkoon aikaansaa usein näyttämisen ja pätemisen tarpeen. Kavereiden edessä voi joutua esiintymään kokeneempana ja kovempana, kuin mitä itse asiassa onkaan. Jengin vaikutus vähentää nuoren vastuuntunnetta itsestään ja tekemisistään (Jarasto & Sinervo 1999, 92). Ryhmässä vallitseva hierarkia tai huomiorakenne määrittää, keille ryhmässä annetaan huomiota, kuka ohjaa ryhmän toimintaa. Huomiorakenteessa korkealla olevat henkilöt voivat kehittää ja tehdä uusia

asioita, siinä missä toiset myötäilevät. Jopa johtajahahmon aggressiivinen käyttäytyminen voi tietyissä tilanteissa saada taakseen ryhmän hyväksynnän. (Harris 2000, 227-228.)

Vastavuoroinen suhde samanikäisten kanssa opettaa myös hyväksymään erilaisuutta. Nuori oppii, että jokaisessa on omat hyvät ja heikot puolensa, mutta silti keskenään voidaan olla kavereita. Erilaisuuden havaitseminen laimentaa nuoren taipumusta ajatella mustavalkoisesti. (Jarasto & Sinervo 1999, 90.)

2.1.5.4 Tiedotusvälineiden merkitys

Joukkoviestinnäksi luetaan kaikki median muodot elokuvista kirjallisuuteen, radio-ohjelmista lehtiin ja televisioon. Keskivertosuomalainen kuluttaa päivässä seitsemästä kahdeksaan tuntia erilaisten joukkoviestinten parissa. Suurimman osan, reilun kolmanneksen, tästä ajasta käytämme television katseluun ja radion kuuntelemiseen. Aikakausi- ja sanomalehtiä luemme noin 40 minuuttia, kirjoja hieman vähemmän päivässä. Medioiden kulutukseen käytetty aika on kasvanut käsi kädessä tarjonnan ja mediat lähellemme yhä kätevämmiin tuovien teknisten ratkaisujen lisääntyessä. Erityisesti lasten ja nuorten todellisuuskäsitys rakentuu osittain median pohjalle. (Kunelius 2003, 17, 104.)

Jokaisella medialla on omat taustavaikuttimensa, intressit (esim. kaupalliset, valistukselliset), joita ne palvelevat. Medioiden ei voida aina olettaa välittävän objektiivista kuvaa todellisuudesta. Median merkityksen ja hyödyn lisääntyessä esille nousee aina myös huoli sen kielteisistä vaikutuksista. Muun muassa elokuvien vaikutusta lasten siirtolaisasenteisiin ja ihmisten moraalisiin normeihin, lasten koulumenestykseen sekä aggressiivisuuteen on tutkittu. Uusmedioiden on vuorovaikutteisen luonteensa vuoksi myös havaittu aiheuttavan suurempaa riippuvuutta kuin perinteiset mediat ovat aiheuttaneet. (Kokko 2003, 3; Kunelius 2003, 130 – 131.) Tutkijat esittävät (ks. Salokoski & Mustonen 2007, 33-36), että mitä vanhemmaksi lapsi kasvaa ja mitä enemmän hän viettää aikaa medioiden parissa, sitä enemmän mediakin vaikuttaa hänen asenteisiinsa ja ajatteluunsa. Väkivallan suuri rooli mediasisällöissä, esimerkiksi televisiossa, lehtiartikkeleissa ja lööpeissä, välittää helposti nuorille viestin maailmasta vaarallisena paikkana elää. Lisäksi esimerkiksi televisioilmaisussa on havaittu etnisten ryhmien erilaista näkyvyyttä, stereotyyppisiä statuksia ja rooleja, mikä voi osaltaan vaikuttaa myös lasten ja nuorten asenteisiin ja käsityksiin. On siis syytä pohtia tarkemmin, miten viestintä vaikuttaa: erityisesti nuoriin ja heidän asenteisiinsa.

On vaikeaa määrittää, mikä on medioiden erityinen, niin sanottu omavaikutus erotettuna ympäristömme muista vaikutuksista, joita ovat esimerkiksi perhe, vertaisryhmät, kasvatus ja elämäntilanne. Lapsen tai nuoren ikä, persoonallisuus, sosiaaliset taidot ja aikaisemmat kokemukset vaikuttavat yhdessä tämän kykyyn tulkita median viestejä. Lisäksi median riskivaikutukset ovat usein yksilöllisiä ja hetkellisiä. Tiedetään kuitenkin, että median vaikutukset korostuvat, kun muutkin mallit nuoren kasvu-ympäristössä toimivat samansuuntaisesti kuin median mallit. Mediatutkimuksissa on yleisesti päädytty tulkintaan, että median vaikutus yksilöön on osa kehävaikutusten kierrettä. Niillä, jotka ovat persoonallisten ominaisuuksiensa ja tulkintakehystensä suhteen vastaanottavaisia median vaikutuksille, ja joilla läheiset ihmiset vahvistavat median viestejä, vaikutukset korostuvat voimakkaammin. (Salokoski & Mustonen 2007, 15-16.)

Media vaikuttaa monella tavalla nuoren kykyyn havaita todellisuutta ja siten vaikuttaa myös tämän toimintaan. Joukkoviestinnällä onkin suuri merkitys sosialisatiossa, arvojen siirtämisessä. Tuomalla ajantasaista tietoa maailmasta media voi auttaa orientoitumaan maailmanmenoon ja tuoda varmuutta ja turvallisuuden tunnetta. Toisaalta liian yksinkertaistetut viestit voivat lisätä jäykkiä, kaavamaisia käsityksiä. (Mustonen 2001, 63.) Wahlström (1996, 91) kritisoi, että liian usein television sarjaohjelmat vaikuttavat ”piilopetussuunnitelman” tavoin katsojan tajuntaan ja maailmankuvaan. Ne tuottavat stereotyyppisiä uskomuksia, joissa ”hyvä” on yleisimmin valtaväestön edustaja ja ”paha” edustavat vähemmistöt.

Median arvoja ja ajattelutapoja siirtävä sosiaalistava rooli on sitä pienempi, mitä enemmän nuorella on tietoja ja elämäkokemuksia ja mitä tiheämpi häntä ympäröivä sosiaalinen verkosto on. Mustosen (2001) mukaan kronologinen ikä ei ole aina ratkaiseva tässä suhteessa. Sosiaalistava vaikutus on vahvimmillaan niillä, joilla on vähän kokemuksia elämästä. Haasteena onkin, että nuorilla voi olla paljon kokemusta eri medioista, mutta ei tosielämästä. Median sosiaalistavia vaikutuksia vahvistavat eri sosiaalistajien samankaltaiset vaikutukset sekä tiedon ja kokemuksen puute median käsittelemistä asioista. Tällainen aihe voi olla esimerkiksi ulkomaalaiset ja vieraat kulttuurit. (Mustonen 2001, 63.)

Mediat tarjoavat useita erilaisia malleja, joihin nuoren on mahdollista identifioitua eli samaistua. Murrosikäiselle media voikin olla keino peilata omaa identiteettiä. Käyttämällä vaikkapa television erilaisten sarjaohjelmien henkilöitä minän peilinä, nuori voi työstää käsitystään itsestä, omista piirteistä, tunteista ja käsityksistä. Samaistumisen avulla nuori voi saada sijaiskokemuksia erilaisista rooleista ja tilanteista. Samalla nuori oppii roolinottotaitoja, jotka avartavat näkemystä muista ihmisistä. Erilaisiin ihmiskohtaloihin eläytyminen vähentää erilaisuuden tunnetta ja identiteetin epävarmuutta sekä auttaa ymmärtämään erilaisten ihmisten näkökulmia ja elämän moninaisuutta. Monipuolisia malleja ja roolikokeiluja tarjoavat mediasisällöt voivatkin lisätä suvaitsevaa asennetta muita ihmisiä kohtaan. Asian kääntöpuoli on, että stereotyyppistä ihmiskuvaa tarjoavat mediasisällöt voivat synnyttää ja vahvistaa ennakkoluuloista ajattelua. (Mustonen 2001, 123-124.)

Voimakas tunnepohjainen samaistuminen voi vakuuttaa ja saada otteeseensa median kuluttajan, vaikka kaikki median tarjoamat mallit eivät edustakaan kasvattajien toivomia ja vaalimia arvoja. Toisaalta nuori on myös yhä kykenevämpi syvälliseen moraali- ja arvopohdintaan mediasisällöistä. Kasvaessaan nuorella on yhtä lailla kasvavat kyvyt erotella medioiden aiheuttamia tunne-elämyksiä samoin kuin jäsentää tietotulvaa ja maailman uutisia. Nuori kykenee jo myös tarkastelemaan mediavirtaa etäältä, kriittisemmin ja tietoisesti eritellen. Elämäkokemuksen ja mahdollisen mediakasvatuksen myötä nuori saavuttaa itsereflektoinnin taitoja: kykyjä monitoroida omia tunteita ja käyttää psykologisia puolustusmekanismeja. Nuori kykenee esimerkiksi arvioimaan, millaisten mediasisältöjen pariin hän haluaa hakeutua sekä arvioimaan hämmentävää, ristiriitaistakin mediasisältöä kognitiivisesti. (Mustonen 2001, 125; Salokoski & Mustonen 2007, 23-25.)

2.2 Peruskoulun yhdeksännen luokan oppilas – perusjoukon kuvailua

Peruskoulun yhdeksännen luokan oppilas elää parhaillaan nuoruuttaan. Nuoruuden kuluessa yksilö kehittyy fyysisesti aikuiseksi, oppii keskeiset yhteisössä tarvittavat taidot ja valmiudet sekä itsenäistyy omasta lapsuuden perheestään. Hän etsii ja valitsee myöhemmät aikuisuuden roolit ja positiot sekä muodostaa käsityksen omasta itsestään tämän tapahtumakulun pohjalta (Nurmi 1997.)

Suhde vanhempiin on kahtalainen. Toisaalta nuorella on odotus ja toivo tulevasta. Toisaalta irrottautuminen vanhemmista, huoltajista ja heidän huolenpidostaan saa nuoren tuntemaan itsensä hylätyksi ja aiheuttaa huolta. Nuori haluaa olla vapaa ja itsenäinen, mutta on samalla tottunut ohjailuun ja suojeluun. (Bellander 1980, 36.) Nuori kokeilee ja hakee itseään. Aikuisia voidaan vastustaa tai uhmata jo pelkästä periaatteesta. Samalla ollaan kuitenkin myös hyvin kiinnostuneita aikuisten mielipiteistä. Vaikka voisi vaikuttaa siltä, että nuori ei ota vastaan vanhemmalta, opettajalta tai muulta aikuiselta saamaansa ohjausta ja neuvoja, nuori voi jonkin ajan kuluttua käyttäytyä juuri neuvotulla tavalla tai osoittaa sisäistäneensä läheiseltä aikuiselta kuulemansa mielipiteen. Nuoria kiinnostaa paljon se, mitä muut heistä ajattelevat ja mitä heistä puhutaan. Näin on, vaikka he ulkoisesti saattaisivatkin vaikuttaa välinpitämättömiltä ja sulkeutuneilta. Nuoren suhteet opettajiin ovat yleensä melko hyvät. Silti heidän mielestään opettajat eivät aina kohtele heitä oikeudenmukaisesti ja luota riittäväsi heidän kykyihinsä. (Aho & Laine 1997, 135 - 136.)

Ystävät ovat nuorelle tärkeitä käyttäytymisen malleja. Toveripiirin arviot vaikuttavat nuoren tunne-elämään ja itsearvostukseen sekä käsitykseen siitä, millainen asema hänellä on sosiaalisissa tilanteissa. Toveripiirin merkitys identiteetin muodostumisessa on keskeinen, sillä muori rakentaa kuvaa itsestään paljolti muiden suhtautumisen perusteella. Ryhmän avulla nuori selvittää monia asioita, jotka muuten olisivat uhkana orastavalle itsenäisyydelle. Ystävät toimivat peilin tavoin tukien nuorta tämän selvittäessä ja kokeillessa ajatuksiaan ja mielipiteitään. Nuori nauttii vertaisryhmänsä hyväksynnästä ja tuntee siihen voimakasta yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Ryhmään mukautuessaan nuori voi menettää osan omaa identiteettiään, mutta vähitellen nuori alkaa itsenäistyä myös toveripiiristään. Samankaltaisuuden tarve saa rinnalleen pyrkimyksen yksilöllisyyteen. Nuori uskaltaa muodostaa omia mielipiteitään ja elää niiden mukaisesti. (Himberg, Laakso, Peltola, Vidjeskog 1995, 87 – 90; Aho & Laine 1997, 135.)

3 KANSAINVÄLISYYSKASVATUS –IHMISOIKEUDET PERUSKOULUISSA

3.1 Kansainvälisyyskasvatuksen tarve ja perusta

Peruskouluissamme tapahtuvan kansainvälisyyskasvatuksen laajana viitekehyksenä on Yhtyneiden Kansakuntien Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (1948). Ratifioituaan tämän julistuksen Suomi on myös sitoutunut edistämään sen sisältämiä arvoja kasvatuksessa ja opetuksessa. Julistuksen mukaan: ”Jokaisella on oikeus saada opetusta.” Lisäksi: ”Opetuksen on pyrittävä ihmisen persoonallisuuden täyteen kehittämiseen sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen vahvistamiseen. Sen tulee edistää ymmärtämystä, suvaitsevaisuutta ja ystävyyttä kaikkien kansakuntien ja kaikkien rotu- ja uskontoryhmien kesken...”. (26. artikla) YK-järjestelmän puitteissa on solmittu ihmisoikeuksien julistamisen jälkeen useita ihmisoikeuksia käsitteleviä sopimuksia. (Kansainväliset ihmisoikeuksien sopimukset 1968.)

YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisesta julistuksesta on johdettavissa käytännön kansainvälisyyskasvatuksen kannalta keskeisiä arvoja ja tavoitteita. Tällaisia ovat esimerkiksi jokaisen ihmisen tasavertainen oikeus saada opetusta (26. artikla), oikeus ilmaista omia mielipiteitä (19. artikla), oikeus tasavertaiseen kohteluun lain edessä (7. artikla) ja oikeus valita uskonto tai vakaumus (18. artikla). (Kansainväliset ihmisoikeuksien sopimukset 1968.)

Ympäröivä yhteiskuntamme, samoin kuin koulut, ovat muuttumassa yhä monikulttuurisemmiksi. Kouluihimme tulee entistä enemmän kieli- ja kulttuuritaustaltaan erilaisia oppilaita. Tässä uudenaikaisessa tilanteessa suvaitsevaisuus ja avoimuus erilaisia kulttuuritaustoja, katsomuksia ja kieliä kohtaan sekä kiinnostus niihin on erityisen tärkeää. Se on edellytys oppilaiden väliselle vuorovaikutukselle. Peruskoululain mukaan opetus ja muu toiminta tulee järjestää siten, että se antaa oppilaalle muun muassa kansallisen kulttuurin ja kansallisten arvojen sekä kansainvälisen yhteistyön ja rauhan edistämisen kannalta tarpeellisia valmiuksia (Peruskoululaki 27.5.1983/476).

3.2 Kansainvälisyyskasvatus peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteiden (1994, 28 - 29) mukaan ”kansainvälisyyskasvatuksella tarkoitetaan kasvatus- ja opetustoimintaa, joka tähtää kulttuurien tuntemuksen ja kansainvälisen yhteisymmärryksen lisäämiseen, ihmisarvon ja ihmisoikeuksien turvaamiseen kaikille, rauhan vakiinnuttamiseen sekä maailman voimavarojen oikeudenmukaiseen jakoon ja kestäväen kehityksen edistämiseen”. Kansainvälisyyskasvatuksen tavoitteena on, että oppilas hyväksyy ihmisten erilaisuuden ja tuntee erilaisia kulttuureita, ymmärtää ihmisten ja kansojen keskinäisen riippuvuuden sekä tasa-arvoisuuden ja oikeudenmukaisuuden ihmisarvon perustaksi. Lisäksi opiskelulla pyritään herättämään kiinnostus kansainväliseen kehitykseen ja tapahtumiin. Valmiudet kansainväliseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön sekä omatoimiseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen kuuluvat myös kansainvälisyyskasvatuksen tavoitteisiin.

Keskeisiä sisältöalueita kansainvälisyyskasvatuksessa ovat muun muassa harjaantuminen kansainvälisen kanssakäymisen taitoihin, rauhanomaisen konfliktin ratkaisumenetelmät, kulttuurien tuntemus ja suvaitseva suhtautuminen erilaisuuteen, kulttuurilukutaidon alkeet, ihmisoikeuksien etiikan pohdinta ja harjaantuminen maailmankansalaisuuteen sekä kansainvälisen kehityksen seuraaminen ja arviointi. (POPS 1994, 29.)

3.3 Kansainvälisyyskasvatus Hämeenlinnan kuntakohtaisessa opetussuunnitelmassa

Opetushallitus on siirtänyt vastuuta opetussuunnitelmien teosta ja opetuksen toteutuksesta alemmille tasoille. Kunnille ja yksittäisille oppilaitoksille on annettu oikeus ja velvollisuus pohtia, mihin suuntaan opetussuunnitelmien perusteiden puitteissa opetusta halutaan kehittää. Kunnissa laaditaan kuntakohtainen opetussuunnitelma, jonka pohjalta yksittäiset koulut laativat omat opetussuunnitelmansa. (Myllymäki 2004, 56.)

Vuonna 2004 julkaistu Pallo haltuun, kansainvälisyyskasvatus Suomessa, esittelee vuodelta 2001 peräisin olevan Hämeenlinnan kuntakohtaisen opetussuunnitelman arvoperustaa ja kaupungissa käytössä olleita kansainvälisyyskasvatuksen sisältöjä ja

toimintatapoja. Kuntakohtainen opetussuunnitelman määrittämästä koulutoiminnan arvoperustasta kerrotaan seuraavasti:

Yleissivistävän koulutuksen perustana on jokaisen ihmisen koskemattomuuden, tasavertaisuuden sekä omien edellytystensä mukainen oppimisen ja kasvamisen kunnioittaminen sekä sosiaalisesti, kulttuurisesti ja ympäristöllisesti kestävä kehityksen turvaaminen. Yleissivistävä opetus tarjoaa oppilaalle edellytyksiä itsensä jatkuvalla kehittämiselle ja sivistämiselle. Koulutuksen tavoitteena ovat terve itsetunto sekä hyvät tiedot ja taidot, jotka antavat perustan elinikäiselle oppimiselle ja kehittävät oppilaiden kykyä hallita omaa elämäänsä. Hämeenlinnalainen kulttuuri-identiteetti rakentuu kansallisen kulttuurin pohjalle. Hämeenlinnalaisuus on osa pohjoismaista ja eurooppalaista kulttuuria. Yleissivistävän koulutuksen tavoitteena on kehittää oppilaissa sellaiset asenteet ja valmiudet, jotka luovat edellytykset toimia aktiivisena, kriittisenä ja vastuuntuntoisena kansalaisena. Hämeenlinnalainen peruskoululainen ja lukiolainen tuntee itsensä osaksi suomalaisuutta ja maailmankansalaisuutta. Oppilasta kannustetaan vastuulliseksi osallistujaksi omassa elinpiirissään ja yhteiskunnassaan sekä koko ihmiskunnassa. -- Oman lähiympäristön ja kulttuurin tuntemisesta rakentuu siis perusta, jolta muiden kulttuurien tunteminen ja opiskeleminen kasvaa. Kuntakohtaisessa opetussuunnitelmassa yksittäinen oppilas nähdään aktiivisena toimijana. Oppilas opetetaan tuomaan esiin omat tarpeensa, ottamaan huomioon muiden tarpeet, osallistumaan yhteisten asioiden hoitoon ja ottamaan vastuuta yhteisön hyvinvoinnista. Oppimisessa monikulttuurisen ympäristön rikkaus otetaan tasa-arvon ja yleissivistyksen tavoitteiden sisällöksi.” (Myllymäki 2004, 56 – 57.)

Hämeenlinnan kuntakohtaista opetussuunnitelmaa täydentää maahanmuuttajaopetuksen suunnitelma. Sen avulla pyritään edistämään koulutoimen monikulttuurisuutta ja tuoda tunnetuksi eri kulttuureja. Samalla halutaan edistää nuorten suvaitsevaisuutta ja hyviä etnisiä suhteita sekä ehkäistä maahanmuuttajien syrjäytymistä ja integroida heitä yhteiskuntaan. Hämeenlinnassa maahanmuuttajaoppilaille onkin annettu valmistavan opetuksen jälkeen samanlainen mahdollisuus lähikoulun käymiseen kuin muille oppilaille. Tämä käytäntö edistää osaltaan moniarvoisuutta kouluissa. Kaupunki nähdään yhteisenä oppimisympäristönä ja opetuksen järjestämisessä on sitouduttu ottamaan huomioon kaikki siitä kiinnostuneet sidosryhmät. (Myllymäki 2004, 57 – 58.)

3.3.1 Kansainvälisyyskasvatuksen käytännön toteutuksesta

Hämeenlinnassa, kuten todennäköisesti valtaosassa kuntia, kansainvälisyyskasvatus toteutuu osana monia eri toimintoja päivähoidosta kulttuuritoimeen ja ympäristöasioista nuorisotyöhön (Myllymäki 2004, 54). Hämeenlinnan opetustoimi on julkaissut vuonna 2002 kansainvälistymissuunnitelman. Suunnitelmassa kasainvälisyyskasvatuksen ja

kansainvälistymisen perustana pidetään oppijoiden vahvaa omaa identiteettiä: oman lähiympäristön ja kotikaupungin sekä sen kulttuurin tuntemusta. Muiden kulttuurien tunteminen ja opiskeleminen kasvaa tältä pohjalta. Suvaitsevaisuuden ja erilaisuuden ymmärtämisen katsotaan rakentuvan tapaamalla ja oppimalla tuntemaan Hämeenlinnassa asuvia muita kulttuureja edustavia ihmisiä ensin nuorten lähiympäristössä ja viestintätaitojen karttuessa asteittain yhä laajenevilla foorumeilla. (Hämeenlinnan opetustoimi 2002, 6.)

Opetustoimen kansainvälistymissuunnitelmassa kansainvälistymisen olennaisena perustana mainitaan koulujen kieliohjelma, joka mahdollistaa A2-kielen opiskelun vuotta valtakunnallista suositusta aikaisemmin. Näin oppilaat saavat mahdollisuuden tavoitella harvinaisten kielten taitoa jo perusasteen varhaisilta luokilta. Tätä on pidetty tärkeänä, sillä kielenopintojen kautta oppilas saa välineet keskinäiseen kommunikointiin eri kulttuureista tulevien nuorten ja aikuisten kanssa. Hämeenlinna on mukana Euroopan komission Comenius-ohjelmassa, jonka päämääränä on parantaa opetuksen laatua ja lisätä eurooppalaista yhteistyötä koulutuksessa, erityisesti kielten opiskelussa. Kieliopintojen lisäksi tarvitaan laaja-alaista kulttuurien tuntemusta ja kansainvälisyyskasvatusta, joka muodostaa henkisen ja asenteellisen perustan kanssakäymiseen eri kulttuureista tulevien kanssa. (Hämeenlinnan opetustoimi 2002, 6-8, 12.)

Kansainvälisyyskasvatuksen toteuttamisessa perusasteen luokilla lähdetään suunnitelman mukaan oppilaan omista kokemuksista ja lähiympäristöstä. Kotimaan väestöryhmiä käsitellään oman maan vähemmistöjen, Suomessa asuvien ulkomaalaisten, siirtolaisuuden, pakolaisuuden ja turismin pohjalta. Ylemmillä luokilla kansainvälisyyskasvatus keskittyy yhä enemmän Eurooppaan ja sen ulkopuolisten kulttuurien tutkimiseen ja ymmärtämiseen. Kansainvälisyyskasvatuksen sisältöjä voidaan käsitellä läpäisyperiaatteella kaikissa oppiaineissa. Tämän lisäksi teemajaksoilla ja tapahtumapäivillä sekä yläluokkien valinnaiskursseilla voidaan korostaa eri aiheita. Tärkeä osa toimintaa on Hämeenlinnan ystävyyskaupunkien koulujen kanssa tehtävä yhteistoiminta. Oppilaille järjestetään aitoja vuorovaikutustilanteita esimerkiksi oppilas- ja opettajavaihtojen muodossa. Vieraskieliseen opetuksen osallistuminen tarjoaa nuorille mahdollisuuden harjoitella asiointia jokapäiväisissä tilanteissa asianomaisella kielellä. Perusasteen opetuksessa keskitytään viestintätaitojen harjaannuttamisen lisäksi myös mielipiteiden muodostumiseen. Oppilaiden kanssa käsitellään mielipiteiden

muodostumisen perusteita sekä ohjataan nuoria kriittiseen tiedon tulkintaan. (Hämeenlinnan opetustoimi 2002, 8-10.)

Kansainvälistymisen katsotaan tuoneen mukanaan Hämeenlinnan kouluille paljon etuja. Näistä tärkeimpinä mainittakoon kielitaidon kohentuminen sekä kulttuurin tuntemuksen lisääntyminen. Myös koulun arkeen ja opettajien yhteistyöhön koulun tasolla on tullut positiivista vaihtelua. Käytännössä haasteen kansainvälisyyskasvatukselle on kuitenkin muodostanut resurssien niukkuus. Kansainvälistymissuunnitelman taustaksi laaditun kartoituksen mukaan varsinaiseen kansainvälisyyskasvatukseen ja vaihtojen toteuttamiseen ei ole kouluissa voitu varata kylliksi aika- tai raharesursseja. Erilaisiin projekteihin ja vaihtoihin liittyen myös opettajien työn määrän katsotaan lisääntyneen ja toisinaan jakaantuneen epätasaisesti vain harvojen opettajien suoritettavaksi. Kouluille nimettyjen kansainvälisyysvastaavien avulla toimintaa on kuitenkin kyetty kehittämään ja koordinoimaan paremmin. (Hämeenlinnan opetustoimi 2002, 2 - 3, 10.)

4 ULKOMAALAISET SUOMESSA

4.1 Suomen pakolaispolitiikan vaiheita

Suomi otti vastaan ensimmäiset itsenäistymisen jälkeiset pakolaiset 1920 – 1930-luvuilla, jolloin Suomessa oli enimmillään yli 30 000 Neuvosto-Venäjältä tullutta pakolaista. Lisäksi toisen maailmansodan jälkeen lähes puolen miljoonan luovutetuilta alueilta evakuoitun karjalaisen sijoittaminen oli maailmanlaajuisestikin suuri hanke. Ratkaistavana oli jo tuolloin samoja kysymyksiä, kuin tänäkin päivänä, kuten lasten koulunkäynti ja pakolaisten toimeentulo. Varsinaisen pakolaispolitiikan alkuna Suomessa voidaan pitää turvapaikan myöntämistä 182 chileläispakolaiselle 1970-luvulla. Toinen suurehko pakolaisryhmä saapui maahan 1979 Vietnamista. Suomeen saapuneiden kiintiöpakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrät pysyivät vähäisinä aina 1980-luvun loppuun asti. (Forsander & Ekholm 2001, 109 – 110; www.pakolaisapu.fi.)

Hallituksen päätös vuosittaisista pakolaiskiintiöistä syntyi 1985. Ensimmäinen kiintiö oli 100 pakolaista vuodessa, vuonna 2004 kiintiö oli 750 pakolaista. Pakolaisia vastaanottaneita kuntia oli vuonna 2000 jo yli sata. Hallituksen maahanmuutto- ja pakolaispoliittisen toimintaohjelman tavoitteena on kasvattaa kiintiötä asteittain 1 000 henkilöön vuodessa. Suomen turvapaikanhakijamäärät ovat kansainvälisessä vertailussa edelleen pieniä. Pakolaisten vastaanoton järjestämistä ja siitä korvaamista sekä pakolaisten toimeentulon turvaamista maassamme säätelee 1991 voimaan tullut ulkomaalaislaki. Maahanmuutto- ja pakolaispoliittinen periaateohjelma vuodelta 1997 asetti tavoitteeksi kaikkien maahanmuuttajien joustavan integroitumisen eli kotoutumisen suomalaiseen yhteiskuntaan. Vuonna 1999 voimaantuneella ja maaliskuussa 2002 uudistetulla maahanmuuttajien kotouttamista ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa koskevalla lailla puolestaan pyritään edistämään erityisesti pakolaisten ja muiden maahanmuuttajien pääsyä työelämään. (Forsander & Ekholm 2001, 110; www.pakolaisapu.fi.)

4.2 Suomen ulkomaalaisväestö

Viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana Suomen ulkomaalaisväestö on kuusinkertaistunut ja monipuolistunut etniseltä, kulttuuriselta ja maantieteelliseltä

taustaltaan. Vuoden 2003 loppuun mennessä Suomessa asui 107 003 ulkomaan kansalaista, mikä tarkoittaa 2,04% koko väestöstä. (Tilastokeskus 2003.) Silti Suomessa vakinaisesti asuvien ulkomaalaisten määrä on pieni Eurooppalaisella tasolla verrattuna.

Selvästi suurin maahanmuuttajien ryhmä Suomessa ovat venäläiset, joita asui Suomessa vuoden 2003 loppuun mennessä 24 998 henkilöä. Toiseksi suurin maahanmuuttajien ryhmä ovat Viron kansalaiset, 13 397 henkeä, minkä jälkeen tulevat ruotsalaiset ja somalialaiset. Myös muun muassa entisen Jugoslavian kansalaisia, irakilaisia, brittejä, saksalaisia, iranilaisia, kiinalaisia, turkkilaisia, amerikkalaisia sekä thaimaalaisia oli maassamme vuoden 2004 vaihteessa yli 2 000 henkeä. (Tilastokeskus 2003.) Yleisimpiä syitä maahanmuutolle ovat paluumuutto, pakolaisuus ja turvapaikan hakeminen, avioituminen ja muut perhesyyt. Suomeen saapuu maahanmuuttajia myös oman tai perheenjäsenen työpaikan perässä sekä opiskelun takia. (Forsander & Ekholm 2001, 108-113.)

Nuorten suhtautuminen ulkomaalaisiin pohjautuu paljolti arvoihin ja asenteisiin, joita he omaksuvat ympäristöstään, vanhemmiltaan, ikätovereiltaan, koulusta ja joukkotiedotusvälineistä. Ulkomaalaisia koskevassa keskustelussa nousevat usein esille termit ulkomaalainen, maahanmuuttaja, pakolainen, kiintiöpakolainen, siirtolainen, turvapaikanhakija, paluumuuttaja ja niin edelleen. Voi olla, että nämä käsitteet menevät myös usein sekaisin. Näihin käsitteisiin sisältyy paljon erilaisia tuntemuksia ja uskomuksia. Ei siis ole yhdentekevää, miten ja millä sanoilla eri ihmisistä tai ryhmistä puhutaan.

Ulkomaalainen

Ulkomaalaisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole suomen kansalainen (ks. Kansalaisuuslaki 359/2003, 2§).

Maahanmuuttaja

Eräs keskeisimpiä käsitteitä tässä tutkimuksessa on maahanmuuttaja. Maahanmuuttajiksi kutsutaan yhteisellä nimikkeellä kaikkia tiettyyn maahan muuttaneita ryhmiä. Maahanmuuttajia ovat siis pakolaiset, turvapaikanhakijat, siirtolaiset ja paluumuuttajat. (Vartiainen-Ora, 1996, 14.)

Pakolainen

Yhdistyneiden Kansakuntien pakolaissopimuksen mukaan ”pakolainen on ihminen, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, eikä hänellä ole mahdollisuutta saada suojelua omassa maassaan.” Tämä YK:n määritelmä on käytössä kaikissa pakolaissopimuksen allekirjoittaneissa maissa, myös Suomessa (Vartiainen-Ora, 1996, 11).

Esimerkiksi sota, nälänhätä tai luonnonkatastrofi eivät ole riittäviä syitä pakolaisaseman saamiseksi. Henkilöön kohdistuvan vainon tai uhan täytyy olla luonteeltaan henkilökohtaista, pakolaiseksi pyrkivään yksilökohtaisesti koskettavaa. Kotimaassaan hän on joutunut tai pelännyt joutuvansa vainotuksi esimerkiksi poliittisten mielipiteidensä tai uskontonsa takia, eikä kotimaahan voida enää turvallisesti palata. (Helo & Kumpula, 1990, 9; Vartiainen-Ora, 1996, 11.) Vuoden 1073 jälkeen Suomi on vastaanottanut yli 23 000 henkilöä pakolaisina. Vuonna 2003 vastaanotettuja ja kuntiin sijoitettuja pakolaisia oli 1 542. Osa heistä on kiintiöpakolaisia, osa myönteisen oleskelulupapäätöksen saaneita turvapaikanhakijoita, osa perheen yhdistämisen kautta Suomeen saapuneita ja osa henkilöitä, joita ei ole voitu palauttaa kotimaahansa siellä vallitsevien olosuhteiden takia. Eniten Suomi on vastaanottanut pakolaisia Somaliasta, entisen Jugoslavian alueelta sekä Iranista ja Irakista. (www.maailmanpakolaistilanne.net.)

Kiintiöpakolaiset

Kiintiöpakolaiset ovat pakolaisia, joita otetaan maahan YK:n ylläpitämiltä pakolaisleireiltä tietty, maan hallituksen vahvistama määrä, kiintiö. YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on jo myöntänyt näille henkilöille pakolaisaseman eikä turvan tarvetta tarvitse vastaanottajamaassa enää tutkia. Kiintiöpakolaiset eivät asu vastaanottokeskuksissa, vaan heidät sijoitetaan suoraan omiin koteihinsa sellaiseen kuntaan, joka on päättänyt pakolaisten vastaanottamisesta. Suomen pakolaiskiintiö vahvistetaan vuosittain valtion talousarviosta päätettäessä. Ensimmäisen kerran kiintiö vahvistettiin vuonna 1968, jolloin se oli 100. Vuodesta 2001 lähtien Suomen pakolaiskiintiö on Tilastokeskuksen selvityksen (2003) mukaan ollut 750 henkeä vuodessa. (Helo & Kumpula, 1990, 9; Vartiainen-Ora, 1996, 12.) Vuonna 2003 Suomi saapui kiintiöpakolaisina 748 henkilöä (www.maailmanpakolaistilanne.net).

Turvapaikanhakija

Turvapaikanhakija on henkilö, jotka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta muusta kuin koti- tai oleskelumaastaan jättämällä turvapaikkahakemuksen. Turvapaikanhakijalla ei ole pakolaisstatusta, vaan viranomaiset tutkivat, onko hän pakolaissopimuksen tarkoittama pakolainen. Suomessa turvapaikan myöntämisestä päättää ulkomaalaisvirasto. Odottaessaan asiansa käsittelyä, turvapaikanhakijat asuvat erityisissä vastaanottokeskuksissa. Tänä aikana heillä ei ole lupa tehdä työtä, vaan he elävät toimeentulotuen varassa. Mikäli hakijalle ei myönnetä turvapaikkaa, mutta hänen on katsottu olevan suojelun tarpeessa, voidaan hänelle myöntää oleskelulupa. Jos turvapaikkahakemus on tehty selvästi väärin perustein, hakemus voidaan käsitellä nopeutetusti ja samalla päättää hakijan käännyttämisestä. (Helo & Kumpula, 1990, 9; Vartiainen-Ora, 1996, 12.)

Vuonna 2003 Suomesta haki turvapaikkaa 3 221 henkilöä. Määrä on miltei kymmenen kertaa pienempi kuin esimerkiksi Ruotsiin ja viisi kertaa pienempi kuin Norjaan saapuneiden turvapaikanhakijoiden määrä. Samana vuonna Suomen ulkomaalaisvirasto myönsi turvapaikan tai oleskeluluvan yhteensä 501 henkilölle. (www.maailmanpakolaistilanne.net.)

Perheenyhdistämishjelma

Pakolaisilla ja heihin rinnastettavissa olevilla henkilöillä on mahdollisuus saada perheenjäseniään samaan maahan, joihin heidät on itse vastaanotettu. Ohjelman kautta tukevat perheenjäsenet vastaanotetaan suoraan kuntiin pakolaisina. He saavat saman statuksen kuin Suomessa jo olevilla omaisilla on. (Vartiainen-Ora, 1996, 13.) Perheenyhdistämisen kautta vuonna 2003 Suomeen tuli 293 henkilöä. (www.maailmanpakolaistilanne.net.)

Siirtolainen

Siirtolainen on ihminen, joka muuttaa maasta toiseen esimerkiksi työn, avioliiton, opiskelun tai muun vastaavan syyn takia. Siirtolainen tulee siis maahan vapaaehtoisesti. Oleellisin ero pakolaiseen on se, että siirtolainen voi milloin tahansa palata lähtömaahansa, toisin kuin pakolainen. Siirtolainen ei myöskään saa yhteiskunnan järjestämiä alkupalveluja. Hän vastaa itse alusta asti koulutuksestaan, työstään ja elämästään aivan samoin kuin suomalaisetkin (Vartiainen-Ora, 1996, 13).

Paluumuuttaja

Tietyt ulkomaalaiset, joilla on suomalaiset sukujuuret tai muuten läheinen yhteys Suomeen, voivat saada tällä perusteella oleskeluluvan Suomeen. Paluumuuttajalla tarkoitetaan Suomessa usein entisiä Suomen kansalaisia tai henkilöitä, joiden vanhemmista vähintään toinen on tai on ollut Suomen kansalainen. Paluumuuttajia ovat myös entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevat henkilöt, kuten inkerinsuomalaiset. Paluumuuttajat eivät ole pakolaisia. (Vartiainen-Ora, 1996, 14).

4.3 Ulkomaalaiset Hämeenlinnassa

Hämeenlinnan kaupunki on vastaanottanut pakolaisia vuodesta 1990 lähtien. Kaupungin perusturvaviraston alaisen Maahanmuuttajan palvelupisteen asiakkaina on ollut sekä pakolaisia että paluumuuttajia. Vuodesta 1991 vuoden 2003 loppuun mennessä Hämeenlinnan kaupunki on vastaanottanut (1.-sijainen vastaanottokunta) yhteensä 408 pakolaista. Vuosittain vastaan otettujen pakolaisten määrä on vaihdellut jonkin verran, 16 – 48 vastaan otettua pakolaista vuodessa. Vuonna 2003 Hämeenlinnaan sijoitettiin 25 pakolaista, heistä 1 oli kiintiöpakolainen ja loput 24 myönteisen päätöksen saaneita turvapaikanhakijoita. Suurimmat maahanmuuttajaryhmät Hämeenlinnassa ovat venäläiset, virolaiset, entisen Jugoslavian kansalaiset ja irakilaiset. Ulkomaan kansalaisten määrä Hämeenlinnassa on hieman vähentynyt. Heitä oli vuoden 2003 loppuun mennessä 749 eli 1,6 % kaupungin asukasmäärästä. (Matikainen, J. 1996; Työministeriö 2003; www.hameenlinna.fi.)

5 ULKOMAALAISASENTEIDEN TUTKIMUS

Maahanmuuttajien määrän vaikutuksesta kantaväestön asenteisiin on esitetty kaksi keskenään vastakkaista olettamusta; konflikti- ja kontaktiteoriat, joiden osuvuutta käytännössä monet ulkomaalaisasenteita kartoittavista tutkimuksista selvittävät. Jaakkola kiteyttää (2005, 10) tutkijoiden aiempia näkemyksiä. ”Ns. konfliktiteorian mukaan syrjintä ja ulkomaalaisvastaisuus lisääntyvät, kun eri ryhmät joutuvat toistensa kanssa tekemisiin, kun vähemmistön suhteellinen koko kasvaa ja kun enemmistö ja vähemmistö ovat riippuvaisia samoista rajallisista voimavaroista. Ns. kontaktiteorian mukaan ennakkoluulot sen sijaan vähenevät, kun kontaktit enemmistön ja vähemmistön välillä lisääntyvät, tulevat monipuolisemmiksi ja henkilökohtaisemmiksi, ja niitä solmitaan statukseltaan samanarvoisten välillä.”

Seuraavassa esiteltävät tutkimukset tuloksineen kuvaavat suomalaisten ulkomaalaisasenteita 16 vuoden ajalta. Tuona aikana Suomessa asuvien maahanmuuttajien määrä on kuusinkertaistunut. Ulkomaalaisten määrä on ylittänyt sadantuhannen rajan ja 125 000 henkilöä puhuu äidinkielenään vierasta kieltä. (Jaakkola 2005.)

5.1 Aikaisempia suomalaistutkimuksia

5.1.1 Magdalena Jaakkola — kansakunnan ulkomaalaisasenteet

Magdalena Jaakkola on tutkinut suomalaisten asenteita ulkomaalaisia kohtaan laajasti, vuosina 1987, 1993, 1998 ja 2003 tehdyillä koko väestöä edustavilla haastattelututkimuksilla. Hänen tutkimuksiinsa tutustumalla saa käsityksen siitä, millaisia suomalaisten ulkomaalaisasenteet olivat liki 30 vuotta sitten sekä 2000-luvun kynnyksellä ja kuinka ne ovat muuttuneet laman elvyttyä ja ulkomaalaisten määrän lisääntyttyä Suomessa. Tutkimuksien tarkoituksena on ollut selvittää, kuinka suomalaiset suhtautuvat ulkomaalaisten maahanmuuttoon ja asemaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Miten suhtaudutaan eri syistä (esim. pakolaisuus ja työnhaku) sekä eri maista tuleviin maahanmuuttajiin? Lisäksi on selvitetty, millä argumenteilla asennoitumista ulkomaalaisia

kohtaan perustellaan. Selitystä ulkomaalaisasenteille on haettu haastateltavien taustatekijöistä, esimerkiksi sukupuolesta, iästä, koulutuksesta, ammatista, puoluekannasta ja henkilökohtaisista ulkomaalaiskontakteista.

Jaakkola (2005, 1999) raportoi, että suomalaisten ulkomaalaisasenteet ovat lientyneet lamavuoden 1993 jälkeen. Pakolaisten maahantuloon suhtaudutaan aikaisempia tutkimusvuosia myönteisemmin. Sota- ja ympäristöpakolaisten sekä kehitysmaiden nälkää näkevien maahantuloon suhtaudutaan positiivisemmin kuin poliittisesti, uskonnollisesti tai rodun vuoksi vainottuihin tai niihin pakolaisiin, joiden paon syytä ei tiedetty. Viimeisimmän tutkimuksen aikaan myös suhtautuminen ulkomaalaisten työnhakijoiden ja ”osaajien”, kuten asiantuntijoiden ja opiskelijoiden, vastaanottamisen oli huomattavasti myönteisempää kuin laman aikana ja vuonna 1998. Myönteiset asenteet ulkomaista työvoimaa kohtaan ovat yleistyneet enemmän kuin muin maahamme muista syistä muuttavia kohtaan. Samoin maahanmuuton seurauksena koettu sosioekonominen uhka on vähentynyt. Tähän vaikuttaneita taustatekijöitä ovat olleet talouden elpyminen ja työttömyyden väheneminen maassamme.

Suhtautuminen maahanmuuttajiin epävirallisissa vuorovaikutustilanteissa ja viranomaisina on sekin aikaisempaa myönteisempää ja kaikkien kansallisuuksien maahanmuuttajiin suhtauduttiin entistä myönteisemmin. Myönteisten asenteiden voimistumista kuvaa myös se, että suomalaiset ovat ehdottaneet yhä suurempia vuosittaisia pakolaiskiintiöitä. Lamavuonna 1993 noin viidesosa vastaajista kannatti rajojen sulkemista kokonaan pakolaisilta, kun taas vuosina 1998 ja 2003, talouden elvyttyä, ”vain” joka kymmenes oli näin jyrkällä kannalla. (Jaakkola 2005.)

Maahanmuutosta mahdollisesti aiheutuvien uhkien ja pelkojen kokeminen sen sijaan on lisääntynyt selvästi vuoden 1987 jälkeen. Esimerkiksi huumeiden, levottomuuksien, mellakoiden, järjestäytyneen rikollisuuden ja rasismien lisääntymisen pelko lisääntyi vuoteen 1993 mentäessä. 2000-luvulla uhkien kokeminen on hieman lientynyt. Esimerkiksi kolme neljäsosaa suomalaisista uskoi silti vuonna 2003 huumeiden ja järjestäytyneen rikollisuuden leviävän maahanmuuton seurauksena. Vuonna 2003 korostettiin aikaisempaa enemmän maahanmuuton positiivisia seurauksia, kuten suvaitsevaisuuden kasvua. Suhtautuminen maahanmuuttajien kielellisiin ja poliittisiin oikeuksiin on säilynyt miltei ennallaan. Esimerkiksi valtaosa (84%) suomalaisista on sitä mieltä, että

maahanmuuttajien olisi hyvä säilyttää äidinkieltä ja opettaa sitä lapsilleen. (Jaakkola 2005.)

Tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoisia Jaakkolan (2005) tutkimuksessa olivat seuraavat tulokset:

- naiset ja koululaiset sekä opiskelijat olivat miehiä ja työväestöä myönteisempiä
- politiikasta kiinnostuneet ja uskonnolliset olivat näistä kiinnostumattomia myönteisempiä
- koulutus lisää myönteisyyttä
- kontaktit (ulkomaanmatkoilla ja tunnettujen ulkomaalaisten määrällä mitattuna) maahanmuuttajiin lisäävät myönteisyyttä
- henkilökohtaiset suhteet (tuntee ulkomaalaisia esim. ystävinä, naapureina) lisäävät myönteisyyttä
- nuorten (15-17 v.) poikien ja eläkeläisten suhtautumien eri syistä ja eri maista tulevia maahanmuuttajia kohtaan oli muita varauksellisempaa
- eri kansallisuusryhmistä suosituimpia olivat norjalaiset, englantilaiset, tanskalaiset, ruotsalaiset ja amerikkalaiset, kun vähiten suosittuja olivat turkkilaiset, venäläiset, arabit ja somalit.

5.2 Nuorison asennetutkimuksia

Tässä alaluvussa esittelen merkittäviä Suomen nuorisoa koskevia ulkomaalaisasenteita mittaavia tutkimuksia. Kustakin tutkimuksesta on lisäksi poimittu esille tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoisimmat tulokset.

5.2.1 Pohjoissuomalaisten nuorten rotuennakkoluulot

Klaus Toivonen (1990) on kartoittanut pohjoissuomalaisten nuorten rotuennakkoluuloja osana Poroluu-projektia. Mukana tutkimuksessa on ollut nuoria (N=1730) luokka-asteilta 3 – 9. Tutkimuksella haettiin vastauksia neljään pääongelmaan: (1) missä määrin pohjoissuomalaisia nuoria voidaan pitää rotuennakkoluuloisina, (2) miten yhteiskunnan rakenteelliset (vanhempien sosiaalinen status, alueen vähemmistö rakenne ja työttömyystilanne) tekijät ovat yhteydessä rotuennakkoluuloisuuteen, (3) miten

vähemmistökontaktit ovat yhteydessä rotuennakkoluuloisuuteen ja (4) miten luokka-aste on yhteydessä rotuennakkoluuloisuuteen.

Toivonen (1990) toteaa tutkimustuloksissaan pohjoissuomalaisten nuorten olevan selkeästi rotuennakkoluuloisia. Stereotyyppiset käsitykset osoittautuivat erityisen voimakkaiksi romaniväestön kohdalla, kun taas suhtautuminen saamelaisväestöä kohtaan oli myönteisempää. Vanhempien sosiaalisen statuksen eli ammatin havaittiin olevan yhteydessä nuorten rotuennakkoluuloihin riippumatta niiden kohteesta. Nähtävissä oli, että sosiaalisen statuksen laskiessa rotuennakkoluulot lisääntyivät vaikkakin tämä yhteys oli heikko. Alueen vähemmistörakenne oli samoin yhteydessä ennakkoluuloisuuteen: missä etnisiä vähemmistöjä esiintyi, rotuennakkoluuloisuus oli voimakkaampaa. Sen sijaan alueen työttömyystilanteen ja ennakkoluuloisuuden välillä ei voitu todeta selvää yhteyttä. Kognitiivisen rotuennakkoluulon (uskomukset) havaittiin lisääntyvän jokaisena kouluvuotena, vaikka opetussuunnitelma edellyttää sen tasaista laskua. Ennakkoluulojen toiminnallisella ja tunneulottuvuudella tulokset olivat heikosta yhteydestä huolimatta enemmän kasvatustavoitteiden mukaisia.

Tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoisia Toivosen (1990) tutkimuksessa olivat seuraavat tulokset:

- vähemmistökontaktien (esim. matkustelu, keskustelu- ja näkemiskontaktit) määrän ei havaittu olevan merkitsevässä yhteydessä ennakkoluuloisiin asenteisiin
- kontaktien laadun ja tiivyyden, esimerkiksi kaverisuhteiden, havaittiin vähentävän ennakkoluuloisuutta
- sukupuoli on kaikkein selkeimmin rotuennakkoluuloja erotteleva muuttuja niin, että hyvin ennakkoluuloiset oppilaat ovat melkein aina poikia sekä
- koulutyössään parhaiten ja heikoiten menestyvät oppilaat (todistusarvosanoilla mitattuina) olivat ennakkoluuloisimpia.

5.2.2 Muukalaisuuden kohtaaminen peruskoulun päättöluokalla

Osmo Virrankoski (1994) on kartoittanut peruskoulun päättöluokan oppilaiden muukalaiskäsityksiä ja uskomuksia. Mukana tutkimuksessa oli sekä kaupunki- että maaseutukuntien nuoria (N=983) eri puolilta Suomea. Tutkimuksen lähtökohtana olivat Suomen koululaitoksen moraalikasvatuksen päämääräksi asetetut YK:n ihmisoikeusperiaatteet. Tutkimuksen tarkoituksena oli: (1) analysoida ja kuvailla oppilaiden

muukalaiskäsitteitä, uskomuksia, ennakkoluuloja ja niiden sosiaalisia perusteluita, (2) analysoida ja luokitella uskomusten, ennakkoluulojen ja niiden perustelujen omaksumista ja muodostumista, (3) kartoittaa ihmisoikeusnormeista johdettujen periaatteiden hyväksymistä eli suvaitsevaisuuden laajuutta sekä (4) etsiä selitystä oppilaiden ennakkoluuloille ja suvaitsevaisuudelle koulukasvatuksesta, sosiaalisesta lähiympäristöstä, sosiaalisesta taustasta, sukupuolinormistosta, viiteryhmästä ja joukkoviestinnästä.

Oppilaiden muukalaiskäsitteitä analysoitiin tutkimuksessa sosiaalisen tiedon muotona, joka on kulttuuriin sitoutunutta merkitysten tulkintaa. Uskomuksiin liitetään perustelut, kun taas negatiivisia ennakkoluuloja ei perustella. Nuorista 28 prosentilla nuorista oli suvaitsevaisuus-arvonmukaisia uskomuksia, arvonvastaisia uskomuksia 15 prosentilla ja varovaisen skeptisiä uskomuksia 36 prosentilla nuorista. Nuoret osoittivat tutkimuksessa hyväksyvänsä useita ihmisoikeusarvoista ja suvaitsevaisuudesta johdettuja ihannenneumeja. Yli 90% nuorista kannatti ihanteita opetuksen antamisesta kaikille ihmisille ja väkivallan käytön kieltämisestä kaikkialla. Miltei yhtä laajasti hyväksytyt olivat erilaiset ihmisten välistä tasa-arvoa suosivat normilauseet. (Virrankoski 1994)

Nuoret perustelivat uskomuksiaan taloudellisilla (esim. pula työpaikoista ja asunnoista, verojen nousu), sosio-poliittisilla (esim. yhteiskuntajärjestyksen järkkäminen), kulttuurisilla ja tunneperäisillä uhilla. Osan nuorista havaittiin ilmaisevan jopa avointa muukalaisvihaa. Maahanmuutosta aiheutuviksi hyödyiksi nuoret sen sijaan arvioivat taloudelliset (esim. lisää työvoimaa) ja sosio-poliittiset hyödyt (esim. kansainvälistyminen) sekä kulttuurin rikastumisen ja suvaitsevaisuuden lisääntymisen. Etnisten uskomusten havaittiin olevan yhteydessä myös uusisänmaallisuuteen. (Virrankoski 1994.)

Tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoisia Virrankosken (1994) tutkimuksessa olivat seuraavat tulokset:

- koulumenestys on yhteydessä myönteiseen suhtautumiseen ja suvaitsevaisuuteen: mitä paremmin nuori koulussa menestyy, sitä arvonmukaisempia uskomukset ovat
- vanhempien kouluttautuneisuus (sosioekonominen asema) on yhteydessä myönteiseen suhtautumiseen ja suvaitsevaisuuteen: pisimmälle kouluttautuneiden vanhempien lapset osoittivat sisäistäneensä arvonmukaisia uskomuksia ja suvaitsevaisuutta parhaiten, kun taas arvonvastaisia uskomuksia ja ennakkoluuloja

esiintyi eniten yrittäjien ja työntekijöiden sosioekonomiseen luokkaan kuuluvien vanhempien lapsilla.

- tyttöjen etniset uskomukset olivat arvonnukaisempia ja ennakkoluuloja esiintyi vähemmän kuin pojilla
- asiapitoiseen viestintäympäristöön aktiivisesti osallistuvilla nuorilla on vähemmän arvovastaisia uskomuksia ja ennakkoluuloja, he ovat myös suvaitsevaisempia.

5.2.3 Elämän eväät

Päivi Kurikka (1997) on tutkinut suomalaisnuorten asenteita osana NuortenSuomi 2001-tutkimusta. Hänen tutkimusprojektinsa keskittyy nuorten käsityksiin koulutuksesta, työstä sekä omasta taloudellisesta tilanteesta. Lisäksi tutkimus kartoittaa nuorten moraalisia arvostuksia ja suhtautumista ulkomaalaisiin. Tutkimusaineisto (N=5 821) on keväältä 1996. Mukana tutkimuksessa oli 18 – 24-vuotiaita nuoria yhteensä 48 kunnasta (mukana myös Hämeenlinna). Esittelen seuraavassa nuorten ulkomaalaisasenteista tutkimuksessa tehtyjä havaintoja.

Kurikka (1997) havaitsi, että kielteistä asennoitumista ulkomaalaisia kohtaan esiintyi nuorilla erityisesti silloin, kun oli kyse selkeästi taloudellisista tai omaan jokapäiväiseen elämään tai asuinympäristöön liittyvistä asioista. Noin 60% nuorista katsoi, että suomalaisilla tulisi olla etusija työpaikkoihin. 30% ei puolestaan haluaisi asua samalla alueella pakolaisten kanssa. Vajaa 40% nuorista toivoi Suomen vastaanottavan enemmän ulkomaalaisia opiskelijoita.

Tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoisia Kurikan (1997) tutkimuksessa olivat seuraavat tulokset:

- nuorimman ikäryhmän (18-20 v) naiset suhtautuivat ulkomaalaisiin muita myönteisemmin
- vailla ammatillista koulutusta olevat sekä ammattikoulun tai vastaavan tason tutkinnon suorittaneet olivat asenteissaan ulkomaalaisia kohtaan jyrkempiä kuin koulutetummat nuoret
- yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta kiinnostumattomien ja poisjättäytyneiden nuorten asenteet ulkomaalaisia kohtaan olivat jyrkän negatiivisia
- alueellisesti tarkasteltuna suvaitsevaisimpia olivat yli 10 000 asukkaan kunnissa asuvat nuoret.

5.2.4 Maa kallis isien

"Maa kallis isien" (2001) on Osmo Virrankosken tutkimus peruskoulun 9. luokan oppilaiden isänmaallisuudesta, suvaitsevaisuudesta ja etnisistä ennakkoluuloista. Tutkimus pohjautuu Virrankosken aikaisemmalle tutkimukselle (1994), jossa havaittiin suvaitsemattomuuden ja rasismien olevan yhteydessä nationalismiin, isänmaallisuuteen. Vastausta tutkimuksella haettiin siihen, mitä isänmaallisuus tarkoittaa peruskoulunsa päättävälle nuorelle ja kuinka voimakkaana ja painokkaana se ilmenee. Lisäksi selvitettiin, kuinka isänmaallisuus ja suvaitsevaisuus käyvät yhteen nuoren ajatusmaailmassa, siis liittyykö isänmaallisuuteen suvaitsemattomuutta ja rasismia. Mukana tutkimuksessa oli eri puolilta Suomea 1 026 nuorta. Tämä mahdollistaa tulosten yleistämisen perusjoukkoon eli koko ikäluokkaan.

Tutkimuksessa (2001) havaittiin, että nuorten isänmaallinen asenne koostuu positiivisesta tunteesta, taloudellisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden kokemisesta, näkyvistä ulkoisista symboleista (esim. lippu), historiassa olemisesta sekä suvaitsevaisuudesta. Myös suomalaisten tuotteiden suosimista ja teollisuudenaloja, kuten elektroniikka-, metalli- ja paperiteollisuutta pidettiin isänmaallisina. Epäisänmaallisuutta nuorten mielestä sen sijaan olivat epäuskollisuus ja –luuloisuus samoin kuin oman maan vähättely ja halveksinta.

Suvaitsevaisuuden rajoja selviteltiin suhtautumisella mm. maahanmuuttajiin, homo- ja lesbopareihin, rasismien ja rotuvihan vastustamiseen ja kannattamiseen, rotujen tasa-arvon edistämiseen, sukupuolten tasa-arvon edistämiseen ja ulkomaalaistyövoiman maahantulon kieltämiseen (Virrankoski 2001).

Tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoisia Virrankosken (2001) tutkimuksessa olivat seuraavat tulokset:

- tytöt ovat poikia suvaitsevampia
- jatko-opinnossaan lukiovalinnan tehneet nuoret suhtautuivat useimpien suvaitsevaisuusmuuttajien kohdalla ammattikouluvalinnan tehneitä nuoria myönteisemmin
- tytöistä suurin osa ja pojista lähes puolet kannattaa keskustelua rasismista lisättävän oppituntien aikana.

II EMPIRIAOSA

6 TUTKIELMAN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimusongelmat

Tutkimukseni tarkoituksena on kuvata Hämeenlinnan peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten nuorten ajatuksia ja käsityksiä maassamme asuvista ulkomaalaisista.

Pääongelmat alaongelmineen:

1. Millainen on nuoren käsitys ulkomaalaisista ja maassamme asuvista ulkomaalaisryhmistä?
 - Kuinka nuoret suhtautuvat eri syistä Suomeen saapuviin ulkomaalaisiin?
 - Millaiset tekijät ovat yhteydessä nuoren asennoitumiseen ulkomaalaisia kohtaan?
 - o Onko sukupuoli yhteydessä nuoren asennoitumiseen ulkomaalaisia kohtaan?
 - o Onko nuoren koulumenestys yhteydessä hänen asennoitumiseensa ulkomaalaisia kohtaan?
 - o Onko nuoren kotitausta/vanhempien kouluttautuneisuus yhteydessä hänen asennoitumiseensa ulkomaalaisia kohtaan?
 - o Onko nuoren henkilökohtainen vakaumus/ajatusmaailma yhteydessä hänen asennoitumiseensa ulkomaalaisia kohtaan?
 - o Ovatko nuoren saamat ulkomaalaiskontaktit yhteydessä hänen asennoitumiseensa ulkomaalaisia kohtaan?
 - o Ovatko nuoren median seurantatottumukset yhteydessä hänen asennoitumiseensa ulkomaalaisia kohtaan?
 - Miten nuoret perustelevat (millaisilla argumenteilla ja väittämillä) myönteistä tai kielteistä asennoitumistaan ulkomaalaisiin?
 - o Millaisia uhkia nuoret näkevät ulkomaalaisten maahanmuutossa?
 - o Millaisia etuja ja hyötyjä nuoret näkevät ulkomaalaisten maahanmuutossa?

2. Miten nuoret suhtautuvat sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen ulkomaalaisten kanssa?
 - Miten nuoret suhtautuvat eri kansallisuusryhmiin?
3. Millaisia ovat nuorten käsitykset koulun tarjoaman kansainvälisyyskasvatuksen riittävydestä ja vaikuttavuudesta?

6.2 Tutkimuksen toteutus

6.2.1 Tutkimuksen kohde ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen perusjoukon muodostavat Hämeenlinnan peruskoulun yhdeksännellä luokalla keväällä 2004 opiskelleet oppilaat. Tutkimuksen tavoitteena oli saada Hämeenlinnan kaupungin alueelta mahdollisimman laaja ja kattava kuva kyseisen ikäluokan nuorista ja heidän ulkomaalaisista muodostamista asenteista. Kysymyksessä on kokonaistutkimus, sillä kyselylomake vietiin kaikille Hämeenlinnan yläasteen kouluille. Kyselylomakkeen palautti yhteensä 424 oppilasta, joista 412 lomaketta hyväksyttiin lähempään tarkasteluun. Aineiston hylkäämisprosentiksi muodostui näin vajaa 3%. Tutkimus on luonteeltaan kartoittava survey-tutkimus. Tutkimuksen tutkimusote on pääasiassa kvantitatiivinen, mutta muutamia kyselylomakkeen vastauksia tarkastellaan myös kvalitatiivisesti.

Menetelmäkirjallisuudessa kvantitatiivinen tutkimusote ja kvalitatiivinen tutkimusote nähdään usein toistensa vastakkaisina metodeina. Alasuutarin (1994, 22 – 23) mielestä niitä voidaan kuitenkin pitää jatkumona, ei vastakohtina tai toisensa pois sulkevin analyysimalleina. Kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusotetta voidaan aivan hyvin soveltaa – ja usein sovelletaankin – samassa tutkimuksessa ja saman tutkimusaineiston analyysissä. Tässä tutkimuksessa avointen kysymysten toivotaan tuovan esille sellaista tietoa nuorten omista käsityksistä, joka ei pelkkiin asenneväittämiin vastaamalla ilmenisi. Kvalitatiivinen tutkimusote mahdollistaa näin tutkittavien mielipiteiden ja käsitysten monimuotoisemman ja yksityiskohtaisemman tarkastelun.

6.2.2 Mittari ja sen laadinta

Kyselylomake laadittiin pääasiassa Magdalena Jaakkolan (1989, 1995) tekemien suomalaisten asenteita ja suhtautumista ulkomaalaisuuteen kartoittavien tutkimusten pohjalta. Lomakkeen identifikaatio-osaan mukaan otettiin Osmo Virrankosken (1994) tekemän tutkimuksen sosiaalista taustaa ja kiinnostusta erilaisiin viestintäympäristöihin mittaavat kysymykset. Kyselylomakkeen suljettuja kysymyksiä pyrittiin laajentamaan joillakin avoimilla kysymyksillä.

Kyselylomake koostui kahdeksasta eri osa-alueesta (liite 2). Ensimmäisessä osa-alueessa kartoitettiin vastaajien taustatietoja. Kysymyksessä oli tutkimuksen identifikaatio-osa. Tämä osa piti sisällään yhteensä 10 muuttujaa, joilla selkiytettiin tutkimukseen osallistuvaa oppilasjoukkoa. Toinen osa-alue koostui Suomeen pyrkivien ulkomaalaisten vastaanottoa koskevista kysymyksistä. Kaksi ensimmäistä osa-aluetta koostuivat avoimista, strukturoiduista ja sekamuotoisista kysymyksistä. Kolmannella osa-alueella haluttiin selvittää nuorten asennoitumista maahan tulevia ulkomaalaisia kohtaan. Neljännen osa-alueen kysymykset kohdistuivat ulkomaalaisille suotaviin oikeuksiin ja tasa-arvoon. Viidennellä osa-alueella kartoitettiin nuorten käsityksiä ulkomaalaisten maahanmuuttoon liittyvistä uhista ja eduista. Lomakkeen 3. – 5. osa-alueiden kysymyksissä käytettiin viisiportaista Likertin asteikkoa. Näissä osioissa nuorille esitettiin yhteensä 33 luonteeltaan stereotyyppistä asenneväittämää. Lomakkeen 6. ja 7. osa-alueen kysymyksillä selvitettiin nuorten saamia ulkomaalaiskontakteja ja heidän halukkuuttaan olla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ulkomaalaisten kanssa. Osiot sisälsivät strukturoituja kysymyksiä sekä viisiportaisella Likertin asteikolla olevia asenneväittämiä. Tutkimuksen viimeinen osio kohdistui nuorten käsityksiin koulun tarjoamasta kansainvälisyyskasvatuksesta. Osio sisälsi kolmen avoimen kysymyksen lisäksi strukturoituja kysymyksiä.

Kyselylomake esitettiin yhteensä viidellä henkilöllä, jotka kommentoivat kyselylomakkeen sisältöä ja erityisesti rakennetta. Tämän jälkeen tarkennettiin muutaman kysymyksen vastausvaihtoehtoja ja vastaustapaa sekä selkiytettiin lomakkeen ulkoasua, jotta lomakkeesta saataisiin houkuttelevampi ja sen täyttö olisi nuorelle vaivattomampaa. Tämän jälkeen lomaketta ei enää testattu.

6.2.3 Aineiston keruu

Tutkimuslupa tiedusteltiin Hämeenlinnan yläasteen koulujen johtajilta sähköpostitse huhtikuussa 2004. Tutkimuslupapyyntöistä ilmenivät tutkimuksen tarkoitus ja aihe sekä tutkimusaineiston keruun aikataulu (liite 3).

Kaikki koulut suhtautuivat tutkimukseen erittäin myönteisesti. Tutkimuksen aineisto kerättiin suunnitellun kyselylomakkeen avulla toukokuussa 2004. Kyselylomakkeet toimitettiin kullekin tutkimukseen osallistuneelle koululle henkilökohtaisesti. Tutkimuskouluilla koulujen johtajat yhdessä koulun opettajakunnan kanssa vastasivat tutkimukseen liittyneistä järjestelyistä kiittävästi. Kyselylomake esitettiin oppilaille tavallisena koulupäivänä parhaiten koulun työjärjestykseen sopivalla tunnilla, usein luokanvalvojan tunnilla. Vastaamiseen oli ohjeistuksineen varattu aikaa osa oppitunnista. Ohjeistuksen annosta ja lomakkeen täyttämisen valvomisesta vastasi kolmella koululla kunkin oppitunnin oma opettaja. Yhdellä kouluista tehtävän suoritti tutkija itse. Valmiit, täytetyt lomakkeet noudettiin kouluilta henkilökohtaisesti, yksi kouluista toimitti lomakkeet suoraan tutkijalle.

Vastausaika riitti oppilaille hyvin, kiitos koulujen ja opettajien joustavuuden. Vain yksi oppilas totesi kesken jääneessä lomakkeessaan, että vastausaikaa ei ollut tarpeeksi. Suurin osa lomakkeista oli täytetty huolellisesti ja riittävän selkeästi. Joukossa oli kuitenkin muutamia lomakkeita, jotka oli täytetty puutteellisesti, jolloin vähintään noin viidesosa lomakkeista oli jätetty täyttämättä. Osa vastaajista ei selvästikään ollut motivoitunut osallistumaan tutkimukseen, vaan lomake oli täytetty selvästi piloillaan. Tällaiset lomakkeet (N=12) jouduttiin hylkäämään itse tutkimuksesta. Esimerkki pilailusta.

> Mitä on mielestäsi suvaitsevaisuus?

(P) *että palopommit lentää ku työntää naamansa luokasta ulos*

(P) *VITUN HUIJARI Haista sinä mursu Paska*

> Seuraatko alla mainittuja televisio-ohjelmia/luetko koskaan alla mainittuja kirjallisia tuotteita?

(T) *En omista kaukosäädintä, en saa TV:tä päälle
Luen vain Jalluja*

6.2.4 Tulosten analysointi

Kyselylomakkeen avulla saadut tiedot analysoitiin SPSS 11.5 for Windows ja SPSS 14.0 for Windows -ohjelmien avulla. Ristiintaulukoinnissa käytettiin tunnuslukuina Pearsonin khin neliötä. Tarkasteltaessa tilastollista merkitsevyyttä, on tutkimuksessa käytetty, ristiintaulukoinnissa sekä muissakin tuloksissa, seuraavia merkitsevyytystasoja.

$p > 0,05$	}	oireellinen
$p < 0,05$ (5%)		
$p < 0,01$ (1%)		merkitsevä
$p < 0,001$ (0,1%)		erittäin merkitsevä

6.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimustulosten luotettavuudessa on kiinnitettävä huomio kahteen seikkaan: (1) miten luotettavia ovat saadut tulokset, eli miten hyvin tulokset vastaavat todellisuutta, ja (2) saadaanko tutkimuksessa käytetyllä menetelmällä todella vastaukset tutkimusongelmiin (Erätuuli, Leino & Yli-Luoma 1994, 98). Kvantitatiivisessa tutkimuksessa ei kuitenkaan tarvitse tyytyä vain tutkijan subjektiivisiin käsityksiin ja arvioihin tutkimuksen luotettavuudesta, vaan voidaan käyttää numeerista arviointia. Reliabiliteetti ja validiteetti yhdessä muodostavat mittarin kokonaisluotettavuuden.

6.3.1 Validiteetti

Mittarin validiteetilla tarkoitetaan sen pätevyyttä mitata juuri niitä ominaisuuksia, joita se on tarkoitettukin mittaamaan. Mittaria on osattava käyttää oikeaan kohteeseen, oikealla tavalla ja jotta se tavoittaa kohteen, myös oikeaan aikaan. Mitä paremmin tutkimuksessa onnistutaan operationalisoimaan eli määrittelemään tutkittavat käsitteet sellaisiksi analyttisiksi käsitteiksi, joita voidaan mitata, sitä paremmaksi tutkimuksen validiteetti muodostuu. (www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/ .)

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa voidaan yleisesti erottaa sisäisen validiteetin ja ulkoisen validiteetin käsitteet. Sisäisen validiteetin käsite keskittyy tarkastelemaan mittausten tarkkuutta, virheettömyyttä ja pysyvyyttä (reliabiliteetti). Ulkoisella validiteetilla puolestaan tarkoitetaan mittauskohteen edustavuutta. (Erätuuli, Leino & Yli-Luoma 1994, 98–99.) Olennainen kysymys on, voidaanko kohdejoukosta saatuja tuloksia tarpeeksi

luotettavasti yleistää perusjoukkoon, jonka tässä tutkimuksessa muodostaa Hämeenlinnan peruskoulujen yhdeksännen luokan oppilaat.

Tutkimus on luonteeltaan kokonaistutkimus, mukana tutkimuksessa ovat kaikki Hämeenlinnan yläasteen koulujen yhdeksännet luokat. Vain pieni osa perusjoukosta jäi tutkimusajankohtana tavoittamatta normaalien poissaolojen ja työharjoittelujakson takia. Voidaan todeta, että perusjoukko on tutkimuksessa tavoitettu melko kattavasti, mikä parantaa tutkimuksen yleistettävyyttä.

Phillipsin (1973, ks. Jyrinki 1977, 129-130) mukaan tutkimuksen luotettavuutta voi heikentää vastaajien pyrkimys antaa sellaisia vastauksia kuin hän olettaa haastattelijan tai kyselijän haluavan sekä sellaisia vastauksia, jotka hän kokee sosiaalisesti hyväksyttäväksi. Näin on todennäköisesti myös tämän tutkimuksen kohdalla. Kovinkaan moni oppilas ei luultavasti halua paljastaa olevansa rasisti tai ajattelevansa rasistisesti. Vastataksien lomakkeen täyttämistä valvoneen opettajan tai tutkijan odotuksia tai antaakseen hyvän kuvan itsestään, on nuori voinut vastata mieluummin ihanteellisella kuin realistisella tavalla ja näin vääristellä tietoja. Toisaalta oppilaat saivat vastata lomakkeeseen täysin nimettömästi vailla pelkoa siitä, että heidän vastauksiaan käytettäisiin muihin, kuin tämän yksittäisen tutkimuksen tarkoituksiin. Tämä seikka lisää tutkimuksen luotettavuutta. Voidaan päätellä, että kyselylomake tiedonkeruun tapana toimi tässä tutkimuksessa todennäköisesti paremmin kuin esimerkiksi henkilökohtainen haastattelu olisi toiminut.

Tässä tutkimuksessa asennoitumista ulkomaalaisia kohtaan tutkitaan nuoren näkökulmasta. Vastausten luotettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tutkimuksen perusjoukon erityinen luonne. Siirryttäessä lapsuudesta nuoruuteen ja kohti aikuisuutta sosiaalisten viiteryhmien ja ikätovereiden palautteen merkitys nuoren ajattelussa voimistuu merkittävästi. Kaveripiiri ja vuorovaikutus ystävien kanssa ovat nuorelle tärkeitä. Nuoret ovat hyvin subjektiivisia ja heidän näkemyksensä ja mielipiteensä ulkomaalaisista ja maassamme asuvista ulkomaalaisryhmistä voivat perustua huhupuheisiin ja kavereilta kuultuihin juttuihin, paremmin kuin faktoihin. Myöskään median vaikutusta nuoren mielipiteisiin ei voida sivuuttaa tutkimuksen luotettavuustarkastelussa. Nuoret seuraavat aktiivisesti televisiota ja muita medioita, joista he omaksuvat paljon monenlaista tietoa. Toisaalta heidän kykynsä tulkita ja analysoida samaansa tietomäärää ei ole vielä aivan

kehittynyt aikuisten tasolle. Samoin kuin kavereiden mielipiteet, myös median välittämä kuva voivat vaikuttaa nuoren mielipiteisiin muokaten niitä negatiiviseen suuntaan.

Kyselyn teettämisestä ja täytön valvomisesta vastasivat kolmella koululla opettajat ja yhdellä tutkija itse. Mikäli opettajat noudattivat tutkijan pyyntöä ja kävivät ennen tutkimuslomakkeen täyttöä oppilaiden kanssa läpi siihen kirjatun lyhyen saatteen, tutkimuslomakkeen täyttäminen eteni samoin kuin jos tutkija itse olisi ollut paikalla. Koska opettajat oli veloitettu valvomaan lomakkeiden täyttämistä, voidaan myös olettaa, että oppilaat työskentelivät lomakkeessa annettujen ohjeiden mukaan itsenäisesti. Luotettavamman kuvan saamiseksi tutkittavasta ilmiöstä tutkimuslomake sisälsi samaa asiaa monelta eri kantilta kartoittavia kysymysryppäitä. Kysymystenasettelu oli etukäteen pyritty muokkaamaan sellaiseksi, että oppilaiden olisi helppoa tulkita kysymykset yksiselitteisesti. Lomakkeen teettämisen ajankohta, tavallinen oppitunti tai luokanvalvojan tunti, mahdollisti kuitenkin vielä sen, että oppilailla oli halutessaan tilaisuus kysyä, jos jotain kohtaa ei ymmärtänyt. Toisaalta tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa on otettava huomioon se seikka, että ei voida tietää kuinka hyvin opettajat olivat itse perehtyneet lomakkeen sisältöön ja kuinka tarkkaan he noudattivat annettuja ohjeita ja valvoivat lomakkeen täyttämistä.

Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2004, 184) lukevat kyselytutkimuksen heikkoudeksi muun muassa sen, että ei ole mahdollista varmistua siitä, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen. Tärkeäksi tutkimuksen kannalta muodostuukin se seikka, miten nuoret saadaan motivoituksi annettuun tehtävään, eli vastaamaan kyselylomakkeeseen rehellisesti, selkeästi, kattavasti ja turhautumatta, vieläpä innostuneesti. Kaikilla mainituilla tekijöillä on välitön yhteys tutkimuksen luotettavuuteen (Virrankoski 1994, 186). Tässä tutkimuksessa lomakkeiden täyttötilanne oli kontrolloitu keskustelemisen ja muiden häiriötekijöiden poistamiseksi. Koulun opettajan läsnäolo luokassa myös silloin, kun tutkija itse oli läsnä, lisäsi osaltaan keskittymistä ja rauhaa tilanteessa. Kavereiden mielipiteiden vaikutusta lomakkeisiin kirjattuihin vastauksiin ei kuitenkaan varmasti voitu kokonaan eliminoida. Vaikka varsinainen keskustelu ei ollutkaan lomakkeen täyttämisen aikana sallittua, välittivät katseet, huokailut ja nauruntyrskähdykset luokassa tietoa lomakkeen herättämistä ajatuksista. Tutkijalla tosin oli tilaisuus tarkastella lomakkeen täyttöprosessia ja oppilaiden reaktioita lomakkeen väittämiin vain yhdellä neljästä koulusta. Pääosa tutkimukseen osallistuneista nuorista

vastasi kyselylomakkeeseen kuitenkin huolellisesti ja johdonmukaisesti. Toisaalta osassa lomakkeista vastaukset vaikuttivat korostuneen kielteisiltä ja nähtävissä on selviä merkkejä pilailusta ja ns. mustasta huumorista.

Tutkimuslomakkeen kahden viimeisen kysymyksen kohdalla tutkijan tuli analysoida oppilaiden antamia kirjoitettuja vastauksia eli oppilaiden subjektiivisia ajatuksia sellaisenaan. Vain muutaman oppilaan vastausten ottaminen analyysiin saattaisi liiaksi kärjistä tuloksia, minkä takia mukaan otettiin lukuisia autenttisia vastauksia. Tämä monipuolistaa ja syventää näkemystä oppilaiden ilmaisemista ajatuksista ja lisää osaltaan tutkimuksen validiteettia.

Negatiiviseksi seikaksi tutkimuksen luotettavuuden kannalta voidaan lukea tutkimuksenteon ajankohta, toukokuu, jolloin koulu oli juuri päättymässä. Viimeisellä tutkimukseen osallistuneella koululla kyselylomake täytettiin viimeisellä kouluviikolla, jolloin päättöarviointi oli jo tehty. Koulujen kiireisyys ja kesän odotus vaikuttivat varmasti sekä opettajien että oppilaiden motivaatioon.

6.3.2 Reliabiliteetti

Reliabiliteetti voidaan yhdistää muun muassa seuraaviin käsitteisiin: luotettavuus, pysyvyys tai toistettavuus, yhdenmukaisuus tai johdonmukaisuus ja ei-sattumanvaraisuus. Nämä käsitteet selventävät sitä, mistä reliabiliteetissä on kyse. Kvantitatiivisen tutkimuksen kielessä reliabiliteetillä tarkoitetaan mittarin johdonmukaisuutta, eli sitä, että mittari mittaa aina, kokonaisuudessaan samaa asiaa. Mittaus on sitä reliabelimpi, mitä vähemmän siihen liittyy sattuman aiheuttamaa vaihtelua. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 216; www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/.)

Reliabiliteetista ollaan yleensä kiinnostuneita sen vuoksi, että väittämäjoukon yksittäiset muuttujat halutaan tiivistää summamuuttujaksi. Paljon käytetty tunnusluku reliabiliteetin mittaamiseksi on Cronbachin alpha. Sillä mitataan mittarin ja sen osioiden sisäistä homogeenisuutta eli yhtenäisyyttä. Cronbachin alfa lasketaan muuttujien välisten keskimääräisten korrelaatioiden ja väittämien lukumäärän perusteella. Mitä suurempi alphan arvo on (maksimissaan 1), sitä yhtenäisempi mittarin voidaan katsoa olevan. Mittarilla tarkoitetaan tässä yhteydessä samaa asiaa mittaavaa asenneväittämä- tai kysymysjoukkoa. (www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/.)

Tässä tutkimuksessa kyselylomakkeen yksittäisistä muuttujista muodostettiin useita summamuuttujia. Keskeisin niistä oli väittämistä 16 – 23 ja 27 – 30 muodostettu nuorten yleistä ulkomaalaisasennetta kuvaava summamuuttuja. Cronbachin alphan arvo näiden väittämien kohdalla oli .902 (liite 4). Minkään väitteen poistaminen joukosta ei nostaisi väitteiden sisäistä yhtenäisyyttä merkittävästi. Reliabiliteetin ollessa näin korkea, voidaan todeta, että vastauksissa on vain vähän satunnaisten seikkojen aiheuttamaa vaihtelua. Muiden summamuuttujien reliabiliteettia kuvaavat tunnusluvut raportoidaan tarkemmin kunkin summamuuttujan käsittelyn yhteydessä.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Tutkimusjoukon kuvailua

7.1.1 Tutkimukseen osallistuneet oppilaat

Kyselylomake vietiin kaikille Hämeenlinnan yläasteille, joissa kyselyyn vastasi kaikkiaan 424 oppilasta. Aineiston alustavan tarkastelun yhteydessä tutkimuksesta jouduttiin kuitenkin hylkäämään yhteensä 12 vastaajaa. Syynä hylkäämiseen oli joko, että tutkimuslomake oli täytetty puutteellisesti, jolloin vähintään noin viidesosa lomakkeesta oli jätetty täyttämättä, tai että tutkimuslomake oli täytetty selvästi piloillaan.

Näin ollen aineiston kooksi muodostui 412 vastaajaa. Tutkimukseen osallistuneista tyttöjä oli 215, joka tarkoittaa 52,2% koko tutkimusjoukosta. Poikia tutkimukseen osallistui 197, joka tarkoittaa 47,8% koko tutkimusjoukosta. Tarkasteltaessa tutkimukseen osallistuneita kouluittain, enemmistön 29,4% muodostavat Ahveniston yläasteen oppilaat. Kaurialan yläasteen oppilaiden osuus kyselyyn vastanneiden määrästä on 26,5%, Hämeenlinnan yhteiskoulussa opiskelevien 23,1% ja Lyseon koulussa opiskelevien osuus 21,1%.

TAULUKKO 1. Kyselyyn vastanneiden oppilaiden jakauma kouluittain (N=412)

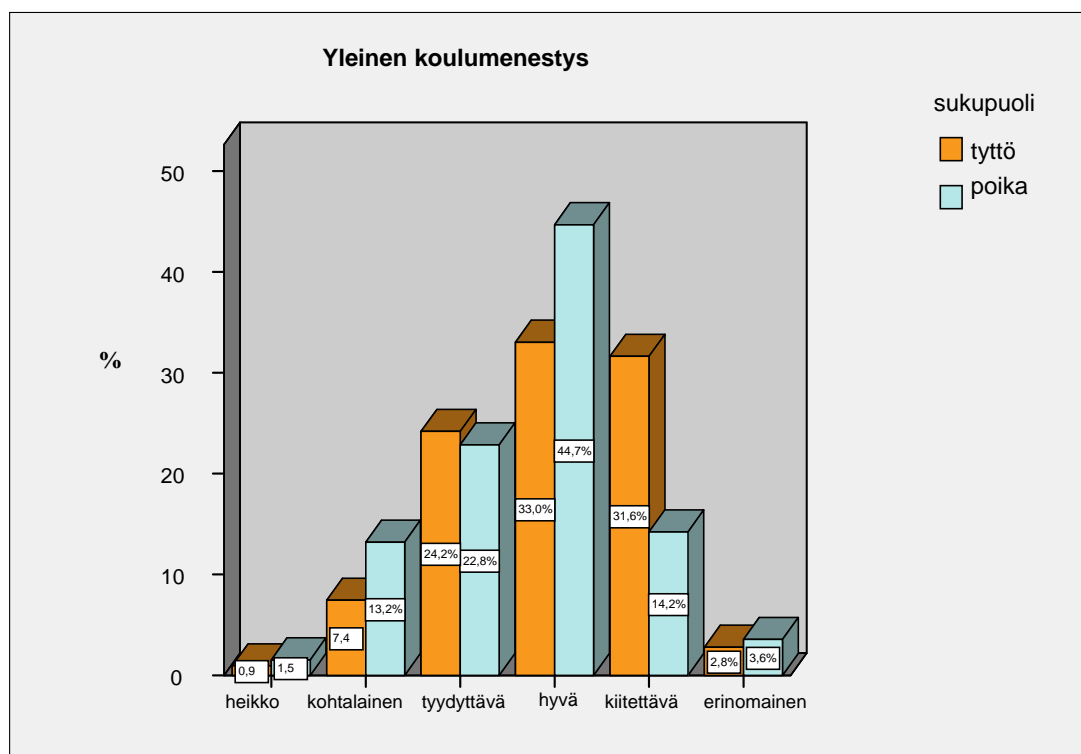
		vastaajia	tyttöjä / poikia		prosentit	kumulatiivisesti
mukana	Yhteiskoulu	95	49	46	23,1	23,1
	Ahveniston ya	121	57	64	29,4	52,4
	Lyseon koulu	87	59	28	21,1	73,5
	Kaurialan ya	109	50	59	26,5	100%
	Yhteensä	412	412		100%	

7.1.2 Koulumenestys

Tutkimuksen ensimmäisessä osiossa kartoitettiin tutkimukseen osallistuneiden taustatietoja. Kysymyksellä 3 haluttiin selvittää vastaajien koulussa pärjäämistä. Oppilaita pyydettiin arvioimaan yleinen koulumenestyksensä asteikolla 10 – 5, erinomainen – välttävä. Kyselyyn vastanneista 3,2% (N=13) ilmoittaa yleiseksi kouluosaamisen tasokseen 10, erinomainen (liite 5). Erinomaisesti koulutyössään menestyvistä oppilaista 46,2% on tyttöjä ja 53,8% poikia (liite 6.1). Vastanneista 23,3% (N=96) arvioi

suoriutuvansa kiitettävästi (9). Heistä 70,8% on tyttöjä ja 29,2% poikia. Reilu kolmannes, 38,6% (N=159) kokee menestyvänsä koulussa hyvin (8). Tästä määrästä 44,7% on tyttöjä ja 55,3% poikia. Vastaajista 23,5% arvioi koulumenestyksensä tyydyttäväksi (7). Tämä tarkoittaa 97 henkilöä 412 henkilöstä. Näistä 53,6% on tyttöjä ja 46,4% poikia. Kohtalaiseksi (6) koulumenestyksensä arvioi 10,2% (N=42) vastanneista, joista 38,1% on tyttöjä ja 61,9% poikia, ja välttäväksi (5) 1,2% (N=5) vastanneista. Heistä 40% on tyttöjä ja 60% poikia.

Alla olevasta kuviosta nähdään, että suurin osa tytöistä (33%) sekä pojista (44,7%) arvioi yleisen koulumenestyksensä hyväksi (8). Miltei yhtä suuri osa tytöistä saa koulutyöstään kiitettävän arvosanan. Pojista yhdeksikköön yltää vain 14,2%. Hämeenlinnan yhdeksäsluokkalaisista tytöt menestyvät koulussa hieman poikia paremmin. Ero on tilastollisesti merkitsevä 0,1% riskitasolla ($p=0,001$) (liite 6.1).

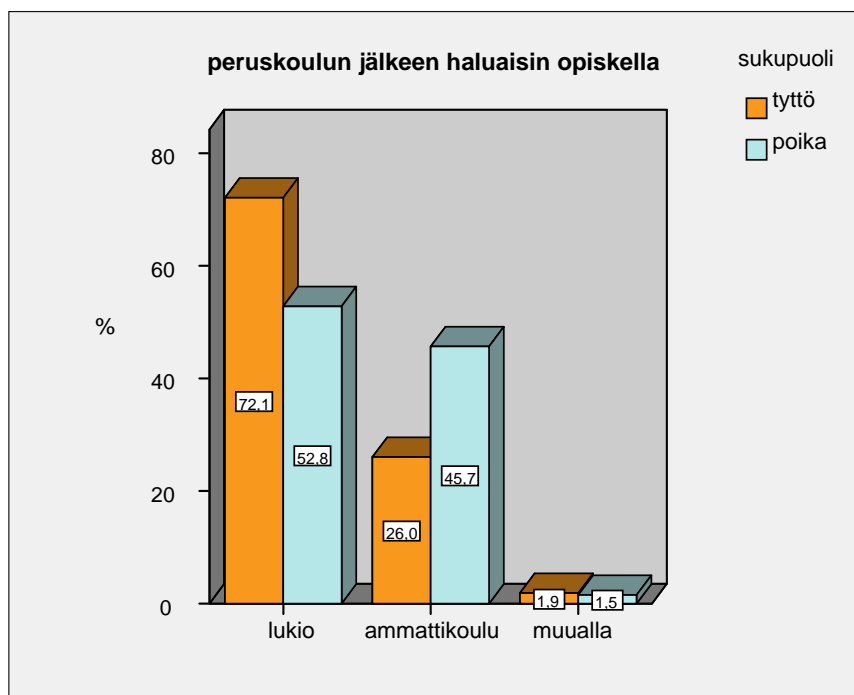

Kuvio 1. Tutkimukseen osallistuneiden nuorten koulumenestys

7.1.3 Peruskoulun jälkeiset suunnitelmat

Peruskoulun yhdeksännen luokan oppilaat ovat elämässään murrosvaiheessa. Nuori saa vähitellen enemmän itsenäisyyttä omaan elämäänsä liittyvien päätösten tekemiseen ja ohjautuu jo kohti aikuisuuden rooleja. Tiiviisti tähän elämänvaiheeseen liittyy tulevan koulutuksen valinta.

Kysymyksellä 4 pyrittiin selvittämään vastaajien toiveita peruskoulunjälkeisen koulutuspaikan suhteen. Suurin osa vastaajista, 62,9% (N=259), haluaisi peruskoulun jälkeen jatkaa opintojaan lukiossa (liite 5). Ammattikoulun valitsee 35,4% vastaajista. Nuorista 1,7% (N=7) toivoo jatkavansa peruskoulun jälkeen muualla kuin lukiossa tai ammattikoulussa, esimerkiksi ammatillukiossa tai suuntaa suoraan työelämään. Seuraavasta kuviosta havaitaan, että suurin osa sekä tytöistä (72,1%), että pojista (52,8%) suuntaa lukioon. Vain noin viidennes tytöistä suunnittelee ammattikouluopintoja, kun taas pojista vajaa puolet suuntaa ammatilliseen koulutukseen.

Kuvio 2. Peruskoulun jälkeiset jatko-opintosuunnitelmat

Tarkasteltaessa kouluttautumistoiveita koulumenestyksen suhteen ristiintaulukoinnin avulla saadaan selville, että yli 60% kaikista oman arvionsa mukaan koulussa erinomaisesti, kiitettävästi tai hyvin menestyvistä oppilaista valitsee jatkokoulutuspaikakseen lukion (liite 6.2). Samoin yli 60% kaikista oman arvionsa mukaan

tydyttävästi, kohtalaisesti tai välttävästi koulussa menestyvistä oppilaista valitsee peruskoulun jälkeiseksi opiskelupaikaksi ammattikoulun. Ryhmien välillä havaitut erot ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p=0,000$).

7.1.4 Sosiaalinen tausta

Identifikaatio-osassa haluttiin selvittää myös vastaajien huoltajien sosiaalista asemaa. Kyselylomakkeessa tiedusteltiin oppilailta sekä isän että äidin ammattia. Oppilailta saatu ammatteja koskeva tieto luokiteltiin tilastokeskuksen laatimaa sosioekonomista asemaluokitusta mukaillen viiteen pääluokkaan. Sosioekonomisen aseman luokituksella pyritään muodostamaan sellaisia ryhmiä, joiden jäsenet elävät yhteiskunnan rakenteellisesti toiminnallisissa osajärjestelmissä suurin piirtein samantapaisissa asemassa (Tilastokeskus 2004).

Taulukko 2. Oppilaiden jakautuminen huoltajien ammatin/koulutuksen mukaan

Ammatti/koulutusluokittelu	isän mukaan		äidin mukaan	
	N	%	N	%
I yrittäjä, työnantaja	29	7,0	13	3,2
II ylempi toimihenkilö	86	20,9	62	15,0
III alempi toimihenkilö	68	16,5	177	43,0
IV työntekijä	148	35,9	93	22,6
V muu, opiskelija, työtön, ei tietoa	81	19,7	67	16,3
Yhteensä	412	100%	412	100%

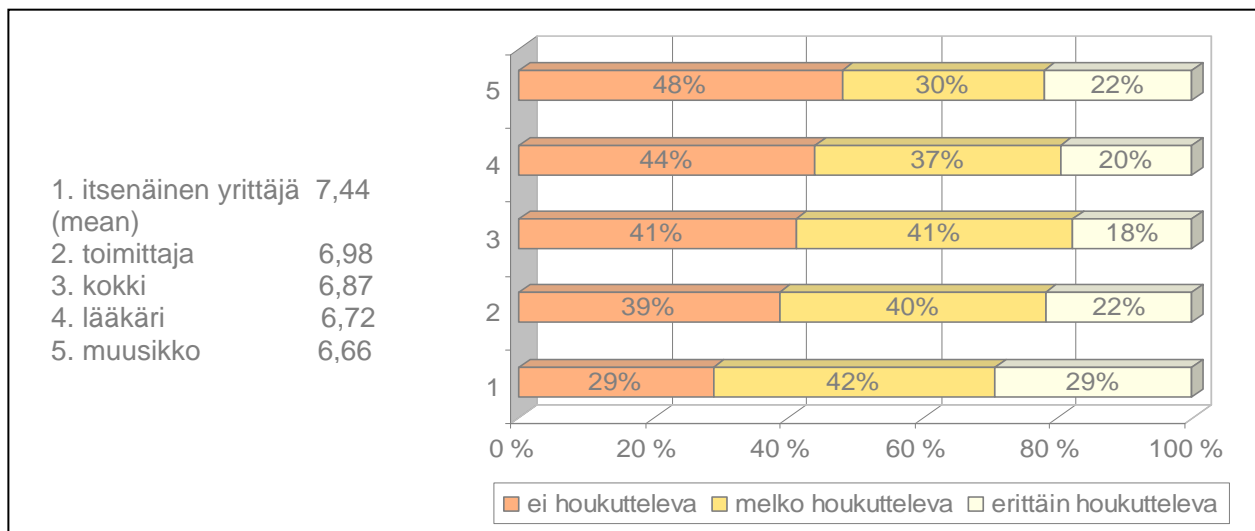
Suurin osa vastaajien isistä, 35,9%, sijoittuu luokituksessa työntekijöiden sosiaaliluokkaan (ruumiillinen työ) (liite 5). Suurin osa, reilu kaksi kolmannesta, vastaajien äideistä puolestaan sijoittuu alempien toimihenkilöiden luokkaan (mm. toimisto-, hoito- ja myyntityö). Viidennes eli 20,6% ($N=85$) oppilaista ei halunnut tai osannut ilmoittaa jommankumman tai molempien vanhempiansa ammattia/koulutusta. Nämä tapaukset on luokiteltu luokkaan V. Ongelmalliseksi luokittelamisen teki myös vastausten kirjavuus. Moni oppilas ei osannut kertoa huoltajansa tarkkaa ammattia, vaan vain kuvaili työtehtävää (esim. "tietotekniikkajuttuja") tai mainitsi huoltajan työpaikan (esim. "kaupungilla"). Osa oppilaista ilmoitti myös ammatteja, joiden paikkansapitävyyttä oli syytä

epäillä (esim. ”alastonmalli”, ”mieshuora”). Muun muassa tällaiset tekijät todennäköisesti heikentävät ammattiluokituksen paikkansapitävyyttä ja luotettavuutta tutkimuksessa.

7.1.5 Omat ammattihaaveet

Kysymyksellä 6 pyrittiin selvittämään nuorten ammattitoiveita ja sitä, mille ammattialoille tai työtehtäviin he olisivat halukkaita kouluttautumaan. Nuorille esitettiin tutkimuslomakkeessa joukko erilaisia ammatteja, joiden houkuttelevuutta pyydettiin arvioimaan käyttäen asteikkoa 4 – 10, jolloin 10 merkitsee houkuttelevinta ja 4 vähiten houkuttelevaa.

Saatuja vastauksia lähdettiin jäsentämään pääkomponenttianalyysin avulla (liite 6.3). Analyysin avulla muuttujista (ammateista) ei kuitenkaan muodostunut selkeitä eri ammattialoja kuvaavia ryhmiä, jotka olisivat vastanneet äidin ja isän ammatteja käsiteltäessä käytettyä sosioekonomista ammattiluokitusta. Ainoastaan ”yrittäjä, työnantaja” -nimikkeen alle sopivat ammatit erottuivat analyysissa omaksi pääkomponenttikseen. Muut pääkomponentit olivat vain sekalaisia toiveammattilistoja. Tätä selittänee osaltaan se, että kuusitoistavuotiaan nuoren voi olla vielä näin varhaisessa vaiheessa vaikeaa päättää, mille alalle hän haluaisi hakeutua. Ehkä mielessä ei ole vielä selkeää uratoivetta, vaan ”vähän kaikki” kiinnostaa. Lopullista ammatinvalintaa ei ole tarvittakaan vielä tehdä, vaan eri vaihtoehtoja on aikaa pohtia esim. yleissivistävää koulutusta hankittaessa. Näin ollen ammattimuuttajat eivät tarjonneet tutkimuksen kannalta tärkeää tietoa. Niiden ainoa anti on mainittu hämeenlinnalaisnuorten toiveita kuvaava ja sinänsä mielenkiintoinen toiveammattilista.

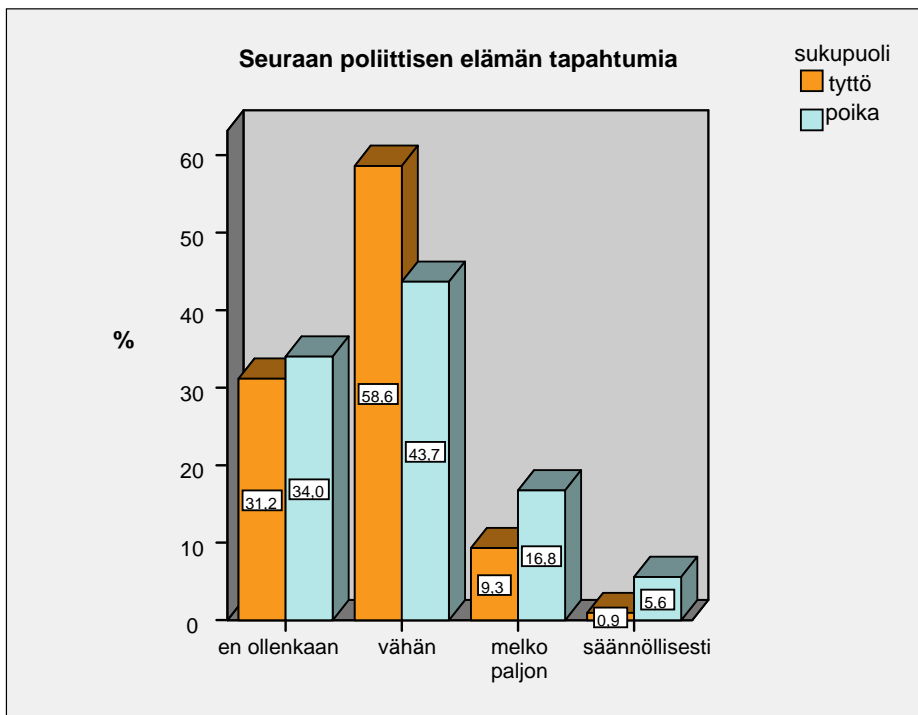
Kuvio 3. Houkuttelevimmat ammatit

7.1.6 Poliitiikan kiinnostavuus

Nuorten kiinnostusta politiikkaan selvitettiin kysymyksellä 9: ”Olen kiinnostunut politiikasta. Seuraan poliittisen elämän tapahtumia.” Poliitikka ei näytä koskettavan yhdeksäsluokkalaisia nuoria vielä kovinkaan paljon. Jopa 84% (N=346) vastaajista kertoo olevansa kiinnostunut politiikasta vain vähän tai ei lainkaan (liite 5). Vastaajista 12,9% (N=53) pitää politiikkaa melko kiinnostavana. Vain 3,2% (N=13) ilmoittaa seuraavansa poliittisen elämän tapahtumia säännöllisesti.

Tarkasteltaessa politiikan kiinnostavuutta ristiintaulukoinnin avulla huomataan, että pojat seuraavat politiikkaa tyttöjä hieman aktiivisemmin (liite 6.4). Pojista 5,6% ilmoittaa seuraavansa politiikan tapahtumia säännöllisesti, kun tytöillä vastaava osuus on 0,9%. Poliitikasta melko paljon kiinnostuneita poikia on 16,8%. Melko paljon politiikka kiinnostaa vain 9,3% tytöistä. Vähän tai ei ollenkaan politiikasta kiinnostuneita poikia on 77,7%, yhtä paljon politiikasta kiinnostuneita tyttöjä sen sijaan on 89,8%. Ero tyttöjen ja poikien politiikan kiinnostuksen välillä on tilastollisesti merkitsevä ($p=0,001$).

Poliitiikan kiinnostavuuden sekä yleisen koulumenestyksen välillä havaittiin ristiintaulukoinnilla tutkittuna tilastollisesti merkitsevä yhteys ($p=0,002$) (liite 6.4). Poliitikasta kiinnostuneimmat ovat myös koulutyössään parhaiten menestyviä nuoria.

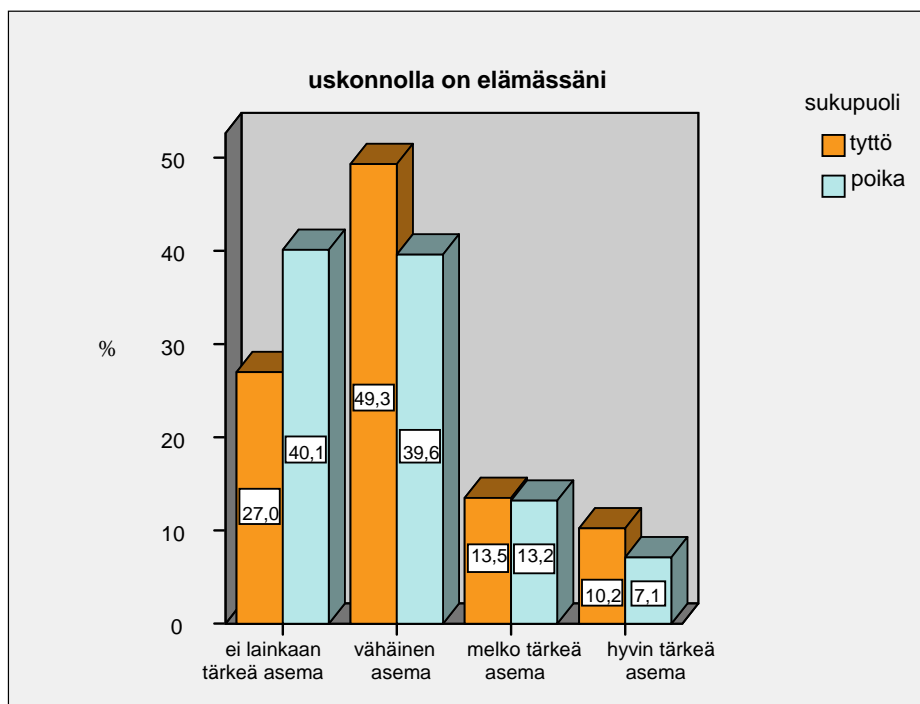

Kuvio 4. Poliitiikan seuraaminen

7.1.7 Uskonnon merkitys nuoren elämässä

Kysymyksellä 10: ”Uskonnolla on elämässäni...” haluttiin selvittää yhdeksäsluokkalaisten suhdetta uskontoon. Kolmannes vastaajista (N=137) kertoi, että uskonnolla ei ole heidän elämässään lainkaan tärkeää asemaa (liite 5). Hieman useampi, 44,7% (N=184) vastaajista pitää uskonnon asemaa elämässään vähäisenä. Melko tärkeäksi uskonnon aseman elämässään kokee 13,3% (N=55) vastaajista ja 8,7% (N=36) pitää sitä erittäin tärkeänä.

Tarkasteltaessa uskonnon asemaa nuorten elämässä vielä ristiintaulukoinnin avulla saadaan selville, että tytöt pitävät uskontoa hieman tärkeämpänä kuin pojat (liite 6.5). Ero sukupuolten välillä ei kuitenkaan ole kovin suuri ja tilastollisestikin se on vain oireellinen ($p=0,034$). Tytöistä 27,0% kertoo, että uskonnolla ei ole lainkaan tärkeää asemaa heidän elämässään. Pojilla vastaava luku on 40,1%. Vähäiseksi uskonnon aseman elämässään kokee 49,3% tytöistä ja 39,6% pojista. Erittäin tai melko tärkeänä uskontoa piti tytöistä 23,7% ja pojista 20,3%.

Kuvio 5. Uskonnon merkitys omassa elämässä

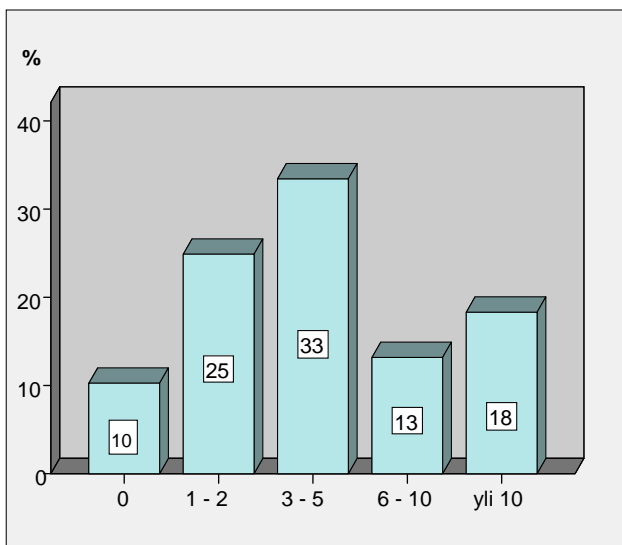
7.1.8 Ulkomaalaiskontaktit

Kysymyksillä 49 – 51 pyrittiin selvittämään oppilaiden henkilökohtaisia kontakteja ulkomaalaisiin ihmisiin. Oppilailta tiedusteltiin, kuinka monta kertaa he olivat elämänsä aikana käyneet ulkomailla, ja kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista he tunsivat.

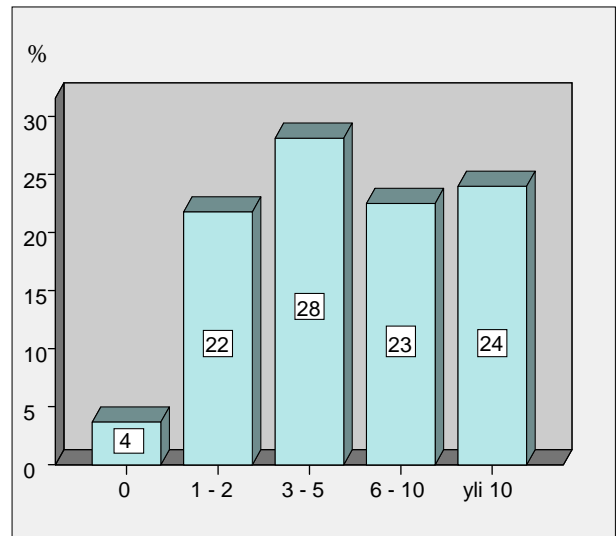
Vastaajista 3,7% (N=15) ei ole koskaan elämänsä aikana vierailut ulkomailla (liite 5). 21,8% vastaajista (N=89) on käynyt ulkomailla 1 – 2 kertaa. Suurin osa, 28,1% (N=115), kertoo käyneensä ulkomailla 3 – 5 kertaa ja 22,5% (N=92) 6 – 10 kertaa. Yli kymmenen kertaa ulkomailla on käynyt 24% (N=98) vastaajista.

Suurin osa vastaajista, 33,4% (N=137) tuntee kertomansa mukaan 3 – 5 Suomessa asuvaa ulkomaalaista (liite 5). Lähes yhtä suri joukko, 31,3% (N=129), tuntee ulkomaalaisia tätä enemmän. Vähemmän kuin 3 Suomessa asuvaa ulkomaalaista tuntee 24,9% (N=102) vastaajista. Niitä, jotka eivät tunne ainuttakaan Suomessa asuvaa ulkomaalaista, oli 10,2% (N=42). Yleisimmin nuorten tuntemat ulkomaalaiset ovat heidän satunnaisia tuttujaan (61% vastaajista, N= 251). Vastaajista 34,6% (N=142) kertoo tuntemiensa ulkomaalaisten olevan koulutovereitaan. Noin neljännes nuorista 26,3% (N=108) kutsuu tuntemiaan ulkomaalaisia ystävikseen. Vastaajista 6,8%:lla (N=28) on ulkomaalaisia naapureinaan.

Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?

Kuinka monta kertaa olet käynyt ulkomailla?

Kuvio 6. Nuorten ulkomaalaiskontaktit

7.2 Nuorten käsitys maassamme asuvista ulkomaalaisista

7.2.1 Suhtautuminen ulkomaalaisten maahanmuuttoon

7.2.1.1 Suhtautuminen pakolaisiin ja ulkomaalaisiin työnhakijoihin

Hämeenlinnan peruskoulun yhdeksäsluokkalaisista 32% (N=126) on sitä mieltä, että Suomen tulisi ottaa pakolaisia vastaan suunnilleen yhtä paljon kuin ennenkin (liite 5). Vastaanotettavien pakolaisten määrän lisäämistä entisestään (jonkin verran tai paljon) kannattaa 13,1% (N=52) nuorista. Pakolaisten vastaanottamisen vähentämistä (jonkin verran tai paljon) nykyisestä määrästä kannattaa suurin osa vastaajista, 42,5% (N=170).

Suhtautuminen maahan tuleviin ulkomaalaisiin työnhakijoihin on jonkin verran positiivisempaa (liite 5). Vastaajista 31,9% (N=127) on sitä mieltä, että Suomen pitäisi ottaa vastaan ulkomaalaisia työnhakijoita suunnilleen yhtä paljon kuin ennenkin. Vastaajista 19,1% (N=76) kasvattaisi tänne tulevien ulkomaalaisten työnhakijoiden määrä jonkin verran tai paljon. Yli kolmannes, 37,2% (N=148), olisi kuitenkin tässäkin kohdin valmis vähentämään maahan tulevien ulkomaalaisten määrää (jonkin verran tai paljon). Ne, jotka suhtautuivat pakolaisten vastaanottamiseen myönteisesti, suhtautuvat muita myönteisemmin myös ulkomaalaisten työnhakijoiden maahanmuuttoon (liite 7.1). Tulomomenttikorrelaatiokertoimen osoittama yhteys ($r=0,494$) on tilastollisesti erittäin merkitsevä.

Taulukko 3. Suhtautuminen pakolaisten maahanmuuttoon (%)

Pitäisikö Suomen mielestäsi ottaa vastaan pakolaisia	Jaakkola 2003	Ahonen 2004	muutos
paljon enemmän	3	3,8	+ 0,8
jonkin verran enemmän	17	9,3	- 7,7
suunnilleen yhtä paljon	<u>46</u> <u>66%</u>	<u>31,5</u> <u>44,6%</u>	<u>- 14,5</u> <u>- 21,4</u>
jonkin verran vähemmän	19	19,0	0
paljon vähemmän	13	23,5	+ 10,5
en osaa sanoa	2	13,0	+ 11
	100% (N=1 538)	100% (N=400)	

Taulukko 4. Suhtautuminen ulkomaalaisten työntekijöiden maahanmuuttoon %

Pitäisikö Suomen mielestäsi ottaa vastaan ulkomaalaisia työnhakijoita	Jaakkola 2003	Ahonen 2004	muutos
paljon enemmän	6	6,0	0
jonkin verran enemmän	24	13,1	- 10,9
suunnilleen yhtä paljon	<u>32</u> <u>62%</u>	<u>31,9</u> <u>51%</u>	<u>- 0,1</u> <u>-11%</u>
jonkin verran vähemmän	24	20,1	- 3,9
paljon vähemmän	14	17,1	+ 3,1
en osaa sanoa	1	11,8	+ 10,8
	100% (N=1 020)	100% (N=398)	

Taulukoista 3 ja 4 havaitaan, että Hämeenlinnan peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten suhtautuminen pakolaisten ja ulkomaalaisten työnhakijoiden maahanmuuttoon poikkeaa hieman koko kansan vuonna 2003 mitatuista asenteista. Taulukoissa muutossarakkeen luvut kuvaavat Jaakkolan (2005, 19, 44) tutkimuksessaan esittämien ja tässä tutkimuksessa hämeenlinnalaisnuorilta saatujen tuloksien eroja. Nuoret suhtautuvat pakolaisten maahanmuuttoon aikaisempaa koko kansan tutkimustulosta selvästi kielteisemmin. Vastanneista 44,6% (N=178) olisi valmiita ottamaan pakolaisia vastaan nykyistä enemmän tai suunnilleen yhtä paljon, Aikaisemmassa, koko kansan asenteita kuvaavassa tutkimuksessa, vastaava luku oli 66 %. Tutkimusten välisenä aikana maamme pakolaiskiintiö ei ole muuttunut.

Ulkomaalaisten työnhakijoiden maahanmuuttoon suhtauduttiin Hämeenlinnan yhdeksäsluokkalaisten keskuudessa myös hieman kielteisemmin kuin koko maassa vuonna 2003. Kun Jaakkolan tutkimuksessa 62% vastaajista oli valmiita ottamaan ulkomaalaisia työnhakijoita vastaan enemmän tai suunnilleen yhtä paljon, on vastaava luku yhdeksäsluokkalaisilla mitattuna 51% (N=203). Merkillepantavaa on, että ”en osaa sanoa” -vastanneiden määrä on nuorissa Jaakkolan tutkimuksen vastaavia lukuja paljon suurempi. Onko aihe niin kaukana nuorten maailmasta, että omaa mielipidettä on vaikea määritellä? Vai onko vain helpompaa rastittaa ”en osaa sanoa” kuin pysähtyä todella miettimään asiaa. Osan erosta selittää varmasti tutkimuksien erilainen muoto. Omassa tutkimuksessani tieto on kerätty oppitunnin aikana strukturoidun lomakkeen avulla, kun taas Jaakkolan tutkimuksen tieto on peräisin henkilökohtaisista haastatteluista. Tutkimusten välisenä ajanjaksona työttömien työnhakijoiden määrä Suomessa on

laskenut. Vuoden 2002 lopussa heitä oli 293 969 ja vuoden 2003 lopussa 288 843 (työministeriön tilastopalvelut 2008).

Hämeenlinnalaiset tytöt suhtautuvat pakolaisten maahanmuuttoon poikia huomattavasti positiivisemmin (liite 7.1). Ristiintaulukoinnilla selviää, että yli puolet tytöistä, 53,9% (N=114), haluaisi, että pakolaisia muuttaisi maahan enemmän tai suunnilleen yhtä paljon kuin nytkin. Pojilla vastaava luku on vain 33,8% (N=64). Riippuvuus pakolaisten maahanmuuttoon suhtautumisen ja sukupuolen välillä on Khiin neliö-testillä mitattuna tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=0,000$).

Tyttöjen ja poikien suhtautumisessa ulkomaalaisten työnhakijoiden maahanmuuttoon ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa ($p=0,787$) (liite 7.1). Tytöistä 52,6% (N=110) ja pojista 49,2% (N=93) haluaisi, että ulkomaalaisia työnhakijoita muuttaisi maahan enemmän tai suunnilleen yhtä paljon kuin nytkin.

7.2.1.2 Suhtautuminen pakolaiskiintiöihin

Nuorilta kysyttiin vielä, kuinka paljon Suomi voisi heidän mielestään ottaa pakolaisia vastaan vuosittain. Arviointia helpotettiin kertomalla, että pakolaiskiintiö oli vuonna 2003 ollut 750 henkilöä vuodessa. Saatu vastaus poikkeaa äskeisestä tuloksesta. Vaikka noin 45% vastanneista ilmoitti aikaisemmin toivovansa, että Suomi ottaisi pakolaisia vastaan suunnilleen yhtä paljon tai enemmän kuin tällä hetkellä, niin pakolaiskiintiötä määriteltäessä kuitenkin vain reilu neljännes, 27,7% (N=114) vastaajista päätyy samaan tulokseen (liite 5). Nuorista 35,4% (N=146) asettaisi pakolaiskiintiön huomattavasti nykyistä alhaisemmaksi ja 14,1% (N=58) ei ottaisi vastaan ainuttakaan pakolaista. Yleistä asennoitumista koskevan kysymyksen kohdalla vastaajat näyttävät olevan suvaitsevaisempia kuin kysymyksessä, jolla otetaan kantaa konkreettiseen pakolaisten määrään. Tytöt ovat tässäkin kohdin paljon suvaitsevaisempia ja ottaisivat pakolaisia vastaan poikia enemmän (liite 7.2). Ero sukupuolten välillä on ristiintaulukoinnilla mitattuna tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=0,000$).

Taulukko 5. Pakolaiskiintiöiden suuruus

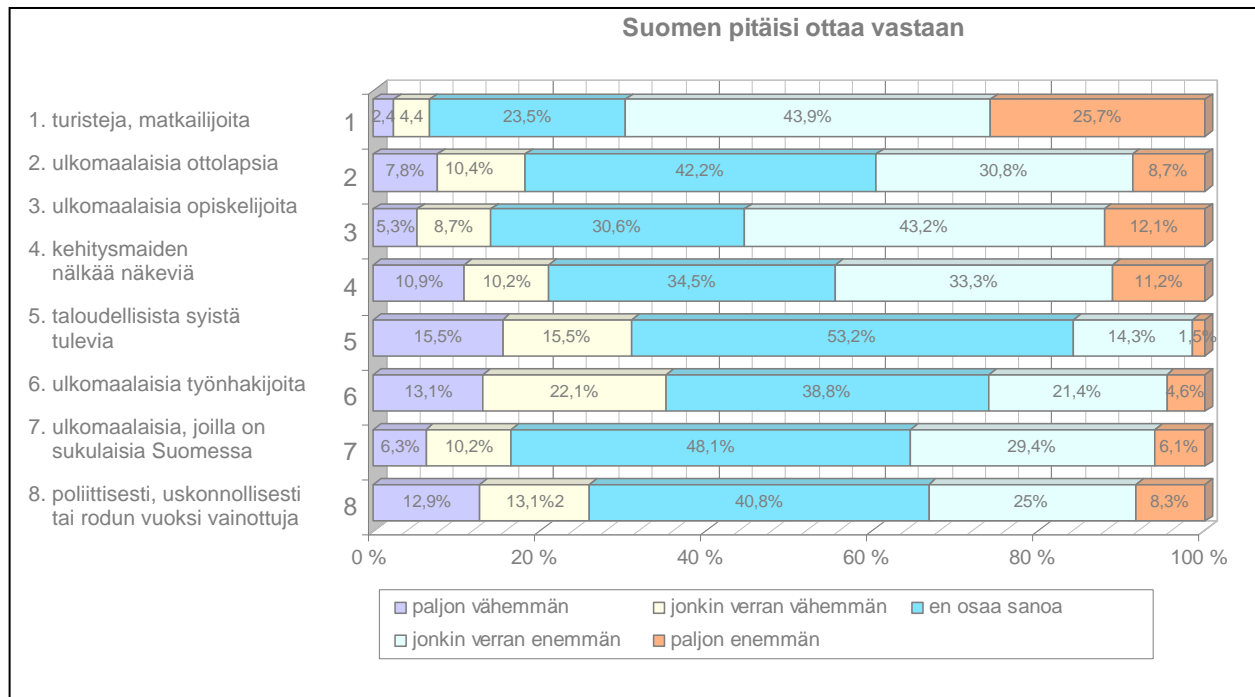
Paljonko pakolaisia pitäisi ottaa vuosittain?						
	Jaakkola 2003	Ahonen 2004		muutos		
		N	prosentit			
ei yhtään pakolaista	10	58	14,1	+ 4,1		
1 – 99		69	16,7			
100 – 499	23 *	77	18,7	+ 12,4		
500 – 999	11 44%	114	27,7	77,2%	+ 16,7	+33,2%
1 000 – 4 999	22	25	6,1	- 15,9		
5 000 – 9 999	6	8	1,9	- 4,1		
10 000 –	14	2	0,5	- 13,5		
en osaa sanoa	14	59	14,3	+ 0,3		
		412	100%			

* Jaakkolan tutkimuksessa vastausvaihtoehdot 1 – 99 ja 100 – 499 olivat yhdistettyinä.

Verrattaessa vuosittaista pakolaismäärää koskevia arvioita Jaakkolan (2005, 49) tutkimuksessaan esittämiin lukuihin huomataan nuorten olevan valtaväestöä varauksellisempia. Taulukossa muutossarakkeen luvut kuvaavat Jaakkolan tutkimuksessaan esittämien ja hämeenlinnalaisnuorilta tässä tutkimuksessa saatujen tuloksien eroja. Nuorista noin kolme neljännestä kannattaa alle 1 000 pakolaisen kiintiötä. Vuotta aikaisemmin vastaava luku koko väestöä koskevassa tutkimuksessa oli vain 44%. Koko väestöstä mitattuna 42% kannattaisi puolestaan vähintään tuhannen pakolaisen vuosikiintiötä, nuorista vain 8,5% on samaa mieltä.

7.2.1.3 Suhtautuminen eri syistä maahan muuttaviin

Suhtautuminen eri syistä maahan muuttaviin vaihtelee. Kaikkein mieluiten otettaisiin vastaan turisteja ja matkailijoita (liite 5). Ehkä siksi, että he ovat Suomelle taloudellisesti hyödyllisiä, eivätkä ole uhka kotimaisilla työ- ja asuntomarkkinoilla? Myös ulkomaalaisiin opiskelijoihin suhtautuminen on positiivista. Yhdeksäsluokkalaiset eivät näyttäisi pitävän ulkomaalaisia opiskelijoita uhkana opiskelemaan pyrittäessä. Samoin melko myönteisesti suhtaudutaan kehitysmaiden nälkää näkeviin, ulkomaalaisiin ottolapsiin ja ulkomaalaisiin, joilla on jo sukulaisia Suomessa. Hieman vähemmän myötätuntoa saavat osakseen poliittisesti, uskonnollisesti tai rodun vuoksi vainotut, taloudellisista syistä tulevat ja ulkomaalaiset työnhakijat.

Kuvio 7. Suhtautuminen eri ulkomaalaisryhmiin

Saatus tulosta väärin seikka, että tässä kohdin vastausvaihtoehdoista puuttui ”suunnilleen yhtä paljon” – vaihtoehto. Mikäli se olisi ollut mukana, ”en osaa sanoa” – vastaajien osuus olisi todennäköisesti huomattavasti pienempi ja suhtautuminen eri syistä maahan muuttaviin näkyisi selvemmin.

Tytöt suhtautuvat poikia myönteisemmin useimpien ulkomaalaisryhmien maahanmuuttoon (liite 7.3). Ero sukupuolten suhtautumisessa ulkomaalaisten maahanmuuttoon ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p=0,000$) kaikkien muiden ryhmien, paitsi turistien ja matkailijoiden, ulkomaalaisten työnhakijoiden ja ulkomaalaisten, joilla on jo sukulaisia Suomessa kohdalla.

7.2.2 Ulkomaalaisten asema Suomessa

Tarkasteltaessa tutkimuslomakkeen kolmannen osion yksittäisten väittämien frekvenssijakaumia huomataan, että hämeenlinnalaiset nuoret näkevät ulkomaalaisten maahanmuuton taloudelliset vaikutukset jokseenkin kielteisinä (liite 5). Miltei puolet vastaajista, 49,5% (N=204), on (täysin tai jokseenkin) samaa mieltä, että monet ulkomaalaiset tulevat Suomeen vain käyttääkseen hyväkseen sosiaalietujamme. 35,9% vastaajista (N=95) on asiasta kuitenkin (jokseenkin tai täysin) eri mieltä. Myös

suomalaisten oikeuksista työmarkkinoilla halutaan pitää tiukasti kiinni. Nuorista 55,4% (N=228) haluaisikin rajoittaa pakolaisten maahanmuuttoa niin kauan kuin maassamme on työttömyyttä. Magdalena Jaakkola käyttää tutkimuksissaan (1985, 1995, 1999, 2005) ilmiöstä nimitystä sosioekonomisen uhkan kokeminen.

Taulukko 6. Nuorten kokema taloudellinen uhka

%	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
Suomen on ensisijaisesti huolehdittava siitä, että ainakin maan omalle väestölle on töitä.	65,8	23,5	3,4	2,7	4,6
Ulkomaalaisten Suomeen muutto tulisi rajoittaa niin kauan kuin Suomessa on työttömyyttä.	21,4	34,0	15,5	4,6	24,5
Monet ulkomaalaiset tulevat Suomeen vain käyttäkseen hyväkseen sosiaalietujamme.	21,1	28,4	14,6	8,5	27,4
Jos työttömyys lisääntyy, osa ulkomaalaisista olisi lähetettävä pois Suomesta.	16,0	20,1	18,2	16,5	29,1
Koska me suomalaiset olemme tämän maan rakentaneet, on aivan oikeudenmukaista, että me myös ensisijaisesti hyödyimme korkeasta elintasostamme.	27,9	28,4	17,0	8,0	18,7
Suomi on jo tehnyt riittävästi pakolaisongelman ratkaisemiseksi.	13,8	17,2	35,9	20,6	12,4

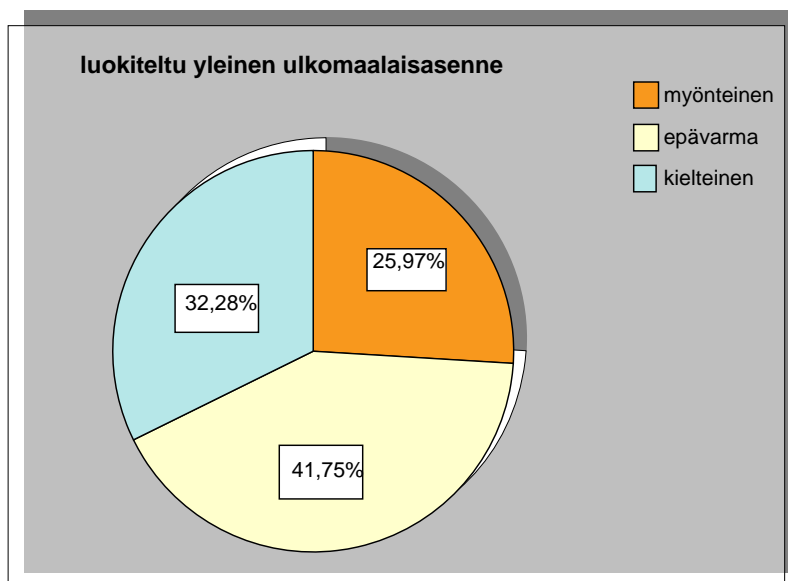
Yhdeksäsluokkalaiset nuoret eivät aivan vielä ole pyrkimässä työelämään ja kilpailemassa suoranaisesti tarjolla olevista työpaikoista ulkomaalaisten ja pakolaisten kanssa. Silti miltei yhdeksän kymmenestä vastaajasta, tai 89,3%, on myös sitä mieltä, että Suomen tulisi ensisijaisesti huolehtia maan oman väestön työllisyydestä (liite 5). Koetusta uhasta johtuen reilu kolmannes vastaajista olisi valmiita lähettämään osan jo maassa olevista ulkomaalaisista pois Suomesta, jos työttömyys lisääntyisi. Kun nuorten mielipiteitä verrataan koko kansalta kerättyyn asennetietoon (Jaakkola 2005, 61-62), selviää, että maamme oman väestön ensisijaisesta työllistymisestä pidetään kiinni yhtä vahvasti. Muiden asenneväittämien kohdalla nuorten mielipiteet ovat kuitenkin koko kansan asenteisiin verrattuna hieman myönteisempiä.

Vaikka nuoret toisaalta kokevat maahamme tulevat ulkomaalaiset ja pakolaiset jonkinasteisena uhkana työmarkkinoilla, suhtaudutaan pakolaisten asemaan kuitenkin myötätuntoisesti. Vastaajista 48% (N=198) soisi maahamme muuttaville pakolaisille saman elintason kuin maamme omalle väestöllekin (liite 5). Myös yhteiskunnan pakolaisille antamaa tukea pidetään tärkeänä. Vain viidennes vastaajista (N=86) on sitä mieltä, että pakolaisten tulisi tulla toimeen alusta asti ilman yhteiskunnan tukea. Kysymys pakolaisten nykyisestä elintasosta kuitenkin jakaa mielipiteitä. 28,6% vastaajista (N=118) on (täysin tai jokseenkin) samaa mieltä lomakkeen väittämän kanssa: ”pakolaisten elintaso Suomessa on liian korkea”. Reilu kolmannes (N=131) on päinvastaista mieltä. Pakolaisten nykyistä elintasoja pidetään kuitenkin melko sopivana ja yhteiskunnan tukitoimia riittävinä, sillä vain 12,2% nuorista (N=50) pitää yhteiskuntamme huolenpitoa riittämättömänä (täysiin tai jokseenkin). Vajaa puolet nuorista (N=183) katsoo, että yhteiskuntamme huolehtii täällä asuvien ulkomaalaisten hyvinvoinnista riittävästi.

Taulukko7. Suhtautuminen ulkomaalaisten tasa-arvoon

%	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
Pakolaisten elintaso Suomessa on liian korkea.	15,3	13,3	17,5	14,3	39,6
Pakolaisten pitäisi tulla alusta asti toimeen omin neuvoin ilman yhteiskunnan tukea.	9,5	11,4	33,7	18,7	26,7
Voi olla aiheellista antaa etuoikeus ulkomaalaisille maahanmuuttajille asunnon saannissa.	2,2	14,3	24,3	21,8	37,4
Tänne muuttaville pakolaisille on suotava sama elintaso kuin maamme omalle väestölle.	18,9	29,1	18,0	10,9	23,1
Yhteiskuntamme ei huolehdi riittävästi täällä asuvien ulkomaalaisten hyvinvoinnista.	3,2	9,0	25,2	19,2	43,4

Koska monet tutkimuslomakkeen kolmannen osion yksittäisten väittämien välisistä korrelaatioista olivat erittäin merkitseviä (liite 7.4), muodostettiin osion 12 väittämästä summamuuttuja, jonka reliabiliteetti on .902 (Cronbachin alpha) (liite 4). Yleistä ulkomaalaisasennetta mittaavan summamuuttujan avulla saatettiin tutkia, mitkä taustatekijät ovat yhteydessä ulkomaalaisasenteisiin.

Kuvio 8. Yleinen ulkomaalaisasenne

Jatkotutkimuksia varten yleistä ulkomaalaisasennetta kuvaava summamuuttuja luokiteltiin kolmiluokkaiseksi (liite 7.4). Noin neljänneksen nuorista asenteet ulkomaalaisia kohtaan ovat myönteisiä. Miltei kolmannes nuorista asennoituu kielteisesti ulkomaalaisia kohtaan. Muut ovat asenteissaan epävarmoja.

7.3 Ulkomaalaisasenteisiin yhteydessä olevat taustamuuttujat

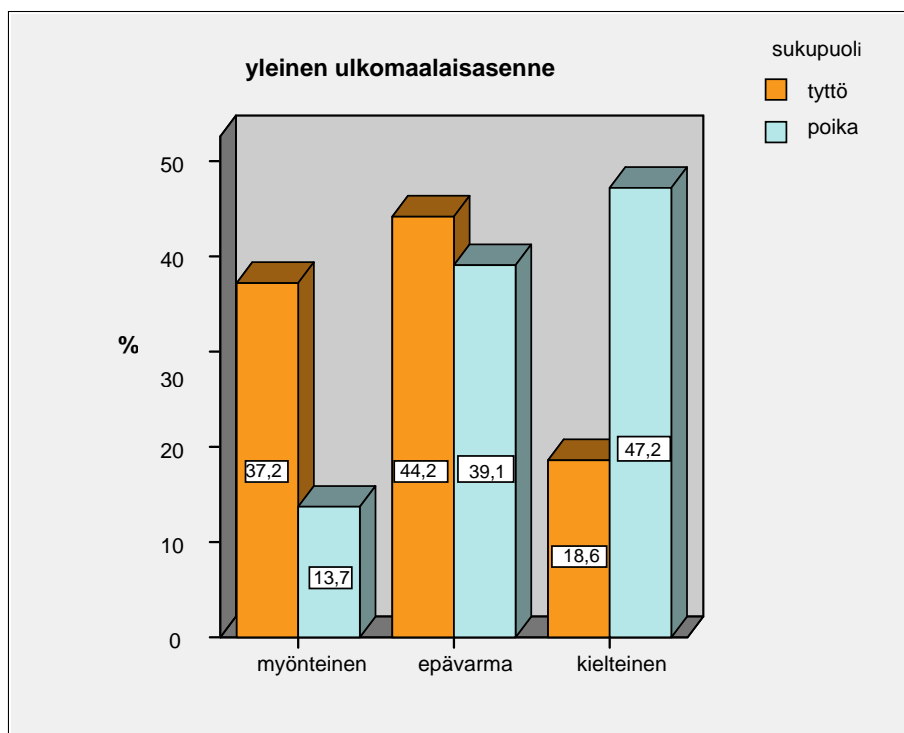
7.3.1 Sukupuolen ja yleisen ulkomaalaisasenteen välinen yhteys

Ulkomaalaisasenteiden ja sukupuolen välistä yhteyttä tutkittiin t-testin avulla (liite 8.1). T-testin arvo on -7,365 ja todennäköisyys saada tällainen arvo sattumalta 0,000, alle prosentin kymmenesosan luokkaa. Huomataan, että sukupuolet eroavat tilastollisesti erittäin merkittävästi asennoitumisessaan ulkomaalaisiin. Riski erehtyä näin väitettäessä on alle prosentin (%) luokkaa.

Tarkasteltaessa tilannetta vielä ristiintaulukoinnin avulla, saadaan sukupuolten välille myös tilastollisesti erittäin merkittävä ero ($p=0,000$) (liite 8.1). Kaikista vastaajista 32,2% asennoituu ulkomaalaisiin kielteisesti. Näistä 133 nuoresta vain 30,1% ($N=40$) on tyttöjä ja peräti 69,9% ($N=93$) poikia. Ero on vielä selvempi tarkasteltaessa ulkomaalaisiin myönteisesti suhtautuvien osuutta. Heistä jopa 74,8% ($N=80$) on tyttöjä, ja poikia vain

25,2% (N=27). Asenteidensa suhteen epävarmoja nuoria, jotka useimmiten vastasivat ”en osaa sanoa”, on vastaajista peräti 41,7% (N=172). Heissä tyttöjä (55,2%) ja poikia (44,8%) on miltei saman verran.

Alla olevasta kuviosta havaitaan, että suurin osa tytöistä on asenteissaan ulkomaalaisia kohtaan epävarmoja (44,2%) tai myönteisiä (37,2%). Suurin osa pojista sen sijaan suhtautuu ulkomaalaisia kohtaan kielteisesti (47,2%) tai epävarmasti (39,1%).

Kuvio 9. Asennoituminen ulkomaalaisia kohtaan sukupuolen mukaan esitettynä

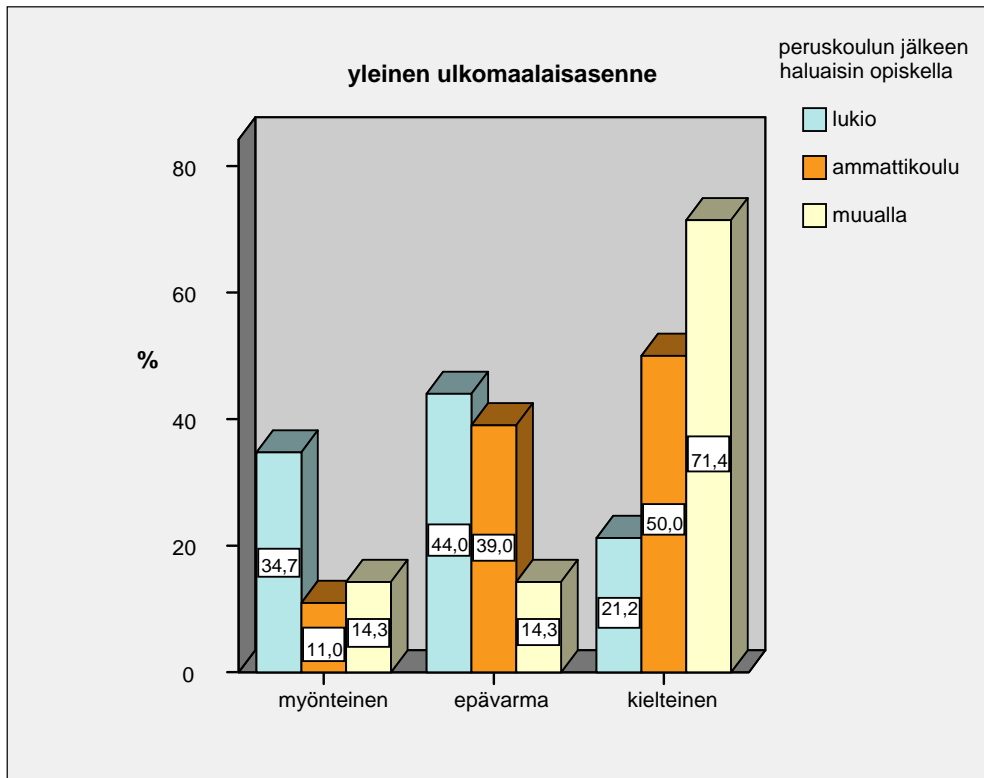
7.3.2 Koulumenestyksen ja yleisen ulkomaalaisasenteen välinen yhteys

Tarkastellaan ulkomaalaisasenteita vielä koulumenestyksen suhteen, välineenä tulomomenttikorrelaatiokerroin (liite 8.2). Pearsonin korrelaatiokerroin ulkomaalaisasenteille ja koulumenestykselle on negatiivinen - 0,163 ja $p = 0,001$. Oppilaan yleinen koulumenestys ja se, kuinka hän suhtautuu ulkomaalaisia kohtaan liittyvät siis selvästi toisiinsa. Saatu tulos on tilastollisesti merkitsevää. Mitä heikommin oppilaat siis menestyvät koulussa, sitä kielteisemmin he suhtautuvat ulkomaalaisiin. Riski erehtyä näin väitettäessä on 1%.

Ristiintaulukointi tuo vielä tarkempaa tietoa asenteissa ilmenneistä eroista (liite 8.2). Vähintään kohtalaisesti koulussa menestyvistä oppilaista vain 10,6% suhtautuu ulkomaalaisiin myönteisesti ja peräti 51,1% kielteisesti. Myös hyvin tai tyydyttävästi koulussa menestyneiden joukossa on enemmän kielteisesti (34%) kuin myönteisesti asennoituvia (23%). Sen sijaan erinomaisesti tai kiitettävästi koulussa menestyvistä oppilaista 39,4% suhtautuu ulkomaalaisiin myönteisesti ja vain 20,2% kielteisesti.

Tarkastellaan vielä asennoitumista ulkomaalaisia kohtaan vertaillen keskenään eri tahoille peruskoulun jälkeen suuntaavia ryhmiä. Pearsonin korrelaatiokerroin ulkomaalaisasenteille ja peruskoulun jälkeiselle koulutuspaikalle on 0,333 (liite 8.2). Eri kouluihin jatkossa suuntaavat oppilaat eroavat asenteissaan siis erittäin merkitsevästi ($p=0,000$) eikä tulos ole sattumalta saatu.

Ristintaulukoinnilla selviää, että lukioon aikovista 34,7% ($N=90$) suhtautuu ulkomaalaisia kohtaan myönteisesti (liite 8.2). Ammattikouluun aikovista vain 11% ($N=16$) ja muualle, esim. ammattilukioon tai suoraan työelämään aikovista 14% ($N=1$) asennoituu samoin. Kielteisesti ulkomaalaisia kohtaan asennoituvia on lukioon pyrkivien joukossa vain 21,2% ($N=55$). Sen sijaan ammattikouluun pyrkivistä jo 50% ($N=73$) ja muualle aikovista 71,5% ($N=5$) asennoituu kielteisesti ulkomaalaisia kohtaan. Epävarmimpia suhtautumisestaan ovat lukioon aikovat nuoret (44% ryhmästä).

Kuvio 10. Asennoituminen ulkomaalaisia kohtaan kouluttautumisaikien mukaan

Koulukohtaisessa vertailussa havaittiin, että myönteisimmin ulkomaalaisia kohtaan asennoituivat Hämeenlinnan lyseon oppilaat (liite 8.2). Koulun yhdeksäsluokkalaisista 32,2% (N=28) suhtautuu myönteisesti ulkomaalaisiin. Selvästi eniten ulkomaalaisia kohtaan kielteisesti asennoituvia oppilaita oli Ahveniston yläasteella, 43% (N=52) koulun yhdeksäsluokkalaisista. Erot koulujen välillä eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä (p=0,095).

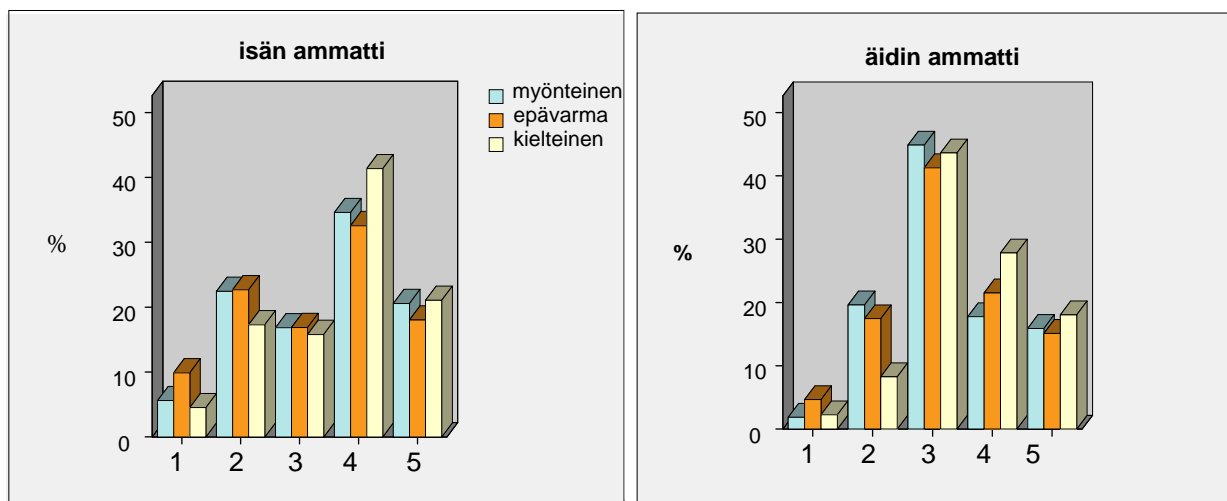
Taulukko 8. Asennoituminen ulkomaalaisia kohtaan koulun mukaan (N=412)

			koulu				yhteensä
			HYK	AYA	LYSEO	KAYA	
luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	kielteinen	N	26	52	22	33	133
		%	27,4	43,0	25,3	30,3	32,2%
	epävarma	N	43	42	37	50	172
		%	45,3	34,7	42,5	45,9	41,7%
	myönteinen	N	26	27	28	26	107
		%	27,4	22,3	32,2	23,9	26,0%
yhteensä		N	95	121	87	109	412
		%	100%	100%	100%	100%	100%

7.3.3 Äidin tai isän ammatin ja yleisen ulkomaalaisasenteen välinen yhteys

Myös oppilaiden vanhempien ammatin ja siten kouluttautuneisuuden yhteyttä ulkomaalaisasenteisiin haluttiin selvittää. Vanhempien ammatilla sosiaalistajana on aikaisemmissa tutkimuksissa (mm. Virrankoski 1994) ollut vahva asema lasten ja nuorten käyttäytymisen selittäjänä. Kyselylomakkeen identifikaatio-osassa tiedusteltiin oppilailta heidän vanhempiansa ammattia. Vastausten perusteella käytettiin tilastokeskuksen sosioekonomiseen asemaluokitukseen pohjautuvaa luokitusta ”yrittäjä, työnantaja”, ”ylempi toimihenkilö”, ”alempi toimihenkilö”, ”työntekijä” ja ”muu, opiskelija työtön, ei tietoa”.

Huoltajien sosioekonomisen aseman ja ulkomaalaisasenteiden yhteyttä selvitettiin aluksi ristiintaulukoinnilla (liite 8.3). Sen paremmin isän ($p=0,552$) kuin äidinkään ($p=0,162$) sosioekonomisen aseman ei havaittu olevan merkitsevässä yhteydessä nuorten ulkomaalaisia kohtaan asennoitumisen kanssa. Isän ja äidin sosioekonominen asema aiheuttaa ulkomaalaisasenteissa vain pientä variointia, mikä näkyy myös alla olevista kuvioista. Eniten myönteisesti, mutta myös kielteisesti asennoituvia on työntekijöiden sosiaaliluokkaan kuuluvien isien lapsissa ja alempien toimihenkilöiden sosiaaliluokkaan kuuluvien äitien lapsissa. Nämä olivat myös vanhempien yleisimmät sosiaaliluokat.

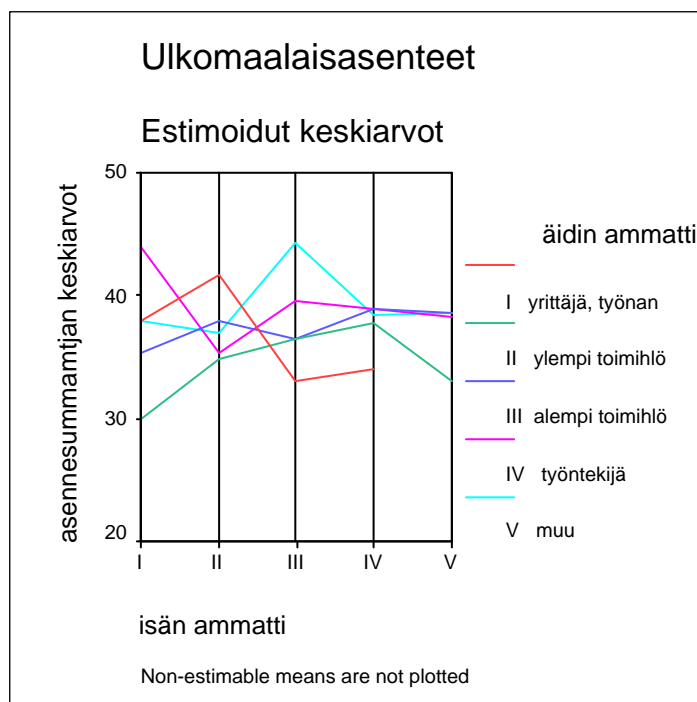

1 = yrittäjä, työnantaja, 2 = ylempi toimihenkilö, 3 = alempi toimihenkilö, 4 = työntekijä, 5 = muu

Kuvio 11. Vanhempien ammatillinen tausta ja oppilaiden ulkomaalaisasenteet

Yhteyttä tutkittiin vielä kaksisuuntaisen varianssianalyysin avulla, jolloin oli mahdollista tarkastella paitsi isän ja äidin sosiaaliluokan omavaikutuksia, myös niiden yhdysvaikutusta

eli interaktiota nuorten ulkomaalaisasenteisiin (liite 8.3). Kaksisuuntainen varianssianalyysi kertoo, että isän sosiaaliluokka ei selitä merkittävästi nuorten suhtautumista ulkomaalaisia kohtaan ($p=0,992$). Näin on laita myös äitien kohdalla ($p=0,222$). Lopuksi tarkasteltiin isien ja äitien sosiaaliluokkien yhteisvaikutusta nuorten ulkomaalaisasenteisiin. Myöskään se ei selitä nuorten asennoitumista merkittävästi ($p=0,859$). Parhaiten tulosta kuvaa ehkä viivadiagrammi, jossa X-akselilla on isän ammatti luokiteltuna viiteen sosiaaliluokkaan. Viivat kuvaavat äitien sosiaaliluokkien asennoitumiskeskisarvoja. Hieman muita myönteisemmin näyttäisivät asennoituvan nuoret, joiden sekä isä, että äiti ovat yrittäjiä tai työnantajia. Hieman muita kielteisemmin taas näyttäisivät asennoituvan ne nuoret, joiden isä on alempi toimihenkilö ja äiti kuuluvat sosiaaliluokkaan V "muut". Erot eivät siis kuitenkaan ole merkittäviä.

Kuvio 12. Vanhempien sosiaaliluokkien yhdysvaikutus nuorten ulkomaalaisasenteisiin

Kaksisuuntaisen varianssianalyysin tulosta kuvaava viivadiagrammi kertoo myös siitä, kuinka vaikeaa on muodostaa kovin selkeää kuvaa vanhempien koulutuksen ja ammatin yhteydestä kodin kasvatusilmastoon ja nuorten ulkomaalaisasenteisiin. Tässä tutkimuksessa isän ja äidin ammatteja luokiteltiin viiteen luokkaan, joista muodostui kaikkiaan 24 luokiteltavaa kombinaatiota vanhempien sosiaalisiksi taustaksi. Kombinaatiot kertovat siitä, että perheiden koulutustaustat ovat nykyään hyvin heterogeenisiä ja

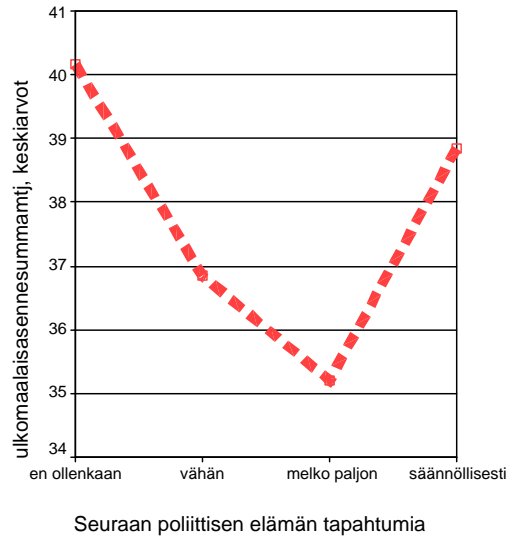
pelkästään toisen vanhemman koulutuksen perusteella perheen kasvatusvoimasta ei voida tehdä kovin suuria johtopäätöksiä.

7.3.4 Poliitiikan kiinnostavuuden ja ulkomaalaisasenteen välinen yhteys

Kysyttäessä politiikan merkityksestä nuoren elämässä, 32,5% vastaajista kertoi, ettei ole politiikasta lainkaan kiinnostunut (liite 5). Vastaajista 51,5% totesi olevansa vähän ja 12,9% melko kiinnostunut politiikasta. Säännöllisesti poliittisen elämän tapahtumia kertoi seuraavansa vain 3,2% vastaajista.

Politiikan kiinnostavuuden ja ulkomaalaisasenteiden välistä yhteyttä tutkittiin yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla (liite 8.4). Erot eri lailla politiikasta kiinnostuneiden nuorten ulkomaalaisasenteissa ovat tilastollisesti merkitseviä. Levenen F-testin arvo on 4,627 ja todennäköisyys saada tällainen arvo sattumalta on 0,03 % ($p=0,003$). Väitettäessä, että politiikkaa eri lailla seuraavien nuorten asennekeskiarvojen vaihtelu on todellista, riski erehtyä on alle prosentin luokkaa.

Tarkasteltaessa lähemmin nuorten politiikan seuraamistottumuksia (Bonferroni) huomataan, että nuoret, jotka eivät ole lainkaan kiinnostuneita politiikasta asennoituvat ulkomaalaisia kohtaan kielteisemmin kuin ne nuoret, jotka seuraavat politiikkaa vähän tai melko paljon ($p = 0,013$, $p = 0,011$). Ryhmien välillä havaittu ero on tilastollisesti oireellinen. Sen sijaan politiikkaa seuraamattomien ja säännöllisesti seuraavien nuorten asennekeskiarvot eivät eroa tilastollisesti merkitsevästi. Ryhmien väliset erot näkyvät selvästi seuraavassa kuviossa, jossa X-akselilla ovat politiikan seuraamistottumukset.

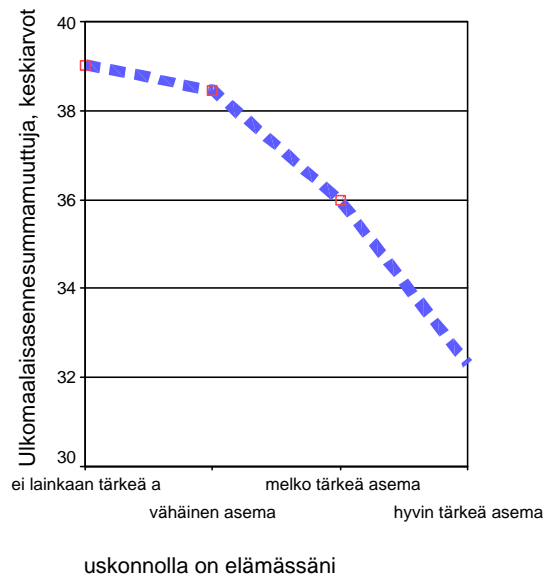

Kuvio 13. Asennoituminen ulkkomaalaisia kohtaan politiikan seuraamistottumuksen mukaan

7.3.5 Uskonnollisuuden ja ulkkomaalaisasenteen välinen yhteys?

Yhdeksäsluokkalaisten uskonnollisuuden ja ulkkomaalaisasenteiden välistä yhteyttä tutkittiin myös yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla (liite 8.4). Levenen F-testin arvoksi saadaan 5,493, mikä on tilastollisesti merkitsevä, sillä $p = 0,001$. Nuorten uskonnollisuus, se kuinka tärkeäksi he kokevat uskonnon aseman elämässään, on yhteydessä heidän asennoitumiseensa ulkkomaalaisia kohtaan. Näin sanottaessa riski erehtyä on 0,01%.

Bonferronin Post Hoc-testi antaa tietoa siitä, millä lailla ryhmät eroavat toisistaan. Nuoret, joille uskonto ei ole lainkaan tärkeää, näyttävät asennoituvan kielteisemmin ulkkomaalaisia kohtaan kuin ne nuoret, jotka pitävät uskontoa hyvin tärkeänä ($p=0,001$). Ryhmien välillä havaittu ero on tilastollisesti merkitsevä ($p=0,001$). Samoin nuoret, joille uskonnon merkitys on vain vähäinen, asennoituvat ulkkomaalaisia kohtaan uskontoa hyvin tärkeänä pitäviä nuoria kielteisemmin. Näidenkin ryhmien välinen ero on tilastollisesti merkitsevä ($p=0,003$).

Kuvio 14. Asennoituminen ulkomaalaisia kohtaan uskonnollisuuden mukaan

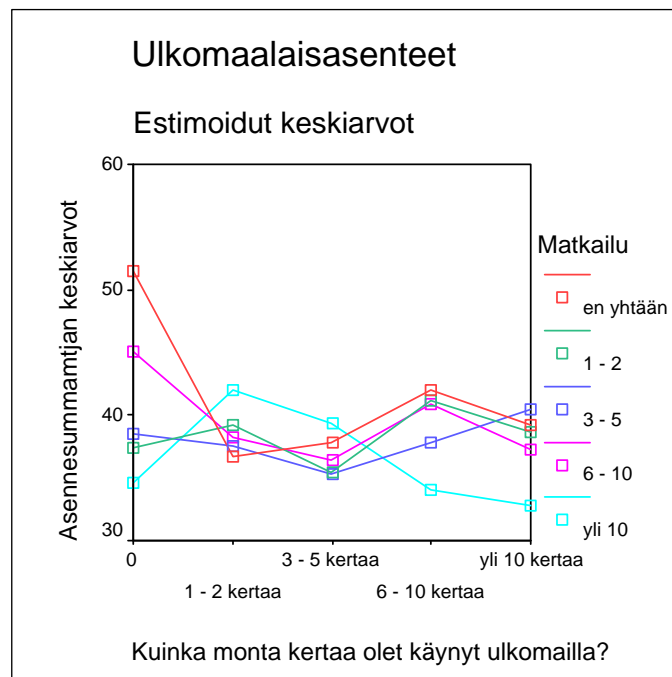
7.3.6 Ulkomaalaiskontaktien ja -asenteiden välinen yhteys

Tutkimuksessa haluttiin selvittää myös ulkomaalaiskontaktien mahdollista yhteyttä ulkomaalaisista muodostettuihin käsityksiin ja heitä kohtaan asennoitumiseen. Kontaktihypoteesin mukaisesti voisi olettaa, että nuoret, jotka tuntevat useampia Suomessa asuvia ulkomaalaisia asennoituisivat myönteisemmin heitä kohtaan. Tämä ei kuitenkaan näytä olevan asian laita hämeenlinnalaisnuorten kohdalla. Ristiintaulukoimalla selvisi, että kaikissa muissa, paitsi yli 10 ulkomaalaista tuntevien ryhmässä ulkomaalaisia kohtaan kielteisesti asennoituvia on myönteisesti asennoituvia enemmän (liite 8.6). Ryhmien välillä havaittavat erot eivät kuitenkaan ole kovin suuria eivätkä tilastollisesti merkitseviä ($p=0,380$).

Sillä, kuinka monta kertaa nuoret ovat käyneet ulkomailla, ei ristiintaulukoinnin avulla tarkasteltuna näyttänyt myöskään olevan selvää yhteyttä heidän ulkomaalaisasenteisiinsa (liite 8.6). Harvemmin ulkomailla vierailleiden ryhmissä on kielteisesti ulkomaalaisiin suhtautuvia enemmän kuin myönteisesti suhtautuvia. Esimerkiksi 1 – 2 kertaa ulkomailla käyneistä 37,1% asennoituu ulkomaalaisia kohtaan kielteisesti, kun 21,3% yhtä usein matkustelleista nuorista asennoituu positiivisesti. 3 – 5 kertaa ulkomailla käyneissä myönteisesti asennoituvia on enemmän (32,2%) kuin kielteisesti asennoituvia (24,3%). Tätä useammin ulkomailla käyneissä on tilanne kuitenkin päinvastainen. Esimerkiksi 6 – 10 kertaa ulkomaille matkustaneista vain neljännes asennoituu myönteisesti ja 33,7%

kielteisesti ulkomaalaisia kohtaan. Ulkomaanmatkailu ei ole merkitsevässä yhteydessä nuorten ulkomaalaisasenteisiin. Jos näin väittäisin, olisi riskini erehtyä 54,5% ($p=0,545$).

Kaksisuuntainen varianssianalyysi antoi vielä mahdollisuuden tarkastella ulkomaanmatkailun ja ulkomaalaiskontaktien yhdysvaikutusta nuorten ulkomaalaisasenteisiin (liite 8.6). Tämä interaktiokaan ei kuitenkaan selitä nuorten asennoitumista merkitsevästi ($p=0,128$). Varianssianalyysin tulosta kuvaavasta viivadiagrammista kuitenkin nähdään, että nuoret, jotka eivät ole koskaan käyneet ulkomailla eivätkä tunne yhtään Suomessa asuvaa ulkomaalaista, suhtautuvat ulkomaalaisiin hieman muita kielteisemmin. Muita vähän myönteisemmin ulkomaalaisia kohtaan suhtautuvat ne nuoret, jotka ovat käyneet ulkomailla yli kymmenen kertaa ja tuntevat yli kymmenen täällä asuvaa ulkomaalaista.

Kuvio 15. Matkailun ja ulkomaalaiskontaktien yhdysvaikutus nuorten ulkomaalaisasenteisiin

Sillä, mistä yhteyksistä ulkomaalaiset tunnettiin, oli kuitenkin merkitystä asenteiden kannalta (liite 8.6). Ristiintaulukoinnilla havaittiin, että muita myönteisemmin ulkomaalaisia kohtaan asennoituivat ne nuoret, jotka olivat kertoneet tuntemiensa ulkomaalaisten olevan koulutovereitaan ($p=0,012$) tai ystäviään ($p=0,000$).

7.3.7 Tiedotusvälineiden seurantatottumuksien ja ulkomaalaisasenteiden välinen yhteys

7.3.7.1 Erilaiset viestintäympäristöt

Viestintäympäristöjen muodostamiseksi kyselylomakkeen identifikaatio-osassa selvitettiin nuorten television katselu- sekä kirjallisten joukkoviestinten lukutottumuksia. Yli 86% nuorista ilmoitti seuraavansa säännöllisesti tai usein ulkomaalaisia elokuvia (liite 5). Miltei yhtä usein (78,9%) nuoret valikoitavat katsottavakseen ulkomaalaisia viihdeohjelmia. Yli 50% nuorista valikoi säännöllisesti tai usein ohjelmatyypiksi myös kotimaisia elokuvia, uutisia ja nuorten musiikkiohjelmia. Reilu neljännes nuorista ei koskaan valikoi ja seuraa ajankohtaisia kotimaan tai ulkomaan katsauksia. Nuorten lukutottumuksista paljastui, että 63,6% nuorista lukee säännöllisesti tai usein sanomalehtiä. Nuorista vain 4,1% ei oman ilmoituksensa mukaan koskaan lue sanomalehtiä. Yli puolet nuorista lukee säännöllisesti tai usein aikakauslehtiä (60,4%) ja sarjakuvia (57,6%). Nuortenkirjallisuus on säännöllisesti tai usein osa 40,3% nuorten lukutottumuksia. Nuorista 33,7% ei lue koskaan tietokirjoja.

Tutkimuksessa haluttiin selvittää myös tiedotusvälineiden seurantatottumuksien vaikutusta ulkomaalaisista muodostettuihin asenteisiin. Nuorten ilmoittamia televisio-ohjelmien, elokuvien ja kirjallisten tuotteiden seurantatottumuksia (kysymysten 7 ja 8 osat) analysoitiin pääkomponenttianalyysin avulla. Pääkomponenttianalyysillä haluttiin selvittää, oliko olemassa sellaisia yhtenäisiä viestintäympäristöjä, joilla voitaisiin kuvata nuoria joukkoviestinnän käyttäjinä (liite 8.7). Analyysin tuloksena aineistosta muodostui yhteensä viisi pääkomponenttia, joiden ominaisarvot olivat suurempia kuin testin vaatimukseksi asetettu arvo 1. Saadut viisi pääkomponenttia selittävät muuttujien koko vaihtelusta yhteensä 67,3%. Seuraavassa taulukossa esitetään viestintäympäristöt (pääkomponentteina) ja muuttujien voimakkaimmat painokertoimet kullakin pääkomponentilla.

Taulukko 9. Pääkomponenttianalyysillä muodostuneet viestintäympäristöt ja muuttujien voimakkaimmat painokertoimet

Komponenttimatriisi

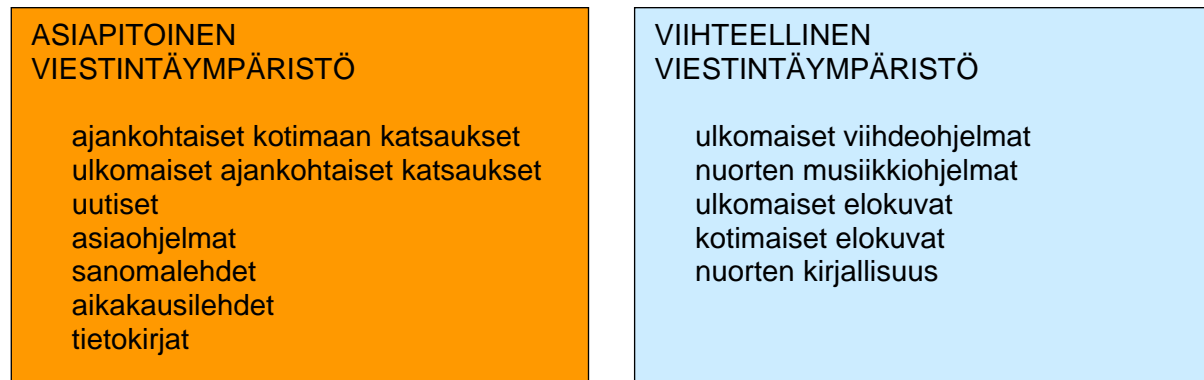
	Komponentti (viestintäympäristö)				
	1	2	3	4	5
seuraatko ajankohtaisia kotimaan katsauksia	,633	-,527			
seuraatko ajankohtaisia ulkomaan katsauksia	,658	-,474			
seuraatko ulkomaisia viihdeohjelmia	,520	,438			
seuraatko nuorten musiikkiohjelmia	,305	,424		-,534	
seuraatko uutisia	,616			,307	
seuraatko asiaohjelmia	,632				
seuraatko ulkomaisia elokuvia	,332	,602	-,483		
seuraatko kotimaisia elokuvia	,414	,495	-,306	,336	
luetko sanomalehtiä	,555		,444		-,414
luetko aikakausilehtiä	,580		,452		-,318
luetko tietokirjoja	,515	-,307	,338		,300
luetko sarjakuvia				,594	,565
luetko nuorten kirjallisuutta	,375		,516		,386

Taulukosta huomataan, että voimakkaimmin ensimmäiseen pääkomponenttiin korreloituivat ajankohtaiset kotimaan katsaukset, ajankohtaiset ulkomaan katsaukset, ulkomaiset viihdeohjelmat, uutiset, asiaohjelmat, sanomalehdet, aikakauslehdet ja tietokirjat. Pääkomponenteille 2 ja 4 voimakkaasti korreloitui vain muutama muuttuja. Vain yksi muuttuja korreloitui voimakkaimmin pääkomponentille 3. Kyseinen pääkomponentti on siis vain yksittäinen muuttuja. Yksikään muuttuja ei korreloitunut voimakkaimmin pääkomponentilla 5.

Pääkomponenttianalyysin tulosta apuna käyttäen muodostettiin jatkokäsittelyä varten 2 erilaisia viestintäympäristöjä kuvaavaa summamuuttujaa. Ennen summamuuttujien muodostusta tarkasteltiin muuttujajoukkojen keskinäistä reliabiliteettiä.

Ensimmäisellä pääkomponentilla voimakkaimmin korreloituneiden muuttujien keskinäinen reliabiliteetti osoittautui suhteellisen korkeaksi (liite 4). Muuttujan ”seuraatko ulkomaalaisia viihdeohjelmia” poistaminen joukosta nosti muuttujien sisäistä yhteyttä entisestään (Cronbachin $\alpha = .750$). Tämä tarkoittaa, että noin 75% oppilaiden välille mittarilla saaduista eroista on todellisia ja noin 25% vastausten eroista selittyy sattumalla. Jäljelle jääneistä muuttujista muodostettiin summamuuttuja, joka nimettiin asiapitoiseksi viestintäympäristöksi.

Toisen muuttujajoukon muodostivat loput pääkomponenttianalyysissa mukana olleista muuttujista (liite 4). Muuttujan ”luetko sarjakuvia” poistaminen joukosta nosti reliabiliteettia jonkin verran ($\alpha = .664$). Jäljelle jääneistä muuttujista muodostettiin toinen summamuuttuja, joka nimettiin viihteelliseksi viestintäympäristöksi.

Kuvio 16. Viestintäympäristöt

7.3.7.2 Viestintäympäristöjen seuraaminen ja asenteet

Aikaisemmin on huomattu, että ainakin sukupuoli, nuoren koulumenestys ja jatko-opintosuunnitelmat sekä politiikan kiinnostavuus ja uskonnon merkitsevyys nuoren elämässä ovat tekijöitä, jotka selittävät ulkomaalaisiin kohdistuvien asenteiden ja ennakkoluulojen vaihtelua. Seuraavassa tarkastellaan viestintäympäristöjen ja ulkomaalaisasenteiden välistä yhteyttä. Ristiintaulukointia varten viestintäympäristöjä kuvaavien summamuuttujien pistemäärät jaettiin kvartiileiksi, joista poimin tarkasteluun äärikvartiilit (liite 8.7). Pistemäärältään matalimpaan kvartiiliin sijoittuvat nuoret, jotka osallistuvat passiivisesti kyseiseen viestintäympäristöön. Pistemäärältään korkeimpaan kvartiiliin sijoittuvat puolestaan nuoret, jotka osallistuvat aktiivisesti kyseiseen viestintäympäristöön.

Passiivisesti osallistuvien kvartiiliin kuului molempien viestintäympäristöjen kohdalla selvästi suurin osa, noin kolmannes nuorista (liite 8.7). Vähiten nuoria, noin viidennes, kuului aktiivisesti kummassakin viestintäympäristössä osallistuvien joukkoon. Eri viestintäympäristöihin osallistuminen oli siis yhtä aktiivista. Mainittakoon myös, että tytöt ilmoittivat seuraavansa selvästi poikia aktiivisemmin sekä asiapitoiseen ($p=0,015$) että viihteelliseen viestintäympäristöön ($p=0,000$) kuuluvia medioita (liite 8.7). Koulutyössään erinomaisesti, kiitettävästi ja hyvin menestyvissä nuorissa oli eniten aktiivisia asiapitoiseen

viestintäympäristöön osallistuvia ristiintaulukoinnilla tutkittuna (liite 8.7). Passiivisimmin asiapitoiseen viestintäympäristöön osallistuivat puolestaan heikosti ja tyydyttävästi koulussa menestyvät nuoret. Ryhmien väliset erot olivat kuitenkin vain oireellisia ($p=0,013$). Koulumenestyksen ei havaittu vaikuttavan nuoria erottelevasti viihteelliseen viestintäympäristöön osallistumiseen ($p=0,517$).

Yleisen ulkomaalaisasenteen ja erilaisten viestintäympäristöjen seuraamistottumusten välistä yhteyttä tutkittiin ristiintaulukoinnilla (liite 8.7). Myönteisesti ulkomaalaisiin suhtautui 39% (N=32) aktiivisesti viihteelliseen viestintäympäristöön osallistuvista nuorista ja vain noin neljännes (N=21) kielteisesti. Sen sijaan passiivisesti viihteelliseen viestintäympäristöön osallistuvista nuorista vain noin viidennes, 21,3% (N=27), suhtautui ulkomaalaisiin myönteisesti ja jopa 38,6% (N=49) kielteisesti. Houkuttaisi siis esittää, että mitä aktiivisemmin nuori seuraa viihdeohjelmia, elokuvia ja lukee nuorten kirjallisuutta, sitä myönteisempi on hänen suhtautumisensa ulkomaalaisiin. Saatu tulos on kuitenkin vain oireellinen ($p=0,048$). Kenties hieman yllättäen huomattiin, että asiapitoisen viestintäympäristön seuraamistottumuksilla ei näyttänyt olevan tilastollisesti merkitsevää yhteyttä nuorten yleisiin ulkomaalaisasenteisiin ($p=0,488$). Seuraava taulukko kuitenkin kiteyttää eri viestintäympäristöihin osallistumisen vaikutuksen suunnan. Osallistumisaktiivisuuden lisääntyessä myönteiset asenteet voimistuvat, epävarmat asenteet selkiytyvät ja kielteiset asenteet laimenevat. Näin tapahtuu sekä asiapitoisen että viihteellisen viestintäympäristön kohdalla.

Taulukko10. Ulkomaalaisia kohtaan asennoituminen viestintäympäristön seurantalattumusten mukaan

yleinen ulkomaalaisasenne	viihteellinen viestintäympäristö		asiapitoinen viestintäympäristö	
	passiivinen	aktiivinen	passiivinen	aktiivinen
myönteinen	21,3% N=27	39% N=32	21,1% N=28	29,6% N=24
epävarma	40,2% N=51	35,4% N=29	42,1% N=56	38,3% N=31
kielteinen	38,6% N=49	25,6% N=21	36,8% N=49	32,1% N=26
	$p=0,048$		$p=0,488$	

7.4 Maahanmuuttoon liitetyt uhat ja hyödyt

Kyselylomakkeen viidennessä osiossa kartoitettiin, miten todennäköisinä nuoret pitävät ulkomaalaisten maahanmuutosta koituvia erilaisia etuja ja uhkia. Tämä tehtiin kymmenen luonteeltaan stereotyyppisen väittämän avulla. Vastajaat eivät siis ole itse keksineet maahanmuuttoon liitettyjä etuja ja myönteisiä puolia. Nuorilta tiedusteltiin mm. arvelivatko he maahanmuuton rikastuttavan kulttuuriamme, kielitaitoamme ja elämäniloisuuttamme sekä lisäävän suvaitsevaisuutta ja kaupankäyntiämme. Samalla kysyttiin, miten todennäköisenä he pitivät yhteiskuntarauhan järkkymistä (levottomuudet ja mellakat sekä kansainvälinen terrorismi), työttömyyden lisääntymistä sekä terveydellisten uhkien (aids ja huumeet) lisääntymistä maahanmuuton seurauksena.

Taulukko 11. Koetut hyödyt ja haitat.

%	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena... kulttuurielämä tulee monipuolisemmaksi.	21,8	40,3	5,3	8,3	24,3
suvaitsevaisuus kasvaa muita kansoja kohtaan.	17,5	43,9	8,3	8,0	22,3
suomalaisten kielitaito paranee.	12,4	27,7	12,6	13,6	33,7
elämäniloisuus lisääntyy Suomessa.	4,4	12,9	16,0	18,2	48,5
Suomen kaupankäynti muiden maiden kanssa lisääntyy.	6,3	27,4	14,8	7,0	44,4
Aids lisääntyy Suomessa.	14,8	25,2	15,5	9,0	35,4
huumeet leviävät Suomeen.	15,8	23,3	16,5	9,2	35,2
työttömyys lisääntyy.	18,9	33,3	8,3	5,1	34,5
levottomuudet ja mellakat lisääntyvät.	17,2	22,8	13,1	8,0	38,8
kansainvälinen terrorismi leviää Suomeen.	11,4	10,7	16,5	16,3	45,1

Taulukosta havaitaan, että suurimpina etuina maahanmuutosta pidettiin kulttuurielämän monipuolistumista sekä suvaitsevaisuuden kasvamista muita kansoja kohtaan (liite 5). Yli 60 % nuorista kertoi olevansa väittämien kanssa (täysin tai jokseenkin) samaa mieltä.

Nuorista 40,1% (N=165) puolestaan uskoi suomalaisten kielitaidon parantuvan ulkomaalaiskontaktien lisääntyessä. Kolmen edun kärki on yhtenevä Jaakkolan (2005, 101) aiheesta esittämien tuloksien kanssa. Koko kansaa koskevassa tutkimuksessa usko hyötyjen toteutumiseen kuitenkin oli yleisesti jonkin verran vahvempaa. Nuoret kokivat elämäniloisuuden lisääntymisen Suomessa väittämistä selvästi epätodennäköisimmäksi. Jopa 34,2% (N=141) nuorista arveli, että näin ei kävisi (täysin tai jokseenkin eri mieltä). Vaikeinta nuorten oli arvioida elämäniloisuuden tavoin kaupankäynnin lisääntymistä. Näiden väittämien kohdalla ”en osaa sanoa” vastanneiden osuus on selvästi suurin.

Selvästi todennäköisimpänä haittana ulkomaalaisten maahanmuutossa nuoret näkivät työttömyyden lisääntymisen Suomessa (liite 5). Yli puolet tai 52,2% vastaajista oli väittämän kanssa (täysin tai jokseenkin) samaa mieltä. Kaksi viidennestä tai noin 40% vastaajista puolestaan uskoo aidsin ja huumeaineiden leviämisen maahanamme lisääntyvän maahanmuuton seurauksena. Nuorista 40% (N=165) piti mellakoiden ja levottomuuksien lisääntymistä todennäköisenä Suomessa. Epätodennäköisimpänä uhkana sen sijaan nähtiin kansainvälisen terrorismin leviäminen maahanamme. Vain 22,1% (N=91) uskoi väittämän todennäköisyyteen. Koko kansaa koskevat asennetutkimukset osoittavat, että ulkomaalaisten maahanmuuttoon liitetyt uhkakuvat ovat lisääntyneet selvästi vuoden 1987 jälkeen. Erityisesti huumeiden, järjestäytyneen rikollisuuden, levottomuuksien ja mellakoiden pelko on kasvanut voimakkaasti. Peräti kolme neljäsosaa, 75%, suomalaisista pitää todennäköisenä huumeiden ja järjestäytyneen rikollisuuden leviämistä Suomeen maahanmuuton seurauksena. Aidsin sekä levottomuuksien ja mellakoiden lisääntymiseen maahanmuuttajien määrän kasvaessa uskoo puolestaan 60% kansasta. Tässä kohdin nuoret ovat siis koko kansaa ennakkoluulottomampia. Työttömyyden lisääntymiseen uskottiin kuitenkin yhtä vahvasti niin koko kansan kuin nuortenkin keskuudessa. (Jaakkola 2005, 100-102.)

Osion 5 ensimmäisestä väittämästä muodostettiin lähempää tarkastelua varten maahanmuutosta koituvia etuja kuvaava kolmiluokkainen summamuuttuja, jonka reliabiliteetti on .847 (Cronbachin alpha) (liite 4). Selvästi suurin osa nuorista, 46,1% (N=190) pitää ulkomaalaisten maahanmuutosta koituvia uhkia epätodennäköisinä (liite 9). Reilu neljännes, 27,2% (N=112) uskoo niiden mahdollisuuteen.

Vastaava kolmiluokkainen summamuuttuja muodostettiin 5. osion viidestä viimeisestä väittämästä (liite 4). Tämän maahanmuutosta aiheutuvia uhkia kuvaavan summamuuttujan reliabiliteetti on .884. Nuoret suhtautuvat ulkomaalaisten maahanmuuton positiivisiin seurauksiin varauksella. Vain 28,9% (N=119) nuorista pitää etuja todennäköisinä (liite 9). 41% (N=169) kyseenalaistaa niiden mahdollisuuden. Muodostettuja etu- ja uhkasummamuuttujia käsiteltiin jatkossa ristiintaulukoinnin avulla.

Pojat ja tytöt eroavat maahanmuutosta aiheutuvan uhan ja myönteisten puolien kokemisessa vähintään merkitsevästi ristiintaulukoinnilla tutkittuna ($p=0,001$, $p=0,000$) (liite 9). Pojista 35% (N=69) pitää uhkia todennäköisinä, kun samaan aikaan yli puolet tytöistä, 53% (N=114), pitää uhkia epätodennäköisinä.

Ristiintaulukointi osoittaa lisäksi, että koulutyössään vähintään kiitettävästi menestyvät ja peruskoulun jälkeen lukio-opintoihin tähtäävät nuoret suhtautuvat ulkomaalaisten maahanmuuttoon mahdollisesti liittyviin uhkiin samoin muita vertailun ryhmiä huolettomammin ($p=0,002$, $p=0,000$) (liite 9). Sama joukko uskoo myös maahanmuutosta aiheutuviin hyötyihin muita vahvemmin ($p=0,000$, $p=0,012$).

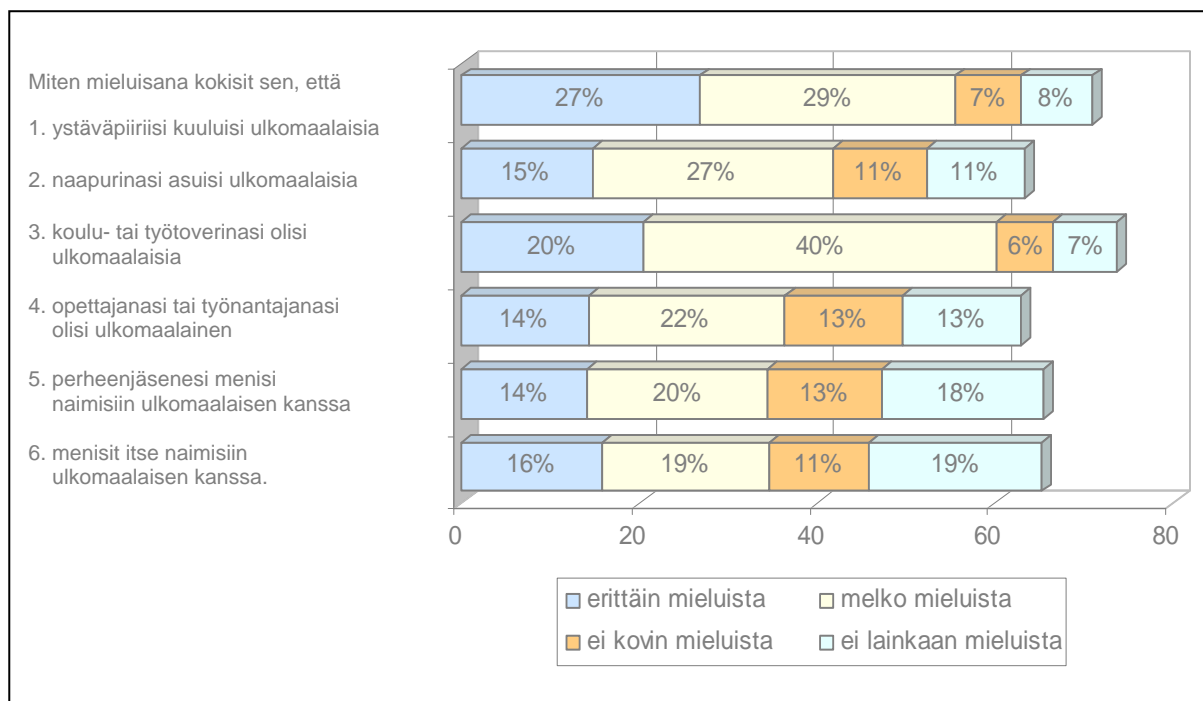
Median vaikutukset nuorten uskomuksiin osoittautuivat tässä yhteydessä positiivisiksi (liite 9). Sillä, kuinka aktiivisesti nuori seuraa asiapitoiseen tai viihdepainotteiseen viestintäympäristöön kuuluvia medioita, ei ristiintaulukoinnilla tutkittuna näyttänyt olevan merkitsevää yhteyttä maahanmuuton aiheuttamien uhkien todennäköisenä pitämiseen. Sen sijaan nuoret, jotka seurasivat kumman tahansa viestintäympäristön antia aktiivisesti tai kohtuullisesti, kokivat maahanmuuton todennäköisesti aiheuttamat hyödyt muita todennäköisimpinä. Saadut erot ryhmien välillä olivat tilastollisesti vähintään merkitseviä ($p=0,002$, $p=0,001$).

Tarkasteltaessa yleisen ulkomaalaisasenteen ja maahanmuutosta aiheutuvien uhkien ja etujen kokemisen välistä yhteyttä todettiin kenties luonnollisestikin, että kielteisimmän ulkomaalaiseen suhtautuvat nuoret pitivät uhkien lisääntymistä muita todennäköisempänä (liite 9). Sama ryhmä piti myös etujen lisääntymistä kaikkein epätodennäköisimpänä. Myönteisimmän ulkomaalaiseen asennoituvat nuoret sen sijaan uskoivat vahvimmin ulkomaalaisten maahanmuutosta koituviin etuihin ja pitivät uhkakuvien toteutumista muita

epätodennäköisempänä. Ryhmien välille ristiintaulukoinnilla saadut erot olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä (p=0,000).

7.5 Nuorten suhtautuminen sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen ulkomaalaisten kanssa

Nuorten valmiutta sosiaaliseen kanssakäymiseen mitattiin tiedustelemalla, kuinka läheiseen vuorovaikutukseen he olivat valmiita ulkomaalaisten kanssa. Alla olevassa kuviossa on esitettyä sosiaaliseen vuorovaikutukseen suhtautumista mitanneiden kysymysten 52. – 57. frekvenssijakaumat. ”En osaa sanoa” -vaihtoehto on jätetty kuvioista pois tulosten tarkastelun helpottamiseksi. Heidän osuutensa vastaajista on jokaisen kysymyksen kohdalla noin yhden kolmanneksen kokoinen.

Kuvio 17. Suhtautuminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen ulkomaalaisten kanssa (%)

Yli puolet nuorista, 56% (N=229) pitää erittäin mieluisena tai melko mieluisena sitä vaihtoehtoa, että hänen ystäväpiiriinsä kuuluisi ulkomaalaisia (liite 5). Myös siihen, että koulu- tai työtoverina olisi ulkomaalainen henkilö, suhtaudutaan myönteisesti. Nuorista 60% (N=248) pitää ajatusta erittäin tai melko mieluisena. Runsas kaksi viidesosaa

vastaajista ottaisi mieluusti myös naapurikseen ulkomaalaisen. Opiskelijan maailmaa koskettaa kysymys: ”Kuinka mieluisena kokisit sen, että opettajanasi tai työnantajanas olisi ulkomaalainen?” Vastaajista 36% (N=150) vastaa kysymykseen ”erittäin mieluisena” tai ”melko mieluisena”. Ajatus ei ole kovin mieluihin tai ei lainkaan mieluihin 26%:lle vastaajista (N=109). Sekä sukulaisensa puolisona, että omana puolisonaan näkisi ulkomaalaisen erittäin tai melko mielellään noin kolmannes nuorista (N=142, 143). Miltei yhtä moni pitää ulkomaalaisen kanssa avioitumista (itse tai sukulainen) kuitenkin epämieluisena. Eniten nuorten mielipiteitä jakavat juuri kaksi viimeistä kysymystä, jotka koskevat ulkomaalaisen kanssa avioitumista.

Magdalena Jaakkola on tutkimuksissaan havainnut epäviralliseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen ulkomaalaisten kanssa suhtautumisen muuttuneen myönteisemmäksi lamavuosien jälkeen. Nyt havaittu nuorten asennoituminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen ulkomaalaisten kanssa ei kuitenkaan ole yhteneväistä tämän kanssa. Nuoret suhtautuvat valtaväestöä selkeästi kielteisemmin ulkomaalaisiin kaikissa vuorovaikutusrooleissa. Ulkomaalaisen ottaisi erittäin tai melko mielellään ystäväksi peräti 81%, naapuriksi 74%, työtoveriksi 78% ja työnantajaksi 61% valtaväestöstä. (Jaakkola 2005, 144-145.)

Tytöt suhtautuivat ulkomaalaisiin kaikissa mainituissa rooleissa poikia myönteisemmin (liite 10). Asenteissa havaitut erot sukupuolten välillä ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä kaikissa tapauksissa ($p=0,000$). Sekä tytöt että pojat suhtautuivat myönteisimmin ajatukseen, että heidän koulu- tai työtoverinaan olisi ulkomaalainen henkilö. Kielteisimpänä pidettiin ajatusta, että itse tai joku perheenjäsenistä avioituisi ulkomaalaisen kanssa.

Eri rooleissa tapahtuvaa sosiaalista vuorovaikutusta mitanneet kysymykset korreloivat keskenään voimakkaasti ($r=0,625 - 0,782$) toisiinsa, minkä vuoksi niistä voitiin muodostaa summamuuttuja (liite 10.1). Sosiaaliseen vuorovaikutukseen suhtautumista kuvaavan summamuuttujan reliabiliteetti oli Cronbachin alphalla mitattuna korkea, $\alpha = 0,931$ (liite 4).

Tulomomenttikorrelaatiokertoimen avulla tutkittuna uskonnollisuudella, politiikan kiinnostuksella, tunnettujen Suomessa asuvien ulkomaalaisten määrällä, sekä hyvällä

koulumenestyksellä on tilastollisesti merkitsevä tai erittäin merkitsevä yhteys siihen, kuinka mieluisana sosiaalista vuorovaikutusta ulkomaalaisten kanssa pidetään (liite 10.2). Yhteyksiä tarkasteltiin vielä ristiintaulukoinnin avulla (liite 10.2). Koulumenestystä tarkasteltaessa 9:n ja 8:n oppilaat suhtautuivat muita myönteisemmin ja 6:n sekä varsinkin 10:n oppilaat muita kielteisemmin sosiaaliseen vuorovaikutukseen ulkomaalaisten kanssa. Ryhmien välille saatu ero on tilastollisesti merkitsevä ($p=0,005$). Uskonnon aseman elämässään hyvin tärkeänä kokevat ($p=0,022$) ja politiikasta melko kiinnostuneet nuoret ($p=0,099$) suhtautuivat vuorovaikutuksen mahdollisuuteen muita myönteisemmin. Myös aktiivisesti viihteelliseen viestintäympäristöön osallistuvat nuoret pitivät vuorovaikutusta ulkomaalaisten kanssa muita mieluisampana ($p=0,011$). Nämä saadut tulokset ovat kuitenkin parhaimmillaankin vain tilastollisesti oireellisia.

Tunnettujen ulkomaalaisten määrän yhteys vuorovaikutukseen suhtautumiseen on toisaalta miltei suoraviivainen (liite 10.2). Mitä useampia ulkomaalaisia nuori tuntee, sitä myönteisemmin hän suhtautuu kanssakäymiseen heidän kanssaan. Saatu tulos on tilastollisesti merkitsevä ($p=0,003$). Myös yleisen ulkomaalaisasenteen ja vuorovaikutukseen suhtautumisen välistä yhteyttä tutkittiin ristiintaulukoinnin avulla (liite 10.2). Havaittu yhteys on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=0,000$). Myönteisesti ulkomaalaisia kohtaan asennoituvista nuorista jopa 82,2% ($N=88$) pitää vuorovaikutusta melko tai erittäin mieluisena. Kielteisesti asennoituvista nuorista vain 20,3% ($N=27$) on samaa mieltä.

Koulukohtaisessa vertailussa myönteisimmin vuorovaikutukseen ulkomaalaisten kanssa suhtaudutaan Hämeenlinnan lyseossa sekä Yhteiskoulussa (liite 10.2). Lyseon oppilaista 59,8% ($N=52$) ja HYK:in oppilaista 59% ($N=56$) piti vuorovaikutuksen mahdollisuutta hyvin tai melko mieluisena. Vastaavalla tavalla kanssakäymiseen ulkomaalaisten kanssa suhtautui 45,8% ($N=50$) Kaurialan yläasteen ja 38,8% ($N=47$) Ahveniston yläasteen oppilaista. Koulujen välille ristiintaulukoinnilla sadut erot olivat tilastollisesti merkitseviä ($p=0,002$).

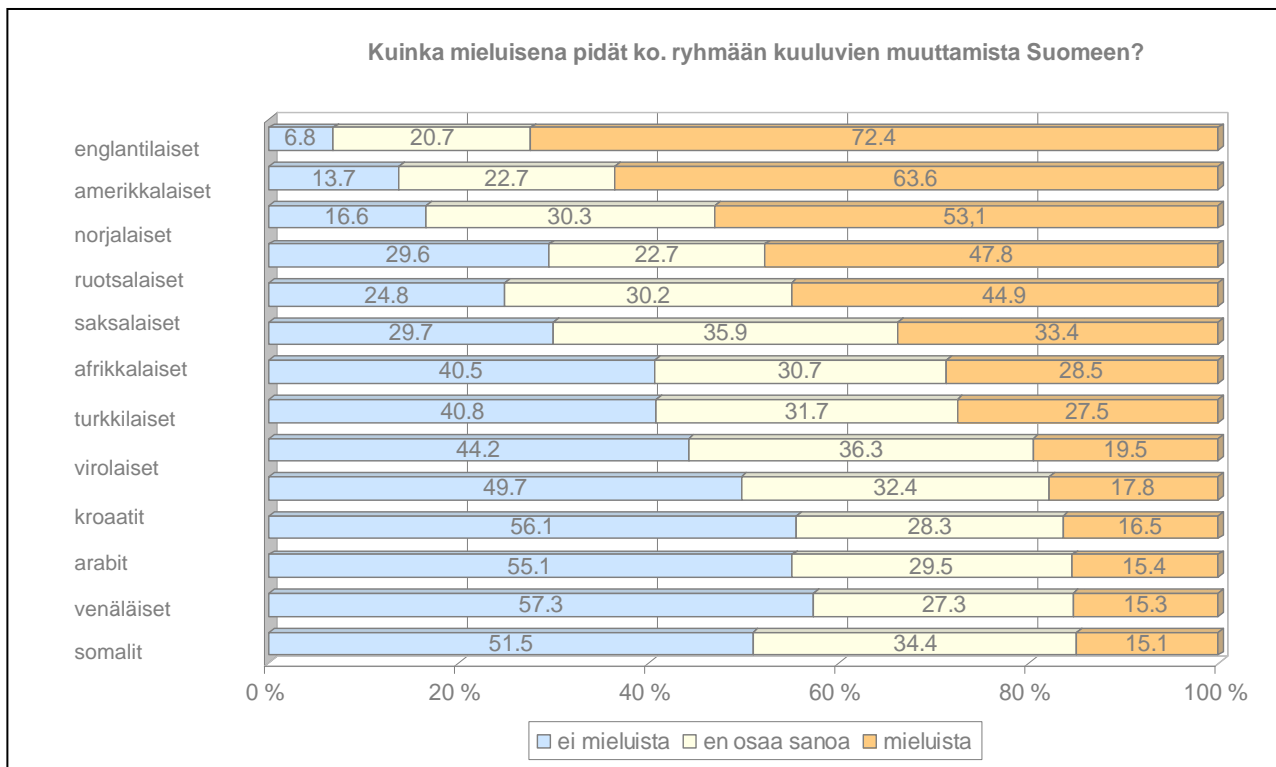
Taulukko 12. Suhtautuminen vuorovaikutukseen ulkomaalaisten kanssa koulun mukaan esitettynä (N=412)

			koulu				yhteensä
			HYK	AYA	LYSEO	KAYA	
luokiteltu vuorovaikutus-summamuuuttuja	hyvin mieluista	N	32	16	20	19	87
		%	33,7	13,2	23,0	17,4	21,1%
	melko mieluista	N	24	31	32	31	118
		%	25,3	25,6	36,8	28,4	28,6%
	ei kovin mieluista	N	19	27	21	25	92
		%	20,0	22,3	24,1	22,9	22,3%
	ei lainkaan mieluista	N	20	47	14	34	115
		%	21,1	38,8	16,1	31,2	27,9%
yhteensä		N	95	121	87	109	412
		%	100%	100%	100%	100%	100%

7.5.1 Etninen hierarkia

Tutkimuksen 8. osiolla haluttiin selvittää hämeenlinnalaisten yhdeksäsluokkalaisten suhtautumista eri kansallisuusryhmistä tulevien ihmisten maahanmuuttoa kohtaan. Kansallisuusryhmät tähän vertailuun valittiin Suomen ulkomaalaisviraston tilastopalveluja apuna käyttäen. Sieltä voitiin selvittää, mitkä olisivat suurimpia ulkomaalaisryhmiä Suomessa. Lisäksi joukkoon lisättiin muutamia Magdalena Jaakkolan tutkimuksissa (1989, 1995) mukana olleita kansallisuusryhmiä, jotta asenteiden jonkinlainen vertailu olisi mahdollista.

Jaakkola (1989,117; 1995,57) kuvaa, että halukkuutta vastaanottaa eri kansallisuusryhmien edustajia selittävät kieli- ja kulttuurierot, erilainen ulkomuoto, eri maiden erilainen elintaso ja poliittinen järjestelmä, maantieteellinen etäisyys Suomesta sekä historialliset tekijät. Eri kansallisuusryhmiin suhtautumiseen on nuorilla lisäksi heijastunut nuorisokulttuurin amerikkalaistuminen ja englannin kielen vahva asema siinä. Näin näyttäisi olevan myös nyt. Listan kärkipäässä ovat sellaiset kansallisuusryhmät, jotka kenties muistuttavat nuorten mielestä eniten heitä itseänsä. Huonoiten ”sijoittuneiden” kansallisuusryhmien edustajien kanssa nuoret eivät ehkä koe olevansa kovin samanlaisia. Nuorten suhtautumista eri kansallisuusryhmien maahanmuuttoon esittävässä kuviossa on tuloksien tarkastelun selkiyttämiseksi yhdistetty vastausvaihtoehdot ”pidän hyvin” - ja ”melko mieluisena” sekä pidän ”en lainkaan” - ja ”en kovin mieluisena”.

Kuvio 18. Suhtautuminen eri kansallisuusryhmien maahanmuuttoon (%)

Hämeenlinnalaisnuoret suhtautuivat myönteisimmin englantilaisten, amerikkalaisten, norjalaisten, ruotsalaisten ja saksalaisten maahanmuuttoon (liite 5). Miltei kolme neljäsosaa, 72,4% (N=297), oli valmis (hyvin tai melko) mielellään vastaanottamaan englantilaisia ja noin kaksi kolmasosaa, 63,6% (N=261), amerikkalaisia. Noin puolet nuorista ottaisi vastaan mielellään myös norjalaisia ja ruotsalaisia. Kolikon käänttöpuolella ovat sen sijaan arabit, venäläiset, somalit, irakilaiset ja serbit. Noin puolet nuorista ei pidä (lainkaan tai kovin) mieluisena näihin kansallisuusryhmiin kuuluvien muuttamista Suomeen. Kaikkein kielteisimmin suhtaudutaan irakilaisten maahanmuuttoon. Yli puolet nuorista, 57,3% (N=235), ei pidä irakilaisten muuttamista Suomeen mieluisena. Venäläiset, somalit, irakilaiset ja serbit kuuluvat ulkomaalaisviraston selvityksen (2003) mukaan myös kymmenen suurimman Suomessa olevan ulkomaalaisryhmän joukkoon. Useimmat näistä ovat myös Hämeenlinnan suurimpia ulkomaalaisryhmiä (ks. luku 4.3).

Virolaisten sijoittuminen vasta kahdeksannelle sijalle muiden kauempana asuvien ja kulttuuriltaan etäisempien ryhmien joukkoon on esiin pistävää. Jaakkolan koko kansaa koskevissa tutkimuksissa virolaiset ovat säännöllisesti olleet hierarkian kärkipäässä. Kiinnostavaa on myös, että vajaa kolmannes, 29,6%, vastaajista suhtautui kielteisesti

ruotsalaisten maahanmuuttoon. Osuus on kohtuullisen suuri ottaen huomioon kulttuuriemme ja kansojemme samankaltaisuuden. Jaakkola (1995, 57) on tutkimuksissaan huomannut eri ikäryhmien asenteiden välisen vertailun osoittavan, että nuoret suhtautuvat muita ikäluokkia torjuvammin ruotsalaisten maahanmuuttoon.

Kansallisuusryhmien maahanmuuttoon suhtautumisessa on eroja sukupuolten välillä (liite 10.3). Tytöt suhtautuvat poikia myönteisemmin kaikkien kansallisuusryhmien maahanmuuttoon. Tyttöjen ja poikien asenteet eroavat eniten suhtautumisessa ruotsalaisten, afrikkalaisten ja irakiläisten maahanmuuttoon. Erot ovat pienimpiä amerikkalaisten kohdalla, joiden maahanmuuttoon kummastakin sukupuolesta yli 50% suhtautuu myönteisesti, ja kroaattien, serbien, somalien, turkkiläisten, venäläisten ja virolaisten kohdalla, joiden maahanmuuttoon vain korkeintaan kolmannes vastaajista suhtautuu myönteisesti. Khin neliö-testillä mitattuna erot sukupuolten välillä ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p=0,000$) kaikissa muissa tapauksissa paitsi amerikkalaisten maahanmuuton kohdalla. Silloinkin Khin-neliötesti ($p=0,021$) osoittaa, että sukupuolten välille saadut erot ovat tilastollisesti oireellisia.

Vaikka tutkimusten välillä onkin vierähtänyt aikaa, ja Hämeenlinnan peruskoulujen yhdeksäsluokkalaisten muodostavat aivan oman kohderyhmänsä, on kiinnostavaa verrata joitakin nyt saatuja tuloksia Jaakkolan tutkimuksessaan (2005, 72 ja 1999, 83) esille tuomiin tuloksiin.

Taulukko 13. Myönteisesti eri kansallisuusryhmien maahanmuuttoon suhtautuvien ¹⁾ osuus vuosina 1998, 2003 ja 2004 (%)

	Jaakkola 1998	Jaakkola 2003	Ahonen 2004	muutos 1998– 2004
norjalaiset	83	80	53	- 30
englantilaiset	80	81	72	- 8
amerikkalaiset	73	71	64	- 9
ruotsalaiset	74	76	48	- 26
virolaiset	61	61	28	- 33
saksalaiset	64	65	45	- 19
afrikkalaiset	44	46	33	-11
turkkilaiset	38	44	29	- 9
venäläiset	35	40	17	- 18
serbit	45*	47*	15	
kroaatit			20	

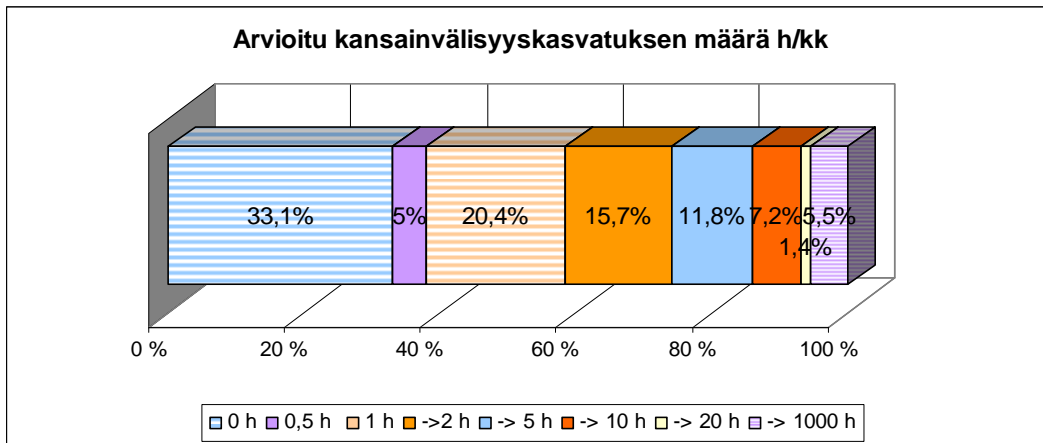
1) Näkisi hyvin tai melko mielellään ko. kansallisuusryhmään kuuluvan muuttavan Suomeen.
* entiset Jugoslaavit

Vaikka suomalaisten yleiset asenteet eri kansallisuusryhmiä kohtaan ovat lientyneet, ovat Hämeenlinnan yhdeksäsluokkalaisten suhtautumista eri kansallisuusryhmien maahanmuuttoon kuvaavat luvut tiukkoja. Kaikki vertailussa olevat kansallisuusryhmät näyttävät ”menettäneen asemiaan”. Vertailua sekoittaa ja saatua tulosta selittää pieneltä osaltaan nuorista koostuvan aineiston ”en osaa sanoa”-vastaajien suuri määrä. Jaakkolan tutkimuksessa vuonna 1998 ei kyseistä vastausvaihtoehtoa ole ollut valittavissa, vaan vastaajat ovat joutuneet ilmoittamaan kantansa joko myönteiseksi tai kielteiseksi. Sen sijaan vuonna 2003 tutkimuksessa vastausvaihtoehto on ollut mukana. Jaakkolan tutkimuksissa vastaajien joukossa oli myös paljon aikuisia, kun tämän tutkimuksen perusjoukko koostuu kokonaan nuorista. Hämeenlinnan yhdeksäsluokkalaisten mielipiteistä koostettu hierarkia muistuttaa kuitenkin pitkälti myös Jaakkolan tutkimuksissaan havaitsemaa etnistä hierarkiaa. Taulukossa muutossarakkeen luvut kuvaavat Jaakkolan (2005, 72) tutkimuksessaan esittämien ja hämeenlinnalaisnuorilta tässä tutkimuksessa saatujen tuloksien eroja.

7.6 Nuorten käsityksiä koulussa saatavasta kansainvälisyyskasvatuksesta

7.6.1 Kansainvälisyyskasvatuksen määrä ja sen riittävyys

Tutkimukseen osallistuneita oppilaita pyydettiin testin viimeisessä osiossa arvioimaan saamansa kansainvälisyyskasvatuksen määrää. Vastaajille täsmennettiin, että kansainvälisyyskasvatus tarkoitti tässä kohdin esimerkiksi tasa-arvon ja erilaisuuksien ymmärtämisen opetusta. Määrää arvioitiin kuukaudessa pidettyinä tunteina, h/kk.

Kuvio 19. Arvioitu kansainvälisyyskasvatuksen määrä h/kk

Kansainvälisyyskasvatuksen määrän arvioiminen osoittautui oppilaille vaikeaksi tehtäväksi. Määrän arvioimista vaikeuttaa osaltaan se, että kouluissa ei ole kansainvälisyyskasvatuksen nimellä kulkevaa yksittäistä oppiainetta, vaan kansainvälisyyskasvatus integroituu muiden aineiden, kuten kielten, historian, yhteiskuntaopin ja erilaisten projektien kautta saatuun oppisisältöön. Esitetyt arviot opetuksen määrästä olivat kaikkea 0 – 1000 kuukaositunnin välillä. Mukana vastauksissa on myös selviä ylilyöntejä, kuten 1 000 h/kk, 666 h/kk jne. Kysymykseen otti kantaa vastaajista 88,1% (N=363).

Kysymykseen vastanneista 33,1% (N=120), eli noin kolmannes oli sitä mieltä, että kansainvälisyyskasvatusta ei anneta heidän kouluissaan lainkaan (liite 5). Nuorista 5% (N=18) arvioi kansainvälisyyskasvatuksen määrän olevan 0,5 tuntia kuukaudessa ja 20,4% (N=74) arvioi määräksi 1 tunnin kuukaudessa. Yli puolet vastanneista, 58,5%, arvioi siis kansainvälisyyskasvatuksen määrän olevan 1 tunti kuukaudessa tai vähemmän. Reilu neljännes (N=100) vastaajista arvioi, että kansainvälisyyskasvatusta, suvaitsevaisuuteen ja tasa-arvoon liittyviä asioita käsitellään koulussa 1 - 5 kuukaositunnin verran.

Kysyttäessä, kuinka riittävänä oppilaat koulun tarjoamaa kansainvälisyyskasvatusta pitivät, noin puolet 49,4% oli sitä mieltä että kansainvälisyyskasvatusta annetaan koulussa liian vähän tai vähän (liite 5). Näistä 202 vastaajasta tyttöjä on 70,3% ja poikia 29,7% (liite 10.1). Vastanneista 13,9% (N=57) piti kasvatuksen nykyistä määrää riittävänä. Heistä selvä vähemmistö, 35,1% on tyttöjä ja enemmistö 64,9% poikia. Vastaajista 5,9% (N=24) kokee kansainvälisyyskasvatusta olevan koulussa jo nyt liikaa. Tästä määrästä tyttöjä on

12,5% ja poikia 87,5%. Tytöt pitävät siis poikia useammin kansainvälisyyskasvatuksen määrää vähäisenä. Ero sukupuolten välillä on Khiin neliö-testillä mitattuna tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=0,000$).

Taulukko 14. Kansainvälisyyskasvatuksen riittävyys

Kansainvälisyyskasvatusta on koulussamme

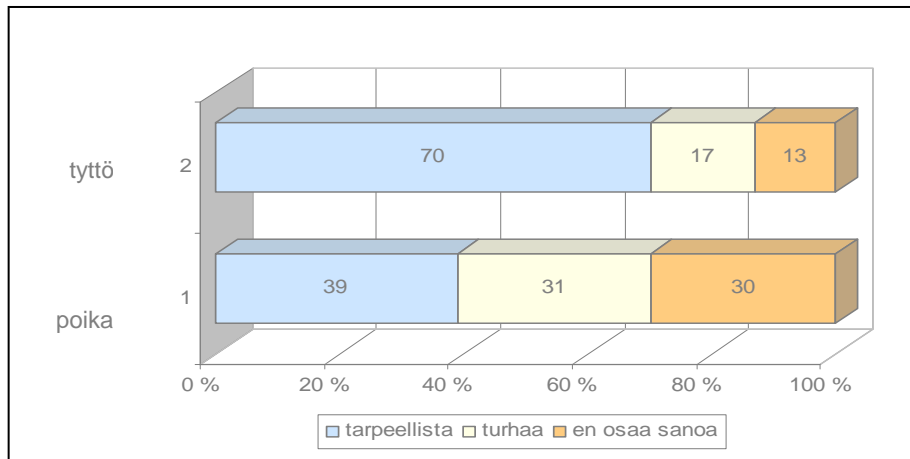
		vastaajia	(tyttöjä poikia)		prosentit	vastanneista	kumulatiivisesti
mukana	liian vähän	106	78	28	25,7	25,9	25,9
	vähän	96	64	32	23,3	23,5	49,4
	en osaa sanoa	126	49	77	30,6	30,8	80,2
	riittävästi	57	20	37	13,8	13,9	94,1
	liian paljon	24	3	21	5,8	5,9	100,0
	Yhteensä	409	214	195	99,3	100,0	
puuttuu				3	,7		
Yhteensä				412	100,0		

7.6.3 Tarpeellista vai turhaa?

Vastaajia pyydettiin vielä arvioimaan koulun antaman kansainvälisyyskasvatuksen tarpeellisuutta. Oppilaat vastasivat avoimeen kysymykseen, jossa heitä pyydettiin jatkamaan jompaakumpaa kahdesta tarjolla olevasta ajatuksesta:

1. Koulussa annettava kansainvälisyyskasvatus on tarpeellista, koska...
2. Koulussa annettava kansainvälisyyskasvatus on turhaa, koska...

Yli puolet vastaajista, 54,9 % (N=226), piti kansainvälisyyskasvatusta tarpeellisenä (liite 5). Vajaa neljännes, 23,8 % (N=98), vastaajista katsoi sen olevan syystä tai toisesta turhaa. 21,4 % (N=88) vastaajista ei osannut sanoa mielipidettään asiasta. Tytöt suhtautuvat kansainvälisyyskasvatukseen huomattavasti poikia positiivisemmin (liite 10.2). Jopa 70 % tytöistä pitää sitä tarpeellisenä, kun vastaava luku pojilla on vain 39 %. Vain 17% tytöistä pitää kansainvälisyyskasvatusta turhana, kun vastaava luku pojilla on suurempi, 31%. Yhteyttä sukupuolen ja kansainvälisyyskasvatuksen tarpeelliseksi kokemisen välillä on tutkittu Khiin neliö-testin avulla ja riippuvuus on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=0,000$).

Kuvio 20. Kansainvälisyyskasvatuksen tarpeelliseksi kokeminen sukupuolen mukaan (%)

7.6.3.1 Tarpeellista

Nuoret pitävät koulun tarjoamaa kansainvälisyyskasvatusta tärkeänä monesta eri syystä. Kansainvälisyyskasvatus nähdään ikkunana kulttuurien tuntemukseen. Sen avulla nuoret toivovat ja myös kokevat oppivansa tärkeitä asioita vieraista kansoista ja kulttuureista. Saadun tiedon myötä opitaan ymmärtämään ja kunnioittamaan toisenlaisia ihmisiä. Osa nuorista pitää kansainvälisyyskasvatusta miltei itseisarvona. Kulttuureihin tutustuminen ja sitä kautta niiden ymmärtäminen on itsestäänselvyys, osa yleissivistystä.

- (P2) *Muuten asioita ja kulttuureita ei voi oppia tuntemaan.*
- (P5) *Koska suomalaisten pitää ymmärtää ulkomaalaisten tavat ja kulttuuri.*
- (T43) *Ihmisten pitää osata suhtautumaan ulkomaalaisiin niin kuin muihinkin.*
- (T109) *Sitten oppii muista maista ja niiden asukkaista. 😊*
- (T115) *Meidän on korkea aika oppia selviämään/hyväksymään ulkomaalaiset.*
- (T123) *Muuten suomalaiset eivät välttämättä tietäisi mitään ulkomaalaisista.*
- (P226) *Voi oppia kunnioittamaan erilaisuutta.*
- (T279) *Maailmassa on muitakin ihmisiä kun suomalaiset.*
- (P283) *Olisi hienoa olla kansainvälinen.*
- (P285) *... elämme länsimaisessa valtiossa ja se kuuluu yleissivistykseen.*

(T363) *Se avartaa näkemyksiämme maailmasta kokonaisuutena.*

Osalla nuorista kansainvälisyyskasvatus saa selvästi myös henkilökohtaisen merkityksen. Se ei ainoastaan kasvata yleistä tietoutta, vaan kartuttaa myös yksilön voimavaroja ja valmiuksia kohdata eri lähtökohdista tulevia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa.

(T3) *Sillä saattaa olla merkitystä elämässämme.*

(P90) *Suomi kansainvälistyy koko ajan lisää*

(P96) *Sitä tarvitaan paljon koulun jälkeen*

(T176) *... maailma kansainvälistyy koko ajan. Esim. EU ei tunne enää rajojakaan.*

(T278) *... tulevaisuudessa Suomessakin tulee olemaan enemmän ulkomaalaisia ja työpaikatkin kansainvälistyvät.*

(T333) *Koska sillä tavalla pärjää maailmassa ja elämässä.*

(P342) *Jossakin vaiheessa ihminen kohtaa ulkomaalaisuutta ja siksi hänellä tulisi olla ennakkotietoa asiasta.*

Koulun kansainvälisyyskasvatuksella toivotaan ennen kaikkea olevan tietoa lisäävä ja rasistisia asenteita poistava vaikutus. Erityisesti tytöt kantavat huolta ikätovereidensa ja koko kansan tämänhetkisistä asenteista ulkomaalaisia kohtaan ja pitävät niitä melko kielteisinä. Asenneilmapiirin muutos koetaan tarpeelliseksi, jopa välttämättömäksi. Kaikki eivät kuitenkaan osoita syyttävää sormeja vain laajoihin ihmisryhmiin, vaan turhia ennakkoluuloja ja rasismia havaitaan myös nuorten omassa keskuudessa ja itsessä. Syynä ennakkoluuloihin ja rasismiin pidetään ennen muuta ihmisten tietämättömyyttä. Paitsi puutteellisten tietojen perusteella, käsityksiä ulkomaalaisista muodostetaan nuorten mukaan usein myös selvästi väärin tietojen ja huhupuheiden varassa. Virheellisen tiedon lähteiksi nimetään muun muassa kaveriporukat sekä media.

(T22) *Kaikki eivät tajua itse ja heillä on liikaa ennakkoluuloja.*

(T32) *Koska Suomes ja koulus on paljon tietämättömiä ja rasistei*

(T47) *Koska ihmiset eivät anna toisilleen edes mahdollisuutta tutustua toisiinsa ennakkoluulojen takia.*

(T55) *Se auttaa ihmisiä oppimaan muista, Rasismi on tietämättömyyttä ja uuden pelkoa. Se ON poistettavissa.*

- (P62) *Että ihmiset olisivat suvaitsevaisempia ja eivät yleistäisi joka asiaa.*
- (T97) *Pärjää ulkomaalaisten kanssa, ei loukkaa niitä ja tietää miks ne käyttäytyy tietyllä tavalla.*
- (T138) *ihmisillä on vääriä käsityksiä ja turhia ennakkoluuloja. Myös minulla.*
- (T236) *... koska haluaisin itsekin osata kommunikoida ulkomaalaisten kanssa.*
- (T192) *Nykyajan nuorilla on suuret ennakkoluulot kaikesta "erilaisesta".*
- (T223) *Nuorten keskuudessa rasismi kasvaa... ja olisi hyvä jos joka viikonloppu joku (ulkomaalainen) ei sais turpaansa.*
- (T329) *... koska kouluumme saattaa tulla ajan myötä ulkomaalaisia, joten niitä ei sitten enää syrjittäisi tai haukuttaisi.*
- (T340) *Ihmisistä voisi tulla suvaitsevaisempia, kun ne tietäis miten asiat oikeesti on.*
- (T341) *TV:ssä + muualla saadaan se kuva, että ulkomaalaiset on varastelevia kusipäitä, eikä ne välitä yhtään mitä suomalaiset ajattelee.. tärkeää olisi poistaa tämä kuva.*
- (T349) *... koska nuoret eivät todellakaan tiedä, miten suhtautua ulkomaalaisiin...*
- (P373) *Siinä voisi saada tärkeää informaatiota, koska monet muodostavat asenteensa ulkomaalaisiin "huhu"puheiden perusteella.*

7.6.3.2 Turhaa

Aikaisemmin todettiin, että nuoret kokevat koulussa saatavan kansainvälisyyskasvatuksen hyvin tarpeelliseksi. Myös edellä olevat nuorten mielipiteet puhuvat tästä kovaan ääneen. Kuitenkin sen vaikutukset asenteiden muokkaajana jäävät monelle vähäisiksi. Suurin osa nuorista, jotka suhtautuivat koulussa saatavaan kansainvälisyyskasvatukseen kielteisesti, totesivat kommentissaan, että kasvatuksella ei kyetä muuttamaan asenteita, sillä se ei kiinnosta heitä. Kenties yksi syy kiinnostuksen puutteeseen on se, että nuorilla on jo peruskoulun loppuun mennessä kertynyt ulkomaalaisia koskevaa tietoa omasta mielestään riittävästi. Myös omat taidot tiedonhankkijana ovat karttuneet. Jos asia kiinnostaa, voidaan tietoa hankkia itsekin. Tärkeimpänä asenteiden muokkaajana näyttäytyvät kuitenkin nytkin nuorten käytännön kokemukset vuorovaikutuksesta ulkomaalaisten kanssa.

- (T20) *Kavereiden ja ystävien (=oma=) mielipide merkkää paljon ja opettajat eivät saa asiaa kuulostamaan mielenkiintoiselta.*

- (P105) *Koulussa annettava kansainvälisyyskasvatus on turhaa, koska tietoa on muutenkin.*
- (P189) *Jokaisella on jo mielipide ja muualta tuleva kritiikki on vahvempaa, kuin koulusta saatu.*
- (P238) *Siitä harva koulussa jaksaa kiinnostua.*
- (T246) *On turhaa, koska jos haluaa perehtyä enemmän asiaan niin voi hankkia itse tietonsa.*
- (T314) *Se on turhaa koska olemme katselleet elokuvia ja muita juttuja, joissa kerrotaan muista uskonnoista ja ihmisistä.*

Mikä koulun tarjoamassa kansainvälisyysopetuksessa sitten on vialla, kun nuoret tyrmäävät sen tässä kiinnostamattomana ja vaikutuksettomana? Vastaukset kertovat, että ainakin osa nuorista ei kykene linkittämään koulussa saatua oppiaan omaan arkipäiväänsä, niin että tiedosta tulisi heille merkityksellistä. Kritiikkiä saavat osakseen niin opetustavat, opettajat kuin oppisisällötkin. Kokevatko nuoret, että koulun kansainvälisyyskasvatusta on vain perinteinen tuntityöskentely, opettajien pitämät luennot ja käydyt tuntikeskustelut? Eikö erilaisia projekteja, mahdollisia opintoretkeä ja yhteistoimintaa koulun eri sidosryhmien kanssa osatakaan mieltää opetuksiksi.

- (P7) *Koulussa annettava kansainvälisyyskasvatus on turhaa, koska tällaisenaan sen vaikutus on hyvin pieni.*
- (P10) *Koulun kasvatus on usein pelkkää saarnausta.*
- (T75) *Ei ne siitä mitään tiedä*
- (T225) *Opimme varmaan asioita paremmin muualla kuin koulussa.*
- (P284) *Se on joka kerta samaa sontaa.*
- (T319) *... jos opettajat ovat epäpäteviä.*
- (T332) *Se ei kerro oikeita asioita maailman asioista.*
- (P346) *Opettajatkaan eivät usein tunne paljoa ulkomaalaisia, heidän asemaa tai kulttuuria.*
- (P354) *Sitä annetaan niin vähän ja silti tuntuu että kerrottavat asiat loppuvat kesken, joten samoja asioita vain toistetaan moneen kertaan.*

(P371) *Pari tuntia kuussa ei muuta sitä, että lapset Suomessa kasvatetaan kehdosta lähtien rasisteiksi.*

(T225) *Opimme varmaan asioita paremmin muualla kuin koulussa.*

Nuoret peräänkuuluttavat kokemusten kautta oppimista.

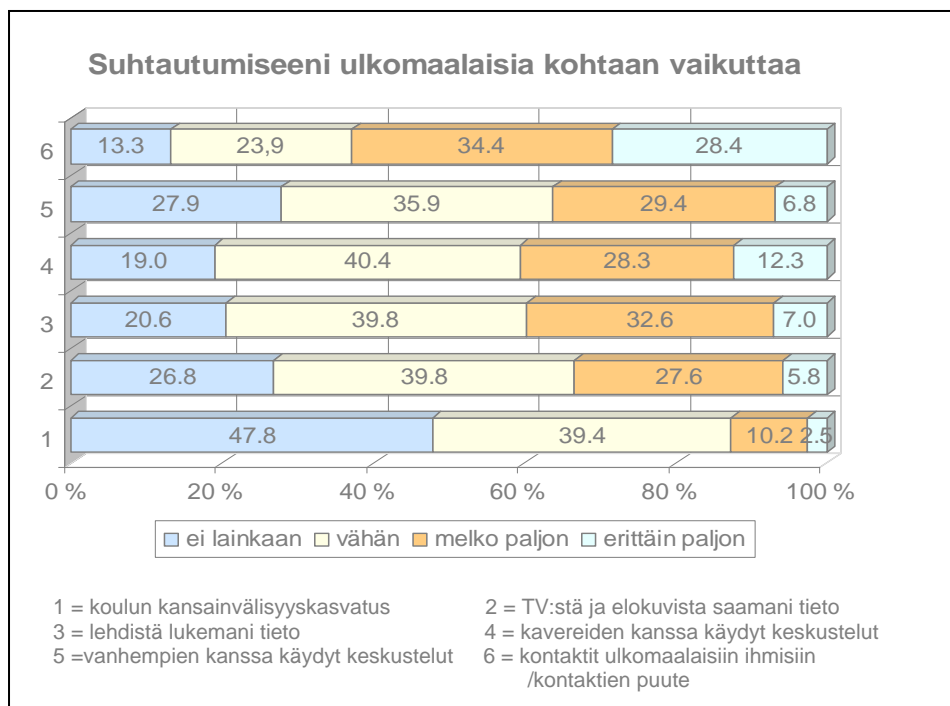
(P188) *Se täytyy itse oppia tutustumalla ulkomaalaisiin.*

(P358) *Mielestäni pitäisi saada oikeita kontakteja.*

(P407) *Ihmisten pitää tutustua, ei sitä millään kasvatuksella tule mitään.*

7.6.4 Koulu ja muut asennemuokkaajat

Yli puolet vastaajista, 54,9 % (N=226) piti siis kansainvälisyyskasvatusta tarpeellisena. Nuoria pyydettiin arvioimaan myös muiden tahojen vaikutusta ulkomaalaisiin suhtautumiseen (liite 5). Vertailussa mukana olleista asennevaikuttajista koulun kansainvälisyyskasvatus jäi selkeästi heikoimmaksi. Koulun antaman kansainvälisyyskasvatuksen ohi merkitsevyydessä asenteiden muokkaajana vastaajat nostivat erityisesti ulkomaalaisten kanssa saadut kontaktit/kontaktien puutteen. Kysymykseen vastanneista 62,8% (N=398) on sitä mieltä, että juuri käytännön kokemukset ja kontaktit ulkomaalaisiin ihmisiin vaikuttavat eniten siihen, millaisen käsityksen he muodostavat ulkomaalaisista yleensä. Myös kavereiden kanssa käydyllä ajatusten vaihdolla katsottiin olevan suuri vaikutus asenteisiin. Nuorista 40,6% pitää vertaisryhmän vaikutusta melko tai erittäin suurena. Lehdistä luettu tieto vaikutti samoin, selvästi koulun antamaa kansainvälisyyskasvatusta voimakkaammin, ulkomaalaisista muodostuviin asenteisiin. Nuorista 39,6% piti painettua sanaa melko tai erittäin voimakkaana asennevaikuttajana.

Kuvio 21. Ulkomaalaiseen suhtautumiseen vaikuttavat tahot

Vaikka tytöt äsken pitivät koulun kansainvälisyyskasvatusta erittäin tärkeänä, huomattavasti tärkeämpänä kuin pojat, ei tyttöjen ja poikien mielipiteissä nyt ole eroa (liite 10.3). Kummatkin sukupuolet ovat hyvin yksimielisiä koulun kansainvälisyyskasvatuksen vähäisestä vaikutuksesta heidän asenteisiinsa. Vain 12,4% (N=26) tytöistä ja 13,1% (N=25) pojista on sitä mieltä, että koulussa saatu kansainvälisyyskasvatus vaikuttaa heihin erittäin tai melko paljon. Peräti 87,6% (N=184) tytöistä ja 86,9% (N=166) pojista puolestaan uskoo, että kansainvälisyyskasvatuksella on vain vähän tai ei mitään vaikutusta siihen, kuinka he suhtautuvat ulkomaalaisiin ihmisiin.

Taulukko 15. Koulun kansainvälisyyskasvatukseen suhtautuminen sukupuolen mukaan (N=401)

		sukupuoli		yhteensä
		tyttö	poika	
Suhtautumiseeni vaikuttaa koulun kansainvälisyyskasvatus	erittäin paljon	N 5 % 2,4	5 2,6	10 2,5%
	melko paljon	N 21 % 10,0	20 10,5	41 10,2%
	vähän	N 84 % 40,0	74 38,7	158 39,4%
	ei lainkaan	N 100 % 47,8	92 48,2	192 47,9%
yhteensä	N %	210 100%	191 100%	401 100%

7.7 Pohdintaa

Tutkimuksen tulosten esittelyn yhteydessä hämeenlinnalaisten nuorten ulkomaalaisasenteita on verrattu Magdalena Jaakkolan vuosina 1998 ja 2003 toteuttamissa suomalaisten ulkomaalaisasenteita kartoittavissa tutkimuksissa saatuihin tuloksiin. Näin on saatu jonkinlainen vertailukohta tai mittari, jota vasten nuorten asenteita on voitu peilata. Vaikka tämä tutkimus ei ole toteutukseltaan (mm. tiedonkeruun tapa ja kyselylomake) täysin Jaakkolan tutkimusten kaltainen, on yhtäläisyyksiä kuitenkin niin paljon, että jonkinasteinen vertailu on mahdollista.

Hämeenlinnalaisnuorten ulkomaalaisasenteet vaikuttavat jokseenkin kielteisiltä, kun niitä verrataan koko kansaa koskevien asennetutkimusten tuloksiin (esim. Jaakkola 2005). Nuoret suhtautuivat kielteisemmin niin pakolaisten kuin ulkomaalaisten työnhakijoidenkin vastaanottamiseen. Myös pakolaiskiintiötä oltiin valmiita pienentämään selvästi valtaväestöä herkemmin. Suhtautuminen ulkomaalaisiin epävirallisessa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa oli sekin kielteisempää kaikissa eri vuorovaikutusrooleissa. Nuorten asennoituminen eri kansallisuusryhmien maahanmuuttoon oli samoin kielteisempää kuin valtaväestöllä. Mitkä tekijät sitten selittävät nuorten kielteisempiä ulkomaalaisasenteita?

Eräs tuloksia selittävä tekijä on varmasti tutkimuksen kohteen, yhdeksäsluokkalaisten, ikäkausi. Nuoruudessa kaveripiiri ja ystävät muodostuvat yhä tärkeämmiksi. Myös ikätovereiden ja viiteryhmän jäsenten palautteen merkitys nuoren ajattelussa voimistuu merkittävästi. Vaikka nuoret täyttivätkin kyselylomakkeet itsenäisesti ja ilman pelkoa siitä, että kukaan ulkopuolinen saisi tietää yksittäisen nuoren vastauksia, on mahdollista, että osa nuorista täytti lomakkeen ”rooli päällä”. Tällä tarkoitan: ajatellen, mikä tai millaiset vastaukset olisivat kavereiden silmissä sopivia tai hienoja. Osassa lomakkeista nuorten vastaukset vaikuttivat korostuneen kielteisiltä, mikä kielii tietynlaisesta näyttämisen halusta.

Tässä tutkimuksessa ei aiheen rajaamisen vuoksi tutkittu nuorten käsitystä omien ulkomaalaisasenteidensa rasistisuudesta. Jaakkola kuitenkin toteaa (2005, 87-88), että ihmiset, jotka pitävät itseään muita rasistisempina, vastustavat eniten pakolaisten, ulkomaisen työvoiman ja eri kansallisuusryhmien maahanmuuttoa. He uskovat myös muita herkemmin maahanmuuttajien olevan uhka työllisyydelle ja sosiaaliturvalle, siis

suomalaisten sosioekonomiselle asemalle. Jaakkola lisää, että vuonna 2003 lähes joka neljäs poika (15-17 v.), mutta vain 8% samanikäisistä tytöistä arvioi itsensä keskimääräistä rasisemmaksi. Kenties tämä seikka voi osaltaan selvittää ainakin Hämeenlinnan poikien kielteistä asennoitumista ulkomaalaisia kohtaan. Joka tapauksessa nuorten itse arvioitun rasismien selvittäminen voisi olla mielenkiintoinen jatkotutkimuksen kohde.

Nuoret perustelivat asennoitumistaan ulkomaalaisia kohtaan taloudellisilla, terveydellisillä ja yhteiskunnallisilla näkökulmilla. Maahanmuuttoon liittyvien uhkien kokemisessa nuoret kuitenkin olivat valtaväestöä myönteisempiä. Ainoastaan lisääntyvän työttömyyden uhka koettiin yhtä voimakkaana iästä riippumatta. Jaakkola (2005, 102) toteaa tutkimuksessaan, että juuri nuoret ovat eri ikäryhmistä vähiten huolissaan mm. huumeiden, rikollisuuden ja aidsin leviämisestä Suomeen. Rikoksia ja rasismia koskeva uutisointi voi selittää sitä, että ulkomaalaisten maahanmuuton uskotaan aiheuttavan suomalaisille monenlaisia ongelmia. Työttömyyden lisääntymisen voimakasta pelkoa voi useimmilla nuorilla kenties selittää se, että työelämään siirtyminen on enää vain muutaman vuoden ammattiopintojen päässä. Suurin osa nuorista todennäköisesti työskentelee myös kesäisin, osa opintojen ohellakin. Nuoret ovat myös sen ikäisiä, että heille on ehtinyt muodostua muistikuva tai käsitys työttömyyden vaikutuksista, mikäli esimerkiksi oma vanhempi on lamavuosien aikana joutunut työttömäksi.

Nuorten on havaittu suhtautuvan optimistisimmin myös etujen, kuten kaupankäynnin ja suvaitsevaisuuden, kasvuun maahanmuuton seurauksena (Jaakkola 2005, 12). Tässä tutkimuksessa usko etuihin ei kuitenkaan ollut aivan yhtä vahvaa kuin koko kansan asenteita mitattaavassa tutkimuksessa. Epävarmojen vastaajien osuus oli suuri tutkimuksessa yleisesti ja erityisesti tässä maahanmuuttoon liitettyjä uhkia ja etuja käsittelevässä osiossa. Ehkä nuoret varoivat ottamasta vahvaa kantaa suuntaan tai toiseen. Epäröidessään jonkin kysymyksen kohdalla nuoren oli kenties helppoa ja turvallista vastata ”en osaa sanoa”. Toisaalta, mielipiteissään epävarmojen nuorten määrä on sinänsä arvokas tutkimustulos. He eivät asennoidu ulkomaalaisia kohtaan selkeän negatiivisesti ja ovat kenties juuri niitä nuoria, joiden asenteisiin koulun kansainvälisyyskasvatuksella helpoimmin voidaan toivoa vaikutettavan.

Nuorten joukossa on tietenkin myös asenteissaan ja suhtautumisessaan kansainvälisyyskasvatuksen tavoitteiden sisältämiä arvoja sisäistäneitä oppilaita.

Sukupuoli selitti merkitsevästi asennoitumista ulkomaalaisia kohtaan kaikissa yhteyksissä ja erityisesti tytöt osoittivat asennoituvansa suvaitsevasti ulkomaalaisia kohtaan. Näin on ollut asian laita myös aikaisemmissa suomalaistutkimuksissa (ks. luku 5).

Nuoruusajan sosiaalistuminen on vahvasti sukupuolisidonnaista, sillä monet nuorten vertaisryhmistä määräytyvät juuri sukupuolen mukaan. Nuori ei sosiaalistu vain suomalaiseksi, vaan suomalaiseksi pojaksi tai suomalaiseksi tytöksi. Näiden ryhmien käyttäytymisnormit ovat erilaiset. Siinä, missä tyttöryhmiin saatetaan yleistäen liittää ominaisuuksia, kuten kiltteys, kunnollisuus, empaattisuus ja kiinnostus tuntemattomia asioita kohtaan, voidaan poikia ryhmässä vastaavasti kuvata toiminnallisiksi, lujiksi ja käsityksissään stereotyyppisemmiksi. Pojat aktivoivat sosiaalista etäisyyttä muukalaisiin omaksumalla stereotyyppisiä uskomuksia ja ennakkoluuloja, vahvistamalla niitä ja kommunikoimalla niillä enemmän kuin tytöt tähdentää Virrankoski (1994, 171). Voidaan myös ajatella, että myönteiset uskomukset ja asenteet ulkomaalaisia kohtaan vastaavat koulun odotuksia, joita toiset oppilaat, erityisesti tytöt, eivät halua pettää.

Sosioekonomisen uhan käsitteellä tarkoitetaan ulkomaalaisten maahanmuuton seurauksena koettua uhkaa omasta hyvinvoinnista ja toimeentulosta. Tässä tutkimuksessa yleistä ulkomaalaisasennetta kuvaava summamuuttuja koostui vastaavista yksittäisistä muuttujista, joilla Jaakkola omissa tutkimuksissaan (1987–2005) mittaa sosioekonomisen uhan kokemista. Esimerkiksi ”Suomen on ensisijaisesti huolehdittava siitä, että ainakin maan omalle väestölle on töitä” ja ”ulkomaalaisten Suomeen muuttota tulisi rajoittaa niin kauan kuin Suomessa on työttömyyttä”. Miehet kokevat sosioekonomista uhkaa usein naisia voimakkaampana. Myös tässä tutkimuksessa poikien asennoituminen ulkomaalaisia kohtaan oli selvästi tyttöjä kielteisempää. Jaakkola (2005, 64) selittää eroa miehen perinteisellä roolilla perheen pääasiallisena elättäjänä. Hän lisää, että erot sukupuolten välillä ovat suurimpia juuri nuorten (15-17 v) tyttöjen ja poikien välillä. Kyseisen perustelun voisi siis ajatella selittävän sukupuolten välisiä asenne-eroja myös tässä tutkimuksessa.

Aikaisemmissa ulkomaalaisia koskevissa asennetutkimuksissa on havaittu, että hyvä koulumenestys ja korkea koulutustaso ovat yhteydessä myönteisiin ulkomaalaisasenteisiin ja suvaitsevaisuuteen (katso luku 5). Koska tutkimuksen nuorilla on koulutushistoriassaan takana vasta yhtenäisen peruskoulu, tarkasteltiin koulumenestyksen ja jatkokoulutushaaveiden yhteyttä ulkomaalaisasenteisiin. Hyvin koulutyössään

menestyneet sekä lukio-opintoihin aikovat nuoret olivat asenteissaan heikkoja oppilaita ja ammatilliseen koulutukseen pyrkiviä nuoria myönteisempiä. Voidaan varmasti ajatella, että koska kouluissa pyritään opettamaan suvaitsevaisuutta sekä toisten kunnioittavaa ja tasa-arvoista kohtelua rodusta, uskonnosta tai mielipiteistä riippumatta, hyvin koulussa menestyvät oppilaat ovat hyväksyneet ja sisäistäneet nämä opetukset heikkoja oppilaita paremmin. He ovat todennäköisesti omaksuneet paremmin myös koulun antamat tiedot maahanmuuttajien taustasta ja tilanteesta. Tämä on merkityksellistä, sillä suuri osa ennakkoluuloista rakentuu juuri tietämättömyydelle. Hyvä koulumenestys vaatii lisäksi kykyä tiedon jäsentelyyn ja soveltamiseen sekä loogiseen ja kriittiseen ajatteluun. Näin ollessa koulutyöstään hyvin suoriutuvat nuoret osaavat todennäköisesti myös kyseenalaistaa ja suhtautua epäilevästi yksipuolisiin tiedonlähteisiin ja stereotyyppisiin yleistyksiin. Koulumenestyksen havaittiin olevan selvästi yhteydessä myös toiseen positiiviseen asennevaikuttajaan: sukupuoleen. Hämeenlinnassa kiitettävästi koulutyössään menestyvistä oppilaista peräti 70% oli tyttöjä. Jatkokoulutusaikeiden yhteyttä asenteisiin voitaneen osittain selittää sillä, että lukioon hakeutuvien nuorten vanhemmat ovat usein itsekään korkeammin koulutettuja ja näin ollen myönteisemmin ulkomaalaisia kohtaan asennoituvia.

Joukkotiedotuksen on havaittu olevan hyvin tärkeä tekijä mielipiteiden muokkauksessa. Varmaa kuitenkin on, että kaikki mediasisällöt eivät ruoki ennakkoluuloisuutta suvaitsevaisuuden kustannuksella tai päinvastoin. Ratkaisevaa on, kumpia ominaisuuksia sisältävien medioiden piiriin nuoret suuntautuvat. Tässä tutkimuksessa nuorten havaittiin seuraavan yhtä aktiivisesti sekä asiapitoisen, että viihdepainotteisten viestintäympäristön antia. Tytöt osoittautuivat poikia selvästi aktiivisemmiksi osallistujiksi kummankin viestintäympäristön tarjontaan. Virrankoski (1994, 183) havaitsi tutkimuksessaan, että viihhteellinen viestintäympäristö, ei ole omiaan tarjoamaan virikkeitä ihannenorjien laajentamiselle, sosiaaliselle suvaitsevaisuudelle ja myönteisille käsityksille erilaisista ihmisistä. Nyt tilanne osoittautui toiseksi, sillä juuri viihhteellisen viestintäympäristön aktiivinen seuraaminen näytti vaikuttavan positiivisesti ulkomaalaisasenteisiin. Reilussa kahdessa kymmenessä vuodessa, joka tutkimusten välillä on vierähtänyt, elokuvien, ulkomaalaisten viihde- ja musiikkiohjelmien sekä nuortenkirjallisuuden sisällöt ovat varmasti muuttuneet monipuolisemmiksi eikä niiden välittämä kuva ulkomaalaisista ole enää rajoittuneen mustavalkoinen. Mediasta ammennetut esikuvat ja idolit, muusikot ja näyttelijät, ovat hekin usein etnisten ryhmien edustajia. Myös sisältöjen tarjonta ja kulutus

on lisääntynyt. Mediat tarjoavat nuorille samaistumisen kohteita sekä eläytymismahdollisuuksia, jolloin niillä voi olla empatiakykyä kasvattava vaikutus. On yhtä lailla todennäköistä, että eri medioihin osallistumisen määrän kasvaessa nuorista tulee taitavampia median kuluttajia. Myös kouluissa satsataan tänä päivänä mediakasvatukseen. Tämä antaa nuorille valmiuksia suhtautua kriittisesti tiedotusvälineiden antiin.

Monet ulkomaalaisasenteita mittaavat tutkimukset pohjaavat niin sanotulle kontaktiteorialle, jonka mukaan aidot kontaktit lisäävät myönteistä asennoitumista ulkomaalaisia kohtaan. Tämä tutkimus osoitti, että pelkkä kontaktien lisääminen, esimerkiksi ulkomaanmatkoja tekemällä, ei riitä takaamaan suvaitsevaisuuden kasvua. Myöskään tunnettujen ulkomaalaisten määrä ei Hämeenlinnassa vaikuttanut ratkaisevasti nuorison yleisiin ulkomaalaisasenteisiin. Sen sijaan merkitykselliseksi osoittautui, mistä yhteydestä ulkomaalaiset tunnettiin: millaista kontakti oli sisällöltään. Nuoret, jotka nimesivät ulkomaalaisen ystäväkseen tai koulutoverikseen, asennoituivat myönteisemmin, kuin ne nuoret, joilla tällaista tiivistä ja henkilökohtaista kontaktia ei ollut. He, samoin kuin useita ulkomaalaisia tuntevat nuoret suhtautuivat myönteisemmin myös vuorovaikutuksen mahdollisuuteen ulkomaalaisten kanssa.

Koulun kansainvälisyyskasvatus on suunnattu kartuttamaan oppilaiden tietoja ja välittämään yhteiskunnallisesti tärkeinä pidettyjä arvoja, kuten suvaitsevaisuutta, tasa-arvoa sekä ihmisten kunnioittamista heidän lähtökohdistaan riippumatta. Koulukasvatus ei kuitenkaan ole ainoa asenteisiin vaikuttava taho, eikä nuori voi ”katkaista ympärillään olevia sosiaalisia kiinnikkeitään, sosiaalista identiteettiä muodostavaa ja osaksi sitä ylläpitäviä yhteiskunnallisia rakennetekijöitä, jotka kiinteinä olosuhteina osaltaan määräävät hänen omia mahdollisuuksiaan ja sosialisointia laatua, suuntaa ja määrää - -” (Virrankoski 1994, 199). Onkin vaikeaa tähdentää, mikä kunkin tässä tutkimuksessa kuvattun nuoria sosiaalistavan tahon yksittäinen vaikutus ulkomaalaisasenteisiin on. Toisaalta, sitä ei varsinaisesti tutkittukaan. Saimme kuitenkin tietoa medioiden ja erityisesti viihteelliseen viestintäympäristöön osallistumisen positiivisesta yhteydestä asennoitumiseen. Lisäksi nuoret antoivat oman arvionsa eri tahojen vaikuttavuudesta. Arvioissa huolestuttavaa oli koulukasvatuksen arvioiminen varsin riittämättömäksi. Miltei puolet nuorista arvioi kansainvälisyyskasvatusta annettavan Hämeenlinnan kouluissa vähän tai liian vähän. Tiedon määrän lisääntyessä erilaisten joukkoviestinsisältöjen myötä

kuulee usein todettavan, että koulun ei kannatakaan kilpailla tiedonvälityksessä median kanssa. Koulun ja opettajan tehtävä on sen sijaan auttaa nuoria kasvamaan ihmisenä. On mahdollista, että nuoret mieltävät koulukasvatuksen tavoitteen juuri päinvastoin. He voivat nähdä koulun pääasialliseksi pyrkimykseksi tietoaineksen kasvattamisen eivätkä niinkään empatiakyvyn ja ihmisyyden koulumisen. Koulun erilaisia toimia kuten projekteja, oppilasvierailuita ynnä muita ei kenties mielletä kansainvälisyyskasvatukseksi, vaan ne nähdään osana sitä konkreettista oppiainetta, joihin ne lähinnä liittyvät. Nuoret jäävät ikään kuin odottamaan ”tietopaketteja” kansainvälisyydestä ja suvaitsevaisuudesta osaamatta erotella muiden oppiaineiden oheen integroitua kansainvälisyyskasvatusta. Nuorten arviointia vaikeuttaa varmasti, että kansainvälisyyskasvatuksella ei ole erillisen oppiaineen asemaa. Jatkossa olisi kiinnostavaa selvittää, miten asian laita todellisuudessa on. Millaisia ovat ne kansainvälisyyskasvatuksen sisällöt, joita paitsi nuoret nyt kokivat jäävänsä?

Tilausta asennekasvatukselle olisi, sillä nuoret ilmaisivat selvästi halukkuutensa koulussa oppimiseen. Yli puolet vastaajista, 54,9 % (N=226) piti kansainvälisyyskasvatusta tarpeellisena ja vain 13,9% heistä koki sen määrän riittäväksi. Nuorten arvioista ulkomaalaisasenteisiin eniten vaikuttavista tahoista voidaan päätellä, mihin suuntaan koulun kansainvälisyyskasvatusta tulisi edelleen kehittää. Erityisen merkityksellisenä asennevaikuttajana nuoret näkevät käytännön kontaktit ulkomaalaisiin ihmisiin. Keskustelut kaveripiirin sekä vanhempien kanssa olivat samoin merkityksellisiä vaikuttajia asennoitumiseen.

Voidaan olettaa, että tutkimuksen aihe ei ollut nuorille helppo. Omaa ennakkoluuloisuuttaan joutuu harvemmin miettimään niin yksityiskohtaisesti, kuin miten he kyselylomakkeeseen vastatessaan tekivät. Omia arvoja ja arvostuksia painottavien mielipiteiden julkituominen ei myöskään liene nuorille, ainakaan pojille, helppoa. Tämä voi osaltaan olla selittämässä kuvaa poikien kielteisemmästä asennoitumisesta. Olisikin hyödyllistä pohtia, kuinka koulussa, arvokeskusteluja käytäessä, oppilasryhmän ilmapiiriä voitaisiin kehittää avoimeksi ja ajatustenvaihtoa tukevaksi. Siten oppilaat voisivat omassa vertaisryhmässään kysyä kysymyksiä ja esittää mielipiteitään ilman pelkoa nolatuksi tulemisesta.

Oppilaiden vastaukset osoittivat, että nuorten kyvyissä pohtia arvostuksiaan johdonmukaisesti ja perustella mielipiteitään sanallisesti, on suuria eroja. Jälkikäteen ajateltuna lomakkeen kysymyksiin vastaaminen saattoi osoittautua toisille oppilaista melkoiseksi rupeamaksi. Jos nuorten ulkomaalaisasenteita haluttaisiin tutkia jatkossa lisää, voisi kenties olla paikallaan toteuttaa kysely pienemmissä osissa tai aihepiireittäin.

Nuorten vastauksissa kansainvälisyyskasvatuksen tarpeellisuudesta käy selvästi ilmi myös se, että nuoret tiedostavat yleisen asennoitumisensa kielteiset sävyt. Nuoret kuvaavat ikäryhmänsä edustajia paitsi ennakkoluuloisiksi ja tietämättömiksi, myös rasisteiksi. Virrankoski (1994, 173-174) toteaaakin nuorten usein arvioivan viiteryhmänsä ja muun sosiaalisen ympäristönsä asennoitumisen omia käsityksiään kielteisemmäksi. Nuorten mielipiteissä kielteistä asennoitumista selvästi paheksutaan. Tämä sävy antaisi myös hyvän lähtökohdan kriittiselle ja kyseenalaistavalle asennekeskustelulle. Tämän tutkimuksen nuoret eivät enää ole yhtenäisen oppivelvollisuuden piirissä, joten heidän kanssaan tutkimustuloksiin on mahdotonta palata. Asennetieto ei kuitenkaan muutu yli yön, vaan elää ja uusiutuu erilaisten sosiaalisten ryhmien puheessa ja muistiin varastoituneissa uskomuksissa, ennakkoluuloissa ja normeissa. Tästä näkökulmasta tutkimustulokset voivat tarjota pohjan vielä tämänkin päivän peruskoululaisten arvopohdinnalle.

LÄHTEET

- Aapola, S. 1999. Ikä, koulu ja sukupuoli: peruskoulun kulttuuriset ikäjärjestykset. Teoksessa Tolonen, T. (toim.) Suomalainen koulu ja kulttuuri. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Aho, S. & Laine, K. 1997. Minä ja muut, kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Keuruu: Otava.
- Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Tampere: Tammer-Paino.
- Alasuutari, P. 1994. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Antikainen, A. 1998. Kasvatus, elämäntilanne ja yhteiskunta. Porvoo: WSOY — Kirjapainoyksikkö.
- Bellander, B. 1980. 11 – 15-vuotiaat nuoret. Vammala: Vammalan kirjapaino.
- Erwin, P. 2005. Asenteet ja niihin vaikuttaminen. Helsinki: WSOY.
- Erätuuli, M., Leino, J. & Yli-Luoma, P. 1994. Kvantitatiiviset analyysimenetelmät ihmistieteissä. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Forsander, A. & Ekholm, E. 2001. Etniset ryhmät Suomessa. Teoksessa Forsander, A., Ekholm, E., Hautaniemi, P., Abdullahi, A., Alitolppa-Niitamo, A., Kyntäjä, E. & Cuong, Quoc Nguyen. Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Palmenia-kustannus.
- Furman, E. 1998. Auta lasta kasvamaan. "En koskaan tiennyt, että vanhemmat tekivät niin paljon". Helsinki: Yliopistopaino.
- Harris, J. R. 2000. Kasvatuksen myytti. Helsinki: Art House.
- Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind, K. 1998. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Helo, K. & Kumpula, K. (toim.) 1990. Punainen risti ja pakolaiset. Suomen punaisen ristin julkaisuja 3. Helsinki: PunaMusta.
- Himberg, L., Laakso, J., Peltola, R. & Vidjeskog, J. 1005. Psykologia 2. Kehittyvä ihminen. Porvoo: WSOY:n graafiset laitokset.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hurme, H. 1997. Perhe kehityksen kontekstina. Teoksessa Lyytinen, P., Korhonen, M. & Lyytinen, H. (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY – Kirjapainoyksikkö.

Hämeenlinnan kaupunki. Tietoa Hämeenlinnasta: väestö. Luettu 4.8.2004.
<http://www.hameenlinna.fi>

Hämeenlinnan opetustoimi. 2002. Kansainvälistymissuunnitelma. Luettu 27.3.2008.
<http://www.hameenlinna.fi/tiedostot/opetustoimi/Tiedotteet/kansainvalistymissuunnitelma.pdf>

Jaakkola, M. 1989 Suomalaisten suhtautuminen ulkomaalaisiin ja ulkomaalaispolitiikkaan. Siirtolaisuustutkimuksia 21. Työvoimaministeriö, Suunnitteluosasto. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Jaakkola, M. 1995 Suomalaisten kiristyvät ulkomaalaisasenteet. Työministeriö, Työpoliittinen tutkimus 101. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Jaakkola, M. 1999 Maahanmuutto ja etniset asenteet. Työministeriö, Työpoliittinen tutkimus 213. Helsinki: Edita.

Jaakkola, M. 2005, Suomalaisten suhtautumien maahanmuuttajiin vuorina 1987 – 2003. Työministeriö. Työpoliittinen tutkimus 286. Luettu 7.4.2008.
http://mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt286.pdf

Jarasto, P. & Sinervo, N. 1999. Murrosikäisen ja nuorten maailma. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jyrinki, E. 1977. Kysely ja haastattelu tutkimuksessa. Vaasa: Oy Gaudeamus Ab.

Kansainväliset ihmisoikeuksien sopimukset, 1968. Suomen YK-liitto R.Y. Ulkoasiainministeriö. Helsinki: Sanomapaino.

Kansainvälistymissuunnitelma. 2002. Hämeenlinna: Hämeenlinnan opetustoimi.

Kansalaisuuslaki 359/2003. Luettu 7.5.2008.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030359>

Kari, J. 2003. Opettaja vaikuttajana — opettajatutkimuksen avaamia ajatuksia ja näkökulmia. Teoksessa Opettaja vaikuttajana? Juhlaseminaari professori Juhani Aaltolan 60-vuorispäivänä 5.2.2002. Kokkola: Chydenius-instituutti.

Kemppinen, P. 2002. Kasvatusvisualisointi. Asenteiden, arvojen ja produktiivisuuden muokkaaminen. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.

Kokko, I. 2003. Media sosialisatiossa. Miten media vaikuttaa ja miten se sijoittuu lasten arkeen. Helsingin yliopisto. Sosiaalipsykologian laitos. Luettu 17.4.2008.
<http://www.helsinki.fi/jari/status/arkisto/seminaari-media.pdf>

Kunelius, R. 2003. Viestinnän vallassa. Johdatus viestinnän kysymyksiin. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Kurikka, P. 1997. Elämän eväät. Tutkimus nuorten käsityksistä koulutuksesta, työstä ja moraalista. Nuorten Suomi 2001 –tutkimuksia nro. 3. Helsinki: Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi.

Kuusela, P. (toim.) 2007. Sosiaalipsykologia. Yksilöstä yhteiskuntaan. Suomi: Oy UNIpress Ab.

Liebkind, K. 1988. Me ja muukalaiset — ryhmäraajat ihmisten suhteissa. Helsinki: Gaudeamus Ab.

Maailman pakolaistilanne: tietoa pakolaisuudesta. Luettu 2.8.2004.
<http://www.maailmanpakolaistilanne.net>

Matikainen, J. (toim.) 1996. Maahanmuuttajien osallistuminen. Viiden paikkakunnan kokemuksia monikulttuurisuudesta Hämeen läänissä. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 1996:2. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Mustonen, A. 2001. Mediapsykologia. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Myllymäki, T. (toim.) 2004. Pallo haltuun. Kansainvälisyyskasvatus Suomessa. Lahti: Kehitysyhteistyön palvelukeskus. Esa Print Oy.

Nurmi, J-E. 1997. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Lyytinen, P., Korkiakangas, M. & Lyytinen, H. (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY — Kirjapainoyksikkö.

Oskamp, S. 1977. Attitudes and opinions. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, Inc.

Peruskoululaki 27.5.1983/476. Luettu 17.4.2008.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1983/19830476>

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1994. 2000. Opetushallitus. Helsinki: Painatuskeskus.

Pietarinen, J. & Rantala, S. 1998. Koulu sosiaalisena ympäristönä yläasteelle siirtymisen vaiheessa. Näkökulmia sosiaaliseen kehitykseen. Teoksessa Julkunen, M-L. (toim.) Opetus, oppiminen, vuorovaikutus. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.

Saari, H. & Linnakylä, P. 1993. Oppimisen tasosta peruskoulussa. Teoksessa Linnakylä, P. & Saari, H. (toim.) Oppiiko oppilas peruskoulussa? Peruskoulun arviointi 90 – tutkimuksen tuloksia. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden tutkimuslaitos.

Salokoski, T. & Mustonen, A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin. Katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. Mediakasvatusseura. Luettu 17.4.2008.
<http://www.mediaeducation.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>

Suomen pakolaisapu. Tietoa pakolaisuudesta. Luettu 16.4.2008.
<http://www.pakolaisapu.fi/>

Talib, M., Löfström, J. & Meri, M. 2004. Kulttuurit ja koulu. Vantaa: Dark Oy.

Talib, M-T. 2005. Eksotiikkaa vai ihmisarvoa. Opettajan monikulttuurisesta kompetenssista. Turku: Painosalama Oy.

Tampereen yliopisto. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Mittaaminen: mittarin luotettavuus. Luettu 4.8.2004.

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/luotettavuus.fi>

Tilastokeskus: Henkilöluokitukset, sosioekonominen asema. Luettu 11.7.2004.

http://www.tilastokeskus.fi/tk/tt/luokitukset/index_henkilo_keh.html

Tilastokeskus: Väestötilastot, Suomessa vakinaisesti asuvat ulkomaalaiset. Luettu 20.7.2004.

<http://www.tilastokeskus.fi>

Toivonen, K. 1990. Pohjois-Suomen peruskoululaisten rotuennakkoluulot. Tutkimus etnisiin vähemmistöihin kohdistuvista asenteista. Poroluu-projekti. Lapin korkeakoulun kasvatustieteellisiä julkaisuja A 6. Rovaniemi: Lapin korkeakoulu

Työministeriö, maahanmuuttoasiat, tilastot. Pakolaisten vastaanottaminen kuntiin ja pakolaisten paluumuutto kotimaahan. Tilastoja 3/2003. Luettu 20.7.2004.

<http://www.mol.fi/migration/tilastot.html>

Työministeriö, tilastot. Työttömien työnhakijoiden määrä. Luettu 7.4.2008.

http://www.mol.fi/mol/fi/06_tyoministerio/07_tilastot/index.jsp

Ulkomaalaisvirasto, tilastot: Suomessa vakinaisesti asuvat ulkomaalaiset. Luettu 14.8.2003.

<http://www.uvi.fi/netcomn/content.asp?article=1945>

Uutela, A. 1976. Asenteet ja ulkoinen käyttäytyminen: historiallinen katsaus asennetutkimuksen syntyyn, asenteen neobehavioristisen ja kvasifenomenologisen mallin jäljitys sekä "asenne-ulkoinen käyttäytyminen"-ongelman tarkastelu mainittujen mallien avulla erityisesti mittausteknisessä kirjallisuudessa. Helsinki: Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitoksen tutkimuksia.

Vartiainen-Ora, P. 1996. Paossa. Perusasiaa pakolaisista meillä ja muualla. Sosiaali- ja terveysministeriö, pakolaistoimisto. Helsinki: Edita.

Venkula, J. & Rautevaara, A. 1993. Arvot ja nuorten arvopohdinta. Piirteitä maamme v v. 1960 – 1990 nuorten arvoja koskevista tutkimuksista. Helsinki: Vastapaino.

Virrankoski, O. 1994. Muukalaisuuden kohtaamisesta peruskoulun päättöluokalla. Moraalikasvatus peruskoulussa ja päättöluokan oppilaiden kansalliset muukalaiskokemukset sekä ennakkoluulot sosio-kognitiivisena rakenteena. Turun yliopisto. Turku: Painosalama Oy.

Virrankoski, O. 2001. Maa kallis isien. Tutkimus peruskoulun päättävien oppilaiden isänmaallisuudesta, suvaitsevaisuudesta ja etnisistä ennakkoluuloista. Turku: Kirja-Aurora.

Wahlström, R. 1996. Suvaitsevaisuuteen kasvattaminen. Erilaisuus on rikkautta. Juva: Werner Söderström Osakeyhtiön graafiset laitokset.

KYS 63. Mitä on mielestäsi suvaitsevaisuus?

Kyselylomakkeen viimeisessä avoimessa kysymyksessä nuoria pyydettiin määrittelemään suvaitsevaisuuden käsite. Kysymykseen vastasi 73,3% (N=302) nuorista. Heidän määritelmiänsä on seuraavassa jaoteltu yhtenäisemmiksi teemoiksi.

Ehdotonta kaikkien ihmisten hyväksymistä.

- (T1) *Suvaitsee jokaisen ihmisen sellaisena kuin hän on.*
- (T3) *Että hyväksyy ihmisen sellaisena kuin ihminen on. Katsomatta sukupuolta, uskontoa, väriä tai jonkun muun asian takia.*
- (T4) *Hyväksyy kaikki ihmiset. Heidän pukeutumisen ja ulkonäön perusteella ei saa hylkiä ketään.*
- (P9) *Sitä, että voi olla monenlaisten ihmisten seurassa, eikä välitä mistä he ovat tai minkälaisia he ovat.*
- (T32) *Hyväksyy ihmisen sellaisena kuin on koska kaikki ihmiset ovat erilaisia.*
- (T57) *Rasismiin vastakohta, hyväksyy ihmiset ilman ennakkoluuloja.*
- (T123) *Että ihminen hyväksyy toisen omana itsenään, eikä arvioi ulkonäköä yms.*
- (T131) *Se, että hyväksyy ”kaiken”.*
- (T133) *Hyväksytään erilaiset ihmisen sellaisina kuin he ovat ilman ennakkoluuloja.*
- (T149) *Ei ennakkoluuloja ulkonäön tai kuulupuheiden perusteella. Jokainen sellainen kuin on..*
- (T201) *Hyväksyy erilaisuuden ja toisen sellaisena kuin on. Ihminen ei ole suvaitsevainen jos näkee vastaantulijana esim. somalin ja mustamaalaa hänet heti. Muan en minä osaa selittää.*
- (T223) *Antaa ihmisen elää ja olla oma itsensä, rotuun, ihoon tai uskontoon katsomatta tai vertaamatta.*
- (T225) *Sitä, että hyväksyy toiset ihmiset sellaisina kuin he ovat, ilman ennakkoluuloja tai kriteerejä ns. täydellisyydestä.*
- (T292) *Ei erottele ihmisiä heidän rotunsa, ihonvärin tms. mukaan, pystyy suhtautumaan kaikkiin ihmisiin tasa-arvoisesti, ajattelee, että kaikilla on samanlaiset oikeudet elämässä.*

Jatkuu.

Ymmärtämistä.

Liite 1: 2(6)

- (P7) *Erilaisuuden ymmärtämistä.*
- (P8) *Ottaa huomioon muut ihmiset jotka ei oo tottunu vielä Suomen oloihin. Ei lyö kaikkea heti pipariksi mikä liittyy ulkomaalaisiin positiivisesti.*
- (T18) *Se on sellaista, että osaa kunnioittaa toista kulttuuria ja maata sekä niiden henkilöitä, eikä ala haukkumaan heitä vaikka ei heitä tuntisikaan.*
- (P53) *Että hyväksyy muut ja itsensä.*
- (T140) *Sitä, että ymmärtää erilaisia ihmisiä, heidän kulttuurejaan ja tapojaan. Eikä tuomitse ketään ihonvärin, ulkonäön tai kotimaan perusteella.*
- (T153) *Vaikka ei ymmärrä toisten tapoja ja kulttuuria, ei hauku, vaan antaa ihmisten elää omaa elämäänsä! Ymmärtää erilaisia ihmisiä vikoineen ja virheineen.*
- (P336) *Ei aseta toista eriarvoiseen asemaan ulkomaalaisuuden, uskonnon tai jonkin muun syyn takia. Ei yritä tehdä kaikista samanlaisia vaan hyväksyy erilaisuuden.*
- (P345) *Ottaa huomioon muiden perinteet ja ajatukset.*
- (P346) *Ymmärtämistä eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä kohtaan. Tasapuolisuutta, oikeudenmukaisuutta erilaisia ihmisiä kohtaan.*

Tasa-arvoa.

- (P13) *Sitä, että kohtelee toista ihmistä vertaisenaan, vaikka tämä olisi esim. ulkomailta muuttanut tummaihoisen.*
- (T15) *Sitä, että suhtautuu kaikkiin ihmisiin tasa-arvoisesti.*
- (T55) *Jokainen ihminen, oli hän sitten tumma/valkoinen/lihava/tai muuten vain syrjitty tai ”erilainen” on samanarvoinen ja häntä tulisi kohdella täysin samalla tavoin kuin muita, uskonnosta, kulttuurista tai kotimaasta riippumatta.*
- (P61) *Annetaan jokaisen olla oma itsensä, jokainen saa ajatella mitä haluaa, ketään ei saa syrjiä ja kaikille pitää antaa mahdollisuus.*
- (T108) *Hyväksyy ihmiset omina itsenään ja antaa kaikille mahdollisuuden omaan mielipiteeseen, rauhaan ja elämään. Kaikki ovat aivan yhtä tärkeitä.*
- (T112) *Että on tasavertainen kaikkia ihmisiä kohtaan.*
- (T126) *Kohtelee kaikkia yhtä hyvin.*
- (T137) *Sitä, että ottaa erilaiset ihmiset hyvin vastaan. Ei tarvitse kokea heitä mieluisina, kunhan pitää heitä itsensä kanssa tasa-arvoisina.*

Jatkuu.

- (T138) *Että ei tuomitse ulkokuoren perusteella... kohtelee kaikkia samoin.*
- (T156) *Sitä, että antaa erilaisten ihmisten olla rauhassa erilaisia ja suhtautua heihin samalla tavalla kuin muihinkin.*
- (P193) *... suhtautuu hyvin jokaiseen ihmiseen.*
- (P200) *Ymmärtää toista. eikä välitä siitä, että hän on erilainen. Pitää häntä tasa-arvoisena, eikä käytä hyväksi, kuten jotkut ihmiset.*
- (T278) *Että kohtelee kaikkia tasa-arvoisesti ulkoisista tekijöistä riippumatta ja yrittää tulla kaikkien kanssa toimeen.*
- (P338) *Hyväksyy erilaisuuden.*

Uusien asioiden kohtaamista.

- (P2) *Suvaita ja tottua uusiin asioihin.*
- (P66) *Hyväksyy asioita sellaisina kuin ne ovat.*
- (T115) *Se, että me hyväksymme asioita...*

Sietämistä, pakko.

- (P5) *Sitä. että sietää eri asioita, joiden kanssa on tekemisissä.*
- (P6) *Sitä, että ei heti olla ulkomaalaisten kurkussa kiinni kun nähdään ulkomaalainen ja ollaan hiljaa ja keestetään jos he ovat erilaisia.*
- (P10) *Pystyy elämään muiden kanssa, vaikka ei heistä pitäisikään.*
- (T40) *Et jaksaa kattoo jtn erilaisia ihmisiä (mutuja viivattu yli) ilman et rupee aukoon.*
- (T41) *Ei kato kieroon jokaista "erilaista" mitä vastaan tulee.*
- (P50) *Sitä että ei heti pistä turpaan kun joku manne tulee aukoon.*
- (T68) *Että hyväksyy ulkomaalaiset omassa maassa, vaikkei niistä pitäisikään.*
- (P70) *Sietää kusipäitä*
- (P104) *Toisten tapojen ja tekojen sietäminen.*
- (P119) *sietämistä*
- (T185) *Pitäis ns. sietää jotain häiskää. Pystyä olemaan samassa paikassa jonkun kaa käymättä heti sen kurkkuun kiinni!!*
- (P189) *Sitä, että kestää läsnäolon halveksimatta.*
- (P208) *Muiden, ulkomaalaisten hyväksyminen. (Miksi hyväksyisimme ihmisiä, jotka eivät hyväksy meitä?)*

Jatkuu.

(P284) *Ettei hermostu erilaisuudesta. Saa vihata mutta ei sillä tarvi muitten päivää pilata.*

Erityiskohtelua?

(P58) *Että ymmärtää toisia erilailla kuin toisia.*

Käytännön tekoja.

(T19) *Yrittämistä tehdä asioita kaikkien ja kaikenlaisten ihmisten kanssa. Että sietää ihmisten erilaisuudet ja ettei tee tai laita mitään juoruja liikkeelle kenestäkään.*

(P29) *Ei syrjitä porukoita.*

(P62) *Käsitellä jokainen ihminen yksilönä.*

(T63) *Suhtaudutaan ihmisiin kunnioittavasti vaikka olisivat/tekisivät/näyttäisivät/puhuisivat mitä haluavat*

(P80) *Antaa muiden maiden ihmisten toimia kulttuurin ym. mukaan.*

(P82) *Toisen ihmisen huomioon ottamista.*

(P84) *Sitä että tulee toimeen eikä synny riitoja.*

(P105) *Toisten ihmisten tarpeiden huomioimista.*

(T110) *Pystyy elämään erilaisten ihmisten kanssa esim. eriväristen, eri kielisten jne.*

(P122) *Toimeen tulemista muiden kanssa.*

(T132) *Antaa kaikkien olla oma itsensä*

(T157) *Suvaitsevaisuus tarkoittaa tiettyä kunnioitusta toista ihmistä kohtaan vaikkei pitäisi tästä. Jokaista pitää osata arvostaa!*

(P158) *Sitä että ei lyö tai hauku ihmisiä.*

(P188) *Ymmärtää kaikenvärisiä, kokoisia ja näköisiä ihmisiä eikä hauku/kiusaa heitä ulkonäön ja rodun perusteella.*

(T234) *Että suhtautuu myönteisesti, keskustelee ja että hyväksyy muut ihmiset.*

(T279) *hyväksyntää, kohteliaisuutta ja luottavaisuutta*

(T314) *Sitä, että ei huomaa ystävissä vaikka ihon väriä taikka uskontoa.*

(T319) *Ennakkoluulottomuutta.*

(T329) *Sitä että yrittää olla mukava ja kiltti ulkomaalaisille. Eikä hauku tai kiusaa niitä.*

(T333) *Sitä, ettei kohtele ketään huonommin. Siis että hyväksyy.*

(P337) *Se on sitä, että ei anna toisten häiritä elämäänsä jos ei itse halua eikä häiritse toisia heidän tahtoaan vastaan.*

Jatkuu.

(T339) Toisen huomaamista ja sitä, että ei syrji muita. Liite 1: 5(6)

(T340) Että hyväksyy jonkun "erilaisen" ja kunnioittaa tätä ja hänen tapojaan.

(T362) Sallii muiden ihmisten olla sellaisia kuin ovat. Ei saa haukkua, kiusata ja sanoa/puhua pahaa muista. Varsinkaan ulkomaalaisista. Mieti, jos olisit itse esim. pakolainen. Miltä se tuntuisi olla kaikkialla vainottu?

Avoimuutta.

(T341) Että osaa suhtautua avoimesti muita ihmisiä kohtaan, ja yrittää olla ennakkoluuloton.. siinä se kai on!

Kritiikkiä systeemiä kohtaan.

(P342) Että annamme ulkomaalaisten elää elämää kulttuurinsa mukaan, mutta johonkin on vedettävä raja. Uskonnollinen erikoiskohtelu, jota joissakin kouluissa muslimit, mutta eivät esim. kristityt saavat, on väärin.

Ei kiinnosta.

(P38) Sama se

(P76) perseestä

(P118) et ampuu kaikki vastaan tulevat musut!

(T145) mielenheikkoutta

(T162) että jokainen manne palautetaan asrakkaalla takaisin

(P179) "Vain Hitler tämän tietää!"

(T186) Vittu mua kiinnosta! Neekerit ja muut ruttu turvat vittuun täältä!!! En oo rasisti mut asiat on näin! Suomessa on muutenkin ihmisillä vaikeeta, ja sitten ku tälläsiä maahan muuttajia tulee koko ajan niin suomen kansalaiset unohtuu kokonaan!!!

(T209) Tätä... (piirros miehen sukupuolielimistä)

(T210) Sitä että manneja ei tueta

(P219) Että palopommit lentää ku työntää naamansa luolasta ulos.

(P312) E.V.V.K

(P374) Sitä että jotkut hyväuskoiset ihmiset päästää mutakuonoja suomeen varastelemaan ja riehumaan ja antaa niille vielä suomalaisten rahoja ja sanoo että osta vaikka uusi talo.

(P416) etei hakata yleisillä paikoilla nekruja tai ählämeitä tai muita homoi Jatkuu.

Muuta.

- (P46) *Syrjinnän vastakohta.*
- (T47) *Sitä, että ihmisiä ei tulisi luokitella mitenkään.*
- (P96) *Kun tervejärkinen*
- (P100) *Vaikka mitä!*
- (P101) *Että ei välitä mitä joku tekee.*
- (P103) *Että ei välitä mitä ulkomaalaiset tekee.*
- (T111) *Sitä, että ei arvioi ulkonäön perusteella.*
- (P114) *Johonkin asiaan tai ihmiseen hyvin suhtautuminen.*
- (P117) *Ominaisuus jota minulla ei ole!*
- (P121) *PÄRJÄÄNTYMISTÄ*
- (P143) *Se on eräänlaista joustavuutta, kun annamme pakolaisten tulla Suomeen olemme suvaitsevaisia.*
- (P166) *Ei ennakkoluuloja ja yleistystä.*
- (P178) *Ei tee hätäisiä johtopäätöksiä, antaa toisten olla sellaisia kuin ovat.*
- (P187) *Antaa muiden tehdä jotain mistä ei itse pidä.*
- (P215) *Semmosta et antaa periks vähän*
- (P216) *tykkää ihmisistä*
- (T252) *Se että suhtautuu myönteisesti eikä heti kielteisesti kaikkeen.*
- (P256) *Henkilökohtaista. Jokainen vetää oman rajan siihen mitä suvaitsee ja mitä ei, siihen ei voi kukaan vaikuttaa.*
- (T263) *Itsestäänselvä asia.*
- (P371) *Antaa kaikkien kukkien kukkia.*

Vaikeaa pukea sanoiksi.

- (T69) *Tiedän en osaa selittää. Esim. suvaitsee toisen ihmisen.*
- (T174) *en tiedä.*
- (P177) *en osaa kertoa ☹*
- (P180) *Ei tietoa*
- (P183) *jaa-a*
- (T230) *En osaa sanoa.*
- (T246) *vähä vaikee sanoo*
- (P400) *Nyt heitti pahan.. on nyt tältä seisomalta paha mennä sanoon.*

8. Luetko alla mainittuja kirjallisia tuotteita? Arvioi lukutottumuksiasi.
(0 = en koskaan, 1 = silloin tällöin, 2 = usein, 3 = säännöllisesti)

_____ sanomalehdet
_____ aikakauslehdet
_____ tietokirjat

_____ sarjakuvat
_____ nuorten kirjallisuus

9. Olen kiinnostunut politiikasta. Seuraan poliittisen elämän tapahtumia.

en ollenkaan
 vähän
 melko paljon
 säännöllisesti

10. Uskonnolla on elämässäni:

ei lainkaan tärkeä asema
 vähäinen asema
 melko tärkeä asema
 hyvin tärkeä asema

11. Kuinka paljon arvioit Suomessa olevan ulkomaalaisia?
Rastita mielestäsi oikea vaihtoehto.

0 – 500
 501 – 1 500
 1 501 – 5 000
 5 001 – 10 000
 10 001 – 20 000
 20 001 – 30 000

12. Kuinka paljon arvioit Suomessa olevan pakolaisia?

Pakolainen on henkilö, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi kotimaassaan rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi ja joka oleskelee kotimaansa ulkopuolella.

0 – 50
 51 – 150
 151 – 500
 501 – 1 000
 1 001 – 1 500

13. Pitäisikö Suomen mielestäsi ottaa vastaan:
Rastita sekä a- että b- kohdasta vain 1 vaihtoehto.

a) pakolaisia

b) ulkomaalaisia työnhakijoita

paljon vähemmän
jonkin verran vähemmän
suun. yhtä paljon kuin ennen
jonkin verran enemmän
paljon enemmän
en osaa sanoa

Jatkuu.

14. Kuinka paljon pakolaisia Suomi voisi mielestäsi ottaa vastaan vuosittain?
(Vuonna 2003 pakolaiskiintiö oli 750 henkilöä / vuosi.)

☐	ei yhtään pakolaista
☐	1 – 99
☐	100 – 499
☐	500 – 999
☐	1 000 – 4 999
☐	5 000 – 9 999
☐	10 000 –
☐	en osaa sanoa

15. Suomen pitäisi ottaa vastaan	paljon vähemmän	jonkin verran vähemmän	en osaa sanoa	jonkin verran enemmän	paljon enemmän
turisteja, matkailijoita	☐	☐	☐	☐	☐
ulkomaalaisia ottolapsia	☐	☐	☐	☐	☐
ulkomaalaisia opiskelijoita	☐	☐	☐	☐	☐
kehitysmaiden nälkää näkeviä	☐	☐	☐	☐	☐
taloudellisista syistä tulevia	☐	☐	☐	☐	☐
ulkomaalaisia työnhakijoita	☐	☐	☐	☐	☐
ulkomaalaisia, joilla on sukulaisia Suomessa	☐	☐	☐	☐	☐
poliittisesti, uskonnollisesti tai rodun vuoksi vainottuja	☐	☐	☐	☐	☐

Arvioi seuraavia väittämiä. Merkitse rasti mielipidettäsi parhaiten kuvaavan vaihtoehdon kohdalle.

- 1 = täysin eri mieltä
2 = jokseenkin eri mieltä
3 = en osaa sanoa
4 = jokseenkin samaa mieltä
5 = täysin samaa mieltä

	1.	2.	3.	4.	5.
16. Suomen on ensisijaisesti huolehdittava siitä, että ainakin maan omalle väestölle on tarjolla työtä.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Ulkomaalaisten Suomeen muutttoa tulisi rajoittaa niin kauan kuin Suomessa on työttömyyttä.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Monet ulkomaalaiset tulevat Suomeen vain käyttäkseen hyväksi sosiaalietujamme.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Jos työttömyys lisääntyy, osa ulkomaalaisista olisi lähetettävä pois Suomesta.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Koska me suomalaiset olemme tämän maan rakentaneet, on aivan oikeudenmukaista, että me myös ensisijaisesti hyödyimme korkeasta elintasostamme.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Suomi on jo tehnyt riittävästi pakolaisongelman ratkaisemiseksi.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Pakolaisten elintaso Suomessa on liian korkea.	☐	☐	☐	☐	☐

Jatkuu.

	1.	2.	3.	4.	5.
23. Pakolaisten pitäisi tulla alusta asti toimeen omin neuvoin ilman yhteiskunnan tukea.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Voi olla aiheellista antaa etuoikeus ulkomaisille maahanmuuttajille asunnon saannissa.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Tänne muuttaville ulkomaalaisille on suotava sama elintaso kuin maamme omalle väestölle.	☐	☐	☐	☐	☐
26. Yhteiskuntamme ei huolehdi riittävästi täällä asuvien ulkomaalaisten hyvinvoinnista.	☐	☐	☐	☐	☐
27. Suomen ei tulisi ottaa vastaan pakolaisia vaan auttaa näitä sijoittumaan lähelle kotimaataan.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Suomen ei tulisi ottaa vastaan kehitysmaista tulevia, vaan perustaa tehtaita ja työpaikkoja kehitysmaihiin.	☐	☐	☐	☐	☐
29. On parempi, että tänne ei tule lisää ulkomaalaisia, koska suomalaiset kuitenkin suhtautuvat heihin kielteisesti.	☐	☐	☐	☐	☐
30. Ihmiset, joiden ulkonäkö ja kulttuuri poikkeaa paljon suomalaisesta, ovat ennustamattomia ja pelottavia.	☐	☐	☐	☐	☐

	1.	2.	3.	4.	5.
31. Jos ulkomaalaiset aikovat jäädä Suomeen, heidän on oman etunsa vuoksi yritettävä tulla niin suomalaisten kaltaisiksi kuin mahdollista.	☐	☐	☐	☐	☐
32. On hyvä, että Suomeen tulevat ulkomaalaiset säilyttävät äidinkieltensä ja opettavat sitä lapsilleen.	☐	☐	☐	☐	☐
33. Yhteiskunnan tulee luoda niille siirtolaisille, jotka sitä haluavat, mahdollisuus säilyttää kielensä ja kulttuuriperinteensä.	☐	☐	☐	☐	☐
34. Suomen tulee järjestää ulkomaalaisille opetusta heidän äidinkielellään, jos he sitä itse haluavat.	☐	☐	☐	☐	☐
Ulkomaalaisella tulee olla oikeus:					
35. Kuulua ammattiyhdistykseen.	☐	☐	☐	☐	☐
36. Kuulua poliittiseen puolueeseen.	☐	☐	☐	☐	☐
37. Äänestää kunnallisvaaleissa.	☐	☐	☐	☐	☐
38. Äänestää valtiollisissa vaaleissa (eduskunta, EU, presidentti)	☐	☐	☐	☐	☐

	1.	2.	3.	4.	5.
On todennäköistä, että ulkomaalaisten maahanmuuton seurauksena					
39. Kulttuurielämä tulee monipuolisemmaksi.	☐	☐	☐	☐	☐
40. Suomalaisen suvaitsevaisuus kasvaa muita kansoja kohtaan.	☐	☐	☐	☐	☐
41. Suomalaisen kielitaito paranee.	☐	☐	☐	☐	☐

Jatkuu.

42. Elämän iloisuus lisääntyy Suomessa.	☐	☐	☐	☐	☐
43. Suomen kaupankäynti muiden maiden kanssa lisääntyy.	☐	☐	☐	☐	☐
44. AIDS lisääntyy Suomessa.	☐	☐	☐	☐	☐
45. Huumeet leviävät Suomeen.	☐	☐	☐	☐	☐
46. Työttömyys lisääntyy.	☐	☐	☐	☐	☐
47. Levottomuudet ja mellakat lisääntyvät.	☐	☐	☐	☐	☐
48. Kansainvälinen terrorismi leviää Suomeen.	☐	☐	☐	☐	☐

49. Kuinka monta kertaa olet käynyt ulkomailla?

- en ole käynyt ulkomailla
 1 – 2 kertaa
 3 – 5 kertaa
 6 – 10 kertaa
 yli 10 kertaa

50. Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?

- en yhtään
 1 – 2
 3 – 5
 6 – 10
 yli 10

51. Tuntemasi ulkomaalaiset ovat

- naapureitasi
 koulutovereitasi
 ystäviäsi
 satunnaisia tuttuja
 en tunne ulkomaalaisia

Miten mieluisana kokisit sen, että

- 1 = ei lainkaan mieluista
 2 = ei kovin mieluista
 3 = en osaa sanoa
 4 = melko mieluista
 5 = hyvin mieluista

	1.	2.	3.	4.	5.
52. Ystäväpiiriisi kuuluisi ulkomaalaisia.	☐	☐	☐	☐	☐
53. Naapurinasi asuisi ulkomaalaisia.	☐	☐	☐	☐	☐
54. Koulu- tai työtoverinasi olisi ulkomaalaisia.	☐	☐	☐	☐	☐
55. Opettajanasi tai työnantajanasasi olisi ulkomaalainen.	☐	☐	☐	☐	☐
56. Perheenjäsenesi menisi naimisiin ulkomaalaisen kanssa.	☐	☐	☐	☐	☐
57. Menisit itse naimisiin ulkomaalaisen kanssa.	☐	☐	☐	☐	☐

Jatkuu.

58. Kuinka mieluisena pidät ko. ryhmään kuuluvien muuttamista Suomeen?

(1 = ei lainkaan mieluista, 2 = ei kovin mieluista, 3 = en osaa sanoa, 4 = melko mieluista, 5 = hyvin mieluista)

	1.	2.	3.	4.	5.		1.	2.	3.	4.	5.
afrikkalaiset	☐	☐	☐	☐	☐	ruotsalaiset	☐	☐	☐	☐	☐
amerikkalaiset	☐	☐	☐	☐	☐	saksalaiset	☐	☐	☐	☐	☐
arabit	☐	☐	☐	☐	☐	serbit	☐	☐	☐	☐	☐
englantilaiset	☐	☐	☐	☐	☐	somalit	☐	☐	☐	☐	☐
irakilaiset	☐	☐	☐	☐	☐	turkkilaiset	☐	☐	☐	☐	☐
kroatit	☐	☐	☐	☐	☐	venäläiset	☐	☐	☐	☐	☐
norjalaiset	☐	☐	☐	☐	☐	virolaiset	☐	☐	☐	☐	☐

59. Kansainvälisyyskasvatusta, kuten esim. tasa-arvon ja erilaisuuksien ymmärtämistä, opetetaan koulussa _____ h/kk (= montako tuntia kuukaudessa). Riittää kun arvioit!

60. Kansainvälisyyskasvatusta on koulussamme

- liian vähän
- vähän
- en osaa sanoa.
- riittävästi
- liian paljon

61. Suhtautumiseeni ulkomaalaisia kohtaan vaikuttaa:

(1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = melko paljon, 4 = erittäin paljon)

_____ koulun kansainvälisyyskasvatus	_____ kavereiden kanssa käydyt keskustelut
_____ TV:stä ja elokuvista saamani tieto	_____ vanhempien kanssa käydyt keskustelut
_____ lehdistä lukemani tieto	_____ kontaktit ulkomaalaisiin ihmisiin / kontaktien puute

62. Jatka jompaakumpaa ajatusta.

1. Koulussa annettava kansainvälisyyskasvatus on tarpeellista, koska... TAI
2. Koulussa annettava kansainvälisyyskasvatus on turhaa, koska...

63. Mitä on mielestäsi suvaitsevaisuus?

Kiitos! 😊

LIITE 3: TUTKIMUSLUPAPYYNTÖ

Liite 3: 1(2)

Tutkimuslupapyyntö opetustoimen johtajalle

Hämeenlinna 29.4.2004
Kati Yrjönen
osoite

Opetustoimen johtaja
Kirsti Mäensivu
Raatihuoneenkatu 9
13100 HÄMEENLINNA

TUTKIMUSLUPAPYYNTÖ

Opiskelen Tampereen yliopistossa luokanopettajaksi ja olen opintojeni pro gradu-vaiheessa. Pyydän lupaa toteuttaa pro gradu-työni Hämeenlinnan kaupungin yläasteilla.

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millainen on hämeenlinalaisen nuoren käsitys ulkomaalaisista ja maassamme asuvista ulkomaalaisryhmistä sekä miten nuoret perustelevat (millaisilla argumenteilla ja väitteillä) myönteistä tai kielteistä asennoitumistaan ulkomaalaisiin. Samoin pyrin tutkimuksella selvittämään missä määrin nuorten asennoituminen ulkomaalaisiin on yhteneväistä koulun antaman ulkomaalaiskasvatuksen ihanteiden ja tavoitteiden kanssa.

Sitoudun tutkimukseni luovuttamiseen sekä tutkimuskouluille että koulutoimelle, niiden sisäiseen käyttöön.

Terveisin

Kati Yrjönen

Jatkuu.

Hei!

Teen Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitoksella pro gradu-työtä peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten ulkomaalasiin kohdistamista asenteista. Työni tutkimustehtävänä on selvittää, **millainen on hämeenlinnalaisen nuoren käsitys ulkomaalaisista ja maassamme asuvista ulkomaalaisryhmistä sekä miten nuoret perustelevat (millaisilla argumenteilla ja väitteillä) myönteistä tai kielteistä asennoitumistaan ulkomaalasiin.** Samoin pyrin tutkimuksella selvittämään **missä määrin nuorten asennoituminen ulkomaalasiin on yhteneväistä koulun antaman ulkomaalaiskasvatuksen ihanteiden ja tavoitteiden kanssa?**

Pyrkimykseni on tavoittaa tutkimuksellani kaikki Hämeenlinnan alueen yhdeksäsluokkalaiset, jotta työni olisi riittävän luotettava.

Pyydänkin ystävällisesti, että koulunne voisi tehdä kanssani yhteistyötä. Haluaisin teettää tutkimukseni kyselylomakkeen koulunne yhdeksäsluokkalaisille tulevan toukokuun aikana. kysymyksessä on lyhyitä monivalintakysymyksiä ja muutamia avoimia kysymyksiä sisältävä lomake, jonka täyttämiseen oppilailta kuluisi arviolta aikaa 15 minuuttia. Tutkimusta varten annetut tiedot ovat luottamuksellisia ja niitä tullaan käyttämään vain tutkimustarkoituksiin.

Voin mielelläni tulla koulullenne teettämään lomakkeen yhdeksäsluokkalaisille teille sopivana ajankohtana tai vastaavasti voin halutessanne toimittaa lomakkeet koulullenne, jolloin yhdeksäsluokkia opettavat voisivat teettää lomakkeen itse, heille parhaiten sopivaan aikaan. Kumpi tapa vain teille paremmin sopii.

Koulunne yhdeksäsluokkalaisilta saatava tieto olisi tutkimukseni etenemisen ja onnistumisen kannalta erittäin tärkeää.

Kiitos!
Yhteistyötä toivoen

Kati Yrjönen

LIITE 4: MUODOSTETTUIJEN SUMMAMUUTTUJEN RELIABILITEETIT

1. Yleistä ulkomaalaisasennetta kuvaava summamuuttuja

Liite 4: 1(6)

Muodostettu muuttuja luokiteltiin kolmiluokkaiseksi. Luokat ovat:

- myönteinen ulkomaalaisasenne
- epävarma ulkomaalaisasenne
- kielteinen ulkomaalaisasenne.

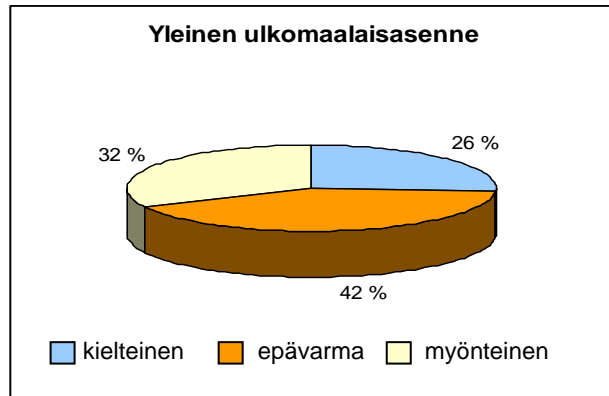
Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	412	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	412	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,902	12

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Suomen on ensisijaisesti huolehdittava siitä, että ainakin maan omalle väestölle on tarjolla työtä.	33,32	90,075	,367	,904
Ulkomaalaisten Suomeen muuttota tulisi rajoittaa niin kauan kuin Suomessa on työttömyyttä.	34,26	83,035	,640	,893
Monet ulkomaalaiset tulevat Suomeen vain käyttääkseen hyväkseen sosiaalietujamme.	34,39	81,255	,674	,891
Jos työttömyys lisääntyy, osa ulkomaalaisista olisi lähetettävä pois Suomesta.	34,77	79,487	,702	,890
Koska me suomalaiset olemme tämän maan rakentaneet, on aivan oikeudenmukaista, että me myös ensisijaisesti hyödyimme korkeasta elintasostamme.	34,27	79,311	,725	,888
Suomi on jo tehnyt riittävästi pakolaisongelman ratkaisemiseksi.	34,78	82,632	,615	,894
Pakolaisten elintaso Suomessa on liian korkea.	34,80	79,761	,740	,888
Pakolaisten pitäisi tulla alusta asti toimeen omin neuvoin ilman yhteiskunnan tukea.	35,19	81,349	,684	,891
Suomen ei tulisi ottaa vastaan pakolaisia vaan auttaa näitä sijoittumaan lähelle kotimaataan.	34,54	85,315	,518	,899
Suomen ei tulisi ottaa vastaan kehitysmaista tulevia, vaan perustaa tehtaita ja työpaikkoja kehitysmaihin.	34,82	86,204	,491	,900
On parempi, että tänne ei tule lisää ulkomaalaisia, koska suomalaiset kuitenkin suhtautuvat heihin kielteisesti.	34,98	80,243	,700	,890
Ihmiset, joiden ulkonäkö ja kulttuuri poikkeaa paljon suomalaisesta, ovat ennustamattomia ja pelottavia.	35,46	82,556	,580	,896

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
37,78	97,433	9,871	12

Jatkuu.

2. Asiapitoista viestintäympäristöä kuvaava summamuuttuja

Liite 4: 2(6)

Muodostettu summamuuttuja luokiteltiin neliluokkaiseksi. Viestintäympäristöön osallistumisen aktiivisuutta kuvaavat luokat ovat:

- passiivinen
- harvoin
- kohtuullisesti
- aktiivinen.

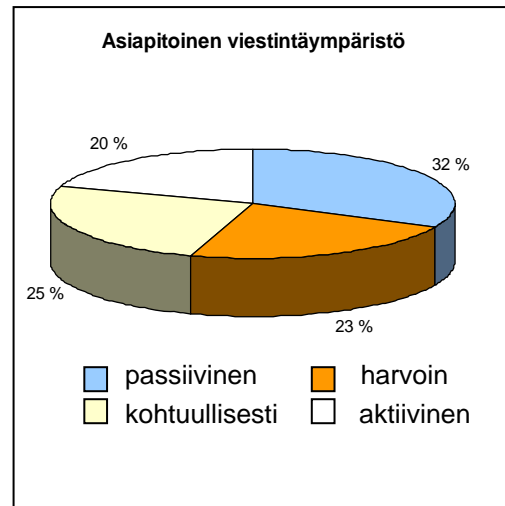
Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	412	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	412	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,750	7

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
seuraatko ajankohtaisia kotimaan katsauksia	8,01	8,569	,533	,708
seuraatko ajankohtaisia ulkomaan katsauksia	8,03	8,447	,526	,708
seuraatko uutisia	7,25	8,246	,507	,710
seuraatko asiaohjelmia	7,72	8,588	,486	,716
luetko sanomalehtiä	6,95	7,874	,455	,725
luetko aikakausilehtiä	7,17	8,175	,389	,742
luetko tietokirjoja	8,08	8,848	,422	,729

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
8,87	10,966	3,311	7

Jatkuu.

3. Viihteellistä viestintäympäristöä kuvaava summamuuttuja

Liite 4: 3(6)

Muodostettu summamuuttuja luokiteltiin neliluokkaiseksi. Viestintäympäristöön osallistumisen aktiivisuutta kuvaavat luokat ovat:

- passiivinen
- harvoin
- kohtuullisesti
- aktiivinen.

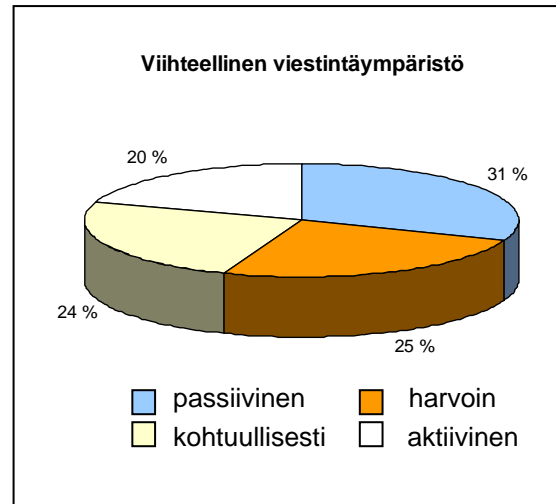
Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	412	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	412	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,664	5

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
seuraatko ulkomaalaisia viihdeohjelmia	6,91	5,103	,514	,572
seuraatko nuorten musiikkiohjelmia	7,43	4,601	,533	,554
seuraatko ulkomaalaisia elokuvia	6,74	5,416	,468	,595
seuraatko kotimaisia elokuvia	7,27	5,297	,390	,625
luetko nuorten kirjallisuutta	7,57	5,583	,233	,704

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
8,98	7,496	2,738	5

Jatkuu.

4. Vuorovaikutushalukkuutta kuvaava summamuuttuja

Liite 4: 4(6)

Muodostettu summamuuttuja luokiteltiin neliluokkaiseksi. Vuorovaikutuksen mieluisuutta kuvaavat luokat ovat:

- ei lainkaan mieluista
- ei kovin mieluista
- melko mieluista
- hyvin mieluista.

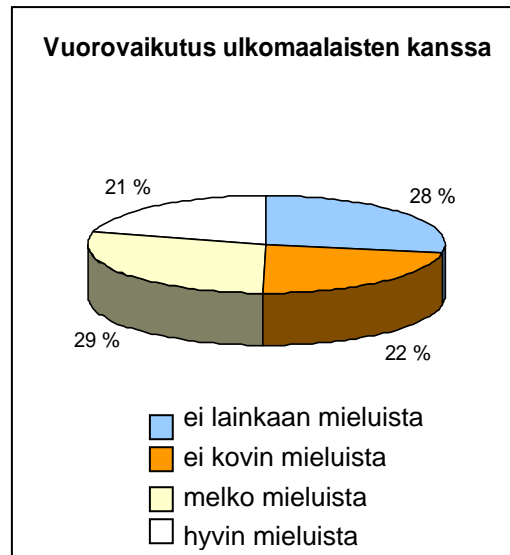
Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	412	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	412	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,931	6

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Ystäväpiiriisi kuuluisi ulkomaalaisia.	15,94	27,474	,816	,915
Naapurinasi asuisi ulkomaalaisia.	16,29	27,658	,819	,915
Koulu- tai työtoverinasi olisi ulkomaalaisia.	15,94	28,132	,827	,915
Opettajanasi tai työnantajanasi olisi ulkomaalainen.	16,42	27,690	,779	,920
Perheenjäsenesi menisi naimisiin ulkomaalaisen kanssa.	16,54	26,940	,789	,919
Menisit itse naimisiin ulkomaalaisen kanssa.	16,53	26,941	,763	,923

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
19,53	39,018	6,246	6

Jatkuu.

5. Maahanmuutosta koituvia etuja kuvaava summamuuttuja

Liite 4: 5(6)

Muodostettu summamuuttuja luokiteltiin kolmiluokkaiseksi. Luokat ovat:

- edut epätodennäköisiä
- edut mahdollisia
- edut todennäköisiä.

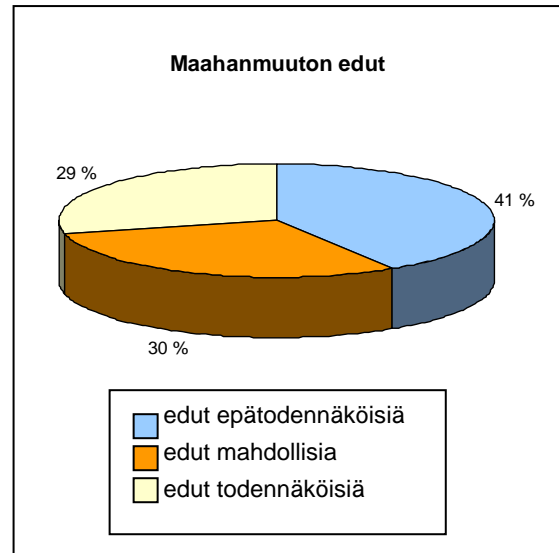
Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	412	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	412	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,847	5

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena kulttuurielämä tulee monipuolisemmaksi.	12,48	12,211	,646	,818
On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena suomalaisten suvaitsevaisuus kasvaa muita kansoja kohtaan.	12,55	11,659	,746	,790
On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena suomalaisten kielitaito paranee.	12,97	11,639	,677	,810
On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena elämän iloisuus lisääntyy Suomessa.	13,41	12,869	,614	,826
On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena Suomen kaupankäynti muisen maiden kanssa lisääntyy.	12,99	13,387	,598	,830

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
16,10	18,589	4,312	5

Jatkuu.

6. Maahanmuutosta koituvia uhkia kuvaava summamuuttuja

Liite 4: 6(6)

Muodostettu summamuuttuja luokiteltiin kolmiluokkaiseksi. Luokat ovat:

- uhat epätodennäköisiä
- uhat mahdollisia
- uhat todennäköisiä.

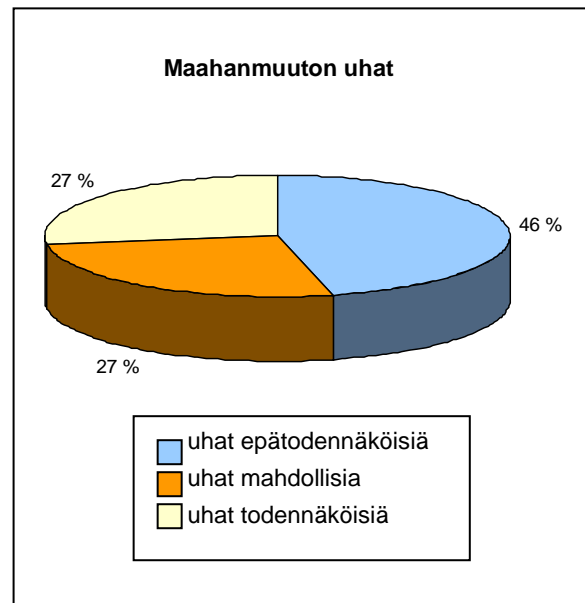
Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	412	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	412	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,884	5

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
On todennäköistä, että maahanmuutonseurauksena AIDS lisääntyy Suomessa.	12,85	14,233	,741	,854
On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena hyymet leviävät Suomeen.	12,87	13,980	,759	,850
On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena työttömyys lisääntyy.	12,54	15,441	,658	,873
On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena levottomuudet ja mellakat lisääntyvät.	12,78	14,321	,739	,855
On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena kansainvälinen terrorismi leviää Suomeen.	13,22	14,362	,708	,862

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
16,07	21,969	4,687	5

1. Sukupuoli: poika — tyttö

sukupuoli

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid tyttö	215	52,2	52,2	52,2
poika	197	47,8	47,8	100,0
Total	412	100,0	100,0	

2. Koulu

koulu

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid HYK	95	23,1	23,1	23,1
AYA	121	29,4	29,4	52,4
LYSEO	87	21,1	21,1	73,5
KAYA	109	26,5	26,5	100,0
Total	412	100,0	100,0	

3. Arvioi yleinen koulumenestyksesi.

erinomainen(10), kiitettävä(9), hyvä(8), tyydyttävä(7), kohtalainen(6), välttävä(5)

arvioi yleinen koulumenestyksesi

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid heikko	5	1,2	1,2	1,2
kohtalainen	42	10,2	10,2	11,4
tyydyttävä	97	23,5	23,5	35,0
hyvä	159	38,6	38,6	73,5
kiitettävä	96	23,3	23,3	96,8
erinomainen	13	3,2	3,2	100,0
Total	412	100,0	100,0	

4. Peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella

lukiossa / ammattikoulussa / muualla, missä?

peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid lukio	259	62,9	62,9	62,9
ammattikoulu	146	35,4	35,4	98,3
muualla	7	1,7	1,7	100,0
Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

5. Isän ammatti / äidin ammatti

Liite 5: 2(26)

Oppilaat ilmoittivat vanhempiensa ammatit sanallisesti. Saaduista vastauksista muodostettiin viisi luokkaa mukailen tilastokeskuksen laatimaa sosioekonomista asemaluokitusta. Sosioekonomisen aseman luokituksella pyritään muodostamaan sellaisia ryhmiä, joiden jäsenet elävät yhteiskunnan rakenteellis-toiminnallisissa osajärjestelmissä suurin piirtein samantapaisissa asemissa.

isän ammatti

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid yrittäjä, työnantaja	29	7,0	7,0	7,0
ylempi toimihenkilö	86	20,9	20,9	27,9
alempi toimihenkilö	68	16,5	16,5	44,4
työntekijä	148	35,9	35,9	80,3
muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	81	19,7	19,7	100,0
Total	412	100,0	100,0	

äidin ammatti

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid yrittäjä, työnantaja	13	3,2	3,2	3,2
ylempi toimihenkilö	62	15,0	15,0	18,2
alempi toimihenkilö	177	43,0	43,0	61,2
työntekijä	93	22,6	22,6	83,7
muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	67	16,3	16,3	100,0
Total	412	100,0	100,0	

6. Alla on lueteltu joukko erilaisia ammatteja. Miten houkuttelevilta ne sinusta vaikuttavat?

Arvioi jokainen ammatti käyttäen numeroita 4 – 10, jolloin 10 merkitsee houkuttelevinta ja 4 vähiten houkuttelevaa ammattia.

Descriptive Statistics

	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
itsenäinen yrittäjä	408	6	4	10	7,44	1,658
toimittaja	406	6	4	10	6,98	1,715
kokki	406	6	4	10	6,87	1,640
lääkäri	405	6	4	10	6,72	1,839
muusikko	405	6	4	10	6,66	2,016
insinööri	406	6	4	10	6,50	1,794
vapaa taiteilija	404	6	4	10	6,50	2,051
pankkitoimihenkilö	406	6	4	10	6,22	1,561
tarjoilija	405	6	4	10	6,20	1,635
opettaja	405	6	4	10	6,10	1,756
sähköasentaja	403	6	4	10	5,97	1,855
sairaanhoitaja	405	6	4	10	5,92	1,709
kaupan myyjä	402	6	4	10	5,39	1,350
maanviljelijä	403	6	4	10	5,08	1,409
Valid N (listwise)	394					

Jatkuu.

7. Seuraatko alla mainittuja televisio-ohjelmia? Arvioi katselutottumustasi. Liite 5: 3(26)
säännöllisesti, usein, silloin tällöin, en koskaan

seuraatko ajankohtaisia kotimaan katsauksia

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid en koskaan	109	26,5	26,5	26,5
silloin tällöin	263	63,8	63,8	90,3
usein	31	7,5	7,5	97,8
säännöllisesti	9	2,2	2,2	100,0
Total	412	100,0	100,0	

seuraatko ajankohtaisia ulkomaan katsauksia

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid en koskaan	123	29,9	29,9	29,9
silloin tällöin	241	58,5	58,5	88,3
usein	39	9,5	9,5	97,8
säännöllisesti	9	2,2	2,2	100,0
Total	412	100,0	100,0	

seuraatko ulkomaalaisia viihdeohjelmia

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid en koskaan	11	2,7	2,7	2,7
silloin tällöin	76	18,4	18,4	21,1
usein	197	47,8	47,8	68,9
säännöllisesti	128	31,1	31,1	100,0
Total	412	100,0	100,0	

seuraatko nuorten musiikkiohjelmia

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid en koskaan	49	11,9	11,9	11,9
silloin tällöin	157	38,1	38,1	50,0
usein	137	33,3	33,3	83,3
säännöllisesti	68	16,5	16,5	99,8
33	1	,2	,2	100,0
Total	412	100,0	100,0	

seuraatko uutisia

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid en koskaan	16	3,9	3,9	3,9
silloin tällöin	174	42,2	42,2	46,1
usein	173	42,0	42,0	88,1
säännöllisesti	49	11,9	11,9	100,0
Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

seuraatko asiaohjelmia

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	en koskaan	53	12,9	12,9	12,9
	silloin tällöin	257	62,4	62,4	75,2
	usein	88	21,4	21,4	96,6
	säännöllisesti	14	3,4	3,4	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

seuraatko ulkomaalaisia elokuvia

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	en koskaan	5	1,2	1,2	1,2
	silloin tällöin	53	12,9	12,9	14,1
	usein	191	46,4	46,4	60,4
	säännöllisesti	163	39,6	39,6	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

seuraatko kotimaisia elokuvia

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	en koskaan	23	5,6	5,6	5,6
	silloin tällöin	152	36,9	36,9	42,5
	usein	159	38,6	38,6	81,1
	säännöllisesti	78	18,9	18,9	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

8. Luetko alla mainittuja kirjallisia tuotteita? Arvioi lukutottumuksiasi.
säännöllisesti, usein, silloin tällöin, en koskaan

luetko sanomalehtiä

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	en koskaan	17	4,1	4,1	4,1
	silloin tällöin	133	32,3	32,3	36,4
	usein	130	31,6	31,6	68,0
	säännöllisesti	132	32,0	32,0	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

luetko aikakausilehtiä

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	en koskaan	41	10,0	10,0	10,0
	silloin tällöin	122	29,6	29,6	39,6
	usein	169	41,0	41,0	80,6
	säännöllisesti	80	19,4	19,4	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

luetko tietokirjoja

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	en koskaan	139	33,7	33,7	33,7
	silloin tällöin	226	54,9	54,9	88,6
	usein	42	10,2	10,2	98,8
	säännöllisesti	5	1,2	1,2	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

luetko sarjakuvia

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	en koskaan	41	10,0	10,0	10,0
	silloin tällöin	134	32,5	32,5	42,5
	usein	121	29,4	29,4	71,8
	säännöllisesti	116	28,2	28,2	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

luetko nuorten kirjallisuutta

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	en koskaan	65	15,8	15,8	15,8
	silloin tällöin	181	43,9	43,9	59,7
	usein	100	24,3	24,3	84,0
	säännöllisesti	66	16,0	16,0	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

9. Olen kiinnostunut politiikasta. Seuraan poliittisen elämän tapahtumia.
en ollenkaan / satunnaisesti / usein / säännöllisesti

olen kiinnostunut politiikasta

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	en ollenkaan	134	32,5	32,5	32,5
	vähän	212	51,5	51,5	84,0
	melko paljon	53	12,9	12,9	96,8
	säännöllisesti	13	3,2	3,2	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

10. Uskonnolla on elämässäni:

ei lainkaan tärkeä asema / vähäinen asema /
melko tärkeä asema / hyvin tärkeä asema

uskonnolla on elämässäni

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan tärkeä asema	137	33,3	33,3	33,3
	vähäinen asema	184	44,7	44,7	77,9
	melko tärkeä asema	55	13,3	13,3	91,3
	hyvin tärkeä asema	36	8,7	8,7	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

11. Kuinka paljon arvioit Suomessa olevan ulkomaalaisia?

arvioitu ulkomaalaisten määrä Suomessa

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0 - 500	1	,2	,2	,2
501 - 1 500	10	2,4	2,5	2,7
1 501 - 5 000	26	6,3	6,4	9,1
5 001 - 10 000	104	25,2	25,6	34,7
10 001 - 20 000	141	34,2	34,7	69,5
20 001 - 30 000	124	30,1	30,5	100,0
Total	406	98,5	100,0	
Missing System	6	1,5		
Total	412	100,0		

12. Kuinka paljon arvioit Suomessa olevan pakolaisia?

Pakolainen on henkilö, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi kotimaassaan rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi ja joka oleskelee kotimaansa ulkopuolella.

arvioitu pakolaisten määrä Suomessa

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0 - 50	4	1,0	1,0	1,0
51 - 150	25	6,1	6,1	7,1
151 - 500	73	17,7	17,9	25,1
501 - 1 000	160	38,8	39,3	64,4
1 001 - 1 500	145	35,2	35,6	100,0
Total	407	98,8	100,0	
Missing System	5	1,2		
Total	412	100,0		

13. Pitäisikö Suomen mielestäsi ottaa vastaan**a) pakolaisia b) ulkomaalaisia työnhakijoita**

paljon vähemmän, jonkin verran vähemmän, suun. yhtä paljon kuin ennen, jonkin verran enemmän, paljon enemmän, en osaa sanoa

Suomen pitäisi ottaa vastaan pakolaisia.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid paljon enemmän	15	3,6	3,8	3,8
jonkin verran enemmän	37	9,0	9,3	13,0
en osaa sanoa	52	12,6	13,0	26,0
suun. yhtä paljon kuin ennen	126	30,6	31,5	57,5
jonkin verran vähemmän	76	18,4	19,0	76,5
paljon vähemmän	94	22,8	23,5	100,0
Total	400	97,1	100,0	
Missing System	12	2,9		
Total	412	100,0		

Jatkuu.

Suomen pitäisi ottaa vastaan ulkomaal. työnhakijoita.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	paljon enemmän	24	5,8	6,0	6,0
	jonkin verran enemmän	52	12,6	13,1	19,1
	en osaa sanoa	47	11,4	11,8	30,9
	suun.yhtä paljon kuin ennen	127	30,8	31,9	62,8
	jonkin verran vähemmän	80	19,4	20,1	82,9
	paljon vähemmän	68	16,5	17,1	100,0
	Total	398	96,6	100,0	
Missing	System	14	3,4		
Total		412	100,0		

14. Kuinka paljon pakolaisia Suomi voisi mielestäsi ottaa vastaan vuosittain? (Vuonna 2003 pakolaiskiintiö oli 750 henkilöä/vuosi.)

Paljonko pakolaisia pitäisi ottaa vuosittain?

		Esiintymistiheys	Prosentit	Kumulatiivinen prosentti
Valid	ei yhtään pakolaista	58	14,1	14,1
	1 - 99	69	16,7	30,8
	100 - 499	77	18,7	49,5
	500 - 999	114	27,7	77,2
	1 000 - 4 999	25	6,1	83,3
	5 000 - 9 999	8	1,9	85,2
	10 000 - >	2	,5	85,7
	en osaa sanoa	59	14,3	100,0
	Yhteensä	412	100,0	

15. Suomen pitäisi ottaa vastaan vähemmän, yhtä paljon, enemmän, en osaa sanoa

pitäisi ottaa turisteja, matkailijoita

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	paljon vähemmän	10	2,4	2,4	2,4
	jonkin verran vähemmän	18	4,4	4,4	6,8
	en osaa sanoa	97	23,5	23,5	30,3
	jonkin verran enemmän	181	43,9	43,9	74,3
	paljon enemmän	106	25,7	25,7	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

pitäisi ottaa ulkomaalaisia ottolapsia

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	paljon vähemmän	32	7,8	7,8	7,8
	jonkin verran vähemmän	43	10,4	10,4	18,2
	en osaa sanoa	174	42,2	42,2	60,4
	jonkin verran enemmän	127	30,8	30,8	91,3
	paljon enemmän	36	8,7	8,7	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

pitäisi ottaa ulkomaalaisia opiskelijoita

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	paljon vähemmän	22	5,3	5,3	5,3
	jonkin verran vähemmän	36	8,7	8,7	14,1
	en osaa sanoa	126	30,6	30,6	44,7
	jonkin verran enemmän	178	43,2	43,2	87,9
	paljon enemmän	50	12,1	12,1	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

pitäisi ottaa kehitysmaiden nälkää näkeviä

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	paljon vähemmän	45	10,9	10,9	10,9
	jonkin verran vähemmän	42	10,2	10,2	21,1
	en osaa sanoa	142	34,5	34,5	55,6
	jonkin verran enemmän	137	33,3	33,3	88,8
	paljon enemmän	46	11,2	11,2	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

pitäisi ottaa taloudellisista syistä tulevia

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	paljon vähemmän	64	15,5	15,5	15,5
	jonkin verran vähemmän	64	15,5	15,5	31,1
	en osaa sanoa	219	53,2	53,2	84,2
	jonkin verran enemmän	59	14,3	14,3	98,5
	paljon enemmän	6	1,5	1,5	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

pitäisi ottaa ulkomaalaisia työnhakijoita

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	paljon vähemmän	54	13,1	13,1	13,1
	jonkin verran vähemmän	91	22,1	22,1	35,2
	en osaa sanoa	160	38,8	38,8	74,0
	jonkin verran enemmän	88	21,4	21,4	95,4
	paljon enemmän	19	4,6	4,6	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

pitäisi ottaa ulkomaalaisia joilla on sukulaisia Suomessa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	paljon vähemmän	26	6,3	6,3	6,3
	jonkin verran vähemmän	42	10,2	10,2	16,5
	en osaa sanoa	198	48,1	48,1	64,6
	jonkin verran enemmän	121	29,4	29,4	93,9
	paljon enemmän	25	6,1	6,1	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

pitäisi ottaa polit. usk. rodun vuoksi vainottuja

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	paljon vähemmän	53	12,9	12,9	12,9
	jonkin verran vähemmän	54	13,1	13,1	26,0
	en osaa sanoa	168	40,8	40,8	66,7
	jonkin verran enemmän	103	25,0	25,0	91,7
	paljon enemmän	34	8,3	8,3	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

Arvioi seuraavia väittämiä. Rastita parhaiten mielipidettäsi kuvaava vaihtoehto.
täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, jokseenkin samaa mieltä, täysin samaa mieltä

16. Suomen on ensisijaisesti huolehdittava siitä, että ainakin maan omalle väestölle on tarjolla työtä.

Suomen on ensisijaisesti huolehdittava siitä, että ainakin maan omalle väestölle on tarjolla työtä.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	11	2,7	2,7	2,7
	jem	14	3,4	3,4	6,1
	eos	19	4,6	4,6	10,7
	jsm	97	23,5	23,5	34,2
	tsm	271	65,8	65,8	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

17. Ulkomaalaisten Suomeen muuttamista tulisi rajoittaa niin kauan kuin Suomessa on työttömyyttä.

Ulkomaalaisten Suomeen muuttamista tulisi rajoittaa niin kauan kuin Suomessa on työttömyyttä.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	19	4,6	4,6	4,6
	jem	64	15,5	15,5	20,1
	eos	101	24,5	24,5	44,7
	jsm	140	34,0	34,0	78,6
	tsm	88	21,4	21,4	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

18. Monet ulkomaalaiset tulevat Suomeen vain käyttäkseen hyväksi sosiaalietujamme.

Monet ulkomaalaiset tulevat Suomeen vain käyttäkseen hyväkseen sosiaalietujamme.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	35	8,5	8,5	8,5
	jem	60	14,6	14,6	23,1
	eos	113	27,4	27,4	50,5
	jsm	117	28,4	28,4	78,9
	tsm	87	21,1	21,1	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

19. Jos työttömyys lisääntyy, osa ulkomaalaisista olisi lähetettävä pois Suomesta.

Jos työttömyys lisääntyy, osa ulkomaalaisista olisi lähetettävä pois Suomesta.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	68	16,5	16,5	16,5
	jem	75	18,2	18,2	34,7
	eos	120	29,1	29,1	63,8
	jsm	83	20,1	20,1	84,0
	tsm	66	16,0	16,0	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

20. Koska me suomalaiset olemme tämän maan rakentaneet, on aivan oikeudenmukaista, että me myös ensisijaisesti hyödyimme korkeasta elintasostamme.

Koska me suomalaiset olemme tämän maan rakentaneet, on aivan oikeudenmukaista, että me myös ensisijaisesti hyödyimme korkeasta elintasostamme.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	33	8,0	8,0	8,0
	jem	70	17,0	17,0	25,0
	eos	77	18,7	18,7	43,7
	jsm	117	28,4	28,4	72,1
	tsm	115	27,9	27,9	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

21. Suomi on jo tehnyt riittävästi pakolaisongelman ratkaisemiseksi.

Suomi on jo tehnyt riittävästi pakolaisongelman ratkaisemiseksi.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	51	12,4	12,4	12,4
	jem	85	20,6	20,6	33,0
	eos	148	35,9	35,9	68,9
	jsm	71	17,2	17,2	86,2
	tsm	57	13,8	13,8	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

22. Pakolaisten elintaso Suomessa on liian korkea.

Pakolaisten elintaso Suomessa on liian korkea.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	59	14,3	14,3	14,3
	jem	72	17,5	17,5	31,8
	eos	163	39,6	39,6	71,4
	jsm	55	13,3	13,3	84,7
	tsm	63	15,3	15,3	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

23. Pakolaisten pitäisi tulla alusta asti toimeen omin neuvoin ilman yhteiskunnan tukea.

Pakolaisten pitäisi tulla alusta asti toimeen omin neuvoin ilman yhteiskunnan tukea.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	77	18,7	18,7	18,7
	jem	139	33,7	33,7	52,4
	eos	110	26,7	26,7	79,1
	jsm	47	11,4	11,4	90,5
	tsm	39	9,5	9,5	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

24. Voi olla aiheellista antaa etuoikeus ulkomaisille maahanmuuttajille asunnon saannissa.

Voi olla aiheellista antaa etuoikeus ulkomaisille maahanmuuttajille asunnon saannissa.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	90	21,8	21,8	21,8
	jem	100	24,3	24,3	46,1
	eos	154	37,4	37,4	83,5
	jsm	59	14,3	14,3	97,8
	tsm	9	2,2	2,2	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

25. Tänne muuttaville ulkomaalaisille on suotava sama elintaso kuin maamme omalle väestölle.

Tänne muuttaville ulkomaalaisille on suotava sama elintaso kuin maamme omalle väestölle.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	45	10,9	10,9	10,9
	jem	74	18,0	18,0	28,9
	eos	95	23,1	23,1	51,9
	jsm	120	29,1	29,1	81,1
	tsm	78	18,9	18,9	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

26. Yhteiskuntamme ei huolehdi riittävästi täällä asuvien ulkomaalaisten hyvinvoinnista.

Yhteiskuntamme ei huolehdi riittävästi täällä asuvien ulkomaalaisten hyvinvoinnista.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	79	19,2	19,2	19,2
	jem	104	25,2	25,2	44,4
	eos	179	43,4	43,4	87,9
	jsm	37	9,0	9,0	96,8
	tsm	13	3,2	3,2	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

27. Suomen ei tulisi ottaa vastaan pakolaisia vaan auttaa näitä sijoittumaan lähelle kotimaataan.

Suomen ei tulisi ottaa vastaan pakolaisia vaan auttaa näitä sijoittumaan lähelle kotimaataan.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid tem	27	6,6	6,6	6,6
jem	76	18,4	18,4	25,0
eos	150	36,4	36,4	61,4
jsm	90	21,8	21,8	83,3
tsm	69	16,7	16,7	100,0
Total	412	100,0	100,0	

28. Suomen ei tulisi ottaa vastaan kehitysmaista tulevia, vaan perustaa tehtaita ja työpaikkoja kehitysmaihin.

Suomen ei tulisi ottaa vastaan kehitysmaista tulevia, vaan perustaa tehtaita ja työpaikkoja kehitysmaihin.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid tem	46	11,2	11,2	11,2
jem	79	19,2	19,2	30,3
eos	170	41,3	41,3	71,6
jsm	78	18,9	18,9	90,5
tsm	39	9,5	9,5	100,0
Total	412	100,0	100,0	

29. On parempi, että tänne ei tule lisää ulkomaalaisia, koska suomalaiset kuitenkin suhtautuvat heihin kielteisesti.

On parempi, että tänne ei tule lisää ulkomaalaisia, koska suomalaiset kuitenkin suhtautuvat heihin kielteisesti.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid tem	67	16,3	16,3	16,3
jem	114	27,7	27,7	43,9
eos	120	29,1	29,1	73,1
jsm	57	13,8	13,8	86,9
tsm	54	13,1	13,1	100,0
Total	412	100,0	100,0	

30. Ihmiset, joiden ulkonäkö ja kulttuuri poikkeaa paljon suomalaisesta, ovat ennustamattomia ja pelottavia.

Ihmiset, joiden ulkonäkö ja kulttuuri poikkeaa paljon suomalaisesta, ovat ennustamattomia ja pelottavia.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid tem	143	34,7	34,7	34,7
jem	102	24,8	24,8	59,5
eos	92	22,3	22,3	81,8
jsm	43	10,4	10,4	92,2
tsm	32	7,8	7,8	100,0
Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

31. Jos ulkomaalaiset aikovat jäädä Suomeen, heidän on oman etunsa vuoksi yritettävä tulla niin suomalaisten kaltaisiksi kuin mahdollista.

Jos ulkomaalaiset aikovat jäädä Suomeen, heidän on oman etunsa vuoksi yritettävä tulla niin suomalaisten kaltaisiksi kuin mahdollista.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	75	18,2	18,2	18,2
	jem	115	27,9	27,9	46,1
	eos	107	26,0	26,0	72,1
	jsm	64	15,5	15,5	87,6
	tsm	51	12,4	12,4	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

32. On hyvä, että Suomeen tulevat ulkomaalaiset säilyttävät äidinkieltänsä ja opettavat sitä lapsilleen.

On hyvä, että Suomeen tulevat ulkomaalaiset säilyttävät äidinkieltänsä ja opettavat sitä lapsilleen.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	51	12,4	12,4	12,4
	jem	50	12,1	12,1	24,5
	eos	112	27,2	27,2	51,7
	jsm	122	29,6	29,6	81,3
	tsm	77	18,7	18,7	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

33. Yhteiskunnan tulee luoda niille siirtolaisille, jotka sitä haluavat, mahdollisuus säilyttää kielensä ja kulttuuriperintensä.

Yhteiskunnan tulee luoda niille siirtolaisille, jotka sitä haluavat, mahdollisuus säilyttää kielensä ja kulttuuriperintensä.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	40	9,7	9,7	9,7
	jem	43	10,4	10,4	20,1
	eos	131	31,8	31,8	51,9
	jsm	118	28,6	28,6	80,6
	tsm	79	19,2	19,2	99,8
	11	1	,2	,2	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

34. Suomen tulee järjestää ulkomaalaisille opetusta heidän äidinkielellään, jos he sitä itse haluavat.

Suomen tulee järjestää ulkomaalaisille opetusta heidän äidinkielellään, jos he sitä haluavat.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	70	17,0	17,0	17,0
	jem	95	23,1	23,1	40,0
	eos	111	26,9	26,9	67,0
	jsm	91	22,1	22,1	89,1
	tsm	45	10,9	10,9	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

**Ulkomaalaisella tulee olla oikeus:
35. Kuulua ammattiyhdistykseen.**

Liite 5: 14(26)

Ulkomaalaisella tulee olla oikeus kuulua ammattiyhdistykseen.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid tem	33	8,0	8,0	8,0
jem	19	4,6	4,6	12,6
eos	110	26,7	26,7	39,3
jsm	133	32,3	32,3	71,6
tsm	117	28,4	28,4	100,0
Total	412	100,0	100,0	

36. Kuulua poliittiseen puolueeseen.

Ulkomaalaisella tulee olla oikeus kuulua poliittiseen puolueeseen.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid tem	50	12,1	12,1	12,1
jem	48	11,7	11,7	23,8
eos	121	29,4	29,4	53,2
jsm	105	25,5	25,5	78,6
tsm	88	21,4	21,4	100,0
Total	412	100,0	100,0	

37. Äänestää kunnallisvaaleissa.

Ulkomaalaisella tulee olla oikeus äänestää kunnallisvaaleissa.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid tem	53	12,9	12,9	12,9
jem	35	8,5	8,5	21,4
eos	102	24,8	24,8	46,1
jsm	116	28,2	28,2	74,3
tsm	106	25,7	25,7	100,0
Total	412	100,0	100,0	

38. Äänestää valtiollisissa vaaleissa.

Ulkomaalaisella tulee olla oikeus äänestää valtiollisissa vaaleissa.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid tem	60	14,6	14,6	14,6
jem	48	11,7	11,7	26,2
eos	113	27,4	27,4	53,6
jsm	101	24,5	24,5	78,2
tsm	90	21,8	21,8	100,0
Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

**On todennäköistä, että ulkomaalaisten maahanmuuton seurauksena
39. Kulttuurielämä tulee monipuolisemmaksi.**

On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena kulttuurielämä
tulee monipuolisemmaksi.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid tem	34	8,3	8,3	8,3
jem	22	5,3	5,3	13,6
eos	100	24,3	24,3	37,9
jsm	166	40,3	40,3	78,2
tsm	90	21,8	21,8	100,0
Total	412	100,0	100,0	

40. Suomalaisen suvaitsevaisuus kasvaa muita kansoja kohtaan.

On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena suomalaisten
suvaitsevaisuus kasvaa muita kansoja kohtaan.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid tem	33	8,0	8,0	8,0
jem	34	8,3	8,3	16,3
eos	92	22,3	22,3	38,6
jsm	181	43,9	43,9	82,5
tsm	72	17,5	17,5	100,0
Total	412	100,0	100,0	

41. Suomalaisen kielitaito paranee.

On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena suomalaisten
kielitaito paranee.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid tem	56	13,6	13,6	13,6
jem	52	12,6	12,6	26,2
eos	139	33,7	33,7	60,0
jsm	114	27,7	27,7	87,6
tsm	51	12,4	12,4	100,0
Total	412	100,0	100,0	

42. Elämän iloisuus lisääntyy Suomessa.

On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena elämän iloisuus
lisääntyy Suomessa.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid tem	75	18,2	18,2	18,2
jem	66	16,0	16,0	34,2
eos	200	48,5	48,5	82,8
jsm	53	12,9	12,9	95,6
tsm	18	4,4	4,4	100,0
Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

43. Suomen kaupankäynti muiden maiden kanssa lisääntyy.

Liite 5: 16(26)

On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena Suomen kaupankäynti muisen maiden kanssa lisääntyy.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	29	7,0	7,0	7,0
	jem	61	14,8	14,8	21,8
	eos	183	44,4	44,4	66,3
	jsm	113	27,4	27,4	93,7
	tsm	26	6,3	6,3	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

44. AIDS lisääntyy Suomessa.

On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena AIDS lisääntyy Suomessa.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	37	9,0	9,0	9,0
	jem	64	15,5	15,5	24,5
	eos	146	35,4	35,4	60,0
	jsm	104	25,2	25,2	85,2
	tsm	61	14,8	14,8	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

45. Huumeet leviävät Suomeen.

On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena huumeet leviävät Suomeen.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	38	9,2	9,2	9,2
	jem	68	16,5	16,5	25,7
	eos	145	35,2	35,2	60,9
	jsm	96	23,3	23,3	84,2
	tsm	65	15,8	15,8	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

46. Työttömyys lisääntyy.

On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena työttömyys lisääntyy.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	21	5,1	5,1	5,1
	jem	34	8,3	8,3	13,3
	eos	142	34,5	34,5	47,8
	jsm	137	33,3	33,3	81,1
	tsm	78	18,9	18,9	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

47. Levottomuudet ja mellakat lisääntyvät.

On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena levottomuudet ja mellakat lisääntyvät.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	33	8,0	8,0	8,0
	jem	54	13,1	13,1	21,1
	eos	160	38,8	38,8	60,0
	jsm	94	22,8	22,8	82,8
	tsm	71	17,2	17,2	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

48. Kansainvälinen terrorismi leviää Suomeen.

On todennäköistä, että maahanmuuton seurauksena kansainvälinen terrorismi leviää Suomeen.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	tem	67	16,3	16,3	16,3
	jem	68	16,5	16,5	32,8
	eos	186	45,1	45,1	77,9
	jsm	44	10,7	10,7	88,6
	tsm	47	11,4	11,4	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

49. Kuinka monta kertaa olet käynyt ulkomailla?

en ole käynyt ulkomailla, 1 – 2 kertaa, 3 – 5 kertaa, 6 – 10 kertaa, yli 10 kertaa

Kuinka monta kertaa olet käynyt ulkomailla?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	en ole käynyt ulkomailla	15	3,6	3,7	3,7
	1 - 2 kertaa	89	21,6	21,8	25,4
	3 - 5 kertaa	115	27,9	28,1	53,5
	6 - 10 kertaa	92	22,3	22,5	76,0
	yli 10 kertaa	98	23,8	24,0	100,0
	Total	409	99,3	100,0	
Missing	System	3	,7		
Total		412	100,0		

50. Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?

en yhtään, 1 – 2, 3 – 5, 6 – 10, yli 10

Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	en yhtään	42	10,2	10,2	10,2
	1 - 2	102	24,8	24,9	35,1
	3 - 5	137	33,3	33,4	68,5
	6 - 10	54	13,1	13,2	81,7
	yli 10	75	18,2	18,3	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

Jatkuu.

51. Tuntemasi ulkomaalaiset ovat

Liite 5: 18(26)

naapureitasi, koulutovereitasi, ystäviäsi, satunnaisia tuttuja, en tunne ulkomaalaisia

naapureitani

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei	382	92,7	93,2	93,2
	kyllä	28	6,8	6,8	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

koulutvereitani

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei	268	65,0	65,4	65,4
	kyllä	142	34,5	34,6	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

ystäviäni

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei	302	73,3	73,7	73,7
	kyllä	108	26,2	26,3	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

satunnaisia tuttuja

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei	159	38,6	38,8	38,8
	kyllä	251	60,9	61,2	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

en tunne ulkomaalaisia

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei	367	89,1	89,5	89,5
	kyllä	43	10,4	10,5	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

Jatkuu.

Miten mieluisana kokisit sen, että

Liite 5: 19(26)

ei lainkaan mieluista / ei kovin mieluista / melko mieluista / hyvin mieluista

52. Ystäväpiiriisi kuuluisi ulkomaalaisia.

Ystäväpiiriisi kuuluisi ulkomaalaisia.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hyvin mieluista	110	26,7	26,7	26,7
	melko mieluista	119	28,9	28,9	55,6
	en osaa sanoa	120	29,1	29,1	84,7
	ei kovin mieluista	30	7,3	7,3	92,0
	ei lainkaan mieluista	33	8,0	8,0	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

53. Naapurinasi asuisi ulkomaalaisia.

Naapurinasi asuisi ulkomaalaisia.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hyvin mieluista	61	14,8	14,8	14,8
	melko mieluista	111	26,9	26,9	41,7
	en osaa sanoa	151	36,7	36,7	78,4
	ei kovin mieluista	44	10,7	10,7	89,1
	ei lainkaan mieluista	45	10,9	10,9	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

54. Koulu- tai työtoverinasi olisi ulkomaalaisia.

Koulu- tai työtoverinasi olisi ulkomaalaisia.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hyvin mieluista	84	20,4	20,4	20,4
	melko mieluista	164	39,8	39,8	60,2
	ei osaa sanoa	108	26,2	26,2	86,4
	ei kovin mieluista	26	6,3	6,3	92,7
	ei lainkaan mieluista	30	7,3	7,3	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

55. Opettajanas tai työnantajanasi olisi ulkomaalainen.

Opettajanas tai työnantajanasi olisi ulkomaalainen.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hyvin mieluista	59	14,3	14,3	14,3
	melko mieluista	91	22,1	22,1	36,4
	en osaa sanoa	153	37,1	37,1	73,5
	ei kovin mieluista	54	13,1	13,1	86,7
	ei lainkaan mieluista	55	13,3	13,3	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

56. Perheenjäsenesi menisi naimisiin ulkomaalaisen kanssa.

Liite 5: 20(26)

Perheenjäsenesi menisi naimisiin ulkomaalaisen kanssa.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid hyvin mieluista	58	14,1	14,1	14,1
melko mieluista	84	20,4	20,4	34,5
en osaa sanoa	142	34,5	34,5	68,9
ei kovin mieluista	53	12,9	12,9	81,8
ei lainkaan mieluista	75	18,2	18,2	100,0
Total	412	100,0	100,0	

57. Menisit itse naimisiin ulkomaalaisen kanssa.

Menisit itse naimisiin ulkomaalaisen kanssa.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid hyvin mieluista	65	15,8	15,8	15,8
melko mieluista	78	18,9	18,9	34,7
en osaa sanoa	143	34,7	34,7	69,4
ei kovin mieluista	46	11,2	11,2	80,6
ei lainkaan mieluista	80	19,4	19,4	100,0
Total	412	100,0	100,0	

58. Kuinka mieluisena pidät ko. ryhmään kuuluvien muuttamista Suomeen?

afrikkalaiset, ruotsalaiset, amerikkalaiset, saksalaiset, arabit, serbit, englantilaiset, somalit, irakilaiset, turkkilaiset, kroaatit, venäläiset, norjalaiset, virolaiset

afrikkalaisten muuttaminen Suomeen

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ei lainkaan mieluista	51	12,4	12,4	12,4
ei kovin mieluista	71	17,2	17,3	29,8
en osaa sanoa	147	35,7	35,9	65,6
melko mieluista	96	23,3	23,4	89,0
hyvin mieluista	45	10,9	11,0	100,0
Total	410	99,5	100,0	
Missing System	2	,5		
Total	412	100,0		

amerikkalaistem muuttaminen Suomeen

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ei lainkaan mieluista	24	5,8	5,9	5,9
ei kovin mieluista	32	7,8	7,8	13,7
en osaa sanoa	93	22,6	22,7	36,3
melko mieluista	169	41,0	41,2	77,6
hyvin mieluista	92	22,3	22,4	100,0
Total	410	99,5	100,0	
Missing System	2	,5		
Total	412	100,0		

Jatkuu.

arabien muuttaminen Suomeen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan mieluista	99	24,0	24,1	24,1
	ei kovin mieluista	105	25,5	25,6	49,8
	en osaa sanoa	133	32,3	32,4	82,2
	melko mieluista	47	11,4	11,5	93,7
	hyvin mieluista	26	6,3	6,3	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

englantilaisten muuttaminen Suomeen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan mieluista	10	2,4	2,4	2,4
	ei kovin mieluista	18	4,4	4,4	6,8
	en osaa sanoa	85	20,6	20,7	27,6
	melko mieluista	190	46,1	46,3	73,9
	hyvin mieluista	107	26,0	26,1	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

irakilaisten muuttaminen Suomeen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan mieluista	123	29,9	30,0	30,0
	ei kovin mieluista	112	27,2	27,3	57,3
	en osaa sanoa	112	27,2	27,3	84,6
	melko mieluista	42	10,2	10,2	94,9
	hyvin mieluista	21	5,1	5,1	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

kroaatin muuttaminen Suomeen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan mieluista	84	20,4	20,5	20,5
	ei kovin mieluista	97	23,5	23,7	44,1
	en osaa sanoa	149	36,2	36,3	80,5
	melko mieluista	57	13,8	13,9	94,4
	hyvin mieluista	23	5,6	5,6	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

Jatkuu.

norjalaisten muuttaminen Suomeen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan mieluista	34	8,3	8,3	8,3
	ei kovin mieluista	34	8,3	8,3	16,6
	en osaa sanoa	124	30,1	30,2	46,8
	melko mieluista	157	38,1	38,3	85,1
	hyvin mieluista	61	14,8	14,9	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

ruotsalaisten muuttaminen Suomeen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan mieluista	81	19,7	19,8	19,8
	ei kovin mieluista	40	9,7	9,8	29,5
	en osaa sanoa	93	22,6	22,7	52,2
	melko mieluista	129	31,3	31,5	83,7
	hyvin mieluista	67	16,3	16,3	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

saksalaisten muuttaminen Suomeen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan mieluista	44	10,7	10,7	10,7
	ei kovin mieluista	58	14,1	14,1	24,9
	en osaa sanoa	124	30,1	30,2	55,1
	melko mieluista	131	31,8	32,0	87,1
	hyvin mieluista	53	12,9	12,9	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

serbien muuttaminen Suomeen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan mieluista	114	27,7	27,8	27,8
	ei kovin mieluista	97	23,5	23,7	51,5
	en osaa sanoa	137	33,3	33,4	84,9
	melko mieluista	43	10,4	10,5	95,4
	hyvin mieluista	19	4,6	4,6	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

Jatkuu.

somalien muuttaminen Suomeen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan mieluista	139	33,7	33,9	33,9
	ei kovin mieluista	87	21,1	21,2	55,1
	en osaa sanoa	121	29,4	29,5	84,6
	melko mieluista	41	10,0	10,0	94,6
	hyvin mieluista	22	5,3	5,4	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

turkkilaisten muuttaminen Suomeen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan mieluista	91	22,1	22,2	22,2
	ei kovin mieluista	76	18,4	18,5	40,7
	en osaa sanoa	126	30,6	30,7	71,5
	melko mieluista	87	21,1	21,2	92,7
	hyvin mieluista	30	7,3	7,3	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

venäläisten muuttaminen Suomeen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan mieluista	124	30,1	30,2	30,2
	ei kovin mieluista	102	24,8	24,9	55,1
	en osaa sanoa	116	28,2	28,3	83,4
	melko mieluista	42	10,2	10,2	93,7
	hyvin mieluista	26	6,3	6,3	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

virolaisten muuttaminen Suomeen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan mieluista	77	18,7	18,8	18,8
	ei kovin mieluista	90	21,8	22,0	40,7
	en osaa sanoa	130	31,6	31,7	72,4
	melko mieluista	80	19,4	19,5	92,0
	hyvin mieluista	33	8,0	8,0	100,0
	Total	410	99,5	100,0	
Missing	System	2	,5		
Total		412	100,0		

 Jatkuu.

59. Kansainvälisyyskasvatusta, kuten esim. tasa-arvon ja erilaisuuksien ymmärtämistä, opetetaan koulussa __h/kk

(= montako tuntia kuukaudessa). Riittää kun arvioit!

(Oppilaat esittivät yhteensä 31 erilaista arviota kansainvälisyyskasvatuksen viikkotuntimäärästä. Vastaukset tiivistettiin 8 luokkaan niiden tarkastelun helpottamiseksi.)

LL_KASVM

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	120	29,1	33,1	33,1
0,5	18	4,4	5,0	38,0
1	74	18,0	20,4	58,4
1,1 - 2,0	57	13,8	15,7	74,1
2,1 - 5,0	43	10,4	11,8	86,0
5,1 - 10,0	26	6,3	7,2	93,1
10,1 - 20,0	5	1,2	1,4	94,5
20,1 - 1000,0	20	4,9	5,5	100,0
Total	363	88,1	100,0	
Missing System	49	11,9		
Total	412	100,0		

60. Kansainvälisyyskasvatusta on kouluissamme

liian vähän, sopivasti, liikaa, en osaa sanoa.

Kansainvälisyyskasvatusta on koulussamme

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid liian vähän	106	25,7	25,9	25,9
vähän	96	23,3	23,5	49,4
en osaa sanoa	126	30,6	30,8	80,2
riittävästi	57	13,8	13,9	94,1
liian paljon	24	5,8	5,9	100,0
Total	409	99,3	100,0	
Missing System	3	,7		
Total	412	100,0		

61. Suhtautumiseeni ulkomaalaisia kohtaan vaikuttaa:

erittäin paljon / melko paljon / vähän / ei lainkaan

Suhtautumiseeni vaikuttaa koulun kansainvälisyyskasvatus.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ei lainkaan	192	46,6	47,9	47,9
vähän	158	38,3	39,4	87,3
melko paljon	41	10,0	10,2	97,5
erittäin paljon	10	2,4	2,5	100,0
Total	401	97,3	100,0	
Missing System	11	2,7		
Total	412	100,0		

Jatkuu.

Suhtautumiseeni vaikuttaa TV:stä ja elokuvista saamani tieto.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan	107	26,0	26,8	26,8
	vähän	159	38,6	39,8	66,7
	melko paljon	110	26,7	27,6	94,2
	erittäin paljon	23	5,6	5,8	100,0
	Total	399	96,8	100,0	
Missing	System	13	3,2		
Total		412	100,0		

Suhtautumiseeni vaikuttaa lehdistä lukemani tieto.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan	82	19,9	20,6	20,6
	vähän	159	38,6	39,8	60,4
	melko paljon	130	31,6	32,6	93,0
	erittäin paljon	28	6,8	7,0	100,0
	Total	399	96,8	100,0	
Missing	System	13	3,2		
Total		412	100,0		

Suhtautumiseeni vaikuttaa kavereiden kanssa käydyt keskustelut.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan	76	18,4	19,0	19,0
	vähän	161	39,1	40,4	59,4
	melko paljon	113	27,4	28,3	87,7
	erittäin paljon	49	11,9	12,3	100,0
	Total	399	96,8	100,0	
Missing	System	13	3,2		
Total		412	100,0		

Suhtautumiseeni vaikuttaa vanhempieni kanssa käydyt keskustelut.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ei lainkaan	111	26,9	19,0	27,9
	vähän	143	34,7	40,4	63,8
	melko paljon	117	28,4	28,3	93,2
	erittäin paljon	27	6,6	12,3	100,0
	Total	398	96,6	100,0	
Missing	System	14	3,4		
Total		412	100,0		

Jatkuu.

Suhtautumiseeni vaikuttaa kontaktit ulkomaalaisiin ihmisiin/kontaktien puute.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ei lainkaan	53	12,9	13,3	13,3
vähän	95	23,1	23,9	37,2
melko paljon	137	33,3	34,4	71,6
erittäin paljon	113	27,4	28,4	100,0
Total	398	96,6	100,0	
Missing System	14	3,4		
Total	412	100,0		

Avoimet kysymykset:

62. Jatka jompaakumpaa ajatusta.

1. Kouluissa annettava kansainvälisyyskasvatus on tarpeellista, koska...
2. annettava kansainvälisyyskasvatus on turhaa, koska...

Jatka jompaakumpaa ajatusta.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ei vastausta, ei osaa sanoa	88	21,4	21,4	21,4
tarpeellista	226	54,9	54,9	76,2
turhaa	98	23,8	23,8	100,0
Total	412	100,0	100,0	

63. Mitä on mielestäsi suvaitsevaisuus?

Mitä on mielestäsi suvaitsevaisuus?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ei vastausta, ei osaa sanoa	110	26,7	26,7	26,7
vastaus	302	73,3	73,3	100,0
Total	412	100,0	100,0	

LIITE 6: TUTKIMUSJOUKON KUVAILUA

Liite 6: 1(4)

Liite 6.1: Yleinen koulumenestys

Ristiintaulukointi: yleinen koulumenestys x sukupuoli

arvioi yleinen koulumenestyksesi * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
arvioi yleinen koulumenestyksesi	erinomainen	Count	6	7	13
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	46,2%	53,8%	100,0%
	kiitettävä	Count	68	28	96
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	70,8%	29,2%	100,0%
	hyvä	Count	71	88	159
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	44,7%	55,3%	100,0%
	tydyttävä	Count	52	45	97
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	53,6%	46,4%	100,0%
	kohtalainen	Count	16	26	42
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	38,1%	61,9%	100,0%
	heikko	Count	2	3	5
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	40,0%	60,0%	100,0%
Total		Count	215	197	412
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	52,2%	47,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,901 ^a	5	,001
Likelihood Ratio	21,408	5	,001
Linear-by-Linear Association	7,362	1	,007
N of Valid Cases	412		

a. 2 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,39.

Liite 6.2: Peruskoulun jälkeiset suunnitelmat

Ristiintaulukointi: yleinen koulumenestys x jatko-opintosuunnitelmat

arvioi yleinen koulumenestyksesi * peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella Crosstabulation

			peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella			Total
			lukio	ammattikoulu	muualla	
arvioi yleinen koulumenestyksesi	erinomainen	Count	8	3	2	13
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	61,5%	23,1%	15,4%	100,0%
	kiitettävä	Count	95	0	1	96
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	99,0%	,0%	1,0%	100,0%
	hyvä	Count	119	38	2	159
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	74,8%	23,9%	1,3%	100,0%
	tydyttävä	Count	35	60	2	97
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	36,1%	61,9%	2,1%	100,0%
	kohtalainen	Count	2	40	0	42
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	4,8%	95,2%	,0%	100,0%
	heikko	Count	0	5	0	5
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	,0%	100,0%	,0%	100,0%
Total		Count	259	146	7	412
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	62,9%	35,4%	1,7%	100,0%

Jatkuu.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	183,847 ^a	10	,000
Likelihood Ratio	209,401	10	,000
Linear-by-Linear Association	107,865	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 9 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,08.

Liite: 6.3: Omat ammattihaaveet

Pääkomponenttianalyysi

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	3,224	23,026	23,026	3,224	23,026	23,026
2	1,828	13,057	36,083	1,828	13,057	36,083
3	1,401	10,005	46,088	1,401	10,005	46,088
4	1,347	9,618	55,706	1,347	9,618	55,706
5	,963	6,879	62,585			
6	,924	6,597	69,182			
7	,879	6,279	75,461			
8	,734	5,245	80,706			
9	,654	4,672	85,377			
10	,539	3,851	89,229			
11	,471	3,361	92,590			
12	,420	3,003	95,593			
13	,371	2,647	98,240			
14	,246	1,760	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Component Matrix^a

	Component			
	1	2	3	4
itsenäinen yrittäjä				,451
opettaja	,520			
kokki	,447			
insinööri		,751		
maanviljelijä			,388	,501
kaupan myyjä	,449		,625	
muusikko	,486	-,427		,378
toimittaja	,667		-,400	
lääkäri	,642	,307		
pankkitoimihenkilö	,494	,527		
sairaanhoitaja	,702			-,466
tarjoilija	,636		,411	-,306
sähköasentaja		,635	,389	
vapaa taiteilija	,464	-,323		,469

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 4 components extracted.

Jatkuu.

Liite 6.4: Poliitiikan kiinnostus

Liite 6: 3(4)

Ristiintaulukointi: poliitiikan kiinnostavuus x sukupuoli

sukupuoli * olen kiinnostunut politiikasta Crosstabulation

			olen kiinnostunut politiikasta				Total
			en ollenkaan	vähän	melko paljon	säännöllisesti	
sukupuoli	poika	Count	67	86	33	11	197
		% within sukupuoli	34,0%	43,7%	16,8%	5,6%	100,0%
	tyttö	Count	67	126	20	2	215
		% within sukupuoli	31,2%	58,6%	9,3%	,9%	100,0%
Total		Count	134	212	53	13	412
		% within sukupuoli	32,5%	51,5%	12,9%	3,2%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	16,211 ^a	3	,001
Likelihood Ratio	16,887	3	,001
Linear-by-Linear Association	3,528	1	,060
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,22.

Ristiintaulukointi: poliitiikan kiinnostavuus x yleinen koulumenestys

olen kiinnostunut politiikasta * arvioi yleinen koulumenestyksesi Crosstabulation

			arvioi yleinen koulumenestyksesi					Total	
			heikko	kohtalainen	tydyttävä	hyvä	kiitettävä		erinomainen
olen kiinnostunut politiikasta	säännöllisesti	Count	0	0	2	6	4	1	13
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	,0%	,0%	2,1%	3,8%	4,2%	7,7%	3,2%
	melko paljon	Count	0	3	11	18	16	5	53
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	,0%	7,1%	11,3%	11,3%	16,7%	38,5%	12,9%
	vähän	Count	1	19	45	85	60	2	212
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	20,0%	45,2%	46,4%	53,5%	62,5%	15,4%	51,5%
	en ollenkaan	Count	4	20	39	50	16	5	134
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	80,0%	47,6%	40,2%	31,4%	16,7%	38,5%	32,5%
Total		Count	5	42	97	159	96	13	412
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Contingency Coefficient	,285	,002
N of Valid Cases		412	

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Jatkuu.

Liite 6.5: Uskonnon merkitys nuoren elämässä
Ristiintaulukointi: uskonnon merkitsevyys x sukupuoli

Liite 6: 4(4)

sukupuoli * uskonnolla on elämässäni Crosstabulation

			uskonnolla on elämässäni				Total
			ei lainkaan tärkeä asema	vähäinen asema	melko tärkeä asema	hyvin tärkeä asema	
sukupuoli	poika	Count	79	78	26	14	197
		% within sukupuoli	40,1%	39,6%	13,2%	7,1%	100,0%
	tyttö	Count	58	106	29	22	215
		% within sukupuoli	27,0%	49,3%	13,5%	10,2%	100,0%
Total		Count	137	184	55	36	412
		% within sukupuoli	33,3%	44,7%	13,3%	8,7%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,651 ^a	3	,034
Likelihood Ratio	8,679	3	,034
Linear-by-Linear Association	4,867	1	,027
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 17,21.

LIITE 7: NUORTEN KÄSITYS MAASSAMME ASUVISTA ULKOMAALAISISTA

Liite 7: 1(9)

Liite 7.1: Suhtautuminen pakolaisiin ja ulkomaalaisiin työnhakijoihin Korrelaatiomatriisi

Correlations

		Suomen pitäisi ottaa vastaan pakolaisia.	Suomen pitäisi ottaa vastaan ulkomaal. työnhakijoita.
Suomen pitäisi ottaa vastaan pakolaisia.	Pearson Correlation	1	,494**
	Sig. (2-tailed)	.	,000
	N	400	398
Suomen pitäisi ottaa vastaan ulkomaal. työnhakijoita.	Pearson Correlation	,494**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	.
	N	398	398

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Ristiintaulukointi: pakolaisten vastaanottaminen x sukupuoli

Suomen pitäisi ottaa vastaan pakolaisia. * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
Suomen pitäisi ottaa vastaan pakolaisia.	paljon enemmän	Count	10	5	15
		% within sukupuoli	4,7%	2,6%	3,8%
	jonkin verran enemmän	Count	25	12	37
		% within sukupuoli	11,8%	6,3%	9,3%
	en osaa sanoa	Count	29	23	52
		% within sukupuoli	13,7%	12,2%	13,0%
	suun. yhtä paljon kuin ennen	Count	79	47	126
		% within sukupuoli	37,4%	24,9%	31,5%
jonkin verran vähemmän	Count	40	36	76	
	% within sukupuoli	19,0%	19,0%	19,0%	
paljon vähemmän	Count	28	66	94	
	% within sukupuoli	13,3%	34,9%	23,5%	
Total	Count	211	189	400	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	29,505 ^a	5	,000
Likelihood Ratio	30,086	5	,000
Linear-by-Linear Association	20,137	1	,000
N of Valid Cases	400		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7,09.

Jatkuu.

Ristiintaulukointi: ulkomaalaisten työntekijöiden vastaanottaminen x sukupuoli

Suomen pitäisi ottaa vastaan ulkomaal. työnhakijoita. * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
Suomen pitäisi ottaa vastaan ulkomaal. työnhakijoita.	paljon enemmän	Count	13	11	24
		% within sukupuoli	6,2%	5,8%	6,0%
	jonkin verran enemmän	Count	29	23	52
		% within sukupuoli	13,9%	12,2%	13,1%
	en osaa sanoa	Count	25	22	47
		% within sukupuoli	12,0%	11,6%	11,8%
	suun.yhtä paljon kuin ennen	Count	68	59	127
		% within sukupuoli	32,5%	31,2%	31,9%
	jonkin verran vähemmän	Count	44	36	80
		% within sukupuoli	21,1%	19,0%	20,1%
	paljon vähemmän	Count	30	38	68
		% within sukupuoli	14,4%	20,1%	17,1%
Total	Count	209	189	398	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,431 ^a	5	,787
Likelihood Ratio	2,430	5	,787
Linear-by-Linear Association	,997	1	,318
N of Valid Cases	398		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 11,40.

Liite 7.2: Suhtautuminen pakolaiskiintiöihin

Ristiintaulukointi: pakolaiskiintiön suuruus x sukupuoli

Paljonko pakolaisia pitäisi ottaa vuosittain? * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
Paljonko pakolaisia pitäisi ottaa vuosittain?	en osaa sanoa	Count	33	26	59
		% within sukupuoli	15,3%	13,2%	14,3%
	10 000 - >	Count	2	0	2
		% within sukupuoli	,9%	,0%	,5%
	5 000 - 9 999	Count	3	5	8
		% within sukupuoli	1,4%	2,5%	1,9%
	1 000 - 4 999	Count	13	12	25
		% within sukupuoli	6,0%	6,1%	6,1%
	500 - 999	Count	75	39	114
		% within sukupuoli	34,9%	19,8%	27,7%
	100 - 499	Count	50	27	77
		% within sukupuoli	23,3%	13,7%	18,7%
	1 - 99	Count	28	41	69
		% within sukupuoli	13,0%	20,8%	16,7%
	ei yhtään pakolaista	Count	11	47	58
		% within sukupuoli	5,1%	23,9%	14,1%
	Total	Count	215	197	412
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Jatkuu.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	45,704 ^a	7	,000
Likelihood Ratio	48,430	7	,000
Linear-by-Linear Association	11,512	1	,001
N of Valid Cases	412		

a. 4 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,96.

Liite 7.3: Suhtautuminen eri syistä maahan muuttaviin Ristiintaulukointi: turistien ja matkailijoiden vastaanottaminen x sukupuoli

pitäisi ottaa turisteja, matkailijoita * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
pitäisi ottaa turisteja, matkailijoita	paljon enemmän	Count	48	58	106
		% within sukupuoli	22,3%	29,4%	25,7%
	jonkin verran enemmän	Count	101	80	181
		% within sukupuoli	47,0%	40,6%	43,9%
	en osaa sanoa	Count	53	44	97
		% within sukupuoli	24,7%	22,3%	23,5%
	jonkin verran vähemmän	Count	8	10	18
		% within sukupuoli	3,7%	5,1%	4,4%
	paljon vähemmän	Count	5	5	10
		% within sukupuoli	2,3%	2,5%	2,4%
Total		Count	215	197	412
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,658 ^a	4	,454
Likelihood Ratio	3,659	4	,454
Linear-by-Linear Association	,438	1	,508
N of Valid Cases	412		

a. 1 cells (10,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,78.

Jatkuu.

Ristiintaulukointi: ulkomaalaisten ottolapsien vastaanottaminen x sukupuoli

Liite 7: 4(9)

pitäisi ottaa ulkomaalaisia ottolapsia * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
pitäisi ottaa ulkomaalaisia ottolapsia	paljon enemmän	Count	31	5	36
		% within sukupuoli	14,4%	2,5%	8,7%
	jonkin verran enemmän	Count	100	27	127
		% within sukupuoli	46,5%	13,7%	30,8%
	en osaa sanoa	Count	69	105	174
		% within sukupuoli	32,1%	53,3%	42,2%
jonkin verran vähemmän	Count	12	31	43	
	% within sukupuoli	5,6%	15,7%	10,4%	
paljon vähemmän	Count	3	29	32	
	% within sukupuoli	1,4%	14,7%	7,8%	
Total		Count	215	197	412
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	97,106 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	105,397	4	,000
Linear-by-Linear Association	87,405	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 15,30.

Ristiintaulukointi: ulkomaalaisten opiskelijoiden vastaanottaminen x sukupuoli

pitäisi ottaa ulkomaalaisia opiskelijoita * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
pitäisi ottaa ulkomaalaisia opiskelijoita	paljon enemmän	Count	33	17	50
		% within sukupuoli	15,3%	8,6%	12,1%
	jonkin verran enemmän	Count	107	71	178
		% within sukupuoli	49,8%	36,0%	43,2%
	en osaa sanoa	Count	57	69	126
		% within sukupuoli	26,5%	35,0%	30,6%
jonkin verran vähemmän	Count	14	22	36	
	% within sukupuoli	6,5%	11,2%	8,7%	
paljon vähemmän	Count	4	18	22	
	% within sukupuoli	1,9%	9,1%	5,3%	
Total		Count	215	197	412
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,489 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	24,330	4	,000
Linear-by-Linear Association	22,335	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10,52.

Jatkuu.

Ristiintaulukointi: kehitysmaiden nälkää näkevien vastaanottaminen x sukupuoli Liite 7: 5(9)

pitäisi ottaa kehitysmaiden nälkää näkeviä * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
pitäisi ottaa kehitysmaiden nälkää näkeviä	paljon enemmän	Count	31	15	46
		% within sukupuoli	14,4%	7,6%	11,2%
	jonkin verran enemmän	Count	95	42	137
		% within sukupuoli	44,2%	21,3%	33,3%
	en osaa sanoa	Count	67	75	142
		% within sukupuoli	31,2%	38,1%	34,5%
	jonkin verran vähemmän	Count	12	30	42
		% within sukupuoli	5,6%	15,2%	10,2%
	paljon vähemmän	Count	10	35	45
		% within sukupuoli	4,7%	17,8%	10,9%
Total		Count	215	197	412
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	47,427 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	49,075	4	,000
Linear-by-Linear Association	42,523	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 20,08.

Ristiintaulukointi: taloudellisista syistä tulevien vastaanottaminen x sukupuoli

pitäisi ottaa taloudellisista syistä tulevia * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
pitäisi ottaa taloudellisista syistä tulevia	paljon enemmän	Count	6	0	6
		% within sukupuoli	2,8%	,0%	1,5%
	jonkin verran enemmän	Count	32	27	59
		% within sukupuoli	14,9%	13,7%	14,3%
	en osaa sanoa	Count	130	89	219
		% within sukupuoli	60,5%	45,2%	53,2%
	jonkin verran vähemmän	Count	33	31	64
		% within sukupuoli	15,3%	15,7%	15,5%
	paljon vähemmän	Count	14	50	64
		% within sukupuoli	6,5%	25,4%	15,5%
Total		Count	215	197	412
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	33,690 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	37,221	4	,000
Linear-by-Linear Association	23,165	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,87.

Jatkuu.

Ristiintaulukointi: ulkomaalaisten työnhakijoiden vastaanottaminen x sukupuoli **Liite 7: 6(9)**

pitäisi ottaa ulkomaalaisia työnhakijoita * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
pitäisi ottaa ulkomaalaisia työnhakijoita	paljon enemmän	Count	10	9	19
		% within sukupuoli	4,7%	4,6%	4,6%
	jonkin verran enemmän	Count	46	42	88
		% within sukupuoli	21,4%	21,3%	21,4%
	en osaa sanoa	Count	86	74	160
		% within sukupuoli	40,0%	37,6%	38,8%
	jonkin verran vähemmän	Count	50	41	91
		% within sukupuoli	23,3%	20,8%	22,1%
	paljon vähemmän	Count	23	31	54
		% within sukupuoli	10,7%	15,7%	13,1%
Total		Count	215	197	412
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,428 ^a	4	,658
Likelihood Ratio	2,430	4	,657
Linear-by-Linear Association	,572	1	,450
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9,08.

Ristiintaulukointi: maassa olevien ulkomaalaisten sukulaisten vastaanottaminen x sukupuoli

pitäisi ottaa ulkomaalaisia joilla on sukulaisia Suomessa * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
pitäisi ottaa ulkomaalaisia joilla on sukulaisia Suomessa	paljon enemmän	Count	13	12	25
		% within sukupuoli	6,0%	6,1%	6,1%
	jonkin verran enemmän	Count	63	58	121
		% within sukupuoli	29,3%	29,4%	29,4%
	en osaa sanoa	Count	110	88	198
		% within sukupuoli	51,2%	44,7%	48,1%
	jonkin verran vähemmän	Count	22	20	42
		% within sukupuoli	10,2%	10,2%	10,2%
	paljon vähemmän	Count	7	19	26
		% within sukupuoli	3,3%	9,6%	6,3%
Total		Count	215	197	412
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,553 ^a	4	,109
Likelihood Ratio	7,759	4	,101
Linear-by-Linear Association	1,863	1	,172
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 11,95.

Jatkuu.

Ristiintaulukointi: eri syistä vainottujen vastaanottaminen x sukupuoli

Liite 7: 7(9)

pitäisi ottaa polit. usk. rodun vuoksi vainottuja * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
pitäisi ottaa polit. usk. rodun vuoksi vainottuja	paljon enemmän	Count	21	13	34
		% within sukupuoli	9,8%	6,6%	8,3%
	jonkin verran enemmän	Count	71	32	103
		% within sukupuoli	33,0%	16,2%	25,0%
	en osaa sanoa	Count	84	84	168
		% within sukupuoli	39,1%	42,6%	40,8%
	jonkin verran vähemmän	Count	26	28	54
		% within sukupuoli	12,1%	14,2%	13,1%
	paljon vähemmän	Count	13	40	53
		% within sukupuoli	6,0%	20,3%	12,9%
Total		Count	215	197	412
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	29,749 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	30,751	4	,000
Linear-by-Linear Association	24,189	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 16,26.

Jatkuu.

Liite 7.4: Ulkomaalaisten asema Suomessa

Liite 7: 8(9)

Kyselylomakkeen osion 3 muuttujia koskeva korrelaatiomatriisi ei alkuperäisessä muodossaan mahdu kunnolla luettavana A4-arkille.

Correlations

		Suomen on ensisijaisesti huolehdittava siitä, että ainakin maan omalle väestölle on tarjolla työtä.	Ulkomaalaisten Suomeen muutto on rajoitettava niin kauan kuin Suomessa on työttömyyttä.	Monet ulkomaalaiset tulevat Suomeen vain käyttäkseen hyväkseen sosiaalietujamme.	Jos työttömyys lisääntyy, osa ulkomaalaisista on lähetettävä pois Suomesta.	Koska me suomalaiset olemme tämän maan rakentaneet, on avain oikaisuksi kaista, että me myös ensisijaisesti ihydyimme korkeasta elintasostamme.	Suomi on jo tehnyt riittävästi pakolaisongelman ratkaisemiseksi.	Pakolaisten elintaso Suomessa on liian korkea.	Pakolaisten pitäisi tulla alusta asti toimeen omin neuvoin ilman yhteiskunnan tukea.	Voi olla aiheellista antaa etuokeus ulkomaisille maahanmuuttajille asunnon saamisessa.	Tänne muuttaville ulkomaalaisille on suotava sama elintaso kuin maamme omalle väestölle.	Yhteiskuntamme ei huolehdi riittävästi täällä asuvien ulkomaalaisten hyvinvoinnista.	Suomen ei tulisi ottaa vastaan pakolaisia vaan auttaa näitä sijoittumaan lähelle kotimaahan.	Suomen ei tulisi ottaa vastaan kehitysmaista tulevia, vaan perustaa tehtaita ja työpajakoja kehitysmaihin.	On parempi, että tänne ei tule lisää ulkomaalaisia, koska suomalaiset kullenkin suhtautuvat heihin kielteisesti.	Ihmiset, joiden ulkonäkö ja kulttuuri poikkeaa paljon suomalaisesta, ovat ennustamattomia ja pelottavia.
Suomen on ensisijaisesti huolehdittava siitä, että ainakin maan omalle väestölle on tarjolla työtä.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1 .000 412	.415** .000 412	.366** .000 412	.298** .000 412	.364** .000 412	.260** .000 412	.267** .000 412	.200** .000 412	.169** .001 412	-.134** .006 412	-.242** .000 412	-.191** .000 412	.145** .003 412	.223** .000 412	.154** .002 412
Ulkomaalaisten Suomeen muutto on rajoitettava niin kauan kuin Suomessa on työttömyyttä.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.415** .000 412	1 .000 412	.517** .000 412	.549** .000 412	.535** .000 412	.421** .000 412	.477** .000 412	.433** .000 412	-.211** .000 412	-.404** .000 412	-.299** .000 412	.392** .000 412	.342** .000 412	.448** .000 412	.353** .000 412
Monet ulkomaalaiset tulevat Suomeen vain käyttäkseen hyväkseen sosiaalietujamme.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.366** .000 412	.517** .000 412	1 .000 412	.570** .000 412	.596** .000 412	.420** .000 412	.627** .000 412	.515** .000 412	-.324** .000 412	-.484** .000 412	-.307** .000 412	.310** .000 412	.305** .000 412	.448** .000 412	.419** .000 412
Jos työttömyys lisääntyy, osa ulkomaalaisista on lähetettävä pois Suomesta.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.298** .000 412	.549** .000 412	.570** .000 412	1 .000 412	.630** .000 412	.459** .000 412	.631** .000 412	.566** .000 412	-.311** .000 412	-.537** .000 412	-.321** .000 412	.347** .000 412	.322** .000 412	.493** .000 412	.405** .000 412
Koska me suomalaiset olemme tämän maan rakentaneet, on avain oikaisuksi kaista, että me myös ensisijaisesti ihydyimme korkeasta elintasostamme.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.364** .000 412	.535** .000 412	.596** .000 412	.630** .000 412	1 .000 412	.549** .000 412	.594** .000 412	.559** .000 412	-.315** .000 412	-.506** .000 412	-.321** .000 412	.371** .000 412	.332** .000 412	.500** .000 412	.408** .000 412
Suomi on jo tehnyt riittävästi pakolaisongelman ratkaisemiseksi.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.260** .000 412	.421** .000 412	.459** .000 412	.549** .000 412	.570** .000 412	1 .000 412	.574** .000 412	.438** .000 412	-.255** .000 412	-.349** .000 412	-.260** .000 412	.324** .000 412	.302** .000 412	.489** .000 412	.425** .000 412
Pakolaisten elintaso Suomessa on liian korkea.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.267** .000 412	.477** .000 412	.627** .000 412	.631** .000 412	.594** .000 412	.574** .000 412	1 .000 412	.816** .000 412	-.364** .000 412	-.574** .000 412	-.358** .000 412	.343** .000 412	.329** .000 412	.561** .000 412	.494** .000 412
Pakolaisten pitäisi tulla alusta asti toimeen omin neuvoin ilman yhteiskunnan tukea.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.200** .000 412	.433** .000 412	.515** .000 412	.566** .000 412	.559** .000 412	.438** .000 412	.616** .000 412	1 .000 412	-.340** .000 412	-.580** .000 412	-.304** .000 412	.419** .000 412	.368** .000 412	.548** .000 412	.460** .000 412
Voi olla aiheellista antaa etuokeus ulkomaisille maahanmuuttajille asunnon saamisessa.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-.169** .001 412	-.211** .000 412	-.324** .000 412	-.311** .000 412	-.315** .000 412	-.255** .000 412	-.364** .000 412	-.340** .000 412	1 .000 412	.427** .000 412	.378** .000 412	-.163** .001 412	-.199** .000 412	-.274** .000 412	-.168** .001 412
Tänne muuttaville ulkomaalaisille on suotava sama elintaso kuin maamme omalle väestölle.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-.134** .006 412	-.404** .000 412	-.484** .000 412	-.537** .000 412	-.506** .000 412	-.349** .000 412	-.574** .000 412	-.580** .000 412	.427** .000 412	1 .000 412	.362** .000 412	-.360** .000 412	-.328** .000 412	-.460** .000 412	-.446** .000 412
Yhteiskuntamme ei huolehdi riittävästi täällä asuvien ulkomaalaisten hyvinvoinnista.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-.242** .000 412	-.299** .000 412	-.307** .000 412	-.321** .000 412	-.321** .000 412	-.260** .000 412	-.304** .000 412	-.304** .000 412	.378** .000 412	.362** .000 412	1 .000 412	-.199** .000 412	-.133** .000 412	-.312** .000 412	-.180** .000 412
Suomen ei tulisi ottaa vastaan pakolaisia vaan auttaa näitä sijoittumaan lähelle kotimaahan.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.191** .000 412	.392** .000 412	.310** .000 412	.347** .000 412	.371** .000 412	.324** .000 412	.343** .000 412	.419** .000 412	-.163** .001 412	-.360** .000 412	-.199** .000 412	1 .000 412	.472** .000 412	.503** .000 412	.329** .000 412
Suomen ei tulisi ottaa vastaan kehitysmaista tulevia, vaan perustaa tehtaita ja työpajakoja kehitysmaihin.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.145** .003 412	.342** .000 412	.305** .000 412	.322** .000 412	.332** .000 412	.302** .000 412	.329** .000 412	.368** .000 412	-.199** .000 412	-.328** .000 412	-.133** .007 412	.472** .000 412	1 .000 412	.480** .000 412	.391** .000 412
On parempi, että tänne ei tule lisää ulkomaalaisia, koska suomalaiset suhtautuvat heihin kielteisesti.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.223** .000 412	.448** .000 412	.448** .000 412	.493** .000 412	.500** .000 412	.489** .000 412	.561** .000 412	.545** .000 412	-.274** .000 412	-.460** .000 412	-.312** .000 412	.503** .000 412	.480** .000 412	1 .000 412	.572** .000 412
Ihmiset, joiden ulkonäkö ja kulttuuri poikkeaa paljon suomalaisesta, ovat ennustamattomia ja pelottavia.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	.154** .002 412	.353** .000 412	.419** .000 412	.405** .000 412	.408** .000 412	.425** .000 412	.494** .000 412	.460** .000 412	-.168** .001 412	-.446** .000 412	-.180** .000 412	.329** .000 412	.391** .000 412	.572** .000 412	1 .000 412

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Jatkuu.

COMPUTE s_suhtul = kys16 + kys17 + kys18 + kys19 + kys20 + kys21 +
kys22 + kys23 + kys27 + kys28 + kys29 ... (COMPUTE)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 12	1	,2	,2	,2
14	2	,5	,5	,7
15	2	,5	,5	1,2
17	1	,2	,2	1,5
18	2	,5	,5	1,9
19	5	1,2	1,2	3,2
20	2	,5	,5	3,6
21	3	,7	,7	4,4
22	6	1,5	1,5	5,8
23	6	1,5	1,5	7,3
24	3	,7	,7	8,0
25	8	1,9	1,9	10,0
26	9	2,2	2,2	12,1
27	9	2,2	2,2	14,3
28	12	2,9	2,9	17,2
29	9	2,2	2,2	19,4
30	13	3,2	3,2	22,6
31	14	3,4	3,4	26,0
32	11	2,7	2,7	28,6
33	23	5,6	5,6	34,2
34	15	3,6	3,6	37,9
35	15	3,6	3,6	41,5
36	21	5,1	5,1	46,6
37	17	4,1	4,1	50,7
38	24	5,8	5,8	56,6
39	29	7,0	7,0	63,6
40	10	2,4	2,4	66,0
41	7	1,7	1,7	67,7
42	13	3,2	3,2	70,9
43	7	1,7	1,7	72,6
44	10	2,4	2,4	75,0
45	12	2,9	2,9	77,9
46	11	2,7	2,7	80,6
47	8	1,9	1,9	82,5
48	6	1,5	1,5	84,0
49	6	1,5	1,5	85,4
50	8	1,9	1,9	87,4
51	7	1,7	1,7	89,1
52	7	1,7	1,7	90,8
53	8	1,9	1,9	92,7
54	6	1,5	1,5	94,2
55	2	,5	,5	94,7
56	10	2,4	2,4	97,1
58	2	,5	,5	97,6
59	3	,7	,7	98,3
60	7	1,7	1,7	100,0
Total	412	100,0	100,0	

Liite 8.2: Koulumenestyksen ja yleisen ulkomaalaisasenteen välinen yhteys

Korrelaatiomatriisi: yleinen ulkomaalaisasenne x yleinen koulumenestys

Correlations

		arvioi yleinen koulumenestyksesi	SUMMATTU yleinen ulkomaalaisasenne
arvioi yleinen koulumenestyksesi	Pearson Correlation	1	-,163**
	Sig. (2-tailed)	.	,001
	N	412	412
SUMMATTU yleinen ulkomaalaisasenne	Pearson Correlation	-,163**	1
	Sig. (2-tailed)	,001	.
	N	412	412

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Ristiintaulukointi: yleinen ulkomaalaisasenne x yleinen koulumenestys**luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne * arvioi yleinen koulumenestyksesi Crosstabulation**

			arvioi yleinen koulumenestyksesi					Total	
			heikko	kohtalainen	tydyttävä	hyvä	kiitettävä		erinomainen
luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	kielteinen	Count	1	23	34	53	15	7	133
		% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	,8%	17,3%	25,6%	39,8%	11,3%	5,3%	100,0%
	epävarma	Count	1	17	42	68	40	4	172
		% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	,6%	9,9%	24,4%	39,5%	23,3%	2,3%	100,0%
	myönteinen	Count	3	2	21	38	41	2	107
		% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	2,8%	1,9%	19,6%	35,5%	38,3%	1,9%	100,0%
Total	Count		5	42	97	159	96	13	412
	% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne		1,2%	10,2%	23,5%	38,6%	23,3%	3,2%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	39,651 ^a	10	,000
Likelihood Ratio	41,943	10	,000
Linear-by-Linear Association	14,112	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 5 cells (27,8%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,30.

Korrelaatiomatriisi: yleinen ulkomaalaisasenne x jatko-opintosuunnitelmat**Correlations**

		SUMMATTU yleinen ulkomaalaisasenne	peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella
SUMMATTU yleinen ulkomaalaisasenne	Pearson Correlation	1	,333**
	Sig. (2-tailed)	.	,000
	N	412	412
peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella	Pearson Correlation	,333**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	.
	N	412	412

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Jatkuu.

Ristiintaulukointi: yleinen ulkomaalaisasenne x jatko-opintosuunnitelmat

Liite 8: 3(20)

luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne * peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella Crosstabulation

			peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella			Total
			lukio	ammattikoulu	muualla	
luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	kielteinen	Count % within peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella	55 21,2%	73 50,0%	5 71,4%	133 32,3%
	epävarma	Count % within peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella	114 44,0%	57 39,0%	1 14,3%	172 41,7%
	myönteinen	Count % within peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella	90 34,7%	16 11,0%	1 14,3%	107 26,0%
Total		Count % within peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella	259 100,0%	146 100,0%	7 100,0%	412 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	49,873 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	51,632	4	,000
Linear-by-Linear Association	46,463	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 3 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,82.

Ristiintaulukointi: yleinen ulkomaalaisasenne x koulu

luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne * koulu Crosstabulation

			koulu				Total
			HYK	AYA	LYSEO	KAYA	
luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	kielteinen	Count % within koulu	26 27,4%	52 43,0%	22 25,3%	33 30,3%	133 32,3%
	epävarma	Count % within koulu	43 45,3%	42 34,7%	37 42,5%	50 45,9%	172 41,7%
	myönteinen	Count % within koulu	26 27,4%	27 22,3%	28 32,2%	26 23,9%	107 26,0%
Total		Count % within koulu	95 100,0%	121 100,0%	87 100,0%	109 100,0%	412 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,800 ^a	6	,095
Likelihood Ratio	10,551	6	,103
Linear-by-Linear Association	,093	1	,760
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 22,59.

Jatkuu.

Liite 8.3: Äidin tai isän ammatin ja ulkomaalaisasenteiden välinen yhteys Liite 8: 4(20)
Ristiintaulukointi: yleinen ulkomaalaisasenne x isän ammatti

isän ammatti * luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne Crosstabulation

		luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne			Total
		myönteinen	epävarma	kielteinen	
isän ammatti	muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	22 27,2%	31 38,3%	28 34,6%	81 100,0%
	työntekijä	37 25,0%	56 37,8%	55 37,2%	148 100,0%
	alempi toimihenkilö	18 26,5%	29 42,6%	21 30,9%	68 100,0%
	ylempi toimihenkilö	24 27,9%	39 45,3%	23 26,7%	86 100,0%
	yrittäjä, työnantaja	6 20,7%	17 58,6%	6 20,7%	29 100,0%
Total		107 26,0%	172 41,7%	133 32,3%	412 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,863 ^a	8	,552
Likelihood Ratio	6,853	8	,553
Linear-by-Linear Association	1,196	1	,274
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7,53.

Ristiintaulukointi: yleinen ulkomaalaisasenne x äidin ammatti

äidin ammatti * luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne Crosstabulation

		luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne			Total
		myönteinen	epävarma	kielteinen	
äidin ammatti	muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	17 25,4%	26 38,8%	24 35,8%	67 100,0%
	työntekijä	19 20,4%	37 39,8%	37 39,8%	93 100,0%
	alempi toimihenkilö	48 27,1%	71 40,1%	58 32,8%	177 100,0%
	ylempi toimihenkilö	21 33,9%	30 48,4%	11 17,7%	62 100,0%
	yrittäjä, työnantaja	2 15,4%	8 61,5%	3 23,1%	13 100,0%
Total		107 26,0%	172 41,7%	133 32,3%	412 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,758 ^a	8	,162
Likelihood Ratio	12,344	8	,137
Linear-by-Linear Association	3,928	1	,047
N of Valid Cases	412		

a. 2 cells (13,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,38.

Jatkuu.

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: COMPUTE s_suhtul = kys16 + kys17 + kys18 + kys19 + kys20 + kys21 + kys22 + kys23 + kys27 + kys28 + kys29 ... (COMPUTE)

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
Corrected Model	1761,636 ^a	23	76,593	,776	,762	,044
Intercept	156228,120	1	156228,120	1583,368	,000	,803
AMISA	26,491	4	6,623	,067	,992	,001
AMAITI	566,389	4	141,597	1,435	,222	,015
AMISA * AMAITI	917,571	15	61,171	,620	,859	,023
Error	38283,265	388	98,668			
Total	628077,000	412				
Corrected Total	40044,900	411				

a. R Squared = ,044 (Adjusted R Squared = -,013)

Custom Hypothesis Tests Index

1	Contrast Coefficients (L' Matrix)	Helmert Contrast for isän ammatti
	Transformation Coefficients (M Matrix)	Identity Matrix
	Contrast Results (K Matrix)	Zero Matrix
2	Contrast Coefficients (L' Matrix)	Helmert Contrast for äidin ammatti
	Transformation Coefficients (M Matrix)	Identity Matrix
	Contrast Results (K Matrix)	Zero Matrix

Jatkuu.

Multiple Comparisons

Dependent Variable: COMPUTE s_suhtul = kys16 + kys17 + kys18 + kys19 + kys20 + kys21 + kys22 + kys23 + kys27 + kys28 + kys29 ...
(COMPUTE)

(I) isän ammatti	(J) isän ammatti	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval			
					Lower Bound	Upper Bound		
LSD	yrittäjä, työnantaja	ylempi toimihenkilö	,43	2,133	,840	-3,76	4,63	
		alempi toimihenkilö	-,52	2,203	,813	-4,85	3,81	
		työntekijä	-1,92	2,017	,341	-5,89	2,04	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-1,17	2,150	,585	-5,40	3,05	
	ylempi toimihenkilö	yrittäjä, työnantaja	-,43	2,133	,840	-4,63	3,76	
		alempi toimihenkilö	-,95	1,612	,555	-4,12	2,22	
		työntekijä	-2,35	1,347	,081	-5,00	,29	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-1,61	1,538	,297	-4,63	1,42	
	alempi toimihenkilö	yrittäjä, työnantaja	,52	2,203	,813	-3,81	4,85	
		ylempi toimihenkilö	,95	1,612	,555	-2,22	4,12	
		työntekijä	-1,40	1,455	,336	-4,26	1,46	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-,65	1,634	,689	-3,87	2,56	
	työntekijä	yrittäjä, työnantaja	1,92	2,017	,341	-2,04	5,89	
		ylempi toimihenkilö	2,35	1,347	,081	-,29	5,00	
		alempi toimihenkilö	1,40	1,455	,336	-1,46	4,26	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	,75	1,373	,587	-1,95	3,45	
	muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	yrittäjä, työnantaja	1,17	2,150	,585	-3,05	5,40	
		ylempi toimihenkilö	1,61	1,538	,297	-1,42	4,63	
		alempi toimihenkilö	,65	1,634	,689	-2,56	3,87	
		työntekijä	-,75	1,373	,587	-3,45	1,95	
	Bonferroni	yrittäjä, työnantaja	ylempi toimihenkilö	,43	2,133	1,000	-5,59	6,45
			alempi toimihenkilö	-,52	2,203	1,000	-6,74	5,70
			työntekijä	-1,92	2,017	1,000	-7,62	3,77
			muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-1,17	2,150	1,000	-7,24	4,89
ylempi toimihenkilö		yrittäjä, työnantaja	-,43	2,133	1,000	-6,45	5,59	
		alempi toimihenkilö	-,95	1,612	1,000	-5,50	3,60	
		työntekijä	-2,35	1,347	,813	-6,16	1,45	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-1,61	1,538	1,000	-5,95	2,74	
alempi toimihenkilö		yrittäjä, työnantaja	,52	2,203	1,000	-5,70	6,74	
		ylempi toimihenkilö	,95	1,612	1,000	-3,60	5,50	
		työntekijä	-1,40	1,455	1,000	-5,51	2,71	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-,65	1,634	1,000	-5,27	3,96	
työntekijä		yrittäjä, työnantaja	1,92	2,017	1,000	-3,77	7,62	
		ylempi toimihenkilö	2,35	1,347	,813	-1,45	6,16	
		alempi toimihenkilö	1,40	1,455	1,000	-2,71	5,51	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	,75	1,373	1,000	-3,13	4,62	
muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön		yrittäjä, työnantaja	1,17	2,150	1,000	-4,89	7,24	
		ylempi toimihenkilö	1,61	1,538	1,000	-2,74	5,95	
		alempi toimihenkilö	,65	1,634	1,000	-3,96	5,27	
		työntekijä	-,75	1,373	1,000	-4,62	3,13	
Dunnnett C		yrittäjä, työnantaja	ylempi toimihenkilö	,43	2,027		-5,41	6,28
			alempi toimihenkilö	-,52	2,155		-6,72	5,68
			työntekijä	-1,92	1,944		-7,53	3,69
			muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-1,17	2,087		-7,18	4,83
	ylempi toimihenkilö	yrittäjä, työnantaja	-,43	2,027		-6,28	5,41	
		alempi toimihenkilö	-,95	1,596		-5,42	3,51	
		työntekijä	-2,35	1,297		-5,96	1,25	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-1,61	1,503		-5,80	2,59	
	alempi toimihenkilö	yrittäjä, työnantaja	,52	2,155		-5,68	6,72	
		ylempi toimihenkilö	,95	1,596		-3,51	5,42	
		työntekijä	-1,40	1,488		-5,55	2,75	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-,65	1,671		-5,33	4,02	
	työntekijä	yrittäjä, työnantaja	1,92	1,944		-3,69	7,53	
		ylempi toimihenkilö	2,35	1,297		-1,25	5,96	
		alempi toimihenkilö	1,40	1,488		-2,75	5,55	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	,75	1,389		-3,11	4,61	
	muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	yrittäjä, työnantaja	1,17	2,087		-4,83	7,18	
		ylempi toimihenkilö	1,61	1,503		-2,59	5,80	
		alempi toimihenkilö	,65	1,671		-4,02	5,33	
		työntekijä	-,75	1,389		-4,61	3,11	
	Dunnnett t (2-sided) ^a	yrittäjä, työnantaja	muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-1,17	2,150	,954	-6,46	4,11
		ylempi toimihenkilö	muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-1,61	1,538	,689	-5,39	2,17
		alempi toimihenkilö	muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-,65	1,634	,985	-4,67	3,36
		työntekijä	muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	,75	1,373	,955	-2,63	4,12

Based on observed means.

a. Dunnnett t-tests treat one group as a control, and compare all other groups against it.

Jatkuu.

Multiple Comparisons

Dependent Variable: COMPUTE s_suhtul = kys16 + kys17 + kys18 + kys19 + kys20 + kys21 + kys22 + kys23 + kys27 + kys28 + kys29 ...
(COMPUTE)

	(I) äidin ammatti	(J) äidin ammatti	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval		
						Lower Bound	Upper Bound	
LSD	yrittäjä, työnantaja	ylempi toimihenkilö	3,41	3,030	,261	-2,55	9,37	
		alempi toimihenkilö	,28	2,854	,921	-5,33	5,90	
		työntekijä	-,70	2,941	,813	-6,48	5,09	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-,64	3,010	,832	-6,56	5,28	
	ylempi toimihenkilö	yrittäjä, työnantaja	-3,41	3,030	,261	-9,37	2,55	
		alempi toimihenkilö	-3,13*	1,466	,033	-6,01	-,25	
		työntekijä	-4,11*	1,629	,012	-7,31	-,91	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-4,05*	1,750	,021	-7,49	-,61	
	alempi toimihenkilö	yrittäjä, työnantaja	-,28	2,854	,921	-5,90	5,33	
		ylempi toimihenkilö	3,13*	1,466	,033	,25	6,01	
		työntekijä	-,98	1,272	,442	-3,48	1,52	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-,92	1,425	,518	-3,72	1,88	
	työntekijä	yrittäjä, työnantaja	,70	2,941	,813	-5,09	6,48	
		ylempi toimihenkilö	4,11*	1,629	,012	,91	7,31	
		alempi toimihenkilö	,98	1,272	,442	-1,52	3,48	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	,06	1,592	,971	-3,07	3,19	
	muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	yrittäjä, työnantaja	,64	3,010	,832	-5,28	6,56	
		ylempi toimihenkilö	4,05*	1,750	,021	,61	7,49	
		alempi toimihenkilö	,92	1,425	,518	-1,88	3,72	
		työntekijä	-,06	1,592	,971	-3,19	3,07	
	Bonferroni	yrittäjä, työnantaja	ylempi toimihenkilö	3,41	3,030	1,000	-5,14	11,97
			alempi toimihenkilö	,28	2,854	1,000	-7,77	8,34
			työntekijä	-,70	2,941	1,000	-9,00	7,61
			muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-,64	3,010	1,000	-9,14	7,86
ylempi toimihenkilö		yrittäjä, työnantaja	-3,41	3,030	1,000	-11,97	5,14	
		alempi toimihenkilö	-3,13	1,466	,335	-7,27	1,01	
		työntekijä	-4,11	1,629	,121	-8,71	,49	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-4,05	1,750	,212	-8,99	,89	
alempi toimihenkilö		yrittäjä, työnantaja	-,28	2,854	1,000	-8,34	7,77	
		ylempi toimihenkilö	3,13	1,466	,335	-1,01	7,27	
		työntekijä	-,98	1,272	1,000	-4,57	2,61	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-,92	1,425	1,000	-4,94	3,10	
työntekijä		yrittäjä, työnantaja	,70	2,941	1,000	-7,61	9,00	
		ylempi toimihenkilö	4,11	1,629	,121	-,49	8,71	
		alempi toimihenkilö	,98	1,272	1,000	-2,61	4,57	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	,06	1,592	1,000	-4,44	4,55	
muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön		yrittäjä, työnantaja	,64	3,010	1,000	-7,86	9,14	
		ylempi toimihenkilö	4,05	1,750	,212	-,89	8,99	
		alempi toimihenkilö	,92	1,425	1,000	-3,10	4,94	
		työntekijä	-,06	1,592	1,000	-4,55	4,44	
Dunnnett C		yrittäjä, työnantaja	ylempi toimihenkilö	3,41	2,453		-4,18	11,01
			alempi toimihenkilö	,28	2,253		-6,80	7,36
			työntekijä	-,70	2,392		-8,12	6,73
			muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-,64	2,455		-8,23	6,96
	ylempi toimihenkilö	yrittäjä, työnantaja	-3,41	2,453		-11,01	4,18	
		alempi toimihenkilö	-3,13	1,413		-7,08	,82	
		työntekijä	-4,11	1,626		-8,66	,44	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-4,05	1,718		-8,87	,77	
	alempi toimihenkilö	yrittäjä, työnantaja	-,28	2,253		-7,36	6,80	
		ylempi toimihenkilö	3,13	1,413		-,82	7,08	
		työntekijä	-,98	1,304		-4,60	2,64	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-,92	1,417		-4,88	3,03	
	työntekijä	yrittäjä, työnantaja	,70	2,392		-6,73	8,12	
		ylempi toimihenkilö	4,11	1,626		-,44	8,66	
		alempi toimihenkilö	,98	1,304		-2,64	4,60	
		muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	,06	1,629		-4,49	4,61	
	muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	yrittäjä, työnantaja	,64	2,455		-6,96	8,23	
		ylempi toimihenkilö	4,05	1,718		-,77	8,87	
		alempi toimihenkilö	,92	1,417		-3,03	4,88	
		työntekijä	-,06	1,629		-4,61	4,49	
	Dunnnett t (2-sided) ^a	yrittäjä, työnantaja	muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-,64	3,010	,999	-8,03	6,75
			ylempi toimihenkilö	muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-4,05	1,750	,071	-8,35
		alempi toimihenkilö	muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	-,92	1,425	,917	-4,42	2,58
			työntekijä	muu, opiskelija, työtön, määrittelemätön	,06	1,592	1,000	-3,85

Based on observed means.

*. The mean difference is significant at the .05 level.

a. Dunnnett t-tests treat one group as a control, and compare all other groups against it.

Jatkuu.

Liite 8.4: Poliitikan kiinnostavuuden ja ulkomaalaisasenteiden välinen yhteys

Yksisuuntainen varianssianalyysi: yleinen ulkomaalaisasenne x poliitikan kiinnostavuus

ANOVA

COMPUTE s_suhtul = kys16 + kys17 + kys18 + kys19 + kys20 + kys21 + kys22 + kys2
+ kys27 + kys28 + kys29 ... (COMPUTE)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1317,576	3	439,192	4,627	,003
Within Groups	38727,325	408	94,920		
Total	40044,900	411			

Multiple Comparisons

Dependent Variable: COMPUTE s_suhtul = kys16 + kys17 + kys18 + kys19 + kys20 + kys21 + kys22 + kys23 + kys27 + kys28 + kys29 ... (COMPUTE)

	(I) olen kiinnostunut politiikasta	(J) olen kiinnostunut politiikasta	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Bonferroni	en ollenkaan	vähän	3,33*	1,075	,013	,48	6,18
		melko paljon	4,96*	1,581	,011	,77	9,16
		säännöllisesti	1,33	2,830	1,000	-6,18	8,83
	vähän	en ollenkaan	-3,33*	1,075	,013	-6,18	-,48
		melko paljon	1,64	1,496	1,000	-2,33	5,60
		säännöllisesti	-2,00	2,784	1,000	-9,38	5,38
	melko paljon	en ollenkaan	-4,96*	1,581	,011	-9,16	-,77
		vähän	-1,64	1,496	1,000	-5,60	2,33
		säännöllisesti	-3,64	3,015	1,000	-11,63	4,36
	säännöllisesti	en ollenkaan	-1,33	2,830	1,000	-8,83	6,18
		vähän	2,00	2,784	1,000	-5,38	9,38
		melko paljon	3,64	3,015	1,000	-4,36	11,63
Dunnett C	en ollenkaan	vähän	3,33*	1,102		,46	6,19
		melko paljon	4,96*	1,693		,50	9,43
		säännöllisesti	1,33	2,978		-7,41	10,07
	vähän	en ollenkaan	-3,33*	1,102		-6,19	-,46
		melko paljon	1,64	1,553		-2,47	5,74
		säännöllisesti	-2,00	2,901		-10,57	6,56
	melko paljon	en ollenkaan	-4,96*	1,693		-9,43	-,50
		vähän	-1,64	1,553		-5,74	2,47
		säännöllisesti	-3,64	3,173		-12,86	5,58
	säännöllisesti	en ollenkaan	-1,33	2,978		-10,07	7,41
		vähän	2,00	2,901		-6,56	10,57
		melko paljon	3,64	3,173		-5,58	12,86

*. The mean difference is significant at the .05 level.

Jatkuu.

Liite 8.5: Uskonnollisuuden ja ulkomaalaisasenteiden välinen yhteys

Liite 8: 9(20)

Yksisuuntainen varianssianalyysi: yleinen ulkomaalaisasenne x uskonnon merkitsevyys

ANOVA

COMPUTE s_suhtul = kys16 + kys17 + kys18 + kys19 + kys20 + kys21 + kys22 + kys2
+ kys27 + kys28 + kys29 ... (COMPUTE)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1554,744	3	518,248	5,493	,001
Within Groups	38490,156	408	94,339		
Total	40044,900	411			

Multiple Comparisons

Dependent Variable: COMPUTE s_suhtul = kys16 + kys17 + kys18 + kys19 + kys20 + kys21 + kys22 + kys23 + kys27 + kys28 + kys29 ... (COMPUTE)

	(I) uskonnolla on elämässäni	(J) uskonnolla on elämässäni	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Bonferroni	ei lainkaan tärkeä asema	vähäinen asema	,57	1,096	1,000	-2,33	3,48
		melko tärkeä asema	3,05	1,550	,300	-1,06	7,16
		hyvin tärkeä asema	6,72*	1,819	,001	1,90	11,55
	vähäinen asema	ei lainkaan tärkeä asema	-,57	1,096	1,000	-3,48	2,33
		melko tärkeä asema	2,47	1,493	,589	-1,48	6,43
		hyvin tärkeä asema	6,15*	1,770	,003	1,46	10,84
	melko tärkeä asema	ei lainkaan tärkeä asema	-3,05	1,550	,300	-7,16	1,06
		vähäinen asema	-2,47	1,493	,589	-6,43	1,48
		hyvin tärkeä asema	3,68	2,082	,469	-1,84	9,20
	hyvin tärkeä asema	ei lainkaan tärkeä asema	-6,72*	1,819	,001	-11,55	-1,90
		vähäinen asema	-6,15*	1,770	,003	-10,84	-1,46
		melko tärkeä asema	-3,68	2,082	,469	-9,20	1,84
Dunnnett C	ei lainkaan tärkeä asema	vähäinen asema	,57	1,126		-2,35	3,50
		melko tärkeä asema	3,05	1,514		-,94	7,04
		hyvin tärkeä asema	6,72*	1,893		1,66	11,79
	vähäinen asema	ei lainkaan tärkeä asema	-,57	1,126		-3,50	2,35
		melko tärkeä asema	2,47	1,396		-1,21	6,16
		hyvin tärkeä asema	6,15*	1,800		1,32	10,98
	melko tärkeä asema	ei lainkaan tärkeä asema	-3,05	1,514		-7,04	,94
		vähäinen asema	-2,47	1,396		-6,16	1,21
		hyvin tärkeä asema	3,68	2,065		-1,86	9,21
	hyvin tärkeä asema	ei lainkaan tärkeä asema	-6,72*	1,893		-11,79	-1,66
		vähäinen asema	-6,15*	1,800		-10,98	-1,32
		melko tärkeä asema	-3,68	2,065		-9,21	1,86

*. The mean difference is significant at the .05 level.

Jatkuu.

Liite 8.6: Ulkomaalaiskontaktien ja –asenteiden välinen yhteys

Liite 8: 10(20)

Ristiintaulukointi: yleinen ulkomaalaisasenne x tunnettujen ulkomaalaisten määrä

luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne * Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet? Crosstabulation

			Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?					Total
			en yhtään	1 - 2	3 - 5	6 - 10	yli 10	
luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	kielteinen	Count	15	31	43	20	23	132
		% within Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?	35,7%	30,4%	31,4%	37,0%	30,7%	32,2%
	epävarma	Count	17	52	56	20	26	171
		% within Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?	40,5%	51,0%	40,9%	37,0%	34,7%	41,7%
	myönteinen	Count	10	19	38	14	26	107
		% within Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?	23,8%	18,6%	27,7%	25,9%	34,7%	26,1%
Total	Count	42	102	137	54	75	410	
	% within Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,572 ^a	8	,380
Likelihood Ratio	8,522	8	,384
Linear-by-Linear Association	1,474	1	,225
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10,96.

Ristiintaulukointi: yleinen ulkomaalaisasenne x ulkomaanmatkat

luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne * Kuinka monta kertaa olet käynyt ulkomailla? Crosstabulation

			Kuinka monta kertaa olet käynyt ulkomailla?					Total
			en ole käynyt ulkomailla	1 - 2 kertaa	3 - 5 kertaa	6 - 10 kertaa	yli 10 kertaa	
luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	kielteinen	N	6	33	28	31	33	131
		%	40,0%	37,1%	24,3%	33,7%	33,7%	32,0%
	epävarma	N	7	37	50	38	39	171
		%	46,7%	41,6%	43,5%	41,3%	39,8%	41,8%
	myönteinen	N	2	19	37	23	26	107
		%	13,3%	21,3%	32,2%	25,0%	26,5%	26,2%
Total	N	15	89	115	92	98	409	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,923 ^a	8	,545
Likelihood Ratio	7,208	8	,514
Linear-by-Linear Association	,301	1	,583
N of Valid Cases	409		

a. 2 cells (13,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,92.

Jatkuu.

Kaksisuuntainen varianssianalyysi: yleinen ulkomaalaisasenne
 tunnettujen ulkomaalaisten määrä
 ulkomaanmatkat

Liite 8: 11(20)

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: COMPUTE s_suhtul = kys16 + kys17 + kys18 + kys19 + kys20 + kys21 + kys22 + kys23 + kys27 + kys28 + kys29 ... (COMPUTE)

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
Corrected Model	3199,897 ^a	24	133,329	1,399	,102	,080
Intercept	263192,720	1	263192,720	2761,258	,000	,878
KAYNTI	383,681	4	95,920	1,006	,404	,010
TUNNEN	504,427	4	126,107	1,323	,261	,014
KAYNTI * TUNNEN	2165,903	16	135,369	1,420	,128	,056
Error	36601,433	384	95,316			
Total	621916,000	409				
Corrected Total	39801,330	408				

a. R Squared = ,080 (Adjusted R Squared = ,023)

Jatkuu.

Multiple Comparisons

Dependent Variable: COMPUTE s_suhtul = kys16 + kys17 + kys18 + kys19 + kys20 + kys21 + kys22 + kys23 + kys27 + kys28 + kys29 ...
(COMPUTE)

	(I) Kuinka monta kertaa olet käynyt ulkomailla?	(J) Kuinka monta kertaa olet käynyt ulkomailla?	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
LSD	en ole käynyt ulkomailla	1 - 2 kertaa	2,87	2,725	,293	-2,49	8,23
		3 - 5 kertaa	5,07	2,680	,059	-,20	10,34
		6 - 10 kertaa	2,89	2,719	,289	-2,46	8,23
		yli 10 kertaa	4,06	2,707	,134	-1,26	9,39
	1 - 2 kertaa	en ole käynyt ulkomailla	-2,87	2,725	,293	-8,23	2,49
		3 - 5 kertaa	2,20	1,378	,112	-,51	4,91
		6 - 10 kertaa	,02	1,452	,991	-2,84	2,87
		yli 10 kertaa	1,19	1,430	,405	-1,62	4,00
	3 - 5 kertaa	en ole käynyt ulkomailla	-5,07	2,680	,059	-10,34	,20
		1 - 2 kertaa	-2,20	1,378	,112	-4,91	,51
		6 - 10 kertaa	-2,18	1,366	,111	-4,87	,50
		yli 10 kertaa	-1,01	1,342	,454	-3,65	1,63
	6 - 10 kertaa	en ole käynyt ulkomailla	-2,89	2,719	,289	-8,23	2,46
		1 - 2 kertaa	-,02	1,452	,991	-2,87	2,84
		3 - 5 kertaa	2,18	1,366	,111	-,50	4,87
		yli 10 kertaa	1,17	1,417	,408	-1,61	3,96
	yli 10 kertaa	en ole käynyt ulkomailla	-4,06	2,707	,134	-9,39	1,26
		1 - 2 kertaa	-1,19	1,430	,405	-4,00	1,62
		3 - 5 kertaa	1,01	1,342	,454	-1,63	3,65
		6 - 10 kertaa	-1,17	1,417	,408	-3,96	1,61
Bonferroni	en ole käynyt ulkomailla	1 - 2 kertaa	2,87	2,725	1,000	-4,82	10,57
		3 - 5 kertaa	5,07	2,680	,593	-2,50	12,64
		6 - 10 kertaa	2,89	2,719	1,000	-4,79	10,56
		yli 10 kertaa	4,06	2,707	1,000	-3,58	11,71
	1 - 2 kertaa	en ole käynyt ulkomailla	-2,87	2,725	1,000	-10,57	4,82
		3 - 5 kertaa	2,20	1,378	1,000	-1,69	6,09
		6 - 10 kertaa	,02	1,452	1,000	-4,08	4,12
		yli 10 kertaa	1,19	1,430	1,000	-2,84	5,23
	3 - 5 kertaa	en ole käynyt ulkomailla	-5,07	2,680	,593	-12,64	2,50
		1 - 2 kertaa	-2,20	1,378	1,000	-6,09	1,69
		6 - 10 kertaa	-2,18	1,366	1,000	-6,04	1,68
		yli 10 kertaa	-1,01	1,342	1,000	-4,80	2,78
	6 - 10 kertaa	en ole käynyt ulkomailla	-2,89	2,719	1,000	-10,56	4,79
		1 - 2 kertaa	-,02	1,452	1,000	-4,12	4,08
		3 - 5 kertaa	2,18	1,366	1,000	-1,68	6,04
		yli 10 kertaa	1,17	1,417	1,000	-2,83	5,18
	yli 10 kertaa	en ole käynyt ulkomailla	-4,06	2,707	1,000	-11,71	3,58
		1 - 2 kertaa	-1,19	1,430	1,000	-5,23	2,84
		3 - 5 kertaa	1,01	1,342	1,000	-2,78	4,80
		6 - 10 kertaa	-1,17	1,417	1,000	-5,18	2,83
Dunnnett C	en ole käynyt ulkomailla	1 - 2 kertaa	2,87	2,702		-5,42	11,17
		3 - 5 kertaa	5,07	2,644		-3,08	13,22
		6 - 10 kertaa	2,89	2,724		-5,46	11,24
		yli 10 kertaa	4,06	2,724		-4,28	12,41
	1 - 2 kertaa	en ole käynyt ulkomailla	-2,87	2,702		-11,17	5,42
		3 - 5 kertaa	2,20	1,320		-1,47	5,87
		6 - 10 kertaa	,02	1,474		-4,09	4,12
		yli 10 kertaa	1,19	1,474		-2,91	5,29
	3 - 5 kertaa	en ole käynyt ulkomailla	-5,07	2,644		-13,22	3,08
		1 - 2 kertaa	-2,20	1,320		-5,87	1,47
		6 - 10 kertaa	-2,18	1,365		-5,97	1,61
		yli 10 kertaa	-1,01	1,365		-4,80	2,78
	6 - 10 kertaa	en ole käynyt ulkomailla	-2,89	2,724		-11,24	5,46
		1 - 2 kertaa	-,02	1,474		-4,12	4,09
		3 - 5 kertaa	2,18	1,365		-1,61	5,97
		yli 10 kertaa	1,17	1,514		-3,04	5,39
	yli 10 kertaa	en ole käynyt ulkomailla	-4,06	2,724		-12,41	4,28
		1 - 2 kertaa	-1,19	1,474		-5,29	2,91
		3 - 5 kertaa	1,01	1,365		-2,78	4,80
		6 - 10 kertaa	-1,17	1,514		-5,39	3,04

Based on observed means.

Jatkuu.

Multiple Comparisons

Dependent Variable: COMPUTE s_suhtul = kys16 + kys17 + kys18 + kys19 + kys20 + kys21 + kys22 + kys23 + kys27 + kys28 + kys29 ... (COMPUTE)

	(I) Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?	(J) Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval		
						Lower Bound	Upper Bound	
LSD	en yhtään	1 - 2	1,51	1,790	,399	-2,01	5,03	
		3 - 5	2,59	1,722	,133	-,79	5,98	
		6 - 10	2,05	2,017	,311	-1,92	6,01	
		yli 10	3,90*	1,882	,039	,20	7,60	
	1 - 2	en yhtään	-1,51	1,790	,399	-5,03	2,01	
		3 - 5	1,08	1,277	,397	-1,43	3,59	
		6 - 10	,54	1,653	,746	-2,71	3,79	
		yli 10	2,39	1,485	,109	-,53	5,31	
	3 - 5	en yhtään	-2,59	1,722	,133	-5,98	,79	
		1 - 2	-1,08	1,277	,397	-3,59	1,43	
		6 - 10	-,55	1,579	,729	-3,65	2,56	
		yli 10	1,30	1,402	,353	-1,45	4,06	
	6 - 10	en yhtään	-2,05	2,017	,311	-6,01	1,92	
		1 - 2	-,54	1,653	,746	-3,79	2,71	
		3 - 5	,55	1,579	,729	-2,56	3,65	
		yli 10	1,85	1,752	,291	-1,59	5,30	
	yli 10	en yhtään	-3,90*	1,882	,039	-7,60	-,20	
		1 - 2	-2,39	1,485	,109	-5,31	,53	
		3 - 5	-1,30	1,402	,353	-4,06	1,45	
		6 - 10	-1,85	1,752	,291	-5,30	1,59	
	Bonferroni	en yhtään	1 - 2	1,51	1,790	1,000	-3,54	6,56
			3 - 5	2,59	1,722	1,000	-2,27	7,46
			6 - 10	2,05	2,017	1,000	-3,65	7,74
			yli 10	3,90	1,882	,389	-1,41	9,21
1 - 2		en yhtään	-1,51	1,790	1,000	-6,56	3,54	
		3 - 5	1,08	1,277	1,000	-2,52	4,69	
		6 - 10	,54	1,653	1,000	-4,13	5,20	
		yli 10	2,39	1,485	1,000	-1,80	6,58	
3 - 5		en yhtään	-2,59	1,722	1,000	-7,46	2,27	
		1 - 2	-1,08	1,277	1,000	-4,69	2,52	
		6 - 10	-,55	1,579	1,000	-5,01	3,91	
		yli 10	1,30	1,402	1,000	-2,66	5,26	
6 - 10		en yhtään	-2,05	2,017	1,000	-7,74	3,65	
		1 - 2	-,54	1,653	1,000	-5,20	4,13	
		3 - 5	,55	1,579	1,000	-3,91	5,01	
		yli 10	1,85	1,752	1,000	-3,09	6,80	
yli 10		en yhtään	-3,90	1,882	,389	-9,21	1,41	
		1 - 2	-2,39	1,485	1,000	-6,58	1,80	
		3 - 5	-1,30	1,402	1,000	-5,26	2,66	
		6 - 10	-1,85	1,752	1,000	-6,80	3,09	
Dunnnett C		en yhtään	1 - 2	1,51	2,076		-4,38	7,40
			3 - 5	2,59	2,001		-3,09	8,28
			6 - 10	2,05	2,398		-4,77	8,86
			yli 10	3,90	2,251		-2,48	10,28
	1 - 2	en yhtään	-1,51	2,076		-7,40	4,38	
		3 - 5	1,08	1,163		-2,14	4,31	
		6 - 10	,54	1,760		-4,41	5,49	
		yli 10	2,39	1,553		-1,95	6,72	
	3 - 5	en yhtään	-2,59	2,001		-8,28	3,09	
		1 - 2	-1,08	1,163		-4,31	2,14	
		6 - 10	-,55	1,670		-5,25	4,15	
		yli 10	1,30	1,451		-2,74	5,35	
	6 - 10	en yhtään	-2,05	2,398		-8,86	4,77	
		1 - 2	-,54	1,760		-5,49	4,41	
		3 - 5	,55	1,670		-4,15	5,25	
		yli 10	1,85	1,962		-3,67	7,37	
	yli 10	en yhtään	-3,90	2,251		-10,28	2,48	
		1 - 2	-2,39	1,553		-6,72	1,95	
		3 - 5	-1,30	1,451		-5,35	2,74	
		6 - 10	-1,85	1,962		-7,37	3,67	

Based on observed means.

*. The mean difference is significant at the ,05 level.

Jatkuu.

luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne * ystäviäni Crosstabulation

			ystäviäni		Total
			ei	kyllä	
luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	kielteinen	Count	104	28	132
		% within ystäviäni	34,4%	25,9%	32,2%
	epävarma	Count	136	35	171
		% within ystäviäni	45,0%	32,4%	41,7%
	myönteinen	Count	62	45	107
		% within ystäviäni	20,5%	41,7%	26,1%
Total	Count	302	108	410	
	% within ystäviäni	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,449 ^a	2	,000
Likelihood Ratio	17,434	2	,000
Linear-by-Linear Association	12,043	1	,001
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 28,19.

luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne * koulutvereitani Crosstabulation

			koulutvereitani		Total
			ei	kyllä	
luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	kielteinen	Count	97	35	132
		% within koulutvereitani	36,2%	24,6%	32,2%
	epävarma	Count	112	59	171
		% within koulutvereitani	41,8%	41,5%	41,7%
	myönteinen	Count	59	48	107
		% within koulutvereitani	22,0%	33,8%	26,1%
Total	Count	268	142	410	
	% within koulutvereitani	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,787 ^a	2	,012
Likelihood Ratio	8,777	2	,012
Linear-by-Linear Association	8,704	1	,003
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 37,06.

Jatkuu.

Ristiintaulukointi: yleinen ulkomaalaisasenne x satunnaisia tuttuja

Liite 8: 15(20)

luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne * satunnaisia tuttuja Crosstabulation

			satunnaisia tuttuja		Total
			ei	kyllä	
luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	kielteinen	Count	47	85	132
		% within satunnaisia tuttuja	29,6%	33,9%	32,2%
	epävarma	Count	62	109	171
		% within satunnaisia tuttuja	39,0%	43,4%	41,7%
	myönteinen	Count	50	57	107
		% within satunnaisia tuttuja	31,4%	22,7%	26,1%
Total		Count	159	251	410
		% within satunnaisia tuttuja	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,866 ^a	2	,145
Likelihood Ratio	3,819	2	,148
Linear-by-Linear Association	2,852	1	,091
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 41,50.

Ristiintaulukointi: yleinen ulkomaalaisasenne x naapureitani

luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne * naapureitani Crosstabulation

			naapureitani		Total
			ei	kyllä	
luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	kielteinen	Count	127	5	132
		% within naapureitani	33,2%	17,9%	32,2%
	epävarma	Count	159	12	171
		% within naapureitani	41,6%	42,9%	41,7%
	myönteinen	Count	96	11	107
		% within naapureitani	25,1%	39,3%	26,1%
Total		Count	382	28	410
		% within naapureitani	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,931 ^a	2	,140
Likelihood Ratio	4,026	2	,134
Linear-by-Linear Association	3,922	1	,048
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7,31.

Jatkuu.

Liite 8.7: Tiedotusvälineiden seurantatottumusten ja ulkomaalaisasenteiden välinen yhteys
Pääkomponenttianalyysi

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	3,324	25,567	25,567	3,324	25,567	25,567
2	1,850	14,230	39,797	1,850	14,230	39,797
3	1,391	10,697	50,494	1,391	10,697	50,494
4	1,135	8,731	59,225	1,135	8,731	59,225
5	1,051	8,083	67,308	1,051	8,083	67,308
6	,748	5,757	73,065			
7	,724	5,573	78,638			
8	,688	5,290	83,928			
9	,567	4,362	88,290			
10	,537	4,131	92,422			
11	,408	3,135	95,557			
12	,365	2,810	98,367			
13	,212	1,633	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Komponenttimatriisi^f

	Komponentti (viestintäympäristö)				
	1	2	3	4	5
seuraatko ajankohtaisia kotimaan katsauksia	,633	-,527			
seuraatko ajankohtaisia ulkomaan katsauksia	,658	-,474			
seuraatko ulkomaalaisia viihdeohjelmia	,520	,438			
seuraatko nuorten musiikkiohjelmia	,305	,424		-,534	
seuraatko uutisia	,616			,307	
seuraatko asiaohjelmia	,632				
seuraatko ulkomaalaisia elokuvia	,332	,602	-,483		
seuraatko kotimaisia elokuvia	,414	,495	-,306	,336	
luetko sanomalehtiä	,555		,444		-,414
luetko aikakauslehtiä	,580		,452		-,318
luetko tietokirjoja	,515	-,307	,338		,300
luetko sarjakuvia				,594	,565
luetko nuorten kirjallisuutta	,375		,516		,386

Metodi: pääkomponenttianalyysi

a. 5 komponenttia muodostettu.

Jatkuu.

Luokiteltujen summamuuttujien muodostaminen: katkaisupisteet

Liite 8: 17(20)

Statistics

COMPUTE s_asiapi = tv1 + tv2 + tv5 + tv6 + kirj1 + kirj2 + kirj3 (COMPUTE)

N	Valid	412
	Missing	0
Mean		8,87
Median		9,00
Mode		10
Std. Deviation		3,311
Variance		10,966
Range		21
Minimum		0
Maximum		21
Percentiles	25	7,00
	33,33333333	8,00
	50	9,00
	66,66666667	10,00
	75	11,00

Statistics

COMPUTE s_viihte = tv3 + tv4 + tv7 + tv8 + kirj5 (COMPUTE)

N	Valid	412
	Missing	0
Mean		8,98
Median		9,00
Mode		8
Std. Deviation		2,738
Variance		7,496
Range		14
Minimum		1
Maximum		15
Percentiles	25	7,00
	33,33333333	8,00
	50	9,00
	66,66666667	10,00
	75	11,00

Luokiteltujen summamuuttujien kuvailutiedot

luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	passiivinen	133	32,3	32,3	32,3
	harvoin	94	22,8	22,8	55,1
	kohtuullisesti	104	25,2	25,2	80,3
	aktiivinen	81	19,7	19,7	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	passiivinen	127	30,8	30,8	30,8
	harvoin	103	25,0	25,0	55,8
	kohtuullisesti	100	24,3	24,3	80,1
	aktiivinen	82	19,9	19,9	100,0
	Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

Ristiintaulukointi: asiapitoinen viestintäympäristö x sukupuoli

Liite 8: 18(20)

luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö * sukupuoli Crosstabulation

		sukupuoli			
			tyttö	poika	Total
luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö	aktiivinen	Count	45	36	81
		% within sukupuoli	20,9%	18,3%	19,7%
	kohtuullisesti	Count	66	38	104
		% within sukupuoli	30,7%	19,3%	25,2%
	harvoin	Count	47	47	94
		% within sukupuoli	21,9%	23,9%	22,8%
	passiivinen	Count	57	76	133
		% within sukupuoli	26,5%	38,6%	32,3%
Total	Count	215	197	412	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,486 ^a	3	,015
Likelihood Ratio	10,571	3	,014
Linear-by-Linear Association	6,759	1	,009
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 38,73.

Ristiintaulukointi: viihteellinen viestintäympäristö x sukupuoli

luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö * sukupuoli Crosstabulation

		sukupuoli			
			tyttö	poika	Total
luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	aktiivinen	Count	67	15	82
		% within sukupuoli	31,2%	7,6%	19,9%
	kohtuullisesti	Count	63	37	100
		% within sukupuoli	29,3%	18,8%	24,3%
	harvoin	Count	47	56	103
		% within sukupuoli	21,9%	28,4%	25,0%
	passiivinen	Count	38	89	127
		% within sukupuoli	17,7%	45,2%	30,8%
Total	Count	215	197	412	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	60,331 ^a	3	,000
Likelihood Ratio	63,553	3	,000
Linear-by-Linear Association	60,093	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 39,21.

Jatkuu.

Ristiintaulukointi: asiapitoinen viestintäympäristö x yleinen koulumenestys

Liite 8: 19(20)

luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö * arvioi yleinen koulumenestyksesi Crosstabulation

			arvioi yleinen koulumenestyksesi						Total
			heikko	kohtalainen	tydyttävä	hyvä	kiitettävä	erinomainen	
luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö	aktiivinen	Count	1	3	17	30	25	5	81
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	20,0%	7,1%	17,5%	18,9%	26,0%	38,5%	19,7%
	kohtuullisesti	Count	2	7	22	38	32	3	104
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	40,0%	16,7%	22,7%	23,9%	33,3%	23,1%	25,2%
	harvoin	Count	2	11	18	41	21	1	94
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	40,0%	26,2%	18,6%	25,8%	21,9%	7,7%	22,8%
	passiivinen	Count	0	21	40	50	18	4	133
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	,0%	50,0%	41,2%	31,4%	18,8%	30,8%	32,3%
Total		Count	5	42	97	159	96	13	412
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Contingency Coefficient	,259	,013
N of Valid Cases		412	

- a. Not assuming the null hypothesis.
- b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Ristiintaulukointi: viihteellinen viestintäympäristö x yleinen koulumenestys

luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö * arvioi yleinen koulumenestyksesi Crosstabulation

			arvioi yleinen koulumenestyksesi						Total
			heikko	kohtalainen	tydyttävä	hyvä	kiitettävä	erinomainen	
luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	aktiivinen	Count	1	7	18	30	24	2	82
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	20,0%	16,7%	18,6%	18,9%	25,0%	15,4%	19,9%
	kohtuullisesti	Count	1	5	31	37	22	4	100
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	20,0%	11,9%	32,0%	23,3%	22,9%	30,8%	24,3%
	harvoin	Count	2	10	19	44	25	3	103
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	40,0%	23,8%	19,6%	27,7%	26,0%	23,1%	25,0%
	passiivinen	Count	1	20	29	48	25	4	127
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	20,0%	47,6%	29,9%	30,2%	26,0%	30,8%	30,8%
Total		Count	5	42	97	159	96	13	412
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Contingency Coefficient	,182	,517
N of Valid Cases		412	

- a. Not assuming the null hypothesis.
- b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Jatkuu.

Ristiintaulukointi: yleinen ulkomaalaisasenne x asiapitoinen viestintäympäristö

luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne * luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö Crosstabulation

		luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö				Total	
		passiivinen	harvoin	kohtuullisesti	aktiivinen		
luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	kielteinen	Count	49	36	27	21	133
		% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	38,6%	35,0%	27,0%	25,6%	32,3%
	epävarma	Count	51	45	47	29	172
		% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	40,2%	43,7%	47,0%	35,4%	41,7%
	myönteinen	Count	27	22	26	32	107
		% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	21,3%	21,4%	26,0%	39,0%	26,0%
Total	Count	127	103	100	82	412	
	% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,724 ^a	6	,048
Likelihood Ratio	12,182	6	,058
Linear-by-Linear Association	9,028	1	,003
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 21,30.

Ristiintaulukointi: yleinen ulkomaalaisasenne x viihteellinen viestintäympäristö

luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne * luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö Crosstabulation

		luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö				Total	
		passiivinen	harvoin	kohtuullisesti	aktiivinen		
luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	kielteinen	Count	49	30	28	26	133
		% within luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö	36,8%	31,9%	26,9%	32,1%	32,3%
	epävarma	Count	56	42	43	31	172
		% within luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö	42,1%	44,7%	41,3%	38,3%	41,7%
	myönteinen	Count	28	22	33	24	107
		% within luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö	21,1%	23,4%	31,7%	29,6%	26,0%
Total	Count	133	94	104	81	412	
	% within luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,446 ^a	6	,488
Likelihood Ratio	5,455	6	,487
Linear-by-Linear Association	3,075	1	,080
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 21,04.

LIITE 9: MAAHANMUUTTOON LIITETYT UHAT JA HYÖDYT

Liite 9: 1(8)

Uhkasummamuuttujan kuvailutiedot: katkaisupisteet

COMPUTE s_uhat = kys44 + kys45 + kys46 + kys47 + kys48 (COMPUTE)

Statistics

COMPUTE s_uhat = kys44 + kys45 +
kys46 + kys47 + kys48 (COMPUTE)

N	Valid	412
	Missing	0
Mean		16,07
Median		16,00
Mode		15
Minimum		5
Maximum		25
Percentiles	33,33333333	15,00
	66,66666667	18,00

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 5	6	1,5	1,5	1,5
6	7	1,7	1,7	3,2
7	7	1,7	1,7	4,9
8	9	2,2	2,2	7,0
9	7	1,7	1,7	8,7
10	15	3,6	3,6	12,4
11	18	4,4	4,4	16,7
12	12	2,9	2,9	19,7
13	22	5,3	5,3	25,0
14	26	6,3	6,3	31,3
15	61	14,8	14,8	46,1
16	39	9,5	9,5	55,6
17	40	9,7	9,7	65,3
18	31	7,5	7,5	72,8
19	25	6,1	6,1	78,9
20	22	5,3	5,3	84,2
21	10	2,4	2,4	86,7
22	10	2,4	2,4	89,1
23	10	2,4	2,4	91,5
24	6	1,5	1,5	93,0
25	29	7,0	7,0	100,0
Total	412	100,0	100,0	

Etusummamuuttujan kuvailutiedot: katkaisupisteet

COMPUTE s_edut = kys39 + kys40 + kys41 + kys42 + kys43 (COMPUTE)

Statistics

COMPUTE s_edut = kys39 + kys40 +
kys41 + kys42 + kys43 (COMPUTE)

N	Valid	412
	Missing	0
Mean		16,10
Median		17,00
Mode		17
Minimum		5
Maximum		25
Percentiles	33,33333333	15,00
	66,66666667	18,00

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 5	15	3,6	3,6	3,6
6	5	1,2	1,2	4,9
7	2	,5	,5	5,3
8	4	1,0	1,0	6,3
9	10	2,4	2,4	8,7
10	6	1,5	1,5	10,2
11	11	2,7	2,7	12,9
12	13	3,2	3,2	16,0
13	30	7,3	7,3	23,3
14	25	6,1	6,1	29,4
15	48	11,7	11,7	41,0
16	30	7,3	7,3	48,3
17	49	11,9	11,9	60,2
18	45	10,9	10,9	71,1
19	37	9,0	9,0	80,1
20	29	7,0	7,0	87,1
21	18	4,4	4,4	91,5
22	13	3,2	3,2	94,7
23	10	2,4	2,4	97,1
24	6	1,5	1,5	98,5
25	6	1,5	1,5	100,0
Total	412	100,0	100,0	

Jatkuu.

luokiteltu uhkasummamuuttaja

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid uhat epätodennäköisiä	190	46,1	46,1	46,1
uhat mahdollisia	110	26,7	26,7	72,8
uhat todennäköisiä	112	27,2	27,2	100,0
Total	412	100,0	100,0	

luokiteltu etusummamuuttaja

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid edut epätodennäköisiä	169	41,0	41,0	41,0
edut mahdollisia	124	30,1	30,1	71,1
edut todennäköisiä	119	28,9	28,9	100,0
Total	412	100,0	100,0	

Ristiintaulukointi: maahanmuuton mahdolliset uhat ja edut x sukupuoli

luokiteltu uhkasummamuuttaja * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
luokiteltu uhkasummamuuttaja	uhat todennäköisiä	Count	43	69	112
		% within sukupuoli	20,0%	35,0%	27,2%
	uhat mahdollisia	Count	58	52	110
		% within sukupuoli	27,0%	26,4%	26,7%
	uhat epätodennäköisiä	Count	114	76	190
		% within sukupuoli	53,0%	38,6%	46,1%
Total	Count	215	197	412	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,202 ^a	2	,001
Likelihood Ratio	13,283	2	,001
Linear-by-Linear Association	12,775	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 52,60.

Jatkuu.

luokiteltu etusummamuuttuja * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
luokiteltu etusummamuuttuja	edut todennäköisiä	Count	82	37	119
		% within sukupuoli	38,1%	18,8%	28,9%
	edut mahdollisia	Count	70	54	124
		% within sukupuoli	32,6%	27,4%	30,1%
	edut epätodennäköisiä	Count	63	106	169
		% within sukupuoli	29,3%	53,8%	41,0%
Total	Count	215	197	412	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	29,292 ^a	2	,000
Likelihood Ratio	29,793	2	,000
Linear-by-Linear Association	28,833	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 56,90.

Ristiintaulukointi: maahanmuuton mahdolliset uhat ja edut x jatkokoulutushaaveet

luokiteltu uhkasummamuuttuja * peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella Crosstabulation

			peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella			Total
			lukio	ammattikoulu	muualla	
luokiteltu uhkasummamuuttuja	uhat todennäköisiä	Count	57	50	5	112
		% within peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella	22,0%	34,2%	71,4%	27,2%
	uhat mahdollisia	Count	67	42	1	110
		% within peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella	25,9%	28,8%	14,3%	26,7%
	uhat epätodennäköisiä	Count	135	54	1	190
		% within peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella	52,1%	37,0%	14,3%	46,1%
Total	Count	259	146	7	412	
	% within peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	17,181 ^a	4	,002
Likelihood Ratio	16,344	4	,003
Linear-by-Linear Association	15,041	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 3 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,87.

Jatkuu.

luokiteltu etusummamuuttuja * peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella Crosstabulation

		peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella				
		lukio	ammattikoulu	muualla	Total	
luokiteltu etusummamuuttuja	edut todennäköisiä	Count	92	26	1	119
		% within peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella	35,5%	17,8%	14,3%	28,9%
	edut mahdollisia	Count	84	39	1	124
		% within peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella	32,4%	26,7%	14,3%	30,1%
	edut epätodennäköisiä	Count	83	81	5	169
		% within peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella	32,0%	55,5%	71,4%	41,0%
Total		Count	259	146	7	412
		% within peruskoulun jälkeen haluaisin opiskella	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	26,378 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	26,751	4	,000
Linear-by-Linear Association	24,753	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 3 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,02.

Ristiintaulukointi: maahanmuuton mahdolliset uhat ja edut x koulumenestys

luokiteltu uhkasummamuuttuja * luokiteltu yleinen koulumenestys Crosstabulation

		luokiteltu yleinen koulumenestys			Total	
		kiitettävä 10 - 9	hyvä 8 - 7	kohtalainen 6 - 5		
luokiteltu uhkasummamuuttuja	uhat todennäköisiä	Count	17	78	17	112
		% within luokiteltu yleinen koulumenestys	15,6%	30,5%	36,2%	27,2%
	uhat mahdollisia	Count	33	58	19	110
		% within luokiteltu yleinen koulumenestys	30,3%	22,7%	40,4%	26,7%
	uhat epätodennäköisiä	Count	59	120	11	190
		% within luokiteltu yleinen koulumenestys	54,1%	46,9%	23,4%	46,1%
Total		Count	109	256	47	412
		% within luokiteltu yleinen koulumenestys	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,009 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	21,522	4	,000
Linear-by-Linear Association	12,828	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 12,55.

Jatkuu.

luokiteltu etusummamuuttuja * luokiteltu yleinen koulumenestys Crosstabulation

		luokiteltu yleinen koulumenestys				
			kiitettävä 10 - 9	hyvä 8 - 7	kohtalainen 6 - 5	Total
luokiteltu etusummamuuttuja	edut todennäköisiä	Count	43	69	7	119
		% within luokiteltu yleinen koulumenestys	39,4%	27,0%	14,9%	28,9%
	edut mahdollisia	Count	32	78	14	124
		% within luokiteltu yleinen koulumenestys	29,4%	30,5%	29,8%	30,1%
	edut epätodennäköisiä	Count	34	109	26	169
		% within luokiteltu yleinen koulumenestys	31,2%	42,6%	55,3%	41,0%
Total	Count	109	256	47	412	
	% within luokiteltu yleinen koulumenestys	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,822 ^a	4	,012
Likelihood Ratio	13,085	4	,011
Linear-by-Linear Association	12,543	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 13,58.

Ristiintaulukointi: maahanmuuton mahdolliset uhat ja edut x asiapitoinen viestintäympäristö

luokiteltu uhkasummamuuttuja * luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö Crosstabulation

		luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö					
			passiivinen	harvoin	kohtuullisesti	aktiivinen	Total
luokiteltu uhkasummamuuttuja	uhat todennäköisiä	Count	37	28	22	25	112
		% within luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö	27,8%	29,8%	21,2%	30,9%	27,2%
	uhat mahdollisia	Count	37	29	25	19	110
		% within luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö	27,8%	30,9%	24,0%	23,5%	26,7%
	uhat epätodennäköisiä	Count	59	37	57	37	190
		% within luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö	44,4%	39,4%	54,8%	45,7%	46,1%
Total	Count	133	94	104	81	412	
	% within luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,039 ^a	6	,419
Likelihood Ratio	6,076	6	,415
Linear-by-Linear Association	,386	1	,534
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 21,63.

Jatkuu.

luokiteltu etusummamuuttuja * luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö Crosstabulation

		luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö				Total	
		passiivinen	harvoin	kohtuullisesti	aktiivinen		
luokiteltu etusummamuuttuja	edut todennäköisiä	Count	24	23	40	32	119
		% within luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö	18,0%	24,5%	38,5%	39,5%	28,9%
	edut mahdollisia	Count	44	27	33	20	124
	% within luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö	33,1%	28,7%	31,7%	24,7%	30,1%	
	edut epätodennäköisiä	Count	65	44	31	29	169
	% within luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö	48,9%	46,8%	29,8%	35,8%	41,0%	
Total	Count	133	94	104	81	412	
	% within luokiteltu summattu asiapitoinen viestintäympäristö	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,335 ^a	6	,002
Likelihood Ratio	20,819	6	,002
Linear-by-Linear Association	14,644	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 23,40.

Ristiintaulukointi: maahanmuuton mahdolliset uhat ja edut x viihteellinen viestintäympäristö

luokiteltu uhkasummamuuttuja * luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö Crosstabulation

		luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö				Total	
		passiivinen	harvoin	kohtuullisesti	aktiivinen		
luokiteltu uhkasummamuuttuja	uhat todennäköisiä	Count	38	31	24	19	112
		% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	29,9%	30,1%	24,0%	23,2%	27,2%
	uhat mahdollisia	Count	34	28	26	22	110
	% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	26,8%	27,2%	26,0%	26,8%	26,7%	
	uhat epätodennäköisiä	Count	55	44	50	41	190
	% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	43,3%	42,7%	50,0%	50,0%	46,1%	
Total	Count	127	103	100	82	412	
	% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,629 ^a	6	,854
Likelihood Ratio	2,643	6	,852
Linear-by-Linear Association	2,057	1	,151
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 21,89.

Jatkuu.

luokiteltu etusummamuuttuja * luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö Crosstabulation

		luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö					Total
		passiivinen	harvoin	kohtuullisesti	aktiivinen		
luokiteltu etusummamuuttuja	edut todennäköisiä	Count	29	20	32	38	119
		% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	22,8%	19,4%	32,0%	46,3%	28,9%
	edut mahdollisia	Count	39	35	26	24	124
		% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	30,7%	34,0%	26,0%	29,3%	30,1%
	edut epätodennäköisiä	Count	59	48	42	20	169
		% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	46,5%	46,6%	42,0%	24,4%	41,0%
Total		Count	127	103	100	82	412
		% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	22,151 ^a	6	,001
Likelihood Ratio	22,217	6	,001
Linear-by-Linear Association	15,093	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 23,68.

Ristiintaulukointi: maahanmuuton mahdolliset uhat ja edut x yleinen ulkomaalaisasenne

luokiteltu uhkasummamuuttuja * luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne Crosstabulation

		luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne			Total	
		myönteinen	epävarma	kielteinen		
luokiteltu uhkasummamuuttuja	uhat todennäköisiä	Count	2	30	80	112
		% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	1,9%	17,4%	60,2%	27,2%
	uhat mahdollisia	Count	18	54	38	110
		% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	16,8%	31,4%	28,6%	26,7%
	uhat epätodennäköisiä	Count	87	88	15	190
		% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	81,3%	51,2%	11,3%	46,1%
Total		Count	107	172	133	412
		% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	154,593 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	170,458	4	,000
Linear-by-Linear Association	144,080	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 28,57.

Jatkuu.

luokiteltu etusummamuuttuja * luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne Crosstabulation

		luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne			Total	
		myönteinen	epävarma	kielteinen		
luokiteltu etusummamuuttuja	edut todennäköisiä	Count	58	41	20	119
		% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	54,2%	23,8%	15,0%	28,9%
	edut mahdollisia	Count	29	66	29	124
		% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	27,1%	38,4%	21,8%	30,1%
	edut epätodennäköisiä	Count	20	65	84	169
		% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	18,7%	37,8%	63,2%	41,0%
Total	Count	107	172	133	412	
	% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	70,701 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	68,871	4	,000
Linear-by-Linear Association	59,755	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 30,91.

**LIITE 10: NUORTEN SUHTAUTUMINEN SOSIAALISEEN
KANSSAKÄYMISEEN JA VUOROVAIKUTUKSEEN
ULKOMAALAISTEN KANSSA**

Liite 10: 1(15)

Ristiintaulukointi: halukkuus vuorovaikutukseen ulkomaalaisten kanssa x sukupuoli

Ystäväpiiriisi kuuluisi ulkomaalaisia. * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
Ystäväpiiriisi kuuluisi ulkomaalaisia.	hyvin mieluista	Count	89	21	110
		% within sukupuoli	41,4%	10,7%	26,7%
	melko mieluista	Count	73	46	119
		% within sukupuoli	34,0%	23,4%	28,9%
	en osaa sanoa	Count	43	77	120
		% within sukupuoli	20,0%	39,1%	29,1%
	ei kovin mieluista	Count	5	25	30
		% within sukupuoli	2,3%	12,7%	7,3%
	ei lainkaan mieluista	Count	5	28	33
		% within sukupuoli	2,3%	14,2%	8,0%
Total	Count	215	197	412	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	86,538 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	92,625	4	,000
Linear-by-Linear Association	82,514	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 14,34.

Naapurinasi asuisi ulkomaalaisia. * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
Naapurinasi asuisi ulkomaalaisia.	hyvin mieluista	Count	50	11	61
		% within sukupuoli	23,3%	5,6%	14,8%
	melko mieluista	Count	69	42	111
		% within sukupuoli	32,1%	21,3%	26,9%
	en osaa sanoa	Count	66	85	151
		% within sukupuoli	30,7%	43,1%	36,7%
	ei kovin mieluista	Count	21	23	44
		% within sukupuoli	9,8%	11,7%	10,7%
	ei lainkaan mieluista	Count	9	36	45
		% within sukupuoli	4,2%	18,3%	10,9%
Total	Count	215	197	412	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	49,492 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	52,676	4	,000
Linear-by-Linear Association	44,189	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 21,04.

Jatkuu.

Koulu- tai työtoverinasi olisi ulkomaalaisia. * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
Koulu- tai työtoverinasi olisi ulkomaalaisia.	hyvin mieluista	Count	66	18	84
		% within sukupuoli	30,7%	9,1%	20,4%
	melko mieluista	Count	101	63	164
		% within sukupuoli	47,0%	32,0%	39,8%
	ei osaa sanoa	Count	35	73	108
		% within sukupuoli	16,3%	37,1%	26,2%
	ei kovin mieluista	Count	9	17	26
		% within sukupuoli	4,2%	8,6%	6,3%
	ei lainkaan mieluista	Count	4	26	30
		% within sukupuoli	1,9%	13,2%	7,3%
Total	Count	215	197	412	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	67,541 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	71,449	4	,000
Linear-by-Linear Association	61,504	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 12,43.

Opettajanasasi tai työnantajanasasi olisi ulkomaalainen. * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
Opettajanasasi tai työnantajanasasi olisi ulkomaalainen.	hyvin mieluista	Count	45	14	59
		% within sukupuoli	20,9%	7,1%	14,3%
	melko mieluista	Count	63	28	91
		% within sukupuoli	29,3%	14,2%	22,1%
	en osaa sanoa	Count	67	86	153
		% within sukupuoli	31,2%	43,7%	37,1%
	ei kovin mieluista	Count	28	26	54
		% within sukupuoli	13,0%	13,2%	13,1%
	ei lainkaan mieluista	Count	12	43	55
		% within sukupuoli	5,6%	21,8%	13,3%
Total	Count	215	197	412	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	48,963 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	51,143	4	,000
Linear-by-Linear Association	40,301	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 25,82.

Jatkuu.

Perheenjäsenesi menisi naimisiin ulkomaalaisen kanssa. * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
Perheenjäsenesi menisi naimisiin ulkomaalaisen kanssa.	hyvin mieluista	Count	47	11	58
		% within sukupuoli	21,9%	5,6%	14,1%
	melko mieluista	Count	62	22	84
		% within sukupuoli	28,8%	11,2%	20,4%
	en osaa sanoa	Count	67	75	142
		% within sukupuoli	31,2%	38,1%	34,5%
	ei kovin mieluista	Count	17	36	53
		% within sukupuoli	7,9%	18,3%	12,9%
	ei lainkaan mieluista	Count	22	53	75
		% within sukupuoli	10,2%	26,9%	18,2%
Total	Count	215	197	412	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	60,797 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	63,739	4	,000
Linear-by-Linear Association	55,727	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 25,34.

Menisit itse naimisiin ulkomaalaisen kanssa. * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
Menisit itse naimisiin ulkomaalaisen kanssa.	hyvin mieluista	Count	50	15	65
		% within sukupuoli	23,3%	7,6%	15,8%
	melko mieluista	Count	53	25	78
		% within sukupuoli	24,7%	12,7%	18,9%
	en osaa sanoa	Count	66	77	143
		% within sukupuoli	30,7%	39,1%	34,7%
	ei kovin mieluista	Count	19	27	46
		% within sukupuoli	8,8%	13,7%	11,2%
	ei lainkaan mieluista	Count	27	53	80
		% within sukupuoli	12,6%	26,9%	19,4%
Total	Count	215	197	412	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	38,873 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	40,226	4	,000
Linear-by-Linear Association	35,403	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 22,00.

Jatkuu.

Liite 10.1: Vuorovaikutussummamuuttuja
Korrelaatiomatriisi

Liite 10: 4(15)

Correlations

		Ystävähii- si kuuluisi ulkomaala isia.	Naapurin asi asuisi ulkomaal aisia.	Koulu- tai työtoverin asi olisi ulkomaal aisia.	Opettajana si tai työnantaja nasi olisi ulkomaala inen.	Perheenjäse nesi menisi naimisiin ulkomaalais en kanssa.	Menisit itse naimisiin ulkomaalais en kanssa.
Ystävähii- si kuuluisi ulkomaalaisia.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1 .412	,782** ,000 412	,827** ,000 412	,660** ,000 412	,661** ,000 412	,625** ,000 412
Naapurinasi asuisi ulkomaalaisia.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,782** ,000 412	1 .412	,800** ,000 412	,720** ,000 412	,648** ,000 412	,615** ,000 412
Koulu- tai työtoverinasi oliisi ulkomaalaisia.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,827** ,000 412	,800** ,000 412	1 .412	,717** ,000 412	,633** ,000 412	,617** ,000 412
Opettajanasii tai työnantajasii olisi ulkomaalainen.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,660** ,000 412	,720** ,000 412	,717** ,000 412	1 .412	,659** ,000 412	,650** ,000 412
Perheenjäsenesi menisi naimisiin ulkomaalaisen kanssa.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,661** ,000 412	,648** ,000 412	,633** ,000 412	,659** ,000 412	1 .412	,816** ,000 412
Menisit itse naimisiin ulkomaalaisen kanssa.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,625** ,000 412	,615** ,000 412	,617** ,000 412	,650** ,000 412	,816** ,000 412	1 .412

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Liite 10.2: Vuorovaikutushalukkuuteen yhteydessä olevat taustamuuttujat
Korrelaatiomatriisi

Correlations

		COMPUTE s_vuorov = kys52 + kys53 + kys54 + kys55 + kys56 + kys57 (COMPUTE)	Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?	Kuinka monta kertaa olet käynyt ulkomailla?	uskonnolla on elämässäni	olen kiinnostunut politiikasta	arvioi yleinen koulumenest yksesi	koulu
COMPUTE s_vuorov = kys52 + kys53 + kys54 + kys55 + kys56 + kys57 (COMPUTE)	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1 .412	,193** ,000 410	,077 ,122 409	,216** ,000 412	,127** ,010 412	,138** ,005 412	-,049 ,318 412
Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,193** ,000 410	1 .410	,174** ,000 409	,095 ,054 410	-,028 ,574 410	-,226** ,000 410	-,066 ,182 410
Kuinka monta kertaa olet käynyt ulkomailla?	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,077 ,122 409	,174** ,000 409	1 .409	,086 ,082 409	,095 ,054 409	,088 ,076 409	,005 ,921 409
uskonnolla on elämässäni	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,216** ,000 412	,095 ,054 410	,086 ,082 409	1 .412	,182** ,000 412	,120* ,015 412	-,043 ,382 412
olen kiinnostunut politiikasta	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,127** ,010 412	-,028 ,574 410	,095 ,054 409	,182** ,000 412	1 .412	,225** ,000 412	-,073 ,141 412
arvioi yleinen koulumenestyksesi	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,138** ,005 412	-,226** ,000 410	,088 ,076 409	,120* ,015 412	,225** ,000 412	1 .412	-,045 ,366 412
koulu	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,049 ,318 412	-,066 ,182 410	,005 ,921 409	-,043 ,382 412	-,073 ,141 412	-,045 ,366 412	1 .412

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Jatkuu.

Ristiintaulukointi: vuorovaikutus x yleinen koulumenestys

Liite 10: 5(15)

luokiteltu vuorovaikutussummamuuttuja * arvioi yleinen koulumenestyksesi Crosstabulation

			arvioi yleinen koulumenestyksesi					Total	
			heikko	kohtalainen	tydyttävä	hyvä	kiitettävä		erinomainen
luokiteltu vuorovaikutussummamuuttuja	hyvin mieluista	Count	2	5	23	26	29	2	87
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	40,0%	11,9%	23,7%	16,4%	30,2%	15,4%	21,1%
	melko mieluista	Count	0	10	21	47	38	2	118
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	,0%	23,8%	21,6%	29,6%	39,6%	15,4%	28,6%
	ei kovin mieluista	Count	1	10	22	42	15	2	92
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	20,0%	23,8%	22,7%	26,4%	15,6%	15,4%	22,3%
	ei lainkaan mieluista	Count	2	17	31	44	14	7	115
		% within arvioi yleinen koulumenestyksesi	40,0%	40,5%	32,0%	27,7%	14,6%	53,8%	27,9%
Total	Count		5	42	97	159	96	13	412
	% within arvioi yleinen koulumenestyksesi		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	32,711 ^a	15	,005
Likelihood Ratio	34,374	15	,003
Linear-by-Linear Association	7,448	1	,006
N of Valid Cases	412		

a. 8 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,06.

Ristiintaulukointi: vuorovaikutus x politiikan kiinnostavuus

luokiteltu vuorovaikutussummamuuttuja * olen kiinnostunut politiikasta Crosstabulation

			olen kiinnostunut politiikasta				Total
			en ollenkaan	vähän	melko paljon	säännöllisesti	
luokiteltu vuorovaikutussummamuuttuja	hyvin mieluista	Count	24	45	16	2	87
		% within olen kiinnostunut politiikasta	17,9%	21,2%	30,2%	15,4%	21,1%
	melko mieluista	Count	33	65	17	3	118
		% within olen kiinnostunut politiikasta	24,6%	30,7%	32,1%	23,1%	28,6%
	ei kovin mieluista	Count	28	54	8	2	92
		% within olen kiinnostunut politiikasta	20,9%	25,5%	15,1%	15,4%	22,3%
	ei lainkaan mieluista	Count	49	48	12	6	115
		% within olen kiinnostunut politiikasta	36,6%	22,6%	22,6%	46,2%	27,9%
Total	Count		134	212	53	13	412
	% within olen kiinnostunut politiikasta		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,703 ^a	9	,099
Likelihood Ratio	14,309	9	,112
Linear-by-Linear Association	3,296	1	,069
N of Valid Cases	412		

a. 4 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,75.

Jatkuu.

Ristiintaulukointi: vuorovaikutus x uskonnon merkityksellisyys

Liite 10: 6(15)

luokiteltu vuorovaikutussummamuuttuja * uskonnolla on elämässäni Crosstabulation

			uskonnolla on elämässäni				Total
			ei lainkaan tärkeä asema	vähäinen asema	melko tärkeä asema	hyvin tärkeä asema	
luokiteltu vuorovaikutussummamuuttuja	hyvin mieluista	Count	25	34	14	14	87
		% within uskonnolla on elämässäni	18,2%	18,5%	25,5%	38,9%	21,1%
	melko mieluista	Count	32	57	18	11	118
		% within uskonnolla on elämässäni	23,4%	31,0%	32,7%	30,6%	28,6%
	ei kovin mieluista	Count	30	41	14	7	92
		% within uskonnolla on elämässäni	21,9%	22,3%	25,5%	19,4%	22,3%
	ei lainkaan mieluista	Count	50	52	9	4	115
		% within uskonnolla on elämässäni	36,5%	28,3%	16,4%	11,1%	27,9%
Total		Count	137	184	55	36	412
		% within uskonnolla on elämässäni	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	19,348 ^a	9	,022
Likelihood Ratio	19,578	9	,021
Linear-by-Linear Association	15,243	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7,60.

Ristiintaulukointi: vuorovaikutus x viihteellinen viestintäympäristö

luokiteltu vuorovaikutussummamuuttuja * luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö Crosstabulation

			luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö				Total
			passiivinen	harvoin	kohtuullisesti	aktiivinen	
luokiteltu vuorovaikutussummamuuttuja	hyvin mieluista	Count	16	18	27	26	87
		% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	12,6%	17,5%	27,0%	31,7%	21,1%
	melko mieluista	Count	39	26	24	29	118
		% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	30,7%	25,2%	24,0%	35,4%	28,6%
	ei kovin mieluista	Count	31	28	23	10	92
		% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	24,4%	27,2%	23,0%	12,2%	22,3%
	ei lainkaan mieluista	Count	41	31	26	17	115
		% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	32,3%	30,1%	26,0%	20,7%	27,9%
Total		Count	127	103	100	82	412
		% within luokiteltu summattu viihteellinen viestintäympäristö	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,473 ^a	9	,011
Likelihood Ratio	22,283	9	,008
Linear-by-Linear Association	13,272	1	,000
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 17,32.

Jatkuu.

luokiteltu vuorovaikutussummamuuttuja * Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet? Crosstabulation

			Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?					Total
			en yhtään	1 - 2	3 - 5	6 - 10	yli 10	
luokiteltu vuorovaikutussummamuuttuja	hyvin mieluista	Count	6	20	22	10	29	87
		% within Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?	14,3%	19,6%	16,1%	18,5%	38,7%	21,2%
	melko mieluista	Count	11	26	47	17	17	118
		% within Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?	26,2%	25,5%	34,3%	31,5%	22,7%	28,8%
	ei kovin mieluista	Count	6	20	36	12	16	90
		% within Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?	14,3%	19,6%	26,3%	22,2%	21,3%	22,0%
	ei lainkaan mieluista	Count	19	36	32	15	13	115
		% within Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?	45,2%	35,3%	23,4%	27,8%	17,3%	28,0%
Total		Count	42	102	137	54	75	410
		% within Kuinka monta Suomessa asuvaa ulkomaalaista tunnet?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	29,829 ^a	12	,003
Likelihood Ratio	27,814	12	,006
Linear-by-Linear Association	13,066	1	,000
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8,91.

Ristiintaulukointi: vuorovaikutus x yleinen ulkomaalaisasenne

luokiteltu vuorovaikutussummamuuttuja * luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne Crosstabulation

			luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne			Total
			myönteinen	epävarma	kielteinen	
luokiteltu vuorovaikutussummamuuttuja	hyvin mieluista	Count	49	32	6	87
		% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	45,8%	18,6%	4,5%	21,1%
	melko mieluista	Count	39	58	21	118
		% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	36,4%	33,7%	15,8%	28,6%
	ei kovin mieluista	Count	12	53	27	92
		% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	11,2%	30,8%	20,3%	22,3%
	ei lainkaan mieluista	Count	7	29	79	115
		% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	6,5%	16,9%	59,4%	27,9%
Total		Count	107	172	133	412
		% within luokiteltu yleinen ulkomaalaisasenne	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Contingency Coefficient	,509	,000
N of Valid Cases		412	

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

Jatkuu.

luokiteltu vuorovaikutussummamuuttuja * koulu Crosstabulation

			koulu				Total
			HYK	AYA	LYSEO	KAYA	
luokiteltu vuorovaikutussummamuuttuja	hyvin mieluista	Count	32	16	20	19	87
		% within koulu	33,7%	13,2%	23,0%	17,4%	21,1%
	melko mieluista	Count	24	31	32	31	118
		% within koulu	25,3%	25,6%	36,8%	28,4%	28,6%
	ei kovin mieluista	Count	19	27	21	25	92
		% within koulu	20,0%	22,3%	24,1%	22,9%	22,3%
	ei lainkaan mieluista	Count	20	47	14	34	115
		% within koulu	21,1%	38,8%	16,1%	31,2%	27,9%
Total	Count	95	121	87	109	412	
	% within koulu	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	26,232 ^a	9	,002
Likelihood Ratio	25,953	9	,002
Linear-by-Linear Association	1,455	1	,228
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 18,37.

Liite 10.3: Etninen hierarkia

Ristiintaulukointi: eri kansallisuuksien edustajien muuttaminen Suomeen x sukupuoli

afrikkalaisten muuttaminen Suomeen * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
afrikkalaisten muuttaminen Suomeen	hyvin mieluista	Count	35	10	45
		% within sukupuoli	16,3%	5,1%	11,0%
	melko mieluista	Count	64	32	96
		% within sukupuoli	29,8%	16,4%	23,4%
	en osaa sanoa	Count	75	72	147
		% within sukupuoli	34,9%	36,9%	35,9%
	ei kovin mieluista	Count	31	40	71
		% within sukupuoli	14,4%	20,5%	17,3%
	ei lainkaan mieluista	Count	10	41	51
		% within sukupuoli	4,7%	21,0%	12,4%
Total	Count	215	195	410	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	43,729 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	46,032	4	,000
Linear-by-Linear Association	42,162	1	,000
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 21,40.

Jatkuu.

amerikkalaistem muuttaminen Suomeen * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
amerikkalaistem muuttaminen Suomeen	hyvin mieluista	Count	58	34	92
		% within sukupuoli	27,0%	17,4%	22,4%
	melko mieluista	Count	93	76	169
		% within sukupuoli	43,3%	39,0%	41,2%
	en osaa sanoa	Count	40	53	93
		% within sukupuoli	18,6%	27,2%	22,7%
	ei kovin mieluista	Count	16	16	32
		% within sukupuoli	7,4%	8,2%	7,8%
	ei lainkaan mieluista	Count	8	16	24
		% within sukupuoli	3,7%	8,2%	5,9%
Total		Count	215	195	410
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,507 ^a	4	,021
Likelihood Ratio	11,612	4	,020
Linear-by-Linear Association	9,480	1	,002
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 11,41.

arabien muuttaminen Suomeen * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
arabien muuttaminen Suomeen	hyvin mieluista	Count	21	5	26
		% within sukupuoli	9,8%	2,6%	6,3%
	melko mieluista	Count	33	14	47
		% within sukupuoli	15,3%	7,2%	11,5%
	en osaa sanoa	Count	80	53	133
		% within sukupuoli	37,2%	27,2%	32,4%
	ei kovin mieluista	Count	48	57	105
		% within sukupuoli	22,3%	29,2%	25,6%
	ei lainkaan mieluista	Count	33	66	99
		% within sukupuoli	15,3%	33,8%	24,1%
Total		Count	215	195	410
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	33,885 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	35,021	4	,000
Linear-by-Linear Association	33,573	1	,000
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 12,37.

Jatkuu.

englantilaisten muuttaminen Suomeen * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
englantilaisten muuttaminen Suomeen	hyvin mieluista	Count	72	35	107
		% within sukupuoli	33,5%	17,9%	26,1%
	melko mieluista	Count	100	90	190
		% within sukupuoli	46,5%	46,2%	46,3%
	en osaa sanoa	Count	33	52	85
		% within sukupuoli	15,3%	26,7%	20,7%
	ei kovin mieluista	Count	7	11	18
		% within sukupuoli	3,3%	5,6%	4,4%
	ei lainkaan mieluista	Count	3	7	10
		% within sukupuoli	1,4%	3,6%	2,4%
Total		Count	215	195	410
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	19,127 ^a	4	,001
Likelihood Ratio	19,438	4	,001
Linear-by-Linear Association	17,483	1	,000
N of Valid Cases	410		

a. 1 cells (10,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,76.

irakilaisten muuttaminen Suomeen * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
irakilaisten muuttaminen Suomeen	hyvin mieluista	Count	19	2	21
		% within sukupuoli	8,8%	1,0%	5,1%
	melko mieluista	Count	32	10	42
		% within sukupuoli	14,9%	5,1%	10,2%
	en osaa sanoa	Count	71	41	112
		% within sukupuoli	33,0%	21,0%	27,3%
	ei kovin mieluista	Count	52	60	112
		% within sukupuoli	24,2%	30,8%	27,3%
	ei lainkaan mieluista	Count	41	82	123
		% within sukupuoli	19,1%	42,1%	30,0%
Total		Count	215	195	410
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	46,695 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	49,685	4	,000
Linear-by-Linear Association	46,437	1	,000
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9,99.

Jatkuu.

kroaatien muuttaminen Suomeen * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
kroaatien muuttaminen Suomeen	hyvin mieluista	Count	19	4	23
		% within sukupuoli	8,8%	2,1%	5,6%
	melko mieluista	Count	35	22	57
		% within sukupuoli	16,3%	11,3%	13,9%
	en osaa sanoa	Count	87	62	149
		% within sukupuoli	40,5%	31,8%	36,3%
ei kovin mieluista	Count	50	47	97	
	% within sukupuoli	23,3%	24,1%	23,7%	
ei lainkaan mieluista	Count	24	60	84	
	% within sukupuoli	11,2%	30,8%	20,5%	
Total	Count	215	195	410	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	31,563 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	32,893	4	,000
Linear-by-Linear Association	27,753	1	,000
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10,94.

norjalaisten muuttaminen Suomeen * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
norjalaisten muuttaminen Suomeen	hyvin mieluista	Count	45	16	61
		% within sukupuoli	20,9%	8,2%	14,9%
	melko mieluista	Count	87	70	157
		% within sukupuoli	40,5%	35,9%	38,3%
	en osaa sanoa	Count	60	64	124
		% within sukupuoli	27,9%	32,8%	30,2%
ei kovin mieluista	Count	14	20	34	
	% within sukupuoli	6,5%	10,3%	8,3%	
ei lainkaan mieluista	Count	9	25	34	
	% within sukupuoli	4,2%	12,8%	8,3%	
Total	Count	215	195	410	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,425 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	24,257	4	,000
Linear-by-Linear Association	22,022	1	,000
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 16,17.

Jatkuu.

ruotsalaisten muuttaminen Suomeen * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
ruotsalaisten muuttaminen Suomeen	hyvin mieluista	Count	46	21	67
		% within sukupuoli	21,4%	10,8%	16,3%
	melko mieluista	Count	82	47	129
		% within sukupuoli	38,1%	24,1%	31,5%
	en osaa sanoa	Count	49	44	93
		% within sukupuoli	22,8%	22,6%	22,7%
	ei kovin mieluista	Count	20	20	40
		% within sukupuoli	9,3%	10,3%	9,8%
ei lainkaan mieluista	Count	18	63	81	
	% within sukupuoli	8,4%	32,3%	19,8%	
Total	Count	215	195	410	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	43,221 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	44,944	4	,000
Linear-by-Linear Association	39,353	1	,000
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 19,02.

saksalaisten muuttaminen Suomeen * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
saksalaisten muuttaminen Suomeen	hyvin mieluista	Count	39	14	53
		% within sukupuoli	18,1%	7,2%	12,9%
	melko mieluista	Count	73	58	131
		% within sukupuoli	34,0%	29,7%	32,0%
	en osaa sanoa	Count	65	59	124
		% within sukupuoli	30,2%	30,3%	30,2%
	ei kovin mieluista	Count	29	29	58
		% within sukupuoli	13,5%	14,9%	14,1%
ei lainkaan mieluista	Count	9	35	44	
	% within sukupuoli	4,2%	17,9%	10,7%	
Total	Count	215	195	410	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	28,256 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	29,723	4	,000
Linear-by-Linear Association	22,754	1	,000
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 20,93.

Jatkuu.

serbien muuttaminen Suomeen * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
serbien muuttaminen Suomeen	hyvin mieluista	Count	18	1	19
		% within sukupuoli	8,4%	,5%	4,6%
	melko mieluista	Count	26	17	43
		% within sukupuoli	12,1%	8,7%	10,5%
	en osaa sanoa	Count	86	51	137
		% within sukupuoli	40,0%	26,2%	33,4%
	ei kovin mieluista	Count	43	54	97
		% within sukupuoli	20,0%	27,7%	23,7%
	ei lainkaan mieluista	Count	42	72	114
		% within sukupuoli	19,5%	36,9%	27,8%
Total	Count	215	195	410	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	34,284 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	37,706	4	,000
Linear-by-Linear Association	30,089	1	,000
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9,04.

somalien muuttaminen Suomeen * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
somalien muuttaminen Suomeen	hyvin mieluista	Count	18	4	22
		% within sukupuoli	8,4%	2,1%	5,4%
	melko mieluista	Count	26	15	41
		% within sukupuoli	12,1%	7,7%	10,0%
	en osaa sanoa	Count	77	44	121
		% within sukupuoli	35,8%	22,6%	29,5%
	ei kovin mieluista	Count	42	45	87
		% within sukupuoli	19,5%	23,1%	21,2%
	ei lainkaan mieluista	Count	52	87	139
		% within sukupuoli	24,2%	44,6%	33,9%
Total	Count	215	195	410	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	28,870 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	29,775	4	,000
Linear-by-Linear Association	27,186	1	,000
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10,46.

Jatkuu.

turkkilaisten muuttaminen Suomeen * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
turkkilaisten muuttaminen Suomeen	hyvin mieluista	Count	23	7	30
		% within sukupuoli	10,7%	3,6%	7,3%
	melko mieluista	Count	49	38	87
		% within sukupuoli	22,8%	19,5%	21,2%
	en osaa sanoa	Count	77	49	126
		% within sukupuoli	35,8%	25,1%	30,7%
	ei kovin mieluista	Count	35	41	76
		% within sukupuoli	16,3%	21,0%	18,5%
	ei lainkaan mieluista	Count	31	60	91
		% within sukupuoli	14,4%	30,8%	22,2%
Total		Count	215	195	410
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	24,946 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	25,565	4	,000
Linear-by-Linear Association	20,482	1	,000
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 14,27.

venäläisten muuttaminen Suomeen * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
venäläisten muuttaminen Suomeen	hyvin mieluista	Count	21	5	26
		% within sukupuoli	9,8%	2,6%	6,3%
	melko mieluista	Count	28	14	42
		% within sukupuoli	13,0%	7,2%	10,2%
	en osaa sanoa	Count	71	45	116
		% within sukupuoli	33,0%	23,1%	28,3%
	ei kovin mieluista	Count	51	51	102
		% within sukupuoli	23,7%	26,2%	24,9%
	ei lainkaan mieluista	Count	44	80	124
		% within sukupuoli	20,5%	41,0%	30,2%
Total		Count	215	195	410
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	29,888 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	30,849	4	,000
Linear-by-Linear Association	29,146	1	,000
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 12,37.

Jatkuu.

virolaisten muuttaminen Suomeen * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
virolaisten muuttaminen Suomeen	hyvin mieluista	Count	24	9	33
		% within sukupuoli	11,2%	4,6%	8,0%
	melko mieluista	Count	46	34	80
		% within sukupuoli	21,4%	17,4%	19,5%
	en osaa sanoa	Count	75	55	130
		% within sukupuoli	34,9%	28,2%	31,7%
	ei kovin mieluosta	Count	45	45	90
		% within sukupuoli	20,9%	23,1%	22,0%
	ei lainkaan mieluista	Count	25	52	77
		% within sukupuoli	11,6%	26,7%	18,8%
Total	Count	215	195	410	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,235 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	20,667	4	,000
Linear-by-Linear Association	17,314	1	,000
N of Valid Cases	410		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 15,70.

LIITE 11: NUORTEN KÄSITYKSIÄ KOULUSSA SAATAVASTA KANSAINVÄLISYYSKASVATUKSESTA

Liite 11: 1(2)

Liite 11.1: Kansainvälisyyskasvatuksen määrä ja riittävyys

Ristiintaulukointi: kansainvälisyyskasvatuksen riittävyys x sukupuoli

Kansainvälisyyskasvatusta on koulussamme * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
Kansainvälisyyskasvatusta on koulussamme	liian paljon	Count	3	21	24
		% within sukupuoli	1,4%	10,8%	5,9%
	riittävästi	Count	20	37	57
		% within sukupuoli	9,3%	19,0%	13,9%
	en osaa sanoa	Count	49	77	126
		% within sukupuoli	22,9%	39,5%	30,8%
	vähän	Count	64	32	96
		% within sukupuoli	29,9%	16,4%	23,5%
	liian vähän	Count	78	28	106
		% within sukupuoli	36,4%	14,4%	25,9%
	Total	Count	214	195	409
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	58,287 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	61,147	4	,000
Linear-by-Linear Association	53,851	1	,000
N of Valid Cases	409		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 11,44.

Liite 10.2: Tarpeellista vai turhaa?

Ristiintaulukointi: kansainvälisyyskasvatuksen tarpeellisuus x sukupuoli

Jatka jompaakumpaa ajatusta. * sukupuoli Crosstabulation

			sukupuoli		Total
			tyttö	poika	
Jatka jompaakumpaa ajatusta.	turhaa	Count	36	62	98
		% within sukupuoli	16,7%	31,5%	23,8%
	tarpeellista	Count	150	76	226
		% within sukupuoli	69,8%	38,6%	54,9%
	ei vastausta, ei osaa sanoa	Count	29	59	88
		% within sukupuoli	13,5%	29,9%	21,4%
Total	Count	215	197	412	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Jatkuu.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	40,646 ^a	2	,000
Likelihood Ratio	41,313	2	,000
Linear-by-Linear Association	,068	1	,794
N of Valid Cases	412		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 42,08.

Liite 10.3: Koulu ja muut asennemuokkaajat

Ristiintaulukointi: koulun kansainvälisyyskasvatuksen vaikuttavuus x sukupuoli

Suhtautumiseeni vaikuttaa koulun kansainvälisyyskasvatus. * sukupuoli ristiintaulukointi

			sukupuoli		Yhteensä
			tyttö	poika	
Suhtautumiseeni vaikuttaa koulun kansainvälisyyskasvatus.	erittäin paljon	Count	5	5	10
		% within sukupuoli	2,4%	2,6%	2,5%
	melko paljon	Count	21	20	41
		% within sukupuoli	10,0%	10,5%	10,2%
	vähän	Count	84	74	158
		% within sukupuoli	40,0%	38,7%	39,4%
	ei lainkaan	Count	100	92	192
		% within sukupuoli	47,6%	48,2%	47,9%
Yhteensä	Count	210	191	401	
	% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	,091 ^a	3	,993
Likelihood Ratio	,091	3	,993
Linear-by-Linear Association	,003	1	,958
N of Valid Cases	401		

a. 1 cells (12,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,76.